

การพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียน
ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้

นงคฺ์นุช พัฒนพงศฺ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยทักษิณ

2550

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จากงบประมาณแผ่นดินปี พ.ศ. 2550
ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา
มหาวิทยาลัยทักษิณ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียน
ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้

ชื่อ - ชื่อสกุลผู้ทำวิทยานิพนธ์ : นางสาวนงคินุช พัฒนพงศ์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

.....ประธานที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร. สุรียา เหมตะศิลป์)

.....กรรมการที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์)

มหาวิทยาลัยทักษิณอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

(รองศาสตราจารย์ประดิษฐ์ มีสุข)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำเร็จการศึกษา เมื่อวันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2550

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

บทคัดย่อ

การพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ ตามแนวคิดของโกลแมน โดยการพัฒนาของคุณภาพของแบบทดสอบด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา อำนาจจำแนก ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ความเชื่อมั่น สร้างเกณฑ์ปกติ และคู่มือการใช้แบบทดสอบ ซึ่งแบบทดสอบ มี 5 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้ตนเอง ด้านการควบคุมตนเอง ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ด้านทักษะทางสังคม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 515 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มโดยกำหนดสัดส่วน ดำเนินการวิจัย โดยนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและนำไปทดสอบ 3 ครั้ง คือ ทดสอบครั้งที่ 1 วิเคราะห์อำนาจจำแนกโดยการทดสอบที (t-test) ทดสอบครั้งที่ 2 วิเคราะห์อำนาจจำแนกโดยการทดสอบที (t-test) ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และทดสอบเพื่อหาคุณภาพ ด้านความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ความเชื่อมั่น สร้างเกณฑ์ปกติ และคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

ผลการวิจัยพบว่า แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ มีอำนาจจำแนก โดยมีค่าที่ตั้งแต่ 2.66 ถึง 14.08 มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.53 ถึง 0.77 ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.82 โดยมีทีปกติตั้งแต่ T_{25} ถึง T_{76}

Abstract

The Development of a Test of Emotional Quotient for the students of the second stage of Sueksa Songkroh Schools in the Southern Region.

The objective of this research was to develop a test of emotional quotient as conceived by Goldman to be administered to the students of the second stage of Sueksa Songkroh Schools in the southern region. The quality of the test was determined with respect to content validity, construct validity, discriminative power, reliability, with a norm and a test manual constructed. The test consisted of five aspects: self-awareness, self-regulation, motivation generation, empathy, and social skills. The sample, by means of proportional random sampling, consisted of 515 students of the second stage of the said schools. Regarding the research procedure, the test constructed by the researcher was checked by nine experts and tried out three times: the first time involving analysis of discriminative power by t-test, the second time analysis of discriminative power by t-test and of construct validity, the third time to determine the quality with respect to construct validity and reliability, with a norm and a manual of the test constructed.

The research findings showed the following characteristics of the test: the discriminative power of 2.66-14.08 in t-value, the construct validity of 0.53-0.77 in correlation coefficient value, the total-test reliability of 0.82 in value, and normal T scores of T_{25} - T_{76} .

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลือ แนะนำและให้คำปรึกษา จากอาจารย์ ดร. สุรียา เหมตะศิลป์ ประธานที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฉัตรศิริ ปิยะพิมล สิทธิ กรรมการที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. เหวดี กระจะโหมวงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ สันติวรา นนท์ และคณาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชาการวัดผลการศึกษาศึกษา ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ แนวคิด วิธีการและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตตากรุณา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้กรุณาพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ของนิยามความฉลาดทางอารมณ์ พร้อมทั้งผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้กรุณาพิจารณาตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความสมบูรณ์ของข้อคำถามแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

ขอขอบพระคุณท่านผู้บริหารและครูโรงเรียนศึกษาศาสตร์ในพื้นที่ภาคใต้ ที่กรุณาให้ ความอนุเคราะห์ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และขอขอบคุณนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือใน การตอบแบบทดสอบด้วยดี

ขอขอบคุณ พี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ นิสิตสาขาวิชาการวัดผลการศึกษาศึกษาทุกท่าน ตลอดจนเพื่อน ร่วมงานทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณ คุณพ่ออรุณ คุณแม่ประจวบ พัฒนพงศ์ คุณสุดรัก แก้วระยับ ที่ให้การ สนับสนุนทางการศึกษา กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด และขอขอบคุณ คุณกาญจนา พัฒนพงศ์ คุณกริธา ชาวศรี ผู้ที่คอยให้กำลังใจ ช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยในทุกด้านตลอดมาอย่างดียิ่ง

ความสำเร็จในคุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากงานวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบไว้ เป็นความกตัญญูตเวที แด่บุพการี คณาจารย์ที่คอยอบรมสั่งสอน และผู้มีพระคุณทุกท่าน

นงศันุช พัฒนพงศ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์	9
ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์	9
ความเป็นมาของการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์	12
องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์	14
ลักษณะของคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์	24
การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์	28
การวัดความฉลาดทางอารมณ์	43
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์	46
การสร้างแบบทดสอบสถานการณ์	58
เอกสารเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสงเคราะห์	63
สภาพปัญหาทางด้านอารมณ์ละพฤติกรรมของเด็กด้อยโอกาส	68
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์	72
กรอบแนวคิดในการวิจัย	89
3 วิธีดำเนินการวิจัย	91
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	91
เครื่องมือที่พัฒนา	94
ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือ	103
วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	106
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	107

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย	108
สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	108
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	109
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	109
5 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	137
บทย่อ	137
สรุปผล	138
อภิปรายผล	141
ข้อเสนอแนะ	144
บรรณานุกรม	145
ภาคผนวก	152
ประวัติย่อผู้วิจัย	187

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของโกลแมน	17
2 โรงเรียน จำนวนนักเรียนและร้อยละของจำนวนนักเรียนในแต่ละโรงเรียน	92
3 รายชื่อโรงเรียนและจำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง	93
4 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์	110
5 อำนาจจำแนกรายชื่อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านการตระหนักรู้ ตนเอง จากการทดสอบครั้งที่ 1	111
6 อำนาจจำแนกรายชื่อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านการควบคุม ตนเอง จากการทดสอบครั้งที่ 1	113
7 อำนาจจำแนกรายชื่อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านการสร้าง แรงจูงใจ จากการทดสอบครั้งที่ 1	115
8 อำนาจจำแนกรายชื่อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านการเอาใจเขา มาใส่ใจเรา จากการทดสอบครั้งที่ 1	117
9 อำนาจจำแนกรายชื่อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านทักษะทาง สังคม จากการทดสอบครั้งที่ 1	118
10 อำนาจจำแนกรายชื่อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านการตระหนักรู้ ตนเอง จากการทดสอบครั้งที่ 2	119
11 อำนาจจำแนกรายชื่อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านการควบคุม ตนเอง จากการทดสอบครั้งที่ 2	121
12 อำนาจจำแนกรายชื่อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านการสร้าง แรงจูงใจ จากการทดสอบครั้งที่ 2	122
13 อำนาจจำแนกรายชื่อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านการเอาใจเขา มาใส่ใจเรา จากการทดสอบครั้งที่ 2	124
14 อำนาจจำแนกรายชื่อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านทักษะทาง สังคม จากการทดสอบครั้งที่ 2	125

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
15	ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบครั้งที่ 2 126
16	ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบเพื่อหาคุณภาพ 128
17	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบ เพื่อหาคุณภาพ 130
18	เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละด้าน 131
19	เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ 134
20	ค่าดัชนีความสอดคล้องจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ 156
21	ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบเพื่อหาคุณภาพ 165
22	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ 166
23	เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบด้านวัดความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละด้าน 168
24	เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ 171

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
1 ทฤษฎีหน้าต่างโจฮารี	52
2 กรอบแนวคิดการพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์	90
3 ขั้นตอนการพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์	103

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สืบต่อจนถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ประกันถึงสิทธิของการได้รับการศึกษาของคนไทยไว้ว่า บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ปัจจุบันสังคมไทยมีเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมากที่ด้อยโอกาส ขาดการเอาใจใส่ดูแล ให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ต้องเผชิญชะตากรรมรูปแบบต่าง ๆ สถิติของกรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 2) ประมาณการว่าในแต่ละปีมีเด็กนับเป็นหมื่น ๆ คนที่ถูกทารุณกรรม ถูกพ่อแม่ทอดทิ้งในที่สาธารณะ และในสถานสงเคราะห์ เด็กส่วนหนึ่งได้รับความกดดันจากครอบครัวและสภาพแวดล้อม ต้องเร่งร้อนจรจัดไปตามถนนสายชีวิตในเมืองใหญ่ ทำให้เป็นเหยื่อของการประทุพติผิดและประทุพติตัวไม่สมควรแก่วัย และที่เป็นเรื่องสะเทือนใจที่สุดคือ เด็กที่ติดเชื้อเอดส์ และเด็กอีกจำนวนไม่น้อยต้องเป็นเด็กกำพร้าที่เกิดจากพ่อแม่ที่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ หากทุกคนไม่เฉลียวใจและละเลยความสนใจต่อเด็กกลุ่มนี้ เราคงจะไม่เพียงสูญเสียทรัพยากรของชาติไปอีกเป็นจำนวนมาก เด็กเหล่านี้จะกลายเป็นปัญหาความเดือดร้อนที่จะแพร่กระจายไปทุกส่วนของสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด โสเภณี ยิวอาชญากร และการแพร่กระจายของโรคเอดส์ เป็นต้น ทั้งนี้เป็นเพียงเพราะขาดโอกาสและการชี้แนะแนวทางให้ก้าวเดินสู่เส้นทางชีวิตที่มั่นคงงดงาม

การจัดการศึกษาเพื่อวางรากฐานชีวิตที่ดีอย่างต่อเนื่องและมั่นคงในเด็กกลุ่มนี้ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ โดยจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสม ทั้งการศึกษาสงเคราะห์และการศึกษาพิเศษในรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามศักยภาพและสภาพผู้เรียน การจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายหลักเพื่อช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็กด้อยโอกาส ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาและการพัฒนาตนเองเท่าเทียมเด็กทั่วไป มีโอกาสได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ทั้งด้านสุขภาพอนามัย ด้านอาชีพ ด้านความรู้ทั่วไป ด้านกฎหมาย ด้านคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรม

เพื่อให้มีทักษะในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข มีคุณค่า และศักดิ์ศรี สามารถที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาประเทศได้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 11-12) ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการจะดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาเด็กด้วยโอกาสให้เป็นคนดี คนเก่ง และเรียนรู้อย่างมีความสุข สามารถพึ่งตนเอง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นชุมชนและสังคมได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันไม่ว่าเป็นรูปแบบใด จัดโดยใครและให้กับคนกลุ่มใดหรืออยู่ในสถานภาพใด ได้ตระหนักถึงการพัฒนาด้านอารมณ์ของบุคคลและมุ่งเน้นพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความพร้อมในทุกด้าน ตามเจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนนั้น ต้องพัฒนาทั้งทางด้านสติปัญญาและวุฒิภาวะทางอารมณ์ไปด้วยจึงเป็นการพัฒนาคนที่สมบูรณ์ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข เพราะเป็นคนเก่งอย่างเดียวแต่ไม่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ จะไม่สามารถจัดการกับชีวิตของตนและปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมรอบตัวไม่ได้ ทำให้เกิดปัญหามากมาย จึงต้องมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ด้วยจะช่วยให้บุคคลสามารถรู้จักเข้าใจอารมณ์ตนเองและผู้อื่น สามารถเข้าถึงจิตใจผู้อื่น สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น สามารถเผชิญกับความคับข้องใจ ความขัดแย้งในใจได้อย่างมั่นคง รู้จักนำพลังแห่งอารมณ์ความรู้สึกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ก็จะสามารถจัดการกับชีวิตปรับตัวได้อย่างมีความสุข และสามารถป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป็นที่ตระหนักกันทั่วไปว่า ในสังคมปัจจุบันเราต้องเผชิญกับโลกที่มีสภาวะซับซ้อนมากขึ้น และต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการปรับสภาวะทางอารมณ์ ทั้งนี้อาจพบว่าผู้ที่มีความสามารถทางสติปัญญาสูงแต่หากขาดความฉลาดทางอารมณ์ อาจจะไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน การดำเนินงานในธุรกิจต่าง ๆ หรือการบริหาร (จากรุวรรณสกุล. 2543 : บทนำ ; อ้างอิงมาจาก Gibbs. 1995 : 24-31) สอดคล้องกับคำกล่าวของ วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542 : 13) ที่ว่า คนเก่งที่ประสบความสำเร็จในการเรียนสามารถเข้าทำงานในตำแหน่งที่ต้องการในหน่วยงานหรือองค์กรใดก็ตาม ความเก่งเหล่านี้ไม่ใช่ปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ หรือความสำเร็จในชีวิตเสมอไป เช่นเดียวกับคำกล่าวของ แมคเคลแลน (เท็ดค็อกดี สุพันธ์. 2544 : บทนำ ; อ้างอิงมาจาก McClelland. 1973) ที่กล่าวว่า การทดสอบวัดสมรรถนะภายในตนเองนั้นดีกว่าการวัดเขาวินิจฉัย ที่สามารถทำนายเพียงระดับผลการเรียนในโรงเรียนเท่านั้น แต่ไม่สามารถทำนายความสำเร็จในอาชีพการงานและในชีวิตได้ และได้เสนอ

คุณลักษณะของบุคคลที่จะส่งผลสำเร็จในชีวิตการทำงาน ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น แรงจูงใจ ค่านิยม บุคลิกภาพ และทัศนคติ ซึ่งคุณลักษณะที่เสนอไว้นี้เป็นสมรรถนะภายในตนเองที่มีความสำคัญในการทำงานและการดำรงชีวิตในโลกและมี

ความสามารถเกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ โกลแมน (จารุวรรณ สกุลคู. 2543 : บทนำ ; อ้างอิงมาจาก Goleman. 1998 : 93-104) ได้นำเสนอผลงานที่แสดงแนวความคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ อันเป็นความสามารถของบุคคลในการบริหารจัดการ ตนเอง ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะเป็น ผู้ที่รู้จักตนเอง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น รู้ว่าสิ่งใดเป็นข้อดี หรือเป็นข้อบกพร่องของตน สามารถจัดการ ควบคุมการแสดงอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม มีสติ มีความสามารถในการรับรู้และหยั่งรู้ ว่าขณะนี้ตนกำลังทำพฤติกรรมใด มีความรู้สึกอย่างไร ผู้คนที่แวดล้อมอยู่มีสภาวะอารมณ์อย่างไร นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มีความอดทน อดกลั้นต่อสภาวะที่เป็นสาเหตุของความเครียดได้ มีความยืดหยุ่นอยู่เสมอ เห็นใจผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ จริงใจ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมองโลกในแง่ดี ความฉลาดทางอารมณ์จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันและความอยู่เย็นเป็นสุขของบุคคล

สิ่งที่จะเป็นเครื่องมือให้ครูรู้จักเด็กเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการของความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี คือ แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ซึ่งมักสร้างขึ้นเพื่อวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กทั่วไป ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ เพราะเด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กที่ขาดโอกาสในการได้รับการศึกษาตามปกติ มีความแตกต่างกันทางด้านสังคม สติปัญญา อารมณ์ และปัญหาในภูมิหลังของตนเอง ซึ่งถ้าหากขาดการเอาใจใส่ดูแล อาจทำให้เด็กต้องเป็นเหยื่อของการประทุพติตและประทุพติตไม่สมควรแก่วัย และจะกลายเป็นปัญหาความเดือดร้อนในสังคมต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้ครูและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบจุดเด่น จุดบกพร่องของเด็กเพื่อนำไปพัฒนาและส่งเสริมเด็กให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ ในประเด็นต่อไปนี้

1. หาคุณภาพของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์
2. สร้างเกณฑ์ปกติ (norms) และคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ ก่อให้เกิดประโยชน์ คือ

1. ทำให้ได้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ พร้อมทั้งได้เกณฑ์ปกติ (norms) และคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้ ที่สามารถนำไปใช้วัดความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง
2. เป็นแนวทางในการศึกษาและสร้างแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนระดับต่างๆ หรือ เด็กลักษณะอื่น ๆ เช่น เด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เด็กในสถานสงเคราะห์ เป็นต้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ ปีการศึกษา 2549 จำนวน 8 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 1,227 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549 : 1-35)
2. กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ ปีการศึกษา 2549 จำนวน 8 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 515 คน โดยวิธีการสุ่มโดยกำหนดสัดส่วน (quota sampling)
3. แบบทดสอบที่สร้างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีความฉลาดทางอารมณ์ของโกลแมน มี 5 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้ตนเอง ด้านการควบคุมตนเอง ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ด้านทักษะทางสังคม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความฉลาดทางอารมณ์ (emotional quotient) หมายถึง ความสามารถของบุคคล ในการตระหนักรู้ เข้าใจเหตุและผลของอารมณ์และความรู้สึกของตนเองและของผู้อื่น สามารถ ควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายในตนเองให้สามารถรอคอยการตอบสนองของความต้องการของ ตัวเองและแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการ เผชิญกับอุปสรรคและการแก้ไขความขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างปราศจากความกังวล และสามารถชี้นำ ความคิดและการกระทำของตนเองในการอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ ตามทฤษฎีของโกลแมน ได้แก่

1.1 การตระหนักรู้ตนเอง (self – awareness) หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้อารมณ์ตนเองและสามารถใช้ความตระหนักรู้นั้นเป็นแนวทางในการตัดสินใจ มีการ ประเมินความสามารถที่แท้จริงของตนและมีความมั่นใจในตนเองอย่างสมเหตุสมผล มีคุณลักษณะ พฤติกรรม ดังนี้

- 1) พฤติกรรมความสามารถในการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของตนเอง
- 2) พฤติกรรมความมั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตนเอง
- 3) พฤติกรรมประเมินตนเองตามความเป็นจริง

1.2 การควบคุมตนเอง (self – regulation) หมายถึง ความสามารถในการจัดการ กับอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ให้แสดงออกอย่าง เหมาะสม สามารถปรับสภาวะอารมณ์ให้กลับสู่สภาวะปกติได้โดยเร็ว มีการไตร่ตรองก่อนการตัดสินใจ มีคุณลักษณะพฤติกรรม ดังนี้

- 1) พฤติกรรมใจกว้างและยอมรับสิ่งใหม่
- 2) พฤติกรรมจัดการกับภาวะอารมณ์และความฉุนเฉียวได้
- 3) พฤติกรรมยืดหยุ่นในความคิดและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้
- 4) พฤติกรรมการแสดงความรักใคร่ชอบ รักรักษาความเป็นผู้ซื่อสัตย์และคงไว้ซึ่ง

คุณงามความดีแห่งตน

1.3 การสร้างแรงจูงใจ (motivation) หมายถึง การใช้พลังความรู้สึกภายในเพื่อเป็น สิ่งกระตุ้นเตือนตนให้คิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ มุ่งมั่นไม่ย่อท้อสามารถ อดทนรอผลที่ได้ภายหลังจากมีความเชื่อมั่นว่าสามารถทำได้ มีทัศนคติในการมองโลกในแง่ดี มี คุณลักษณะพฤติกรรม ดังนี้

- 1) พฤติกรรมกระตุ้นเตือนตนเองให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 2) พฤติกรรมให้กำลังใจตนเองผลักดันสู่เป้าหมายจนสำเร็จ
- 3) พฤติกรรมจงรักภักดี ยึดมั่นเป้าหมายของกลุ่ม

4) พฤติกรรมพยายามปรับปรุงสิ่งที่ดีให้มีมาตรฐาน

1.4 การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (empathy) หมายถึง การมีความรู้สึกที่ร่วม มีความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา สามารถรับรู้อารมณ์และความต้องการ ความวิตกกังวลของบุคคลอื่นและสามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม มีคุณลักษณะพฤติกรรม ดังนี้

- 1) พฤติกรรมการรับรู้อารมณ์และความต้องการของคนอื่น
- 2) พฤติกรรมการพัฒนาผู้อื่น

1.5 ทักษะทางสังคม (social skill) หมายถึง ความสามารถในการสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลได้ มีคุณลักษณะพฤติกรรม ดังนี้

- 1) พฤติกรรมมีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น
- 2) พฤติกรรมการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น
- 3) พฤติกรรมสามารถแก้ไขความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม

2. แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ (emotional quotient test) หมายถึง แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ซึ่งเป็นแบบทดสอบสถานการณ์ มี 5 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง การสร้างแรงจูงใจ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทักษะทางสังคม โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Rubric scoring) ซึ่งการให้คะแนนเป็น 1, 2 และ 3 คะแนน ตามลำดับขั้นของความสามารถของความฉลาดทางอารมณ์ที่บุคคลแสดงออกมา

3. คุณภาพของแบบทดสอบ หมายถึง คุณภาพของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งหาคุณภาพในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ความเที่ยงตรง (validity) หมายถึง คุณสมบัติของแบบทดสอบที่สามารถวัดความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ตอบ ได้ตรงตามลักษณะที่นิยามไว้ ในการทำวิจัยครั้งนี้ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงของแบบทดสอบโดยวิธีต่อไปนี้

1) ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) หมายถึง คุณสมบัติของแบบทดสอบที่สามารถวัดความฉลาดทางอารมณ์ได้ตรงตามพฤติกรรมที่นิยามที่ให้ไว้ในแต่ละด้าน ซึ่งหาโดยให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบร่วมกันพิจารณาความสอดคล้องของคำนิยามกับแบบทดสอบด้วยวิธีการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence : IOC) โดยพิจารณาข้อที่มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป

2) ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) หมายถึง คุณสมบัตินี้ของแบบทดสอบที่สามารถวัดได้โดยตรงตามลักษณะหรือตามทฤษฎีของความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละด้านตามที่ได้นิยามไว้ โดยใช้วิธีการคำนวณหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมรายด้าน และความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมรายด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับ

3.2 อำนาจจำแนก (discrimination) หมายถึง คุณสมบัตินี้ของแบบทดสอบที่สามารถจำแนกผู้ตอบออกเป็นกลุ่มที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงและกลุ่มที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ ซึ่งอาศัยการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยโดยใช้การทดสอบที (t-test)

3.3 ความเชื่อมั่น (reliability) หมายถึง คุณสมบัตินี้ของแบบทดสอบที่ใช้วัดความฉลาดทางอารมณ์ได้คงที่แน่นอน ซึ่งคำนวณโดยใช้วิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของครอนบัก

4. เกณฑ์ปกติ (norms) หมายถึง ข้อเท็จจริงทางสถิติที่บรรยายการแจกแจงของคะแนนนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งได้จากการวัดด้วยแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ และแสดงเป็นคะแนนมาตรฐานที่ปกติ (normalized T-score) ที่บอกระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้สอบว่าอยู่ในระดับใดของกลุ่มประชากร

5. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีประสบการณ์ทางการสอนหรือทำงานทางด้านจิตวิทยา ซึ่งมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์อย่างน้อย 4 ปี จำนวน 3 คน ผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในการสร้างแบบทดสอบ ซึ่งมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์อย่างน้อย 4 ปี จำนวน 4 คน และครูผู้สอนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ซึ่งมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทด้านการศึกษา และมีประสบการณ์ในการสอนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ อย่างน้อย 4 ปี จำนวน 2 คน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียน
ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ โดยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ซึ่งนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์
 - 1.1 ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์
 - 1.2 ความเป็นมาเกี่ยวกับการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์
 - 1.3 องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์
 - 1.4 ลักษณะของคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์
 - 1.5 การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์
 - 1.6 การวัดความฉลาดทางอารมณ์
2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์
 - 2.1 ความมั่นคงทางอารมณ์และการควบคุมตนเอง
 - 2.2 การจัดการอารมณ์
 - 2.3 การเห็นคุณค่าในตนเอง
 - 2.4 การจูงใจ
 - 2.5 ความเข้าใจผู้อื่น
 - 2.6 การสร้างความสัมพันธ์
 - 2.7 การแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคล
3. การสร้างแบบทดสอบสถานการณ์
4. เอกสารเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสงเคราะห์
5. สภาพปัญหาทางด้านอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กด้อยโอกาส
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ ได้แก่ ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ ความเป็นมาเกี่ยวกับการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ ลักษณะของคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และการวัดความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์หรือที่เรียกว่า EQ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า emotional quotient ซึ่งหมายถึง ตัวดัชนีบ่งชี้ถึงความฉลาดทางอารมณ์ (intelligence quotient) ของบุคคล (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542 : 23) นอกเหนือจากคำว่า emotional quotient หรือ intelligence quotient แล้วยังมีคำอื่นที่นักวิชาการใช้และมีความหมายใกล้เคียงกัน (เทอดศักดิ์ เดชคง. 2542 : 38) เช่น

intra personal intelligence หมายถึง ความฉลาดต่อตนเอง

multiple intelligence หมายถึง ความฉลาดที่หลากหลาย

social intelligence หมายถึง ความฉลาดทางสังคม

emotional ability หมายถึง ความสามารถทางอารมณ์

ในภาษาไทยคำว่า EQ มีคำเรียกแตกต่างกัน ดังนี้ เซวาร์นอารมณ์ โดย วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542 : 35) ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ โดย ทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 91) สติปัญญาทางอารมณ์ โดย วิลาสลักษณ์ ชวัลลสี (2542 : 63) ความฉลาดทางอารมณ์ โดย เทอดศักดิ์ เดชคง (2542 : 16) อุษณีย์ โพธิสุข (2542 : 5)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “ความฉลาดทางอารมณ์” (emotional quotient) ซึ่งความฉลาดทางอารมณ์นั้นได้มีผู้ให้ความหมายแตกต่างกัน ดังนี้

บาร์ออน (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2547 : 56 ; อ้างอิงมาจาก Bar-on. 1992) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความฉลาดทางอารมณ์ (emotional quotient) ไว้ว่าเป็นองค์ประกอบของความสามารถด้านส่วนตัว อารมณ์และสังคมของบุคคลที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างประสบความสำเร็จ

โกลแมน (แสงหล้า โปธา. 2544 : 6 ; อ้างอิงมาจาก Goleman. 1997) ได้ให้ความหมายของ ความฉลาดทางอารมณ์ว่า เป็นความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและความรู้สึกของผู้อื่น จนสามารถบริหารหรือจัดการกับอารมณ์ของตนเพื่อเป็นแรงจูงใจในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างประสบความสำเร็จ

เมเยอร์และซาโลเวย์ (คมเพชร ฉัตรศุภกุลและผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2544 : 10 - 11 ; อ้างอิงมาจาก Mayer and Salovey. 1997 : 11) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นกลุ่มของความสามารถที่สามารถบ่งบอกว่า การรับรู้อารมณ์ของบุคคลนั้นเป็นอย่างไรและเขามีความเข้าใจอารมณ์นั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องแน่นอนเพียงใดหรือหากจะกล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้นก็สามารถกล่าวได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์นั้นเปรียบเสมือนความสามารถของบุคคลในการรับรู้และแสดงอารมณ์นั้นออกมา สามารถที่จะแยกแยะ ประสมประสานความคิดกับอารมณ์ที่มีความเข้าใจและสามารถแสดงอารมณ์ได้อย่างมีปัญญาและไหวพริบ ตลอดจนสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ทุกสถานการณ์

คูเปอร์ และชาวอฟ (แสงหล้า โปธา. 2544 :6 ; อ้างอิงมาจาก Cooper & Sawaf. 1997 : xiii) ให้ความหมายไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจและรู้จักใช้พลังทางอารมณ์ของตนเองเป็นรากฐานในการสร้างความสัมพันธ์ภาพและโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น

โดนาลด์สัน (คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2544 : 12 ; อ้างอิงมาจาก Donaldson. 1997 : 2) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญยิ่งต่อการประกอบอาชีพ และมีความสำคัญมากกว่าเขาวินปัญญา บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ จะรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเอง สามารถจะเผชิญความเครียดได้อย่างเหมาะสม มีความยืดหยุ่น มีเป้าหมายในชีวิต มองโลกในแง่ดี และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข

วีระวัฒน์ บันนิตามัย (2542 : 35) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องของการบริหารจัดการความรู้สึกและอารมณ์ภายในตน (intrapersonal emotion management) และการบริหารจัดการอารมณ์ของตนในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้อื่น (interpersonal relationship) เป็นเรื่องของความฉลาด รู้จักใช้อารมณ์ของตนสนองเป้าหมายของการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวัน

อุษณีย์ โพธิสุข (2542 : 5) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถที่จะรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ รวมถึงความสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ ใช้ความสามารถทางอารมณ์ สามารถปรับตัวรับอารมณ์ให้เข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดีและเป็นประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมทุกกาลเทศะ

เทอดศักดิ์ เดชคง (2542 : 15) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นทักษะ เฉพาะตัวที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จทั้งในด้านการงาน ครอบครัวและชีวิตส่วนตัว เพราะ ความฉลาดทางอารมณ์ คือ การเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง รู้จักควบคุมอารมณ์ จัดการและแสดงออกทางอารมณ์รวมทั้งใช้ชีวิตได้อย่างเหมาะสม ที่สำคัญ คือมองโลกในแง่ดี แก้ไขความขัดแย้ง โดยเฉพาะความเครียดที่เกิดขึ้นในจิตใจได้เป็นอย่างดี

ทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 56) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่ตระหนักรู้ความคิด ความรู้สึก อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถ ควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายใน ตลอดจนสามารถระอคอยการตอบสนองความต้องการของ ตนเอง

ได้อย่างเหมาะสมถูกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองที่จะเผชิญข้อขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างไม่ คับข้องใจ รู้จักขจัดความเครียดที่ขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันมีค่าของเราได้ สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุข จนประสบความสำเร็จในการเรียน ความสำเร็จในอาชีพ ตลอดจนประสบความสำเร็จในชีวิต

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2547 : 56) ให้ความหมายว่า ความฉลาดทางอารมณ์ (emotional quotient) หมายถึง ความสามารถลักษณะหนึ่งของบุคคลที่ตระหนักถึงความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเอง และของผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายใน ตลอดจนสามารถระอคอยการตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างไม่คับข้องใจ รู้จัก ขจัดความเครียดที่ขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันมีค่าของตนได้ สามารถชี้้นำความคิดและ การกระทำในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ทั้งในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุข จนประสบ ความสำเร็จในการเรียน (study success) ความสำเร็จในอาชีพ (career success) ตลอดจน ความสำเร็จในชีวิต (life success)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถ ของบุคคลในการตระหนักรู้ เข้าใจเหตุและผลของอารมณ์ และความรู้สึกของตนเองและของผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายในตนเอง ให้สามารถระอคอยการตอบสนองความ ต้องการของตัวเองและแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจ ตนเองในการเผชิญกับอุปสรรคและการแก้ไขความขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างปราศจากความกังวลและ สามารถชี้้นำความคิดและการกระทำของตนเองในการอยู่ร่วมกับคนอื่นได้

2. ความเป็นมาเกี่ยวกับการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาส่วนใหญ่จะคุ้นเคยกับคำว่า สถิติปัญญา หรือ เกณฑ์ภาคเชาวน์ (intelligence quotient หรือ IQ) มากกว่าความฉลาดทางอารมณ์ หรือ เกณฑ์ภาคอารมณ์ (emotional quotient หรือ EQ) ดังที่ทราบกันดีว่า IQ เป็นสมรรถภาพทางสมอง (mental ability) ของมนุษย์ หากเราต้องการทำนายว่าบุคคลผู้นี้จะเรียนจบปริญญาตรีหรือไม่ เรามักจะนำเอาดัชนีนี้อัต IQ เป็นตัวทำนาย สูตรการคำนวณหาดัชนีนี้อัต IQ ก็คือ การหาค่าอายุจิตของบุคคลซึ่งได้มาจากแบบทดสอบมาตรฐาน เช่น แบบทดสอบของ Standford - Binet หรือแบบทดสอบของ Wechsler เป็นต้น นำมาหารด้วยอายุจริง (chronological age) ของบุคคลนั้นแล้วคูณด้วย 100 ก็จะเป็นดัชนีนี้อัตเชาวน์ปัญญาของบุคคลนั้น ตัวอย่างเช่น ถ้าคำนวณได้ว่า IQ =148 จาก Standford - Binet หรือ 130 ขึ้นไป (จากแบบทดสอบของ Wechsler) ก็หมายถึงฉลาดมากหรือบางที่เรียกว่าอัจฉริยะ แต่ถ้าได้ในช่วง 88 -112 (หรือ 90-109) หมายถึง ปานกลาง หากได้ 65 (หรือ 69) ลงมา ถือว่าปัญญาอ่อน เป็นต้น

ในช่วงแรก ๆ นักการศึกษาและนักจิตวิทยาจะมุ่งศึกษาในด้านความสามารถทางสมอง หรือ IQ ดังกล่าวมาแล้วแต่นักจิตวิทยาท่านหนึ่งคือ เอ็ดเวิร์ด ธอร์นไดท์ (Edward Thorndike) ได้ให้ความหมายของสถิติปัญญาไว้ว่ามี 3 องค์ประกอบ และองค์ประกอบหนึ่งในสามก็คือ social intelligence คือ ความฉลาดทางสังคม แต่ก็ได้รับความสนใจน้อย

นักการศึกษาคนสำคัญคือ บลูม (Bloom) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ taxonomy of education objectives โดยแบ่งจุดประสงค์ของวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอันเป็นองค์ประกอบทางด้านความสามารถของมนุษย์ไว้ 3 ด้าน (domain) ด้วยกันคือ

1. ความสามารถทางด้านความรู้คิด (cognitive domain) เป็นความสามารถทางสติปัญญา
2. ความสามารถทางด้านความรู้สึก ค่านิยม (affective domain) ตรงนี้น่าจะเป็นความสามารถทางด้าน EQ
3. ความสามารถทางด้านมอเตอร์ (psycho-motor domain) เป็นความสามารถทางด้านทักษะ

ในช่วงแรก ๆ นักการศึกษาและนักจิตวิทยาให้ความสนใจด้าน IQ มาก มีการพัฒนาแบบทดสอบวัด IQ จนได้แบบทดสอบมาตรฐานที่นำเชื่อถือ เช่น Standford - Binet และ Wechsler เป็นต้น ล่วงมาถึงปี ค.ศ.1983 โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่อง EQ ในหนังสือชื่อ “Fram of mind” โดยได้ให้แนวคิดว่าความสำเร็จของมนุษย์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถทางอารมณ์ของเขา

ด้วย ต่อจากนั้นได้มีการศึกษาที่น่าสนใจ เช่น ผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสำเร็จในการทำงาน โดยศึกษาจากนักศึกษาที่เรียนในช่วงทศวรรษ 1940 จำนวน 95 คน เป็นการศึกษาระยะยาว พบว่า นักศึกษาที่จบการศึกษาและได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับสูงมากไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เมื่อเทียบกับนักศึกษาที่คะแนนต่ำกว่าทั้งในด้านหน้าที่การงานและความสุขในชีวิตครอบครัว และจากการศึกษาในรัฐแมสซาชูเซต (Massachusetts) จำนวน 450 คน ติดตามจนถึงวัยกลางคน พบว่า IQ มีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยกับความสำเร็จในงานที่ทำ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2547 : 56-57 ; อ้างอิงมาจาก Goleman. 1995 :35)

จากแนวคิดต่างๆ ที่นำเสนอมาแล้วข้างต้นจึงทำให้การศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) เริ่มแพร่หลายมากขึ้น โดยความเชื่อแนวใหม่เน้นว่า คนที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีทั้งระดับเชาวน์ปัญญา (IQ) และความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) มากขึ้นตามลำดับ มีการแยกแยะความสำเร็จในด้านต่างๆ ว่าแต่ละกิจกรรมนั้นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จควรเป็นความสามารถประเภทใด (ทศพร ประเสริฐสุข. 2542 ; ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2547 : 57) ตัวอย่างเช่น

ความสำเร็จในด้านการเรียน ปัจจัยที่ส่งผลมาก คือ ระดับเชาวน์ปัญญา (IQ)

ความสำเร็จในด้านการแก้ปัญหาในแต่ละด้าน ปัจจัยที่ส่งผลมาก คือ ระดับเชาวน์ปัญญา (IQ) และความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

ความสำเร็จในด้านการรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ปัจจัยที่ส่งผลมาก คือ ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

ความสำเร็จในการปรับตัวปัจจัยที่ส่งผลมาก คือ ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

ความสำเร็จในด้านการปกครองคนปัจจัยที่ส่งผลมาก คือ ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

ความสำเร็จในด้านชีวิตคู่ ปัจจัยที่ส่งผลมาก คือ ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

ความสำเร็จในการทำงาน ปัจจัยที่ส่งผลมาก คือ ระดับเชาวน์ปัญญา (IQ) และความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

จะเห็นได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญไม่แพ้เชาวน์ปัญญา ดังที่ โกลแมน (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2547 : 58 ; อ้างอิงมาจาก Goleman. 1998 : 43) กล่าวว่า เชาวน์ปัญญาและความสามารถทางด้านเทคนิคหรือทักษะทางเทคนิค (technical skill) มีความสำคัญ แต่ความฉลาดทางอารมณ์ยังมีความสำคัญมากในการเป็นผู้นำ (leader)

บุคคลที่ให้ความสำคัญและสนใจในเรื่องความฉลาดทางอารมณ์เป็นอย่างมาก คือ แดเนียล โกลแมน (Daniel Goleman) เขาเขียนหนังสือเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์หลายเล่ม และล่าสุดในปี 1998 มีบทความใน Harvard Business Review (November, december 1998) เรื่อง “What Makes A Leader” ซึ่งให้ความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการเป็นผู้นำ นอกจากนี้โกลแมนยังได้ตั้งสถาบันฝึกนักบริหารทางด้านความฉลาดทางอารมณ์ตั้งอยู่ที่ มหาวิทยาลัยรัฐเจอร์ซีย์ (Rutger University)

แรงหนุนสำคัญที่ทำให้คนหันมาสนใจเรื่องความฉลาดทางอารมณ์กันมากขึ้น คงจะเป็นบทความที่ลงในนิตยสาร Time เมื่อปี 1995 ซึ่งเน้นว่า ความสำเร็จของบุคคล เขาวินิจฉัยว่าจะส่งผลให้เกิดแค่ 20% และ 80% เป็นผลมาจากความฉลาดทางอารมณ์ทำให้นักบริหารและบุคลากรในวิชาชีพต่าง ๆ ตื่นตัวที่จะพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดของ ดี.ซี. แมคเคลแลน (D.C. McClelland) ที่ได้เคยกล่าวไว้ว่า คนที่จะประสบความสำเร็จนั้นจะต้องมุ่งที่ความสำเร็จของงาน และต้องสามารถสนองความต้องการอีกประการหนึ่งที่เรียกว่า แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ (need for affiliation) ด้วย

3. องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ พบว่า มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างและองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ ไว้ดังนี้

ไฮเวอร์ต การ์ดเนอร์ (กรมสุขภาพจิต. 2543 : 41 ; อ้างอิงมาจาก Howard Gardner. 1983) ได้จำแนกความฉลาดทางอารมณ์ใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ด้านความสัมพันธ์กับคนอื่น (interpersonal intelligence) เป็นความสามารถในการรับรู้และตอบสนองต่ออารมณ์และความต้องการของผู้อื่นอย่างเหมาะสม
2. ด้านการรู้จักตนเอง (intrapersonal intelligence) เป็นความสามารถในการรับรู้อารมณ์ตนเองสามารถแยกแยะ ตลอดจนสามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม

ซาโลเวย์ และ เมเยอร์ (จารุวรรณ สกุลคุ. 2543 : 18-19 ; อ้างอิงมาจาก Salovey and Mayer. 1990 : 185-211) เสนอองค์ประกอบ 5 ประการของความฉลาดทางอารมณ์ ดังนี้คือ

1. การตระหนักรู้อารมณ์ของตน (knowing one's emotion or self awareness) ได้แก่ การสังเกตและรับรู้อารมณ์ที่เกิดขึ้นของตนตามที่เป็นจริง มีความสามารถในการหยั่งรู้ความเปลี่ยนแปลงภาวะอารมณ์ของตนในแต่ละช่วงเวลา และแต่ละสถานการณ์ เข้าใจความรู้สึกของตนอย่างถ่องแท้ เข้าใจถึงความรู้สึกภายในที่แสดงออกทางร่างกายหรือกิริยาอาการที่ร่างกายแสดงออกเมื่อมีสิ่งเร้ามากระทบอารมณ์

2. การจัดการกับอารมณ์ (managing emotion) ได้แก่ การจัดการกับอารมณ์ของตนได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ มีความสามารถและเทคนิคในการผ่อนคลายความวิตกกังวล การ ละวางความเศร้าโศก โกรธ ผิดหวัง เสียใจ ได้ง่าย สามารถควบคุมตนไม่ให้เกิดอารมณ์ เช่น ความฉุนเฉียวออกมา สามารถปรับภาวะอารมณ์ให้กลับสู่สภาวะปกติได้โดยเร็ว มีการไตร่ตรองก่อนการตัดสินใจ

3. การจูงใจตน (motivating oneself) ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจตนให้คิดริเริ่ม สร้างสรรค์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ กระตุ้นเตือนตนเองให้มีความกระตือรือร้น มุ่งมั่นไม่ท้อถอย สามารถอดทนรอผลที่ดีกว่าในภายหลัง มีความเชื่อมั่นว่าสามารถทำได้ ฝึกฝนตนเอง มีทัศนคติมองโลกในแง่ดี

4. การรับรู้อารมณ์ของบุคคลอื่น (recognize emotion in others) ได้แก่ การมีความรู้สึกมีส่วนร่วม มีความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา สามารถรับรู้อารมณ์และความต้องการ และสามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

5. การจัดการความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (handling relationships) ได้แก่ ความสามารถในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ทั้งที่เป็นส่วนตัวและการทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลได้

โกลแมน (สุภาพร พิสิฐวิวัฒน์. 2543 : 8-9 ; อ้างอิงมาจาก Goleman. 1998) ได้ปรับโมเดลของซาโลเวย์และเมเยอร์ โดยความฉลาดทางอารมณ์ของเขาประกอบด้วย

1. การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง (self – awareness) คือ การที่บุคคลรู้ว่าตนเองกำลังรู้สึกอย่างไรในขณะนั้น สามารถบอกความรู้สึกของตนเองได้อย่างถูกต้องและเปิดเผย รู้ว่าการเกิดอารมณ์ของตนเองมีสาเหตุมาจากสิ่งใด และจะมีผลต่อตนเอง ผู้อื่น และการปฏิบัติงานอย่างไร รู้สาเหตุของความวิตกกังวล ความคับข้องใจ มีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง สามารถตัดสินใจคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมั่นใจ

2. การจัดการกับอารมณ์ตนเอง (self – regulation) คือ ความสามารถในการควบคุม อารมณ์และแรงกระตุ้นได้อย่างเหมาะสม สามารถคิดอย่างมีเหตุผล ยอมรับและก้าวทันต่อการ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ใช้คำพูดอย่างระมัดระวังและเหมาะสมกับสถานการณ์ ยอมรับความล้มเหลว และหาทางออกได้อย่างเหมาะสม

3. การจูงใจตนเอง (motivation) คือ การใช้พลังความรู้สึกภายในเพื่อเป็นสิ่งกระตุ้น เตือนให้ตนทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยไม่คำนึงถึงสิ่งจูงใจภายนอก เช่น เงิน หรือสิ่งตอบแทนอื่น ๆ มีความพอใจที่จะปรับปรุงงานให้ดีกว่าเดิม สามารถสร้างทางเลือกใหม่ใน การทำงานที่สามารถนำไปสู่เป้าหมายที่ดี มองโลกในแง่ดี ไม่ท้อถอยต่ออุปสรรคและความล้มเหลว

4. การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (empathy) คือ การรับรู้ถึงความรู้สึก ความต้องการ ของผู้อื่น สามารถรับรู้ สนใจ และเข้าใจในแง่คิด ทรรศนะของผู้ที่อยู่รอบข้าง ตัดสินใจทำสิ่งใดโดย คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น ไม่ใช่ความคิดของตนเองเป็นหลัก

5. การมีทักษะทางสังคม (social skill) คือ ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ กับผู้อื่น สามารถเป็นมิตรกับบุคคลได้ทุกประเภท มีความสามารถในการพูดโน้มน้าว ชักจูงให้ผู้อื่น คล้อยตามสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เสริมสร้างความร่วมมือในการทำงานและความสามารถ ในหมู่คณะสามารถทำให้ผู้ที่อยู่รอบข้างมีความสุข

โกลแมน (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2544 : 69-73 ; อ้างอิงมาจาก Goleman. 1998a, 1998b) ได้ เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะด้านความฉลาดทางอารมณ์ (the emotional competence framework) ไว้ 2 หมวด 5 องค์ประกอบ 25 ปัจจัยย่อย โดยหมวดแรกเป็นหมวด ด้านการบริหารตนเอง ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ส่วน 2 องค์ประกอบที่เหลือเป็นทักษะ การบริหารความสัมพันธ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของโกลแมน

หมวด / องค์ประกอบ	ความหมาย / องค์ประกอบย่อย
<p>ก. สมรรถนะส่วนบุคคล :</p> <p>บริหารจัดการตนเองได้อย่างไร</p> <p>1. การตระหนักรู้ตนเอง(มีสติ) (self – awareness)</p> <p>2. การควบคุมตนเอง (self – regulation)</p> <p>3. การสร้างแรงจูงใจ (motivation)</p>	<p>การตระหนักรู้ความรู้สึกความโน้มเอียงของตนเอง หยั่งรู้ความเป็นไปได้ของตนเอง และความพร้อมต่าง ๆ</p> <p>1.1 รู้เท่าทันอารมณ์ตน สาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น ๆ และผลที่จะตามมา</p> <p>1.2 ประเมินตนเองได้ตามจริง รู้จุดเด่นจุดด้อยของตน</p> <p>1.3 มั่นใจในตนเอง มั่นใจในความสามารถ คุณค่าของตน</p> <p>ความสามารถในการจัดการกับความรู้สึกภายในตนได้</p> <p>2.1 การควบคุมตนเองสามารถจัดการกับภาวะอารมณ์หรือความฉุนเฉียวได้</p> <p>2.2 ความเป็นที่ไว้วางใจได้ รักษาความเป็นผู้ซื่อสัตย์และคุณงามความดีได้</p> <p>2.3 ความเป็นผู้ใช้สติปัญญาแสดงความรับผิดชอบ</p> <p>2.4 ความสามารถที่จะปรับตัวได้ยืดหยุ่นในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงได้</p> <p>2.5 การสร้างสิ่งใหม่ เป็นสุขและเปิดใจกว้างกับความคิดแนวทาง หรือข้อมูลใหม่</p> <p>แนวโน้มของอารมณ์ที่เกื้อหนุนการมุ่งสู่เป้าหมาย</p> <p>3.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์พยายามปรับปรุงให้ได้มาตรฐานที่ดีเลิศ</p> <p>3.2 ความจงรักภักดี ยึดมั่นกับเป้าหมายของกลุ่มขององค์การ</p> <p>3.3 ความคิดริเริ่ม พร้อมที่จะปฏิบัติตามโอกาสอำนวย</p> <p>3.4 การมองโลกในแง่ดี แม้มีอุปสรรคปัญหา แต่ก็ไม่นะระย่อมุ่งสู่เป้าหมาย</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หมวด / องค์ประกอบ	ความหมาย / องค์ประกอบย่อย
<p>ข. สมรรถนะทางสังคม : การสร้างและรักษาความสัมพันธ์</p> <p>4. การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (empathy)</p>	<p>การตระหนักรู้ถึงความรู้สึกความต้องการและข้อห่วงใยของผู้อื่น</p> <p>4.1 การเข้าใจผู้อื่นรู้ความรู้สึกมุมมองสนใจข้อวิตกกังวลของเขา</p> <p>4.2 การมีจิตใจมุ่งบริการ คาดคะเน รับรู้และตอบสนองของความต้องการของลูกค้าได้ดี</p> <p>4.3 การพัฒนาผู้อื่น ทราบความต้องการ เพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถได้ถูกทาง</p> <p>4.4 การสร้างโอกาสในความหลากหลาย เล็งเห็นความเป็นไปได้จากความแตกต่างโดยไม่แบ่งแยก</p> <p>4.5 ความตระหนักรู้ถึงทัศนนะความคิดเห็นของกลุ่ม</p>
<p>5. ทักษะทางสังคม (human relations)</p>	<p>ความสามารถอ่านสถานการณ์ปัจจุบันและควมมีสัมพันธ์ของกลุ่ม</p> <p>ความคล่องแคล่วในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์จากความร่วมมือของผู้อื่น</p> <p>5.1 การโน้มน้าว แสดงกลวิธีโน้มน้าวต่าง ๆ อย่างได้ผล</p> <p>5.2 การสื่อสาร ส่งสารที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ</p> <p>5.3 ความเป็นผู้นำ และโน้มน้าวผลักดันกลุ่มได้ดี</p> <p>5.4 การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ริเริ่ม และบริหารความเปลี่ยนแปลงได้ดี</p> <p>5.5 การบริหารความขัดแย้ง เจรจาและหาทางยุติความไม่เข้าใจ</p> <p>5.6 การสร้างสายสัมพันธ์ เสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อการปฏิบัติงาน</p> <p>5.7 การร่วมมือกันทำงานกับผู้อื่นเพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย</p> <p>5.8 สมรรถนะของทีม สร้างพลังร่วม</p>

เมเยอร์ และสโลเวย์ (คัมเพเซอร์ ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2544 : 10 - 11 ; อ้างอิงมาจาก Mayer and Salovey. 1997 : 11) ได้จำแนกส่วนประกอบที่สำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ เป็น 4 ด้านดังนี้

1. การรับรู้อารมณ์และการแสดงอารมณ์ (perception and expression of emotion) ประกอบด้วยทักษะที่สำคัญ ๆ (major areas of skills) ดังนี้
 - 1.1 สามารถบอกหรือประเมินได้ว่า การที่แต่ละคนแสดงออกเช่นนั้นเป็นเพราะอารมณ์ในขณะนั้นของเขาเป็นอย่างไร เขารู้สึกอย่างไร และมีความคิดอย่างไร
 - 1.2 สามารถบอกและประเมินอารมณ์ของผู้อื่นได้
 2. การประสมประสานความคิดกับอารมณ์ (assimilating emotion in thought) ทั้งนี้เนื่องจาก
 - 2.1 อารมณ์เป็นตัวกำหนดความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน
 - 2.2 อารมณ์เปรียบเสมือนสิ่ง que ช่วยในการตัดสินใจ
 3. การเข้าใจและการวิเคราะห์อารมณ์ (understanding and analyzing emotion) ประกอบด้วย
 - 3.1 สามารถบอกได้ว่า อารมณ์ในขณะนั้นของตนเป็นอย่างไร ยุ่งยาก ซับซ้อน และหลากหลายอารมณ์เพียงใด
 - 3.2 สามารถเข้าใจว่า อารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ใด หรือสถานการณ์ใด
 4. การควบคุมอารมณ์อย่างไตร่ตรอง (reflective regulation of emotion) ประกอบด้วย
 - 4.1 สามารถเปิดเผยความรู้สึกต่าง ๆ ที่อยู่ในใจหรือที่ค้างคาใจ
 - 4.2 สามารถเตือนตนเองโดยไตร่ตรอง คิดทบทวนและควบคุมอารมณ์ของตนเอง เพื่อพัฒนาอารมณ์และสติปัญญาให้เจริญงอกงามต่อไป
- คูเปอร์ และชาวอฟ (จารุวรรณ สกุลคู. 2543 : 20 ; อ้างอิงมาจาก Cooper & Sawaf. 1997) ได้กล่าวถึงโครงสร้างของความฉลาดทางอารมณ์ ว่ามี 4 องค์ประกอบ ดังนี้
1. ความรอบรู้ทางอารมณ์ (emotional literacy) เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความรู้ การควบคุมตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งได้แก่
 - 1.1 ความซื่อสัตย์ทางอารมณ์
 - 1.2 การสร้างพลังทางอารมณ์
 - 1.3 การตระหนักรู้อารมณ์

- 1.4 การรับผลที่ย้อนกลับของอารมณ์
- 1.5 การหยั่งรู้อารมณ์
- 1.6 ความรับผิดชอบ
- 1.7 การสร้างความสัมพันธ์
2. ความเหมาะสมทางอารมณ์ (emotional fitness) ประกอบด้วย
 - 2.1 การสร้างความเชื่อถือได้
 - 2.2 การมีความเชื่อ ความศรัทธา และความยืดหยุ่น
 - 2.3 การริเริ่มและมีความกระตือรือร้น
 - 2.4 ความสามารถในการปรับอารมณ์ให้กลับสภาพปกติ และดำเนินชีวิตต่อไป
3. ความลึกซึ้งของอารมณ์ (emotional depth) ประกอบด้วย
 - 3.1 ความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความรับผิดชอบ มีสติ
 - 3.2 มีเป้าหมายที่แน่นอน มีศักยภาพที่จะพัฒนาทางอารมณ์
 - 3.3 ความถูกต้องสมบูรณ์ รักษามาตรฐานส่วนบุคคล ยึดหลักจริยธรรม รักษา

คำพูดและยอมรับข้อผิดพลาดของตนเองอย่างเปิดเผย

4. ความกลมกลืนทางอารมณ์ (emotional alchemy) ประกอบด้วย
 - 4.1 การแสดงออกในการหยั่งรู้
 - 4.2 ความสามารถในการคิดไตร่ตรอง
 - 4.3 ความสามารถในการเล็งเห็นโอกาส
 - 4.4 ความสามารถในการสร้างและวางแผนสำหรับอนาคต

โดนัลด์สัน (คมเพชร ฉัตรศุภกุล และพ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2544 : 12 ; อ้างอิงมาจาก Donaldson. 1997 : 2) เสนอว่าโครงสร้างที่สำคัญของความฉลาดทางอารมณ์นั้น ควรประกอบด้วย

1. การรับรู้ตระหนักรู้ของอารมณ์ของตนเอง (motional self – awareness)
2. มีแรงจูงใจตนเอง (self – motivation)
3. สามารถอดทน อดกลั้น ยืนหยัดต่อความเครียดได้ (stress tolerance)
4. มีความยืดหยุ่น (flexibility)
5. มีแรงบันดาลใจที่จะควบคุมตนเอง (impulse - control)
6. มองโลกในแง่ดี (optimism)

นอกจากนี้ บาร์ออน (กรมสุขภาพจิต. 2543 : 28 – 29 ; อ้างอิงมาจาก Bar-on. 1992) ยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน 15 คุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบภายในตนเอง ประกอบด้วย
 - 1.1 ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจความรู้สึกของตนเอง
 - 1.2 ความสามารถในการแสดงความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดและการปกป้องสิทธิ์ของตนเองด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์
 - 1.3 ความสามารถในการรับรู้ เข้าใจและศรัทธาตนเอง
 - 1.4 การรับรู้ถึงคุณค่าของตนเอง ทำในสิ่งที่สามารถทำได้และต้องทำด้วยความสุขและความพอใจ
 - 1.5 ความสามารถในการกำหนดเป้าหมายของตนเอง สามารถควบคุมความคิด การกระทำโดยไม่พึ่งพาผู้อื่น
2. องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประกอบด้วย
 - 2.1 ความสามารถในการสร้างและคงสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น แสดงออกโดยมีความผูกพันทางอารมณ์ที่แน่นแฟ้น รวมทั้งรู้จักการให้และรับความรัก ความเอาใจใส่
 - 2.2 ความสามารถในการร่วมมือและมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคม
 - 2.3 ความสามารถในการรับรู้ เข้าใจและยอมรับความรู้สึกของผู้อื่น
3. องค์ประกอบด้านการปรับตัวทางอารมณ์ ประกอบด้วย
 - 3.1 ความสามารถในการรับรู้ เข้าใจปัญหาและสามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 3.2 ความสามารถในการแยกแยะความรู้สึกส่วนตัวกับสิ่งที่มีอยู่ในความเป็นจริงและความสามารถปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องกับสถานการณ์นั้น
 - 3.3 ความสามารถในการปรับอารมณ์ ความคิดและพฤติกรรมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้
4. องค์ประกอบด้านการจัดการกับความเครียด ประกอบด้วย
 - 4.1 ความสามารถในการอดทนต่อเหตุการณ์ที่ร้ายแรง ภาวะกดดันและความรุนแรงของอารมณ์ได้ รวมทั้งตอบสนองได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
 - 4.2 ความสามารถในการอดทนต่อความปรารถนา สิ่งยั่วยุและการแสดงออกที่ขาดการควบคุมได้
5. องค์ประกอบด้านลักษณะอารมณ์ทั่วไป ประกอบด้วย

5.1 ความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตเป็นส่วนใหญ่และยินดีในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

5.2 ความสามารถในการมองโลกในแง่ดี แม้เผชิญกับสถานการณ์ที่เลวร้าย
สุรกุล เจนอบรม (ธีรานิตย์ สันติพฤษ. 2546 : 16 ; อ้างอิงมาจาก สุรกุล เจนอบรม. 2542 : 20) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ควรประกอบด้วย

1. ความสามารถที่จะรับรู้ได้ว่าตนเองและผู้อื่นมีอารมณ์หรือรู้สึกอย่างไร และจะจัดการเรื่องอารมณ์ ความรู้สึกได้อย่างไร

2. ความสามารถที่จะรู้ถึงความรู้สึกทางอารมณ์ที่ดีกับความรู้สึกทางอารมณ์ที่ไม่ดี รวมถึงวิธีการเปลี่ยนจากอารมณ์ไม่ดีสู่อารมณ์ที่ดี

3. ความสามารถที่จะระมัดระวังอารมณ์ของตนเองอยู่เสมอ ทักษะที่จะรับรู้ถึงอารมณ์และวิธีจัดการกับอารมณ์ซึ่งจะช่วยให้มีความสุขและดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่น

มนัส บุญประกอบ (โสภณ วัฒนาเมธาวิ. 2545 : 28-29 ; อ้างอิงมาจาก มนัส บุญประกอบ. 2543 : 216-217) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่ามี 5 องค์ประกอบ คือ

1. ความตระหนักรู้ตนเอง (self awareness) หมายถึง การตระหนักถึงสิ่งที่ตนเองกำลังรู้สึก เป็นจิตสำนึกทางอารมณ์ภายในตนเอง

2. การจัดการกับอารมณ์ (managing emotion) หมายถึง ความสามารถที่จะถ่วงดุลอารมณ์ของตนเองได้ แม้กระทั่งความวิตกกังวล ความตื่นเต้น ความกลัว หรือความโกรธ และไม่แสดงออกถึงทางอารมณ์เหล่านั้นได้ดีขึ้น ซึ่งอาจเป็นการเข้าใจและใช้การเข้าใจนั้นเพื่อที่จะจัดการกับสถานการณ์ได้อย่างดี

3. การจูงใจตนเอง (motivating oneself) หมายถึง ความสามารถที่จะหวังและมองโลกในแง่ดี ทั้ง ๆ ที่มีอุปสรรค ปร่าชัย หรือผิดหวัง

4. ความเห็นอกเห็นใจ (empathy) หมายถึง ความสามารถที่จะเอาใจเขามาใส่ใจเราตระหนักรู้ถึงสิ่งที่คนอื่นกำลังรู้สึกโดยไม่จำเป็นต้องมาบอกให้ทราบ ซึ่งคนส่วนมากไม่เคยบอกเราให้ทราบถึงสิ่งที่เขาเคยรู้สึกในคำพูด นอกจากน้ำเสียง ภาษาท่าทางและการแสดงออกทาง สีหน้า

5. ทักษะทางสังคม (social skills) หมายถึง ความสามารถที่จะเกี่ยวข้องกับผู้อื่นเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในทางบวก ตอบสนองต่ออารมณ์ของผู้อื่น เพื่อจะเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคล

กรมสุขภาพจิต (2543 : 30-31) แบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ 3 ด้าน คือ ดี เก่ง สุข ซึ่งประกอบด้วยความสามารถต่าง ๆ ดังนี้

1. ดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ประกอบด้วย

1.1 ควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง

1.1.1 รู้อารมณ์และความต้องการของตนเอง

1.1.2 ควบคุมอารมณ์และความต้องการได้

1.1.3 แสดงออกอย่างเหมาะสม

1.2 เห็นใจผู้อื่น

1.2.1 ใส่ใจผู้อื่น

1.2.2 เข้าใจและยอมรับผู้อื่น

1.2.3 แสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม

1.3 รับผิดชอบ

1.3.1 รู้จักให้ / รู้จักรับ

1.3.2 รับผิดชอบ / ให้อภัย

1.3.3 เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

2. เก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ประกอบด้วย

2.1 รู้จักและมีแรงจูงใจในตนเอง

2.1.1 รู้ศักยภาพตนเอง

2.1.2 สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้

2.1.3 มีความมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย

2.2 ตัดสินใจและแก้ปัญหา

2.2.1 รับรู้และเข้าใจปัญหา

2.2.2 มีขั้นตอนในการแก้ปัญหา

2.2.3 มีความยืดหยุ่น

2.3 มีสัมพันธภาพกับผู้อื่น

2.3.1 สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

2.3.2 กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม

2.3.3 แสดงความเห็นที่ขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์

3. สุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข ประกอบด้วย

3.1 ภูมิใจตนเอง

3.1.1 เห็นคุณค่าตนเอง

3.1.2 เชื้อมั่นในตนเอง

3.2 พึงพอใจในชีวิต

3.2.1 มองโลกในแง่ดี

3.2.2 มีอารมณ์ขัน

3.2.3 พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

3.3 มีความสนใจในตนเอง

3.3.1 มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข

3.3.2 รู้จักผ่อนคลาย

3.3.3 มีความสงบทางจิตใจ

จากที่กล่าวมาสรุปว่า องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดของนักจิตวิทยา หรือนักการศึกษา ส่วนใหญ่จะมุ่งศึกษาใน 5 ประเด็น คือ การเข้าใจตนเอง การบริหารจัดการกับอารมณ์ตนเอง การเข้าใจผู้อื่น การสร้างแรงจูงใจ และการมีมนุษยสัมพันธ์ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกองค์ประกอบตามแนวคิดของโกลแมน ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ การตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง การสร้างแรงจูงใจ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทักษะทางสังคม มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ ซึ่งมีความละเอียดครอบคลุมทั้งความสามารถภายในตนเองและความสามารถทางสังคม เพื่อจะช่วยเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบที่สะดวกและง่ายขึ้น

4. ลักษณะของคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์

จากการศึกษาค้นคว้า มีผู้เสนอลักษณะของคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ไว้หลาย คน ดังนี้

อารี พันธุ์มณี (แสงหล้า โปธา. 2544 : 23-24 ; อ้างอิงมาจาก อารี พันธุ์มณี. 2542 : 4) กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และเป็นคุณภาพภายใน มีจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก ความคิดเชิงสร้างสรรค์ สามารถสร้างความสมดุลระหว่างความคิด จิตใจ อุดหนุนต่อความล้มเหลว ผิดหวัง ขัดข้องขัดแย้ง ยอมรับจุดดี จุดด้อย และความเป็นจริง ได้ดังนี้

1. สามารถสร้างสมดุลให้กับชีวิตได้ ไม่มีความทะเลาะทแยงมากเกินไป แต่เหมาะสมกับความสามารถ ศักยภาพที่เป็นจริง และมีความเป็นไปได้ มีความสอดคล้องระหว่างตัวตนที่เป็นจริง (real self) และตัวตนที่อยากเป็น (idea self) นำไปสู่ความมีสุขภาพจิตดี
2. มีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง (self esteem) รู้จักรักตนเอง รู้จักตนเอง ยอมรับตนเอง และรู้สึกดีกับตนเองไม่หวั่นไหวต่อการวิพากษ์วิจารณ์
3. มีความสามารถในการจัดการกับตนเอง มีศิลปะในการจัดระเบียบชีวิตของตนเอง มีการแบ่งเวลาการทำงาน การพักผ่อน การพบปะเพื่อนฝูง และการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อทำให้ชีวิตของตนเองมีความหมาย มีคุณค่า เพื่อสร้างความสุขความสำเร็จต่อตนเองและสังคม
4. มีความรู้สึกนึกคิดเชิงบวก (positive thinking) มองโลกในแง่ดี ยอมรับสภาพความเป็นจริง เปลี่ยนปัญหาเป็นความสำเร็จ มองวิกฤตเป็นโอกาส ทุกอย่างที่เกิดขึ้นมองเห็นเป็นประโยชน์หรือข้อดีจนได้ จะทำให้จิตใจไม่เศร้าหมอง เบื่อหน่ายและเซ็ง แต่สามารถสร้างกำลังใจและความสุขให้เกิดขึ้นได้ ดังที่ว่า “จงมองความงามในสวน จากมรดกดอกไม้ที่บ้านสะพรั่ง มิใช่จากใบที่ร่วงหล่น ”
5. มีความสามารถในการเอาชนะความกลัว และกล้าเผชิญกับสิ่งที่ทำทนายได้ เช่น ความกลัวในการสอบ กลัวการสมัครงาน กลัวสอบสัมภาษณ์ กลัวการเดินทาง กลัวจนไม่สามารถสงบจิตใจได้ จึงต้องอาศัยสติกำกับจิต และทำจิตใจให้สงบ ระวังความว้าวุ่นได้ กังวลใจและกล้าเผชิญสิ่งที่ทำทนายได้
6. ไม่เป็นคนเก็บกดและมีความรู้สึกผิด (guilty) กับเรื่องหนึ่งเรื่องใดตลอดชีวิต และแสดงออกด้วยการก้าวร้าวรุนแรงต่อบุคคลรอบข้างเพราะอดีตที่หลอนจนก้าวไปข้างหน้าไม่ได้
7. พอใจในตนเอง (self satisfied) พอใจในสิ่งที่ตนเองมี มองหาข้อดี ศักยภาพของตนเองทำให้รู้สึกดีกับตนเอง เช่น ไม่สวຍแต่นิสัยน่ารัก ไม่เก่งแต่ขยัน การบ้านการเรียนดี
8. ทำตนให้เป็นที่ยอมรับ ค้นพบข้อดีของตนเอง ก็กล้าที่จะเป็นตัวของตัวเองด้วยการสร้างความประทับใจ มีน้ำใจ ก็ทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น
9. รู้จักอดทน รอคอยและยืดหยุ่น การที่จะประสบความสำเร็จ ทั้งในเรื่องการเรียน การงานและชีวิต จำต้องอาศัยความอดทน เพียรพยายามและต้องใช้เวลา ฟังเข้าใจ และปฏิบัติตนอย่างต่อเนื่อง หรือทำให้ดีที่สุดในทุกสิ่งที่ทำ หากยังไม่สำเร็จ ก็ต้องทำต่อไปและหากไม่สมหวังก็ทำให้ใจให้ยอมรับ ได้ว่ากระบวนการสู่ความสำเร็จ ก็ต้องพบปัญหาอุปสรรค บ้างเป็นธรรมดา สามารถปรับใจปรับความคิดก็จะเป็นทุกข์ดังคำที่ว่า “ทันทีที่คุณเปลี่ยนความคิด ชีวิตคุณก็จะเปลี่ยนไป”

ทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 9) กล่าวว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์มี
ความสามารถ ดังนี้

1. เผชิญกับความคับข้องใจและแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างราบรื่น
2. จูงใจตนเอง และสามารถควบคุมแรงกระตุ้นภายในของตนเอง
3. สามารถควบคุมตัวเองได้ (self control)
4. สามารถระงับการตอบสนองความต้องการ
5. มีวิธีจัดการความเครียดที่จะขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของตนเองได้อย่างดี
6. สามารถควบคุมอารมณ์ บริหารจัดการอารมณ์ได้
7. มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลรอบข้าง
8. เป็นผู้นำและสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุขทั้งที่บ้าน สถานศึกษา

ที่ทำงาน และในสังคม

9. เป็นผู้มีสุขภาพจิตดี มีความสุข

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2542 : 16) กล่าวว่า บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ จะเป็นบุคคลที่มีลักษณะต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. รู้จักและเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง สามารถควบคุม จัดการ และแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีสติที่สามารถรับรู้ และตระหนักรู้ได้ว่า ขณะที่กำลังทำอะไร รู้สึกอย่างไร ตลอดจนสามารถรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (self awareness)

2. มีพลังใจ มีแรงบันดาลใจที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมายในชีวิต (self motivation)

3. สามารถอดทนอดกลั้นต่อสภาพต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดจนสามารถเผชิญต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเครียด ได้อย่างเหมาะสม (stress tolerance)

4. มีความยืดหยุ่น (flexibility) ไม่ยึดมั่นถือมั่น จนทำให้ปรับตัวไม่ได้

5. มีความสามารถที่จะควบคุมตนเอง (impulse control)

6. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (to have empathy for others)

7. มีสัมพันธภาพที่บ่งบอกถึงความไว้วางใจผู้อื่น (trusting relationship) มีความจริงใจและซื่อสัตย์

8. มีความคิดริเริ่ม (initiative) มีความคิดสร้างสรรค์ (creativity)

9. มองโลกในแง่ดี (optimism)

นอกจากนี้ ไฮน์ (กิตติวรรณ เทียมแก้ว, 2543 : 23 ; อ้างอิงมาจาก Hein, 1999) ได้จำแนกลักษณะที่บ่งชี้ถึงความเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง ดังนี้

1. แสดงความรู้สึกของตนเองออกมาได้ชัดเจนตรงไปตรงมา
2. ไม่ถูกรอปรังำโดยความรู้สึกในทางต่าง ๆ
3. สามารถอ่านภาษาท่าทางในการสื่อสารได้ดี
4. ชีวิตผานจากเหตุผล ความเห็นจริง ตรรกะ และความรู้สึกอย่างได้ดุล
5. พึ่งพาตนเองได้ ีความเป็นอิสระด้านการใช้เหตุผลทางจริยธรรม
6. สร้างแรงจูงใจที่ดีให้เกิดภายในตนเองได้
7. สามารถนำภาวะอารมณ์ของตนเองกลับคืนสู่สภาวะปกติได้
8. มองโลกในแง่ดี ไม่ยอมแพ้กับอุปสรรคหรือปัญหา
9. สนใจและให้ความสำคัญกับความรู้สึกของผู้อื่น
10. ไม่ถูกรอปรังำด้วยความกลัว หรือความวิตกกังวล
11. สามารถระบุนุความรู้สึก/ภาวะอารมณ์ทางลบที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นได้
12. รู้สึกเป็นธรรมชาติ เมื่อพูดเกี่ยวกับความรู้สึกนี้กคิดต่าง ๆ
13. ชีวิตไม่ถูกชี้นำ โดนอำนาจความร่ำรวย เกียรติศักดิ์ศรี ตำแหน่งชื่อเสียงหรือ

ได้รับการยอมรับ

14. กล้าเผยความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมา ไม่พยายามสอดแทรกความคิดไว้ในความรู้สึกของตนเอง

15. มองหาแง่มุมที่ดีจากภาวะอารมณ์ในทางลบ หรือในสถานการณ์อันเลวร้าย
16. แยกแยะสิ่งที่เป็นความคิดออกจากความรู้สึกได้

จากการศึกษาลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง ควรเป็นผู้มีความสามารถในการรับรู้ เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น มีสติในการควบคุมอารมณ์ตนเอง มีความอดทนอดกลั้น มีความยืดหยุ่นและสามารถใช้อารมณ์ตนเองเพื่อแสดงออกได้อย่างเหมาะสมกับเวลา สถานการณ์ และบุคคล รวมทั้งสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างสันติ กล้าคิดกล้าตัดสินใจได้อย่างแน่วแน่ มีเมตตา เป็นผู้นำ เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สามารถทำให้ผู้อื่นมีความสุข

5. การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

เดิมเชื่อกันว่า บุคคลที่มีความฉลาดทางเชาวน์ปัญญาจะประสบความสำเร็จในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีแต่ในความเป็นจริงพบว่าผู้ที่ประสบความสำเร็จไม่ได้มีความสุขในชีวิตเสมอไปจึงเกิดความสนใจว่านอกเหนือจากความฉลาดทางเชาวน์ปัญญาที่จะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จและมีความสุขนั้นคือสิ่งใด พบว่าสิ่งนั้นคือความฉลาดทางอารมณ์นั่นเอง ความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งที่พัฒนาได้

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์จึงเป็นหน้าที่ของนักการศึกษา นักจิตวิทยา พ่อแม่ ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันพัฒนาเด็ก ซึ่งจะต้องเริ่มจากรากฐานตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ไว้หลายแนวคิด ดังนี้

โกลแมน (กรมสุขภาพจิต. 2543 : 81-83) ได้เสนอแนะวิธีการพัฒนาอารมณ์ไว้ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การรู้จักอารมณ์ของตนเอง เป็นองค์ประกอบสำคัญเบื้องต้นที่นำไปสู่การควบคุมอารมณ์และการแสดงออกที่เหมาะสมต่อไป ขั้นตอนของการรู้จักอารมณ์ของตน เริ่มจากการรู้ตัวหรือการมีสติ

ตามปกติเมื่อคนเราเกิดอารมณ์ใด ๆ ขึ้นเราจะตกอยู่ในภาวะใดหนึ่งในสามภาวะ ได้แก่ การถูกครอบงำด้วยอารมณ์ ไม่สามารถฝืนอารมณ์ได้และแสดงพฤติกรรมไปตามสภาพอารมณ์ การไม่ยินดียินร้ายกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นหรือละเลยไม่สนใจเพื่อบรรเทาการแสดงอารมณ์ และการรู้เท่าทันอารมณ์ ซึ่งการรู้ตัวจะมีพลังเหนือความรู้สึกและอารมณ์ที่ไม่ดีต่าง ๆ รู้ว่าในสภาพนี้ควรจะทำเช่นไรจึงจะเหมาะสมที่สุด

แนวทางในการพัฒนาการรู้จักอารมณ์ตนเอง ทำได้ดังนี้

1.1 ให้เวลาทบทวนอารมณ์ของตนเอง พิจารณาว่าตนเป็นคนที่มีลักษณะอารมณ์เช่นไร คล้อยตามตนเอง ผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม ทบทวนลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ และผลย้อนกลับจากการแสดงอารมณ์ของเรารู้สึกพอใจ ไม่พอใจ คิดว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ถ้ารู้สึกพอใจและเหมาะสมแล้ว ต้องแน่ใจว่าไม่ได้เข้าข้างตนเองแล้วใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

1.2 ฝึกให้เกิดรู้ตัวเสมอและมีสติอยู่กับการรู้ตัว โดยให้รู้ว่าขณะนั้นเรากำลังรู้สึกอย่างไรกับตัวเองหรือสิ่งที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว รู้สึกสบายใจ ไม่สบายใจ คิดอย่างไรกับความรูสึกนั้น และความคิดความรู้สึกนั้นมีผลอย่างไรกับการแสดงออกของตนเอง

2. การจัดการกับอารมณ์ของตน เป็นความสามารถในการควบคุมอารมณ์และแสดงออกทางอารมณ์นั้นทั้งดีและไม่ดีได้อย่างเหมาะสมกับบุคคล สถานที่ เวลาและสถานการณ์ การจะจัดการกับอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถควบคุมอารมณ์ไม่แสดงออกทันทีทันใด สามารถอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผลถึงการเกิดแสดงออกทางอารมณ์ การแสดง พฤติกรรมที่มีผลย้อนกลับในทางบวกและการแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบุคคล สถานที่และเวลาสถานการณ์

แนวทางการฝึกการจัดการกับอารมณ์ของตน ได้แก่

2.1 ทบทวนว่ามีอะไรบ้างที่ทาลงไปเพื่อตอบสนองอารมณ์ที่เกิดขึ้นและดูด้วยว่าผลที่ตามมาเป็นเช่นไร

2.2 เตรียมการในการแสดงอารมณ์ ฝึกการสั่งตัวเองว่าจะทำและจะไม่ทำอะไร

2.3 ฝึกการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้ว หรือที่เราต้องเกี่ยวข้องในด้านดี มอง-ฟัง สิ่งที่ดี สร้างอารมณ์ให้แจ่มใส เกิดความสบายใจ

2.4 ฝึกการสร้างความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ผู้อื่นและสิ่งอื่นที่อยู่รอบตัว

2.5 ฝึกการมองหาประโยชน์หรือโอกาสจากอุปสรรค โดยการเปลี่ยนมุมมองในแง่ดี โดยคิดว่าเป็นสิ่งท้าทายและมีทางเลือกมากกว่า 1 ทาง

2.6 ฝึกการผ่อนคลายความเครียดที่เกิดจากอารมณ์ไม่ดีโดยเลือกวิธีที่เหมาะสมกับตนเอง

การจัดการกับอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมจะทำให้เกิดความสบายใจซึ่งจะมีผลไปถึงความสำเร็จและความสุขในการทำงาน

3. การสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง เป็นการมองแง่ดีของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และสร้างความเชื่อมั่นว่าเราสามารถอยู่กับสิ่งนั้นได้ สามารถทำได้เพื่อให้เกิดกำลังใจที่จะสร้างสรรคในสิ่งที่ดี มุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

แนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง ได้แก่

3.1 ทบทวนว่าสิ่งสำคัญในชีวิตของเรามีอะไรบ้าง ให้จัดอันดับความสำคัญของความต้องการอยากได้ อยากมี อยากเป็น แล้วพิจารณาว่าการจะบรรลุสิ่งที่ต้องการแต่ละสิ่งนั้น สิ่งใดมีทางเป็นไปได้และไม่ได้

3.2 นำความต้องการที่เป็นไปได้และเกิดประโยชน์มาตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนให้แก่ตนเอง แล้ววางขั้นตอนที่จะมุ่งไปสู่เป้าหมายนั้น

3.3 ในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ต้องระวังอย่าให้มีเหตุการณ์บางอย่าง มาทำให้ไขว้เขววนอกนอกทางที่จะบรรลุเป้าหมาย

3.4 ต้องลดความสมบูรณ์แบบในตัวเราลง ไม่ใช่ทำทุกอย่างดีที่สุดและต้องไม่มีการผิดพลาดเลย ฝึกความยืดหยุ่นในอารมณ์เพื่อไม่ให้เครียดและผิดหวัง

3.5 ฝึกมองหาประโยชน์จากอุปสรรคเพื่อสร้างความรู้สึกที่ดี ๆ ที่จะเป็นพลังให้เกิดสิ่งดีอื่น ๆ ต่อไป

3.6 ฝึกสร้างทัศนคติที่ดี หามุมมองที่ดีในเรื่องที่เราไม่พอใจ มองปัญหาเป็นการเรียนรู้ เป็นการเพิ่มพลังและแรงจูงใจให้ตนเอง

3.7 หมั่นสร้างความหมายในชีวิตให้แก่ตนเอง นึกถึงสิ่งที่สร้างความภาคภูมิใจ แม้จะเป็นสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ พยายามใช้สิ่งดีในตนสร้างให้เกิดคุณค่าแก่ทั้งตนเองและผู้อื่น

3.8 ให้กำลังใจตนเอง คิดว่าเราทำได้ เราจะทำและลงมือทำ

4. การหยั่งรู้อารมณ์ผู้อื่น เป็นความสามารถในการรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น มีความเข้าใจ เห็นใจผู้อื่น สามารถรับความสมดุลอารมณ์ตนเองและตอบสนองต่อผู้อื่น ได้อย่างสอดคล้องกัน การหยั่งรู้อารมณ์ผู้อื่นและสามารถเข้าใจได้จะทำให้เรารู้ช่องทางที่โน้มน้าวจิตใจผู้อื่น ให้ทำในสิ่งที่เราต้องการได้ การฝึกอารมณ์ด้านนี้จะต้องพยายามนึกถึงอารมณ์ผู้อื่นพอ ๆ กับนึกถึงตนเองจึงจะรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นได้ดี

แนวทางการฝึกหยั่งอารมณ์ผู้อื่น ได้แก่

4.1 ให้ความสนใจการแสดงออกของผู้อื่น โดยสังเกตสีหน้า แววตา ท่าทางการพูด น้ำเสียง ตลอดจนการแสดงออกอื่น ๆ

4.2 อ่านอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นจากสิ่งที่สังเกตเห็นว่าเขากำลังมีความรู้สึกใด อาจตรวจสอบว่าเขารู้สึกอย่างไรโดยการถาม แต่ต้องทำในสภาพเหมาะสม มิฉะนั้นจะเป็นการทำลายความรู้สึกกันได้

4.3 ทำความเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของบุคคลตามสภาพที่เขาเผชิญอยู่ หรือที่เรียกว่า เอาใจเขามาใส่ใจเรา

4.4 แสดงการตอบสนองอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นที่เป็นการแสดงว่าเข้าใจ

5. การรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เป็นความสามารถในการอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ ผู้ที่มีความสามารถและทักษะด้านนี้จะสามารถใช้ทั้งความคิด อารมณ์และพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ได้อย่างราบรื่น

แนวทางในการพัฒนาการรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ได้แก่

5.1 สร้างอารมณ์ที่ดีต่อกัน ฝึกหารสร้างความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น เข้าใจ เห็นใจผู้อื่น ซึ่งจะทำให้การเริ่มต้นของการมีสัมพันธภาพที่ดีเกิดขึ้น

5.2 ฝึกการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สร้างความเข้าใจที่ตรงกันชัดเจน ฝึกการเป็นผู้ฟังและผู้พูดที่ดี รวมทั้งคำนึงถึงความรู้สึกของผู้รับการสื่อสารด้วย

5.3 ฝึกการแสดงน้ำใจ เอื้อเฟื้อรู้จักการให้ การรับ การแลกเปลี่ยนให้เกิดคุณค่าและประโยชน์สำหรับตนเองและผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง

5.4 ฝึกการให้เกียรติผู้อื่นอย่างจริงจัง ให้การยอมรับเพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้รับมีความภาคภูมิใจและมีความรู้สึกที่ดีตอบแทนมา

5.5 ฝึกการแสดงความชื่นชอบ ชื่นชมและให้กำลังใจซึ่งกันและกันตามวาระที่เหมาะสม การเกิดผลอย่างแท้จริง ต้องอาศัยความมุ่งมั่น อดทนและต้องอาศัยเวลา

อารี พันธุ์ณี (แสงหล้า โปธา. 2544 : 34-35 ; อ้างอิงมาจาก อารี พันธุ์ณี. 2542 : 7) ได้กล่าวถึงการพัฒนาทักษะทางอารมณ์ว่า ต้องมีการพัฒนาเพื่อเป็นการเสริมสร้าง คุณภาพชีวิต ซึ่งนักจิตวิทยาเชื่อว่าทักษะทางอารมณ์สามารถสอนฝึกฝน เรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงได้โดยการ

1. สอนให้รู้จักอารมณ์ของตนเอง และไม่เก็บกด
2. สอนให้รู้จักการจัดการกับอารมณ์ของตนเองและหาทางระบายออกอย่างเหมาะสม
3. สอนให้รู้จักอดทน รอคอย มีวินัยและรู้จักการควบคุมตนเอง
4. สอนให้รู้จักเข้าใจคนอื่น เห็นอกเห็นใจคนอื่น
5. สอนให้รู้จักสร้างความสัมพันธ์ผูกมิตรกับคนอื่น

การฝึกฝนเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

1. การฝึกการแสดงความรู้สึกเชิงบวก เมื่อมีเหตุการณ์ที่เราควรแสดงความรู้สึกต่อบุคคลต่าง ๆ ได้ก็ควรจะทำ เช่น การแสดงความรู้สึกที่ดีในโอกาส วันแม่ วันพ่อ วันเกิด วันสำเร็จการศึกษา การได้เลื่อนขั้น การได้รับการยกย่อง ฯลฯ ควรถือเป็นโอกาสในการร่วมแสดงความรู้สึกซาบซึ้งในบุญคุณ ความรู้สึกยินดี ชื่นชม และหัดแสดงออกจนเป็นเรื่องปกติ จะทำให้ตัวเราเองก็มีความรู้สึกดีและเป็นสุข และผู้ที่ได้รับก็จะรับรู้และตระหนักถึงความรู้สึกของคนรอบข้าง ในความปรารถนาดี ก็จะทำให้รู้สึกอบอุ่นและเป็นสุข และมีกำลังใจในการดำเนินชีวิต

2. การแสดงความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ เมื่อมีเหตุการณ์ที่เราควรแสดงความรู้สึกเห็นอกเห็นใจต่อบุคคลอื่น เช่น การแสดงความรู้สึกเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อาจเป็นความผิดหวัง ความสูญเสีย ความเศร้า ความเจ็บปวด ความบกพร่องต่าง ๆ เช่น การสอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ การสอบตก การจากไปของพ่อแม่ การสูญเสียคนรัก การถูกออกจากงาน การเจ็บไข้ได้ป่วย เราควรแสดงความรู้สึกร่วมเห็นอกเห็นใจ ด้วยท่าทาง ถ้อยคำ การใช้โทรศัพท์ การเยี่ยม

เขียนในโอกาสที่เหมาะสมก็เป็นสิ่งที่ควรกระทำ การแสดงความรู้สึกต่าง ๆ กับเหตุการณ์ที่ดีและไม่ดี ควรได้รับการฝึกฝน ฝึกปฏิบัติตั้งแต่ครอบครัว เช่น พ่อแม่สอนให้ลูกเห็นอกเห็นใจเพื่อนฝูงที่ขาดแคลน ด้อยโอกาส เด็กพิการ การพาออกไปเยี่ยมบริจาคสิ่งของ และให้ปฏิบัติต่อคนเหล่านี้ด้วยความเข้าใจ ยอมรับ และช่วยเหลือ หากเป็นไปได้แทนที่จะดูถูกดูแคลน เป็นต้น

3. การฝึกปฏิบัติเป็นตัวอย่าง พ่อแม่ ครูและบุคคลในสังคม ควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการแสดงความรู้สึกที่ดีต่อกัน เพื่อเด็กจะได้เลียนแบบและปฏิบัติตาม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

4. การฝึกให้เด็กคิดหากตนต้องตกอยู่ในสภาพการณ์เช่นนั้นบ้าง เช่น ด้อยโอกาส ความขาดแคลน ความไม่สมบูรณ์ หรือสภาพการสูญเสียต่าง ๆ ตนจะรู้สึกอย่างไร ก็คงจะรู้สึกลำบาก เดือดร้อน เจ็บปวดและไม่อยากเผชิญกับสภาพการณ์เช่นนั้น จะทำให้เด็กเกิดความเห็นอกเห็นใจ และแสดงความรู้สึกที่เหมาะสมกับผู้อื่นได้

5. การฝึกให้เด็กฟัง ร้อง อ่าน จากบทเพลง บทกลอน นิทาน บทความข้อเขียน เหตุการณ์ ฯลฯ หลังจากนั้นก็ให้เด็กแสดงความรู้สึก แสดงความคิด / เหตุผล และอยากทำอะไร/ อยากรู้อะไร ต่อเรื่องราว/เหตุการณ์นั้น ๆ

การฝึกฝนเพื่อให้พัฒนาทักษะทางอารมณ์ ด้วยการฝึกฝนความคิดเชิงบวก สร้างความคิด ความเข้าใจที่ถูกต้อง ยอมรับสภาพความเป็นจริง และการเปลี่ยนแปลง และกล้าเผชิญสถานการณ์ที่ท้าทาย ฝึกการคิดแสดงเหตุผล แสดงความรู้สึกที่เป็นจริงและการเรียนรู้จากตัวแบบที่ดี และมีการเสริมแรงที่เหมาะสม ก็จะทำให้บุคคลได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองให้มีความฉลาดทางอารมณ์ ให้เข้าใจอารมณ์ของตนเอง อารมณ์ของผู้อื่น รู้เท่าทันอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น มีสติในการควบคุม และจัดการกับอารมณ์ไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับตนเองและผู้อื่น ก็ทำให้เกิดผลดีต่อตนเอง ทำให้สัมพันธภาพระหว่างตนเองกับผู้อื่นเป็นไปอย่างราบรื่น ไม่อารมณ์เสีย โกรธและระเบิดอารมณ์ใส่ผู้อื่นอย่างขาดความยั้งคิด ไตร่ตรอง ขาดสติ สามารถครองตน ครองคน ครองงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข

นางพางา ลัมสุวรรณ (แสงหล้า โปธา. 2544 : 35-38 ; อ้างอิงมาจาก นางพางา ลัมสุวรรณ. 2542 : 198-206) ได้กล่าวถึงทักษะทางอารมณ์หรือความฉลาดทางอารมณ์ ของคน จัดเป็น 5 เรื่อง คือ สามารถรู้อารมณ์ตนเอง สามารถบริหารอารมณ์ตัวเอง สามารถทำให้ตัวเองมีกำลังใจ สามารถเข้าถึงจิตใจผู้อื่น และสามารถรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สามารถรู้อารมณ์ตัวเอง คนที่มีทักษะชีวิตที่ดีจะต้องมีคุณสมบัติข้อนี้ คือ เป็นคนที่รู้ว่าตัวเองกำลังรู้สึกอย่างไร หรือสามารถติดตามความรู้สึกของตัวเองได้ในขณะที่อารมณ์

กำลังบังเกิดขึ้นในตัวเรา เช่น รู้สึกว่าเรากำลังเริ่มรู้สึกโกรธหรือเริ่มรู้สึกไม่พอใจแล้ว ฉะนั้นเราจึงต้องมีการสังเกตตัวเองอยู่เสมอ การรู้ตัวว่าตัวเองกำลังรู้สึกอย่างไรจะทำให้คน ๆ นั้นควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น ไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ชั่ววูบแล้วทำอะไรที่มีผลร้ายแรง

การรู้ตัวเองกำลังมีอารมณ์แบบใด นอกจากจะทำให้เราควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น ยังทำให้เราสามารถหลุดพ้นจากอารมณ์นั้นได้เร็วขึ้น เพราะทำให้เรารู้จักไปหาทางระบายอารมณ์นั้นออกไปอย่างเหมาะสมถูกต้อง

คนที่ไม่รู้จักรู้สึกถึงอารมณ์ตนเองมาก ๆ จะไม่สามารถแสดงออกซึ่งอารมณ์ อาจกลายเป็นคนเฉยเมย เป็นคนไม่สนุก ไม่รู้สึกขบขันในเรื่องความขบขันคือไม่มีอารมณ์ขันซึ่งจะกลายเป็นคนน่าเบื่อสำหรับผู้อื่นได้ เพราะเป็นคนจืดชืด ไร้สีสัน วิธีสอนให้รู้อารมณ์ตัวเอง คือ ต้องคอยสังเกตอารมณ์ผู้อื่น และพูดคุยถามถึงอารมณ์ที่เปลี่ยนไป

2. สามารถบริหารอารมณ์ตัวเอง ทุกคนเมื่อมีอารมณ์บางอย่างเกิดขึ้นแล้วต้องรู้วิธีที่จะจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เช่น เกิดอารมณ์โกรธ อารมณ์ไม่พอใจอะไร ใครจะต้องหาทางออก ไม่ใช่เก็บกดสะสมอารมณ์เหล่านี้ไว้มาก ๆ ซึ่งจะเกิดอาการทรมานไม่ไหวแล้ว ถึงจุดหนึ่งจะระเบิดอารมณ์ออกมารุนแรงโดยทำร้ายคนอื่นหรือทำร้ายตนเอง เช่น ฆ่าตัวตาย วิธีการบริหารอารมณ์หรือวิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้น คือ

2.1 พูดยระบาย ให้คนที่พูดด้วยได้รับฟัง ซึ่งคนที่รับฟังมักจะช่วยปลดปล่อยได้ไม่มากก็น้อย หรือเขาอาจแสดงความเห็นใจด้วย

2.2 ทำความเข้าใจอีกฝ่ายหนึ่ง โดยคิดไตร่ตรองว่าคนที่ทำให้เราเกิดอารมณ์นี้ เขาเป็นอย่างไร มีเหตุผลอะไร มีเจตนาร้ายหรือไม่ หรือเขามีปัญหาอะไร เป็นต้น ถ้าเราสามารถเข้าใจเขาได้ เราอาจเกิดความเห็นใจเขา หรือให้อภัยเขา ซึ่งจะช่วยลดอารมณ์ของเราลงได้

2.3 หาวิธีผ่อนคลายให้ตัวเอง เช่น อาจไปเล่นกีฬา ร้องเพลง เล่นดนตรี เป็นการคลายเครียด

2.4 วิธีอื่น ๆ แต่ละคนอาจมีวิธีทำแตกต่างกันไปบ้าง เช่น บางคนอาจไปเดินเล่นไปซื้อของ ทำงานอดิเรกที่ตัวเองชอบ เป็นต้น

ในชีวิตประจำวันทุกคนต้องหัดจัดการกับอารมณ์ของตนเองอยู่แล้ว เพราะทุกวันนี้เราจะเกิดอารมณ์ต่าง ๆ ขึ้น เช่น อารมณ์เบื่อ เศร้า เครียด หงุดหงิด รำคาญ เซ็ง โดยทั่วไปควรจะหากิจกรรมทำ เช่น ดูหนังฟังเพลง ไปเที่ยว ไปคุยกับเพื่อนและอื่นอีกมาก

วิธีช่วยให้ลูกมีทักษะที่ดี พ่อแม่สามารถทำเป็นตัวอย่างหรือแนะนำให้ลูกมีงานอดิเรกทำ แนะนำให้ลูกเป็นคนชอบอ่านหนังสือ คุยกับเพื่อน และที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งก็คือเล่นดนตรี ดนตรีเป็นเพื่อนที่ดีมากของมนุษย์ ถ้ามีโอกาสและลูกชอบ พ่อแม่ควรสนับสนุนให้ลูกเลือกเรียน

คนหรืออย่างหนึ่ง อย่างที่สองคือ การเล่นเกมกีฬา เด็กควรเลือกเล่นเกมกีฬาสักอย่างที่ชอบและสามารถเล่นไปได้ตลอดชีวิต เพราะนอกจากจะคลายเครียดยังช่วยให้สุขภาพแข็งแรงอีกด้วย

3. สามารถทำให้ตนเองมีพลัง คือ เป็นคนที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจหรือแรงใจให้อยากทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต ไม่เป็นคนย่อท้อ หหมดเร็วแรงง่าย ๆ หรือยอมแพ้โดยง่ายตาย สิ่งเหล่านี้จะเกิดได้มาจากหลาย ๆ องค์ประกอบ เช่น

3.1 พ่อแม่ปลูกฝังมาให้แก่เด็ก เช่น พ่อแม่ชื่นชมในความสำเร็จของลูก ลูกก็จะกลายเป็นคนอยากมีความสำเร็จ หรือพ่อแม่คอยให้กำลังใจและคอยสนับสนุนเวลาทำอะไร ๆ

3.2 การมีทัศนคติที่ดี เช่น พ่อแม่พูดว่า “ความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่น” หรือมีทัศนคติว่าคนนั้นต้องมีความพากเพียรทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีใครได้อะไรมาอย่างง่าย ๆ

3.3 วัฒนธรรม หลายวัฒนธรรมสอนให้เป็นคนขยัน อดทน เช่น วัฒนธรรมจีน

3.4 อารมณ์ คนที่มีอารมณ์ดีจะมีจิตใจอยากทำสิ่งต่าง ๆ ถ้าเป็นคนที่มีปัญหาทางจิตใจ มีความขัดแย้งในชีวิตและครอบครัว จึงมักไม่มีกำลังใจในการทำงาน

3.5 ความหวัง คนมีกำลังใจทำอะไรต่อ ๆ ไปได้ ต้องเป็นคนที่มีความหวังเป็นตัวหล่อเลี้ยงจิตใจให้อยากทำต่อไป

3.6 มองโลกในแง่ดี คนมองโลกในแง่ดีจะสามารถหาจุดดี ๆ จากทุก ๆ อย่างรอบตัวได้คนนั้นก็จะสามารถมีแรงจูงใจในการทำอะไรต่อไป

4. สามารถเข้าถึงจิตใจผู้อื่น ความสามารถนี้เป็นคุณสมบัติที่ผู้ทำงานเกี่ยวกับจิตใจผู้อื่นขาดไม่ได้เลย เช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ แต่ที่จริงแล้วทุก ๆ คนควรมีคุณสมบัตินี้อย่างมาก จะทำให้เป็นคนที่น่าคบหาสมาคม เป็นคนที่คนอื่นนิยมชมชอบ เป็นคนที่เพศตรงข้ามชอบ ทำให้เข้ากับคนอื่นได้ดี เป็นคนที่มีเสน่ห์และสามารถเข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี ความสามารถนี้ หมายถึงว่าเราสามารถเข้าใจได้หรือรู้ได้ว่าถ้าเราเป็นเขาเราจะรู้สึกอย่างไร ซึ่งหมายถึงความเห็นใจคนอื่น หรือความสามารถที่เอาใจเขามาใส่ใจเรานั่นเอง การที่คนเราสามารถเข้าใจจิตใจผู้อื่นได้เขาจะต้องเข้าใจตัวเองก่อน เขาต้องรู้จักตัวเองและมีความรู้สึกของตัวเองก่อนว่าตัวเองรู้สึกอย่างไรจึงจะสามารถอ่านความรู้สึกของผู้อื่นได้

การที่จะอ่านความรู้สึกของผู้อื่นได้ดีจะต้องเป็นคนที่อ่านภาษาท่าทางได้ดี เพราะคนส่วนใหญ่จะแสดงอารมณ์เป็นภาษาท่าทางมากกว่าการแสดงอารมณ์เป็นคำพูด เช่น คนเวลาโกรธ มักจะแสดงท่าทางโกรธแบบต่าง ๆ เช่น หน้าอ หน้าบึ้งตึง มีกิริยากระแทกกระทั้น เดินกระแทกเท้าโครม ๆ ปิดประตูปังปัง เป็นต้น แม้มีน้อยคนที่เวลาโกรธจะใช้คำพูดแสดงออกมาตรง ๆ ว่า “ฉันกำลังรู้สึกโกรธคุณมากเลย คุณทำอย่างนี้ได้อย่างไร” การอ่านภาษาท่าทางทำได้โดยการสังเกตการแสดงออกของ

- 4.1 น้ำเสียง เช่น เสียงดู เสียงหวาน เสียงกีดพันพุด
- 4.2 สีหน้า เช่น สีหน้ายิ้มแย้ม บูดบึ้ง เฉยเมย เกร็งเครียด เหงื่อหย่นาย เสร้า
- 4.3 แววตา เช่น แจ่มใสเป็นประกาย เคียดแค้น หม่นหมอง อมทุกข์อมโศก
- 4.4 กิริยาต่าง ๆ เช่น ทำนั่ง เบือนหน้าหนี นั่งห่าง ๆ นั่งเข้ามาใกล้ชิดเกินไป
นั่งแบบผ่อนคลาย นั่งกระสับกระส่าย

5. สามารถรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นคุณสมบัติที่สำคัญอีกเช่นกันเพราะคงไม่มีประโยชน์ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี แต่ไม่สามารถทำให้ความสัมพันธ์นั้นยั่งยืนยาวนานได้ คือจะต้องรู้จักหล่อเลี้ยงความสัมพันธ์ที่มีอยู่ให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการบริหารจัดการกับความรู้สึกของผู้อื่น โดยทำให้คนอื่นที่อยู่ใกล้เราแล้วเขาเกิดความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตัวเขาเอง และเขาเกิดความรู้สึกที่ดีกับเราด้วย เช่น เราสามารถทำให้เขารู้สึกว่าเรา 1) เห็นเขาสำคัญ 2) ให้เกียรติเขา 3) ยกย่องเขา 4) เข้าใจเขา 5) เห็นเขามีคุณค่า 6) ช่วยเหลือเขา 7) เป็นมิตรกับเขา 8) หวังดีต่อเขา 9) รักเขา ความสามารถในการรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่นยังขึ้นอยู่กับว่า เรานั้นสามารถแสดงออกถึงความรู้สึกของเราเองได้ดีแค่ไหน ไม่เช่นนั้นแล้วเขาจะรู้สึกไม่เข้าใจเรา ไม่รู้จักเรา เข้าไม่ถึงเรา ทำให้เขาไม่ค่อยแน่ใจว่าเรานั้นเป็นคนอย่างไร วางใจได้แค่ไหน จริงใจเพียงใด เป็นต้น

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2547 : 65-66) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ไว้ดังนี้

1. ฝึกให้ได้รู้จักคุณค่าของตนตามความเป็นจริง ให้มองตนเองอย่างตระหนักรู้ มองตนเองในแง่ดี รู้สึกดีกับชีวิต สามารถชื่นชมตนเองได้ เป็นการฝึกให้รู้จักอารมณ์ตนเอง
 - 1.1 ฝึกการตระหนักรู้ (self-awareness) สำรวจตนเองโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น อาจใช้การนั่งสมาธิและวิธีอื่นๆ
 - 1.2 ให้ความรู้เกี่ยวกับความเข้าใจตน เข้าใจคนอื่น อาจใช้กิจกรรมกลุ่ม และเทคนิคอื่น ๆ
2. รู้จักแยกแยะอารมณ์ของตนว่าชนิดใดดี ชนิดใดไม่ดี และเลือกแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม อาจใช้การฝึก
 - 2.1 ฝึกการแสดงออกที่เหมาะสม (assertive training)
 - 2.2 ฝึกการสื่อสารที่เหมาะสม อาจใช้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร
3. รู้จักปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมด้วยความเต็มใจ ซึ่งครู พ่อแม่ คงต้องเป็นผู้นำในการฝึกและทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้เด็กเลียนแบบ (modeling) และให้กำลังใจเมื่อเด็กทำตามระเบียบ เป็นต้น

4. รู้จักและเข้าใจธรรมชาติของตนเอง จำแนกแยกแยะได้ว่า อารมณ์ใดที่เป็นคุณแก่ตนเองและอารมณ์ใดที่เป็นโทษแก่ตนเอง โรงเรียนและสถานศึกษาคควรมีอาจารย์ที่ทำหน้าที่แนะนำที่จะให้คำปรึกษา (counseling) แก่เด็ก

5. การรู้จักบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนเองเพื่อให้รู้ว่า อารมณ์เกิดได้ทุกอย่าง แต่เราไม่สามารถแสดงอารมณ์ทุกอย่างได้ “ เราสามารถรู้สึกได้ทุกอย่างแต่เราไม่สามารถแสดงออกได้ทุกอย่าง ” ฝึกความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และแสดงออกได้อย่างเหมาะสมกับบุคคล สถานที่ เวลาและเหตุการณ์ทั้งอารมณ์ดี และอารมณ์ไม่ดีเพื่อให้เกิดความสมดุลในการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง รู้จักแสดงออกทางอารมณ์และระบายอารมณ์ได้เหมาะสม ฝึกความสามารถในการผ่อนคลายความเครียด เช่น การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ การร้องเพลง เป็นต้น

6. การแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงสีหน้า ท่าทาง และคำพูด เด็กจึงต้องได้รับการฝึก อาจจะเป็นในชั่วโมงโฮมรูมหรือกิจกรรมคาบแนะแนว

7. รู้จักการแสดงอารมณ์ที่ไม่ดี ความสามารถในการไตร่ตรองก่อนการแสดงออก และสามารถที่จะอดทนรอคอยที่จะแสดงพฤติกรรมได้

8. ฝึกการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับตน แรงจูงใจที่สำคัญคือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motive) และแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (affiliation motive)

9. ฝึกความสามารถในการหยั่งรู้อารมณ์ผู้อื่น สามารถรับรู้อารมณ์ และความรู้สึกของผู้อื่นเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (empathy) จะต้องฝึกให้คำนึงถึงผู้อื่น ที่เรียกว่าใจเขาใจเรา ฝึกการสังเกต การตรวจสอบอารมณ์

10. ฝึกทางด้านมนุษยสัมพันธ์ การแสดงน้ำใจ เชื้ออาทรต่อบุคคลอื่น เห็นแก่คุณค่าของตนเองและผู้อื่น ได้ด้วยความจริงใจสามารถแสดงความชื่นชอบ ชื่นชมและให้กำลังใจซึ่งกันและกันได้ในวาระที่เหมาะสม

ทศพร ประเสริฐสุข (2542 : 77) กล่าวว่า การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึก การเข้าถึงมนุษย์และความเป็นมนุษย์ รู้จักชื่นชมงานศิลปะ ดนตรี ชาติซึ่งในชีวิต ทำให้เป็นคนที่มีอารมณ์ดี มีสุนทรีย์ เข้าสังคมได้ดี ดังนั้นแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์จึงสามารถทำได้โดย

1. ฝึกให้เด็กรู้จักคุณค่าของตนเองตามความเป็นจริง ให้มองตนเองอย่างตระหนักรู้ มองตัวเองในแง่ดี รู้สึกดีกับชีวิต สามารถชื่นชมตนเองได้

2. รู้จักแยกแยะอารมณ์ว่าชนิดใดดีไม่ดีและแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม

3. รู้จักปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมได้ด้วยความเต็มใจ

4. รู้จักธรรมชาติอารมณ์ของตนเอง จำแนกแยกแยะได้ว่าอารมณ์ใดเป็นคุณแก่

ตนเองและอารมณ์ใดจะเป็นโทษแก่ตนเอง

5. การรู้จักบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง เพื่อให้รู้ว่าอารมณ์เกิดได้ทุกอย่าง แต่เราไม่สามารถแสดงอารมณ์ทุกอย่างออกมาได้

6. การแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงสีหน้า ท่าทางและคำพูดที่เหมาะสม

7. รู้จักหยุดแสดงอารมณ์ที่ไม่ดีได้ รู้จักไตร่ตรองการแสดงออกแล้วจึงแสดงออกอย่างเหมาะสม สามารถอดทนรอคอยได้

8. ฝึกสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับตน แรงจูงใจที่สำคัญ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motive) และแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (affiliation motive)

9. ฝึกทางด้านมนุษยสัมพันธ์ การแสดงน้ำใจ เอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ฝึกการให้เกียรติผู้อื่นได้ด้วยความจริงใจ สามารถแสดงความชื่นชม ชื่นชม และให้กำลังใจซึ่งกันและกันได้ในวาระที่เหมาะสม

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (ธีรานิตย์ สันติพฤษ. 2546 : 35-36 ; อ้างอิงมาจาก สุรศักดิ์ หลาบมาลา. 2541 : 14-18) กล่าวว่า การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนสามารถฝึกได้ โดยการจัดกิจกรรมให้ทุกคนได้ปฏิบัติ เพื่อเพิ่มทักษะสังคม ทักษะการคิดให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยการจัดกิจกรรมการสร้างวัฒนธรรมในห้องเรียน และหลักสูตรที่เอื้อต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ดังนี้

1. การสร้างวัฒนธรรมในห้องเรียน (classroom culture)

1.1 การรู้จักตนเอง (intrapersonal) รู้จักเพื่อน (extrapersonal) และยอมรับในความแตกต่างว่าเป็นเรื่องปกติโดยมีกิจกรรมดังนี้

1.1.1 นั่นคือผม/นั่นคือเรา (that's me/ that's us)

1.1.2 ผมเคยเป็น/พวกเราเคยเป็น (I used to be/we used to be)

1.2 สร้างบรรยากาศการสนับสนุนเพื่อให้เกิดความกล้าในการแสดงออกและกล้าเสี่ยง (creating a climate of support)

1.3 สร้างวัฒนธรรมการสนับสนุนเชื้อเชิญการชื่นชม (creating a supportive culture, inviting appreciation)

2. หลักสูตร (curriculum)

2.1 ให้ผู้เรียนตระหนักว่าคนอื่นมองพฤติกรรมของเราอย่างไร พฤติกรรมของเรามีผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างไร และเรียนรู้วิธีการแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนออกมาอย่างไร ไม่ก้าวร้าวหรือชวนทะเลาะ

2.2 การช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสกำหนดและดำเนินการไปสู่เป้าหมาย รวมทั้งคาดหวังทางวิชาการ และเป้าหมายทางวิชาการทั้งของส่วนตัวและของกลุ่ม

2.3 การช่วยให้นักเรียนพัฒนาความเห็นอกเห็นใจและพัฒนาทักษะการเจรจา เพื่อให้โน้มน้าวการตัดสินใจ และแก้ไขข้อขัดแย้ง

วิลาสลักษณ์ ชิววลดี (2542 : 42-50) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ไว้ 2 หัวข้อที่สัมพันธ์กันและเชื่อมต่อกัน คือ การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในส่วนตัวที่เกี่ยวกับตน และในส่วนตัวที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ดังนี้

1. การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในส่วนตัวที่เกี่ยวกับตน

หัวใจสำคัญของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในส่วนตัวที่เกี่ยวกับตน คือ การรู้เท่าทันอารมณ์ของตน การจัดการกับอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสม และการเสริมสร้างพลังใจให้ตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ในส่วนบุคคลจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการใช้ความฉลาดทางอารมณ์ในส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับงานและการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

1.1 การรู้เท่าทันอารมณ์ของตน

1.1.1 บอกตนเองว่ากำลังรู้สึกอย่างไร ในกรณีที่รู้เท่าทันอารมณ์ของตน จะต้องบอกกับตัวเองได้ตลอดเวลาว่าตนกำลังรู้สึกอย่างไร

1.1.2 ซื่อสัตย์ต่อความรู้สึกของตนเอง ไม่บิดเบือน บางขณะที่เราเกิดความรู้สึกอย่างไรโดยหนึ่งขึ้นมาโดยความรู้สึกนั้นเราหรือสังคมไม่ยอมรับ เราอาจบิดเบือนโดยการพยายามให้เหตุผลแก่ตัวเองไปอีกแบบหนึ่ง เป็นการปิดบัง กลบเกลื่อนความรู้สึกที่แท้จริงซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และเป็นการสร้างปัญหาอื่น ๆ ตามมา

1.1.3 ตระหนักถึงข้อดีและข้อบกพร่องของตนเอง ทั้งข้อดีและข้อบกพร่อง บุคคลอาจรู้ได้ด้วยตนเองและด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับ การยอมรับข้อบกพร่องเป็นการเปิดโอกาสให้ปรับปรุงตนเอง หรือเกิดความระมัดระวังในการแสดงอารมณ์มากขึ้น การยอมรับข้อบกพร่องของตนเองเป็นความกล้าหาญอย่างหนึ่งที่สามารถยอมรับความไม่ดีของตนเองได้ สิ่งที่จะแยกแยะคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ คือ คนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะยอมรับและความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงตนเองมากกว่า

1.2 การจัดการกับอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสม

1.2.1 ตระหนักว่าตนเองคือผู้รับผิดชอบอารมณ์ของตนเอง การตอบสนองทางอารมณ์ของคนเราส่วนมากเกิดจากการตีความของเราที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่ออารมณ์ของเรา คือ ตัวเราเอง

1.2.2 แยกข้อเท็จจริงออกจากการตีความหมาย เนื่องจากอารมณ์ส่วนมากเกิดจากการคิด การตีความหรือการประเมินสถานการณ์โดยตัวเราเอง ดังนั้นจึงควรฝึกหัดแยกข้อมูลที่ได้จากประสาทสัมผัสกับการตีความ

1.2.3 บอกตนเองว่ากำลังรู้สึกอย่างไร จนกว่าความรู้สึกทางลบจะหายไป

1.2.4 ให้อารมณ์ส่งเสริมความคิดของตน ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะสามารถใช้อารมณ์ให้เป็นประโยชน์ต่อการคิด โดยอารมณ์จะช่วยปรับแต่งและปรับปรุงความคิดให้เป็นที่ไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลได้

1.3 การสร้างเสริมพลังใจให้ตนเอง

1.3.1 มองเห็นความงดงามของโลก สร้างความสุนทรีย์และความงดงามของจิตใจตนด้วยการมองและเห็นความงดงามของโลก และของบุคคลอื่นด้วย

1.3.2 การจัดระบบระเบียบความคิดและจิตใจด้วยการทำสมาธิ

1.3.3 การตั้งเป้าหมายชีวิตให้ตนเอง บุคคลควรกำหนดเป้าหมายชีวิตและเสริมพลังใจให้ตนเองอย่างดีเยี่ยม เมื่อสามารถจัดระเบียบชีวิตให้ตนเอง ควบคุมตนเองได้ดี รู้จักตนเองเป็นอย่างดีก็สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้เต็มที่ เป็นการเชื่อมต่อความฉลาดทางอารมณ์ในส่วนของความสัมพันธ์กับผู้อื่น

1.3.4 การสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของตน บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองจะมีผลสัมฤทธิ์ในกิจการงานและการเรียนสูงกว่าบุคคลที่คิดว่าตนเองมีความสามารถต่ำ ดังนั้นการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในการสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของตน คือ การบอกตนเองว่า “ฉันสามารถทำได้” แทนการย่ำว่า “ฉันเป็นคนไม่มีความสามารถ” หรือ “ฉันทำไม่ได้”

1.3.5 ความกล้าที่จะตัดสินใจและกระทำ ในการทำกิจกรรมใดที่บุคคลไม่เคยทำหรือไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน บุคคลอาจเกิดความไม่มั่นคงปลอดภัยทางจิตใจ กลัวความล้มเหลว ดังนั้น บุคคลจึงควรตัดสินใจว่าสิ่งที่ทำสิ่งที่ตนเคยทำพอสมควรจะเป็นการพัฒนาตนเองและเป็นการเพิ่มความมั่นใจในตนเอง ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ควรเป็นผู้ที่เปิดตัวเองต่อประสบการณ์ใหม่ ๆ กล้าทำในสิ่งที่ยังไม่เคยทำเพื่อพัฒนาความสามารถของตนเอง

2. การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในส่วนความสัมพันธ์กับผู้อื่น

การที่บุคคลมีความฉลาดทางอารมณ์ในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ บุคคลจะต้องเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น มีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้สึก และมีเมตตากรุณาพร้อมที่จะช่วยผู้อื่นให้ช่วยตนเองได้

2.1 เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ โดยคำนึงถึงว่ามนุษย์มีลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกันอาจมาจากพันธุกรรมและลักษณะส่วนตัว ประกอบกับการอบรมและการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ส่วนความเหมือนกันนั้นให้บุคคลนึกถึงตัวเอง เมื่อเข้าใจตนเองก็จะทำให้สามารถเข้าใจผู้อื่นได้

2.2 เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จะต้องประกอบด้วย

2.2.1 การมีสมาธิในขณะที่ฟังเพื่อเข้าใจประเด็นของผู้พูดอย่างแท้จริง

2.2.2 มีความสังเกตการเปลี่ยนแปลงในสีหน้าและกิริยาอาการ ซึ่งอาจแสดงถึงความเปลี่ยนแปลงความรู้สึกต่อเรื่องหรือบุคคลที่สนทนา

2.3 มีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้สึก เมื่อเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่นแล้ว สามารถสื่อสารและถ่ายทอดความคิดความรู้สึกของเราให้ผู้อื่นทราบได้จึงจะสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันได้ การแสดงความสามารถในเรื่องนี้ประกอบด้วย

2.3.1 เคารพความคิดของผู้อื่น หมายถึง ยอมรับว่าบุคคลย่อมมีความเห็นแตกต่างกันได้ด้วยเหตุผลหลายประการ การประเมินควรประเมินว่าความคิดเห็นนั้นเป็นประโยชน์ในปัจจุบันหรืออนาคตเพียงใด แต่ไม่ประเมินที่ตัวบุคคล

2.3.2 คิดในเชิงว่าฉันก็ชนะ – เธอก็ชนะ นั่นคือ บุคคลที่มีความมั่นคงทางจิตใจพอใจที่จะแบ่งปันการได้รับการยอมรับ (จากสังคม) และอำนาจ ไม่คิดแต่ในเชิง ฉันชนะ – เธอแพ้ (win – lose) ดังนั้นในการมีปฏิสัมพันธ์ หรือทำงานกับผู้อื่นควรยินดีหรือยอมรับถ้าเพื่อนร่วมงานแสดงความคิดเห็นที่ดีหรือทำกิจกรรมได้สำเร็จ เพราะความดี ความฉลาด หรือความสำเร็จ ไม่ใช่สิ่งที่มีจำกัด เมื่อบุคคลหนึ่งแสดงหรือทำไปแล้ว จะไม่เหลือให้ผู้อื่นอีก

2.3.3 แสดงความคิดเห็นอย่างซื่อตรงด้วยท่าที่เป็นมิตร แสดงความคิดเห็นเฉพาะที่คาดว่าจะประโยชน์ สำหรับความคิดเห็นที่แตกต่างไป หรือที่อาจกระทบกระเทือนความรู้สึกของผู้อื่น เป็นลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ในการควบคุมและ ปรับท่าทีของตนเองเพื่อรักษาสัมพันธภาพที่ดี

2.3.4 สื่อสารในระดับที่เหมาะสม กล่าวคือ ระดับของการสื่อสาร 4 ระดับ

ตั้งแต่ ระดับการทักทายเมื่อพบกัน ระดับข้อมูลข่าวสาร ระดับความคิดเห็นและระดับความรู้สึก ระดับที่สูงขึ้นจะเป็นระดับที่ไวต่อความรู้สึก บุคคลต้องทราบว่าแต่ละคนกำลังสื่อสารกันในระดับใด ให้การสื่อสารอยู่ในระดับที่สอดคล้องกัน เมื่อการสื่อสารไม่เกิดประสิทธิผลหรือสร้างความไม่สบายใจต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก็ทำให้ต้องเปลี่ยนระดับ

2.3.5 ช่วยให้ผู้อื่นช่วยตนเองได้ หมายถึง การช่วยให้ผู้อื่นช่วยตนเองได้ ในปัญหาทางอารมณ์ ซึ่งหลักการที่สำคัญคือ ต้องรู้อารมณ์ของผู้อื่นที่กำลังโกรธ หรือกำลังวิตกกังวลหรือกำลังหดหู่ ผู้ช่วยเหลือควรพูดให้คลายความรู้สึกลงก่อน แล้วแสดงให้เห็นว่าความคิดและความรู้สึกของตนเองอาจช่วยแยกแยะประเด็นที่มีความสับสนปะปนกันอยู่หลายประเด็น วิธีช่วยจะเป็นไปในลักษณะของการช่วยมองในมุมต่าง ๆ เพื่อที่ว่าผู้ที่มีปัญหาอาจเห็นทางแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ และในที่สุดจะต้องให้ผู้มีปัญหาทางอารมณ์ตัดสินใจแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

ยุทธนา ไชยจุล (โสภิต วัฒนเมธาวิ. 2545 : 48-49 ; อ้างอิงมาจาก ยุทธนา ไชยจุล. 2542 : 5-8) กล่าวถึง การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ใน 4 ด้าน คือ

1. การระบุและแยกแยะอารมณ์ (identifying emotions) เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจำแนก และระบุถึงอารมณ์คนรอบข้างได้อย่างถูกต้อง โดยอาจระบุและแยกแยะอารมณ์จากใบหน้าคน (identifying emotion in faces) ซึ่งฝึกโดยการรู้จักสังเกตสีหน้าท่าทาง แววตา หรือโดยการระบุและแยกแยะอารมณ์ในศิลปะ (identifying emotion in art) ซึ่งเป็นการระบุแยกแยะอารมณ์ของบุคคลจากการสังเกตภาพวาดต่าง ๆ ที่มีอารมณ์หลากหลายออกไป
2. การนำอารมณ์มาใช้ประโยชน์ (using emotions) การนำอารมณ์มาใช้ประโยชน์สิ่งสำคัญคือ ต้องรู้จักตนเอง และสามารถสังเกตอารมณ์ความรู้สึกของตนเองได้เป็นอย่างดี เมื่อเราเข้าใจอารมณ์ของเราได้แล้ว เราก็สามารถเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่นได้ ดังนั้นเราสามารถนำอารมณ์มาใช้ประโยชน์ได้เมื่อเราเข้าใจอารมณ์ของตนเองแล้ว เราก็สามารถคิดหรือวางแผนทางเพื่อแก้ไขปัญหามาต่าง ๆ เมื่อต้องประสบเหตุการณ์นั้น ๆ
3. การเข้าใจอารมณ์ (understanding emotions) หมายถึง ความสามารถที่จะคิดและรับรู้ได้อย่างถูกต้อง และหมายถึง ความสามารถในการเชื่อมโยงสถานการณ์ให้เข้ากับอารมณ์ในขณะนั้นได้ด้วย นอกจากนี้จะต้องตระหนักด้วยว่าในบางครั้งก็เป็นไปได้เหมือนกันที่คนเราจะมีความรู้ถึงอารมณ์ได้หลาย ๆ อารมณ์ ซึ่งเป็นอารมณ์ที่ขัดแย้งกันได้ และยังคงต้องเข้าใจถึงความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันของอารมณ์ต่าง ๆ ตลอดจนลักษณะการถ่ายทอดจากอารมณ์หนึ่งไปยังอีกอารมณ์หนึ่ง

4. การจัดการเพื่อควบคุมอารมณ์ (regulation emotion) เป็นความสามารถของการหาความสมดุลระหว่างความรู้สึกกับความคิด (feeling and thinking) ซึ่งการจัดการเพื่อควบคุมอารมณ์ หมายถึง ความรู้สึกในระดับอารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้นไม่ให้อารมณ์งำตัวของเราโดยต้องพยายามให้ ควบคุมอารมณ์ความรู้สึกของตนเองให้ได้ ซึ่งสามารถนำไปใช้ให้เกิดผลในทางบวกได้

นันทา ผู้รักษา (2543 : 45-49) กล่าวถึงการใช้ความฉลาดทางอารมณ์กับตนเอง ครอบครัวยุคใหม่และการทำงาน ดังนี้

1. ความฉลาดทางอารมณ์กับตนเอง คือ การตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง และการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้กับตนเอง ดังที่โกลแมน (Goleman, 1998) ได้เสนอแนวคิดที่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ในหมวดสมรรถนะส่วนบุคคลในการบริหารจัดการกับตนเองว่ามี 3 อย่าง คือ การตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง และการสร้างแรงจูงใจ โดยมีความหมายเช่นเดียวกับทางพุทธศาสนา ที่หมายถึง การระลึกได้ เตือนตนได้ ตระหนักรู้ตนเองและมีสัมปชัญญะ ที่หมายถึง การรู้ตน กับการควบคุมตนเองได้

2. ความฉลาดทางอารมณ์กับครอบครัว ในปัจจุบันปัญหาในครอบครัวที่ทำให้เกิดความแตกแยกล้วนมีรากฐานมาจากการขาดความเข้าใจกัน นั่นคือ สมาชิกในครอบครัวขาดความเข้าใจกัน การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวจึงเป็นเรื่องของการเอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยตระหนักถึงความรู้สึก ความต้องการและความหวังของสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์จะต้องมีองค์ประกอบ คือ

2.1 การเข้าใจและรู้ความรู้สึก มุมมอง สนใจในสิ่งที่กังวลของคนในครอบครัว

2.2 การมีจิตใจรับรู้ และตอบสนองความต้องการของคนในครอบครัวได้ดี

2.3 การทราบความต้องการและพัฒนาสมาชิกในครอบครัว ส่งเสริมความรู้ความสามารถให้ถูกทาง

ตามแนวของพุทธศาสนาเชื่อว่าหลักการที่ทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุขได้ จำเป็นต้องยึดหลัก สังคหะ ซึ่งแปลว่า การสงเคราะห์กัน และให้ปฏิบัติตามหลักสังคหะวัตถุ 4 เพื่อเป็นการยึดนำใจสมาชิกในครอบครัวซึ่งกันและกัน ดังนี้

1. ทาน หมายถึง การให้ปันแก่กัน ทั้งที่เป็นสุขและทุกข์

2. ปิยวาจา หมายถึง การพูดกันด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ

3. อุตถจริยา หมายถึง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อกัน

4. สมานัตตตา หมายถึง การวางตัวให้เหมาะสมกับที่ตัวเป็น

3. ความฉลาดทางอารมณ์กับการทำงาน โดยมากแล้วความสำเร็จในการทำงาน

นอกจากจะขึ้นอยู่กับความสามารถของตนแล้วยังขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้อื่นด้วยซึ่งต้องพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคลนั้น จำเป็นจะต้องพัฒนาในขั้นต่าง ๆ ทั้ง 5 ประการ ดังนี้

1. การรู้จักอารมณ์ตนเอง เพราะถือเป็นพื้นฐานของความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี และทำให้สามารถจัดการอารมณ์ที่ไม่ดีออกไปได้
2. การจัดการบริหารอารมณ์ของตนเองว่าควรจะจัดการอารมณ์ของตนเองอย่างไร และจัดการอย่างไรให้เหมาะสมกับบุคคล สถานที่ เวลา และสถานการณ์
3. การสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง ซึ่งจัดว่าเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับอารมณ์ เพื่อจะทำให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะกระตุ้นให้ตัวเองสามารถปฏิบัติไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้
4. การหยั่งรู้อารมณ์ของผู้อื่น โดยต้องพยายามนึกถึงอารมณ์ของผู้อื่นให้พอ ๆ กับการนึกถึงตนเอง จึงจะสามารถรับรู้หรือหยั่งรู้ถึงจิตใจของผู้อื่นได้
5. การรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งต้องพยายามเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ในด้านของความแตกต่างระหว่างบุคคล เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นและพัฒนาให้มีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้สึก เคารพความคิดของผู้อื่นจึงจะสามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การวัดความฉลาดทางอารมณ์

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการวัดความฉลาดทางอารมณ์ ได้มีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวัดความฉลาดทางอารมณ์ ดังนี้

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542 : 85-94) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวัดความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นคุณลักษณะด้านจิตพิสัย ซึ่งวัดโดยตรงได้ยาก และได้เสนอแนวทางในการวัดความฉลาดทางอารมณ์ ไว้ดังนี้

1. การประเมินด้านแรงจูงใจภายในบุคคล (intra personal motive) เพื่อประเมินแรงจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรม เกิดความรู้สึก หรือภาวะอารมณ์เช่นนั้น แรงบันดาลใจให้แสดงออกโดยอาจจะมีสิ่งเร้ากระตุ้นความรู้สึกนึกคิด เช่น การให้เขียนความเรียง (essay test) การตอบข้อความให้สมบูรณ์ การเขียนบันทึกประจำวัน การให้เล่าเหตุการณ์ที่ฝังใจหรือที่เคยประสบมา โดยให้เขียนเล่าถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้ตนเกิดความรู้สึก 3 ประการ ได้แก่ ดีใจ โสโครกใจและเสียใจ ทั้งนี้ผู้ประเมินจะต้องระวังในการกำหนดคำตอบที่ถูกต้องให้แก่ความรู้สึกนึกคิด ประสบการณ์ต่าง ๆ การประเมินความฉลาดทางอารมณ์ด้วยแนวทางนี้ จำเป็นต้องใช้ผู้ประเมินที่

มีประสิทธิภาพและมีความเชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมศาสตร์และด้านความฉลาดทางอารมณ์เป็น อย่างสูง

2. การใช้เทคนิคเหตุการณ์สำคัญ (the critical incident technique) หรือกรณี เหตุการณ์ (incident case) เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมในเชิงคุณภาพ โดยให้ผู้เล่าเขียนบรรยาย หรือเล่าถึงเหตุการณ์ที่บ่งชี้ถึงการคิด รู้สึกและการแสดงออกที่เกี่ยวกับเขาวินิจฉัยในระดับต่างๆ แล้วให้เลือกเรียงลำดับพฤติกรรมที่ผู้ตอบเคยปฏิบัติหรือมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติ เพื่อนำคะแนนมา ประมวลสรุปอ้างอิงระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ตอบ การสร้างแบบประเมินกรณีเหตุการณ์ ที่ถือเป็นตัวแทนที่ดีของเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ เมื่อ เล่าสถานการณ์นำแล้วโจทย์ก็ตั้งคำถามผู้ตอบว่า ในสถานการณ์นั้นผู้ตอบจะทำอย่างไร โดยมี ตัวเลือกในระดับความเป็นไปได้ต่างกัน (เช่น กำหนดค่าใดค่าหนึ่งได้จาก 1 – 9 ช่วงค่าแต่ละ ข้อความที่ให้เลือกตอบ) ข้อดีของวิธีนี้คือ มุ่งให้ได้กรอบที่เป็นแนวทางเดียวกันกับผู้ตอบทุกคนอย่าง เท่าเทียมกัน บางทีก็เปิดโอกาสให้เลือกเขียนตอบแต่ละตัวเลือกก็มีความเป็นไปได้ในระดับต่าง ๆ กันมากบ้างน้อยบ้าง โดยไม่ต้องพะวงถึงความถูกต้อง ซึ่งแต่ละงานแต่ละองค์การ แต่ละระดับบุคคล หรือแต่ละวัฒนธรรมอาจมองเห็นแตกต่างกันไป การประเมินความฉลาดทางอารมณ์ในลักษณะนี้ ยังมีข้อดีอื่น ๆ ได้แก่ สามารถใช้ได้กับหลายเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป้าหมายเพื่อการคัดเลือก การจัดวางบุคคลให้เหมาะสมกับตำแหน่ง เพื่อการสอน การพัฒนาบุคคล ผู้ตอบไม่เคยมี ประสบการณ์ การปฏิบัติงานโดยตรงมาก่อนก็สามารถตอบได้ ข้อเสีย คือ ยังเป็นการประเมิน ความฉลาดทางอารมณ์จากการรายงานตัวเองว่าตั้งใจจะทำอะไร อาจมีการบิดเบือน การสร้าง ภาพตนเองขึ้นมา ขาดความเป็นจริงเชิงสถานการณ์ประจำวันที่แสดงออกมา บางกรณีเหตุการณ์ ที่สร้างขึ้นอาจมีการลำเอียง เนื่องด้วยมาตรฐานทางวัฒนธรรมเฉพาะวัย อายุของงาน ขององค์การ สภาพสังคมก็เป็นได้ และเกณฑ์การให้คะแนน ค่าเฉลี่ยของตัวเลือกแต่ละข้อ อาจไม่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งมีผลกระทบต่อคะแนนความฉลาดทางอารมณ์

3. สถานการณ์จำลอง (simulation) เป็นการกำหนดเหตุการณ์ให้มีความใกล้เคียง กับเหตุการณ์ที่เป็นสิ่งเร้า เพื่อกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนความรู้สึกและภาวะอารมณ์ ต่าง ๆ ของตนเองออกมา โดยมีอาจเสแสร้งหรือแก้งปฏิบัติได้ สถานการณ์จำลองอาจมีการกำหนด ระดับความยากหรือบทบาทให้แก่ผู้ปฏิบัติด้วยก็ได้ ข้อดีของสถานการณ์จำลอง คือ เป็นการ กระตุ้นหรือดึงพฤติกรรมภาวะอารมณ์ของผู้รับการทดสอบ ในขณะที่เดียวกันก็เปิดโอกาสให้เขา แสดงความเป็นตนตามธรรมชาติออกมา ส่วนข้อเสีย คือ ใช้เวลาในการศึกษาสร้างนาน และใช้ ค่าใช้จ่ายสูง ต้องอาศัยผู้สร้างที่มีความรอบรู้ทางการวัดและการประเมินพฤติกรรมการตรวจสอบ ความเชื่อถือได้ของเฉลยและสามารถใช้ทดสอบในกลุ่มเล็กที่ละ 3-5 คนหรือเป็นรายบุคคลเท่านั้น

4. การสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่มีความยืดหยุ่น ให้อิสระแก่ผู้รับการสัมภาษณ์เป็นฝ่ายริเริ่มการสนทนาในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง ทั้งด้านความสำเร็จและความล้มเหลว ความเสียใจ เป้าหมายของการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงพฤติกรรมในแง่มุมต่าง ๆ ของผู้รับการสัมภาษณ์ว่า ในสถานการณ์ต่าง ๆ เขาได้แสดงพฤติกรรม อารมณ์และความรู้สึกได้อย่างไร สาเหตุใดที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการเรียน การทำงานและในชีวิตของเขา การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 1.5-2 ชั่วโมง เป็นการสัมภาษณ์แบบหนึ่งต่อหนึ่ง กรรมการหนึ่งคนกับผู้สมัครหนึ่งคน โดยกรรมการจะกระตุ้นให้ผู้รับการสัมภาษณ์แสดงความรู้สึกนึกคิด ที่เป็นตัวของตัวเองที่แท้จริง ออกมาตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากกรรมการจะนำมาประมวลเป็นข้อมูล หรือ “ภาพ” เกี่ยวกับบุคคลนั้น ในการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่ตำแหน่ง จะใช้ข้อมูลดังกล่าวจำแนกผู้สมัครว่า คนใดมีแนวโน้มจะเป็นผู้ปฏิบัติงานที่ดีมากกว่า

5. แบบทดสอบที่มีความเป็นปรนัย การให้รายงานตนเอง และแบบวัดเชิงอัตวิสัย (objective , self report , and subjective measures) แบบวัดที่ให้รายงานตนเอง (Self-Report EQ Measures) ซาโลเวย์และคณะ (Salovey et al.. 1995) ได้สร้างแบบรายงานตนเองชื่อ Trait Meta-Mood Scale มีลักษณะให้ผู้เข้าสอบรายงานว่า ตนเห็นด้วยกับแต่ละข้อความในระดับใด จากไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1) จนไปถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง (2) แบบทดสอบ Toronto Alexithymia Scale เป็นแบบรายงานตนเองที่ให้ผู้ตอบเลือกตอบแต่ละข้อความ “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” สร้างโดยแบบบี เทเลอร์ และบาร์เกอร์ (Bagby , Taylor & Parker.1994) และแบบสอบถามประเมินการแสดงความรู้สึกภาวะอารมณ์ที่เอื้ออาทรผู้อื่น (emotional empathy) สร้างโดย แมคคาเบียน และ เอ็มสแตน (Mchrabian Epstein. 1970) ก็มีลักษณะการตอบแบบนี้เช่นกันการวัดความฉลาดทางอารมณ์วิธีนี้เป็นวิธีที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากสร้างง่าย มีฐานของการเปรียบเทียบศึกษาพัฒนาในแนวทางที่มีการทำอยู่แล้วและใช้ได้กับผู้รับการทดสอบเป็นจำนวนมาก ง่ายต่อการดำเนินการและแปลผล การทดสอบเหล่านี้พึงกระทำด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในส่วนของผู้ใช้และผู้เข้ารับการทดสอบ

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ (2543 : 256) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นคุณลักษณะด้านจิตพิสัยที่แสดงถึงระดับอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ มีลักษณะคล้ายกับโครงสร้างของบุคลิกภาพ ดังนั้นการสร้างเครื่องมือวัดความฉลาดทางอารมณ์

จึงต้องอาศัยหลักการเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดบุคลิกภาพ โดยการนิยามสิ่งที่ต้องการวัดนั้นควรมีความชัดเจนว่าต้องการวัดสิ่งใดกันแน่ ซึ่งมีวิธีการวัดที่ยุ่งยาก การเลือกรูปแบบของเครื่องมือจึงต้องระวังและพิจารณาเป็นอย่างดีว่าจะใช้รูปแบบใดให้เหมาะกับสิ่งที่เรานิยาม

จากแนวทางการวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่กล่าวมาพบว่า การวัดความฉลาดทางอารมณ์สามารถทำได้หลายแนวทาง ได้แก่ การประเมินด้านแรงจูงใจภายในบุคคล การใช้เทคนิคเหตุการณ์สำคัญ สถานการณ์จำลอง การสัมภาษณ์เชิงลึก และการใช้แบบทดสอบที่มีความเป็นปรนัย การให้รายงานตนเองและวัดเชิงอัตวิสัย ซึ่งความฉลาดทางอารมณ์เป็นคุณลักษณะด้านจิตพิสัยที่แสดงถึงระดับของอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ดังนั้นการเลือกรูปแบบการวัด จึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของสิ่งที่เราต้องการจะวัด และแบบวัดนั้นจะต้องกระตุ้นให้ผู้ตอบแสดงอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกออกมาตามความเป็นจริง เพื่อก่อให้เกิดความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่นและเกิดประโยชน์สูงสุดในการนำไปใช้ ผู้วิจัยจึงเลือกวิธีการวัดความฉลาดทางอารมณ์โดยให้ผู้ตอบรายงานตนเอง โดยสร้างเป็นแบบทดสอบสถานการณ์ เพื่อให้ผู้ตอบเลือกตอบ โดยในตัวเลือกแต่ละข้อจะมีน้ำหนักในตัวของตัวเอง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

คำว่าอารมณ์ (emotional) เป็นคำที่มีความหมายเดียวกันกับ ความรู้สึก (feeling) ซึ่งใช้คำว่า อารมณ์ หมายถึง เครื่องยึดเหนี่ยวความคิด ความรู้สึก ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยๆ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543 : 290) โดยความรู้สึกนี้เป็นพลังอย่างหนึ่งที่บันดาลให้เกิดอารมณ์ในตัวมนุษย์อาจจะเกิดความรัก เกลียด ความอิจฉาริษยา ความกังวลใจ ความเกรงใจ ความกลัวความวิตกกังวล ความกล้า ความเมตตากรุณา ได้ทั้งนั้นเมื่อคนเรามีความรู้สึกในทางดี พฤติกรรมที่ตามมาจะไปในทางที่ดี ถ้ามีความรู้สึกในทางที่ไม่ดี พฤติกรรมที่แสดงออกมาก็จะเป็นไปในทางที่ไม่ดีงาม (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543 : 10)

ความฉลาดทางอารมณ์ ถือเป็นความสามารถของบุคคลในการนำไปสู่การเป็นคนดี มีคุณค่า และมีความสุข (เทอดศักดิ์ เดชคง. 2542 : 39) ซึ่งผู้ที่จะมีพฤติกรรมที่ดีได้ จำเป็นต้องมีจิตใจที่มีคุณธรรม และมีเหตุผล นั่นคือ การใช้สติหรือปัญญาไปควบคุมอารมณ์ของตนเองให้เกิดความรู้สึกที่ดีงาม โดยพิจารณาความสมบูรณ์ของมนุษย์ในลักษณะความสามารถ 2 ลักษณะ คือ ภายในตนและภายนอกตน ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความฉลาด

ทางอารมณ์ ได้แก่ ความมั่นคงทางอารมณ์และการควบคุมตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง การจัดการอารมณ์ การจูงใจ ความเข้าใจผู้อื่น การสร้างความสัมพันธ์ และการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ความมั่นคงทางอารมณ์และการควบคุมตนเอง

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความมั่นคงทางอารมณ์และการควบคุมตนเอง ได้มีผู้เสนอแนวคิดไว้ ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (กรมสุขภาพจิต. 2543: 73-75) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงทางอารมณ์และการรู้จักควบคุมตนเองว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลตระหนักถึงสภาวะอารมณ์ของตนเอง ไม่อ่อนไหวไปตามสิ่งที่มากระทบ สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเพื่อนำไปสู่พฤติกรรมเป้าหมายที่พึงประสงค์

การควบคุมอารมณ์ไม่ใช่การเก็บกด ไม่แสดงออกทางอารมณ์เลย แต่เป็นการเรียนรู้ที่จะจัดการกับสถานการณ์อย่างมีเหตุผล แสดงออกในทางที่สังคมยอมรับและมีผลเสียต่อตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจน้อยที่สุด

การควบคุมอารมณ์ มี 2 ด้าน ได้แก่

1. การควบคุมวิธีการแปลความหมายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มาเร้าให้เกิดอารมณ์
2. ควบคุมการแสดงออกต่อเหตุการณ์นั้นๆ

การช่วยให้บุคคลควบคุมอารมณ์ มีแนวทางปฏิบัติ 3 ประการ ดังนี้

1. ให้บุคคลยอมรับว่ามีอารมณ์ และกำลังพยายามควบคุมอยู่
2. ใช้สติปัญญาพิจารณาการตอบสนองทางอารมณ์ตามความเป็นจริง
3. พิจารณาที่สาเหตุ หลีกเลี่ยงสาเหตุและหาแนวทางปรับใจเพื่อเผชิญกับอารมณ์

ทางลบ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า อารมณ์สามารถสามารถเกิดได้กับบุคคลทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยโดยอารมณ์ในแง่ลบ เช่น อารมณ์โกรธ และอารมณ์เศร้าที่มักทำให้เกิดผลเสียต่อบุคคลมาก ดังนั้นบุคคลจึงควรที่จะสำรวจตนเอง และยอมรับได้ว่าตนเองกำลังอยู่ในสภาวะอารมณ์อะไร และฝึกที่จะระบายอารมณ์และควบคุมตัวเองได้อย่างเหมาะสม และเป็นไปในทางสร้างสรรค์

2. การจัดการอารมณ์

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดการอารมณ์ ได้มีผู้กล่าวถึงการควบคุมอารมณ์ของตนเอง โดยอธิบายถึงความสามารถจัดการกับอารมณ์ตัวเอง ดังนี้

นันทา วงศ์อินทร์ (2542:82) การจัดการอารมณ์เป็นความสามารถในการควบคุมอารมณ์และแสดงออกได้อย่างเหมาะสมกับบุคคล เวลา สถานที่ และเหตุการณ์ ทั้งอารมณ์ดีและอารมณ์ไม่ดี ให้เกิดความสมดุลในการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ซึ่งการจัดการกับอารมณ์ได้เหมาะสมเพียงใด ดูได้จากสิ่งต่อไปนี้

1. ควบคุมได้ไม่แสดงอารมณ์อย่างทันทีทันใด มีความรู้สึกไม่ถูกครอบงำโดยอารมณ์
2. มีเหตุผลสามารถอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผลถึงการเกิดและการแสดงอารมณ์
3. ก่อให้เกิดพฤติกรรมและผลย้อนกลับในแง่บวก
4. พฤติกรรมที่แสดงออกเหมาะสมกับบุคคล สถานที่ เวลา และสถานการณ์ การจัดการกับอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมจะทำให้เกิดความสุขใจ ซึ่งจะมีผลไปถึงความสำเร็จ และความสุขในการทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งลักษณะของการจัดการกับอารมณ์ มี 4 ลักษณะ คือ

1. แสดงออกทันทีตามความต้องการโดยไม่คำนึงถึงผลที่ตามมา
2. เก็บกดอารมณ์เอาไว้ไม่แสดงออก พยายามลืม ไม่คิดถึง หลีกเลี้ยง
3. โทษผิดผู้อื่น ไปแสดงออกกับผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง หาแพะรับบาป
4. ระบายออกได้เหมาะสม อารมณ์ดีขึ้น ผลที่เกิดตามมาเป็นไปในทางที่ดี

ผลที่ได้จากการจัดการกับอารมณ์ใน 4 ลักษณะ จะให้ผลตามมาดังนี้

วิธีที่ 1

วิธีที่ 1 ความเครียดอาจลดลงในขณะนั้น แต่ผลที่ตามมาอาจเกิดอารมณ์ไม่ดีมากขึ้นไปอีก

วิธีที่ 2 เป็นการทำร้ายสุขภาพจิตของตัวเอง เพราะอารมณ์ยังคงที่อยู่ ไม่ได้ระบายออกหากมีการสะสมไว้มากเพียงใดยิ่งจะเกิดอันตรายตามมาภายหลังมากขึ้น

วิธีที่ 3 ทำให้สบายใจขึ้นชั่วคราวที่ได้ระบายอารมณ์ไปยังผู้อื่น แต่ผลย้อนกลับอาจจะไม่ดีนัก โดยเฉพาะในด้านสัมพันธภาพ

วิธีที่ 4 เป็นวิธีการจัดการกับอารมณ์อย่างเฉลียวฉลาด ซึ่งจะทำให้ผู้ที่จัดการเกี่ยวกับอารมณ์ได้ต้องรู้ตัว รู้เท่าทันอารมณ์ของตัวเอง และเข้าใจสถานการณ์แวดล้อม

แสงอุษา โฉจนานนท์ และกฤษณ์ รุยาพร (2543 : 86-88) ได้กล่าวถึง
ความสามารถในการจัดการอารมณ์ของตนเอง 3 ประเภท

1. การปล่อยอารมณ์ให้อยู่เหนือตัวเราหรือการตกเป็นทาสของอารมณ์ คือ การปล่อย
ให้อารมณ์มาควบคุมตัวเรา หมายถึง การปล่อยให้พฤติกรรมของเราเป็นไปในเชิงที่สอดคล้องกับ
สภาพของอารมณ์ เมื่อสิ่งต่าง ๆ เข้ามากระทบก็ปล่อยความรู้สึกของเราแปรไปตามแรงกระตุ้น
นั้นๆไม่ว่าแรงกระตุ้นนั้นๆ จะส่งผลให้เกิดความรู้สึกทางลบหรือทางบวกก็ตาม

2. การปล่อยอารมณ์ไปตามยถากรรม คือ การยอมรับสภาพไม่ยินดียินร้ายกับ
อารมณ์ที่เกิดขึ้น บอกกับตัวเองว่า"ช่างมันเถอะ" หรือ"ปล่อยไปเถอะ" การปล่อยอารมณ์ไปตาม
ยถากรรมนี้ บุคคลจะมีความสามารถรับรู้อารมณ์ของตนเองได้ แต่ก็ไม่แสดงความยินดียินร้ายกับ
อารมณ์นั้นๆ ทำให้อารมณ์ต่าง ๆ ยังค้างคาอยู่ในใจ เพราะไม่สามารถเอาชนะอารมณ์ของตนเองได้

3. การจัดการให้ตัวเองอยู่เหนืออารมณ์หรือสามารถควบคุมตัวเองได้ รู้ตัวว่าสมควร
จะปฏิบัติตัวอย่างไรจึงจะเหมาะสมและสามารถปฏิบัติตามนั้นได้โดยไม่ต้องเก็บกดอารมณ์ที่ไม่พึง
ปรารถนาไว้ภายใน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า บุคคลแต่ละคนมีวิธีการจัดการกับอารมณ์ได้หลายวิธี
อาจจะใช้วิธีการจัดการกับอารมณ์อย่างทันทีทันใดโดยไม่คำนึงถึงผลย้อนกลับ หรือเก็บกดอารมณ์
เอาไว้ไม่กล้าแสดงออกและบางคนอาจจะใช้วิธีการจัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้
วิธีการจัดการกับอารมณ์ตนเองขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่ง
สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองและแสดงออกได้เหมาะสมเพียงใด

3. การเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นตัวแปรสำคัญและส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพของคนเรา ซึ่ง
ตัวแปรการเห็นคุณค่าในตนเองนี้ มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

แบนดูรา (สุรินทร์ มีลากลับ. 2539 : 25 ; อ้างอิงมาจาก Bandura. 1986 : 356) ได้
ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองว่า เป็นการประเมินตนเองว่าตนเองเป็นคนอย่างไร ถ้า
ประเมินตนเองไว้ค่า ก็จะมีคามภาคภูมิใจในตนเองต่ำ แต่ถ้าประเมินว่ามีความสามารถก็จะรู้สึก
ภาคภูมิใจในตนเองหรือมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง

เสาวภา วิชิตวาทย์ (2534 : 7) ให้ความหมายของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองว่า
เป็นความต้องการของคนที่มีจิตใจละเอียดอ่อนลึกซึ้งซึ่งมีการพัฒนาด้านจิตใจสูงขึ้น รู้จักศึกษาจิตใจ
ตนเอง ควบคุมตนเอง รู้จักใช้ชีวิตให้อยู่เหนืออิทธิพลของความต้องการขั้นต่ำกว่าได้สามารถจะ

เห็นคุณค่ามีความสามารถ มีความภาคภูมิใจเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีความมั่นใจในการกระทำต่าง ๆ ของตนเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น หรือสิ่งอื่น

เปรมจิตร ทศตะ (2516:7) ให้ความหมายของ ความรู้สึกเห็นคุณค่าของตนเอง หมายถึง การพิจารณาตัดสินค่าของตนตามความรู้สึกและทัศนคติที่มีต่อตนเองของบุคคลในการปฏิบัติตนเอง การยอมรับของพ่อแม่ การหลอกตัวเอง การไม่ยอมรับของผู้อาวุโสหรือผู้มีอำนาจ และการยอมรับตนเองและสังคม

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการเห็นคุณค่าในตนเองนั้น เป็นการประเมินตัดสินของตนเองตามความรู้สึก ถ้าเรามีการประเมินว่าตนเองไร้ค่า ก็จะมีภาคภูมิใจในตนเองต่ำ ก็จะทำให้ความสามารถหรือความมั่นใจในการกระทำต่าง ๆ ของตนเองต่ำลงไปด้วย หากมีการประเมินว่าตนเองมีคุณค่าก็จะมีภาคภูมิใจในตนเองสูง และมีความสามารถหรือความมั่นใจในการกระทำต่าง ๆ ได้ดีขึ้นไปด้วย

4. การจูงใจ

การจูงใจคนนั้นเป็นเทคนิคการบริหารบุคคล ที่จะทำให้การใช้ความรู้ความสามารถของคน เกิดประโยชน์ได้ผลงานสูง หรือเพิ่มพูนมากขึ้น ในการศึกษาทฤษฎีการจูงใจที่เกี่ยวข้องกับเชาวน์อารมณ์นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการจูงใจต่าง ๆ และขอนำเสนอดังนี้

4.1 ทฤษฎีสององค์ประกอบของเฮอริชเบิร์ก (Herzberg's two factors theory)

จากการศึกษาทฤษฎีของเฮอริชเบิร์กและคณะ (สุพจน์ สิ้นสุวงศ์วัฒน์. 2527 : 15 ; อ้างอิงมาจาก Herzberg's and others. 1959 : 113-119) ซึ่งศึกษาการทำงานของคนในองค์การต่าง ๆ พบว่ามีองค์ประกอบเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการทำงานอยู่ 2 องค์ประกอบ คือ

4.1.1 องค์ประกอบภายนอก หรือองค์ประกอบทางอนามัย (hygiene factors) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานจำเป็นที่ทุกคนต้องได้รับการตอบสนอง องค์ประกอบเหล่านี้เป็นสิ่งจูงใจให้คนทำงานมากขึ้น แต่เป็นองค์ประกอบเบื้องต้นที่ป้องกันไม่ไห้คนไม่พอใจในงานที่ทำเท่านั้น ได้แก่

- 4.1.1.1 ค่าจ้างหรือเงินเดือน
- 4.1.1.2 เงื่อนไขของการทำงาน
- 4.1.1.3 ความมั่นคงของงาน
- 4.1.1.4 นโยบายและการบริหารงานของบริษัท
- 4.1.1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- 4.1.1.6 สถานภาพ

4.1.2 องค์ประกอบภายในหรือองค์ประกอบที่เป็นสิ่งจูงใจ (motivating factors) เป็นองค์ประกอบที่กระตุ้นให้บุคคลประกอบกิจกรรมต่าง ๆ บุคคลจะถูกจูงใจให้ทำงานเพิ่มขึ้นกว่าเดิม ได้แก่

- 4.1.2.1 ความสำเร็จ
- 4.1.2.2 การเป็นที่ยอมรับ
- 4.1.2.3 ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน
- 4.1.2.4 ความก้าวหน้าส่วนตัว
- 4.1.2.5 ความรับผิดชอบ

4.2 ทฤษฎีความต้องการของแมคคิลแลนด์และคณะ

เรียม ศรีทอง (2540 : 147) ได้สรุปทฤษฎีความต้องการของแมคคิลแลนด์และคณะว่า มนุษย์ทำงานโดยมีความต้องการที่แตกต่างกัน 3 ประการ ได้แก่

- 4.2.1 มนุษย์ทำงานเพื่อมุ่งความสำเร็จ (need for achievement) ได้แก่ ความต้องการมีผลงานและบรรลุเป้าหมายที่พึงปรารถนาให้ได้
- 4.2.2 มนุษย์ทำงานเพื่อมุ่งสร้างความสัมพันธ์ (need for affiliation) ได้แก่ ความต้องการมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
- 4.2.3 มนุษย์ทำงานเพื่อมุ่งอำนาจ (need for power) ได้แก่ ความต้องการอิทธิพลและครอบงำผู้อื่น

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การจูงใจมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์มาก เมื่อบุคคลต้องการทำอะไรหากไม่มีการจูงใจที่ดี เขาอาจจะทำงานได้ประสบความสำเร็จแต่ผลงานที่ทำอาจจะมีคุณภาพน้อยหรือไม่มีเลย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับความต้องการซึ่งมีผลมาจากการจูงใจโดยตัวจูงใจนั่นเอง

5. ความเข้าใจผู้อื่น

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจผู้อื่นนั้น สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงในการเข้าใจผู้อื่น คือ ความแตกต่างระหว่างบุคคล นั่นคือโดยปกติแล้ว คนเราไม่เหมือนกัน ทุกคนแตกต่างกันทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และความต้องการที่ไม่มีวันสิ้นสุด เราจึงต้องพยายามศึกษาและทำความรู้จักกับบุคคลซึ่งเต็มไปด้วยความแตกต่างเหล่านี้ให้เข้าใจธรรมชาติพฤติกรรม ตลอดจนความคิดความต้องการของเขาให้เข้าใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและการศึกษาให้เข้าใจถึงผู้อื่นนั้น อาจมีวิธีการต่าง ๆ หลายวิธี เช่น ศึกษาจากตำรา แล้วนำมาเป็น

หลักในการวิเคราะห์ทัศนคติ สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ศึกษาจากผลงาน สืบประวัติ มีการปฏิบัติงานร่วมกัน และสังเกตพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด

ในเรื่องความเข้าใจผู้อื่นนั้น ธีวอร์รณ เสวตามร (2540 : 57-59) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเข้าใจในสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ซึ่งเรียกว่า ทฤษฎีหน้าต่างใจฮารี (the Johari window) ไว้ว่าพฤติกรรมของบุคคลประกอบด้วย 4 ส่วน ดังภาพที่ 1

	ตนเองรู้	ตนเองไม่รู้
ผู้อื่นรู้	1 เปิดเผย (open area)	2 ม่านบังตา (blind area)
ผู้อื่นไม่รู้	3 ซ่อนเร้น (hidden area)	4 อวิชชา (the area of unknown)

ภาพที่ 1 แสดงทฤษฎีหน้าต่างใจฮารี (ที่มา ธีวอร์รณ เสวตามร. 2540 : 57-59)

ส่วนที่ 1 ส่วนที่เปิดเผย คือ พฤติกรรมและอารมณ์ในตัวบุคคลที่เป็นที่รู้จักและเข้าใจทั้งตนเองและผู้อื่นว่าการแสดงออกนั้นมีวัตถุประสงค์อย่างไร

ส่วนที่ 2 ส่วนม่านบังตา หมายถึง พฤติกรรมและอารมณ์ในตัวบุคคลที่ตนเองไม่ทราบ แต่คนอื่นทราบ ทั้งนี้ตนจะแสดงออกไปโดยไม่รู้สึกรู้สึ แต่ผู้อื่นจะมองเห็นพฤติกรรมนั้น

ส่วนที่ 3 ส่วนซ่อนเร้น หมายถึง พฤติกรรมที่ตัวเองทราบ แต่ผู้อื่นไม่ทราบและตนพยายามปกปิด เกรงผู้อื่นรังเกียจ

ส่วนที่ 4 ส่วนอวิชชา หมายถึง พฤติกรรมและอารมณ์ที่ไม่เป็นที่รู้และเข้าใจทั้งตนเองและผู้อื่น ไม่มีใครรู้และเข้าใจว่าทำไมจึงแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นออกมา

นอกจากนี้ ริเรองรอน รัตนวิไลสกุล (2542 : 109-110) ยังได้กล่าวว่าการรู้จักและเข้าใจผู้อื่นนั้นจึงต้องศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับผู้อื่นในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1. ความต้องการ ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ
2. ความคาดหวัง
3. สิ่งที่เขาชอบ และไม่ชอบ

4. ความรู้ความสามารถที่เขามี
5. ความสนใจ และความถนัด
6. อารมณ์ หรือความรู้สึกนึกคิด
7. จุดเด่น จุดบกพร่อง

นอกจากนี้ยังต้องเข้าใจและยอมรับว่าธรรมชาติของมนุษย์มีความแตกต่างกัน ซึ่งการยอมรับในตัวผู้อื่นจะช่วยทำให้เราได้ตระหนักว่าแท้จริงเราไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยหรือคล้อยตามผู้อื่นเพื่อเป็นการยอมรับในตัวเขา เพียงแต่เราควรตระหนักถึงความแตกต่างหรือความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละคน และให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก็จะสามารถทำให้เราอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

6. การสร้างความสัมพันธ์

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นนั้น สิ่งที่มีความจำเป็นและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันเป็นกลวิธีในการติดต่อสัมพันธ์เพื่อสร้างความประทับใจให้เกิดขึ้นแก่บุคคลในสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดหลักมนุษยสัมพันธ์มาใช้ในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้แก่ ความหมายของมนุษยสัมพันธ์ กระบวนการสร้างมนุษยสัมพันธ์ เทคนิคการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1 ความหมายของมนุษยสัมพันธ์

จากการศึกษาความหมายของมนุษยสัมพันธ์ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายลักษณะ ดังนี้

นิพนธ์ คันธเสวี (2525 : 4) ให้ความหมายว่า มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง สภาพความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างราบรื่น หรือทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และทุกฝ่ายมีความพึงพอใจทุกด้าน

วิจิตร อวระกุล (2527 : 25) กล่าวว่า มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การติดต่อเกี่ยวข้องกันเพื่อเป็นสะพานทอดไปสู่ความเป็นมิตร รวมทั้งการพัฒนาตนเองให้เป็นที่รักใคร่ชอบพอและได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากผู้อื่น

จึงสรุปได้ว่า มนุษยสัมพันธ์ เป็นกลวิธีในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคล เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน อยู่ร่วมกันด้วยดีและมีความสุข

6.2 กระบวนการสร้างมนุษยสัมพันธ์

จากการศึกษากระบวนการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ได้มีผู้กล่าวถึงกระบวนการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่สำคัญไว้หลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอ ดังนี้

เยี่ยม ศรีทอง (2540 : 8) กล่าวถึง กระบวนการสร้างมนุษยสัมพันธ์จะต้องอาศัยกระบวนการ ดังนี้

1. เข้าใจมนุษย์ที่พฤติกรรม
2. การเข้าใจตนเองและผู้อื่น
3. การติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
4. ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานเพื่อสามารถนำ

เทคนิคมาพัฒนาองค์การให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

ถวิล ธาราโกชน และศรัณย์ ดำริสุข (2543 : 121) กล่าวว่า กระบวนการสร้างมนุษยสัมพันธ์ มีกระบวนการดังนี้

1. เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์และพฤติกรรมมนุษย์ เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ความเข้าใจตนเอง
3. ความเข้าใจผู้อื่น
4. ความเข้าใจสภาพแวดล้อมและสถานการณ์

จากที่กล่าวมาของกระบวนการสร้างมนุษยสัมพันธ์ จะเห็นได้ว่า ในการสร้างมนุษยสัมพันธ์นั้น จะต้องมึทักษะและความสามารถในการเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น รู้จักแก้ไขปรับปรุงตนเอง รู้วิธีการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดีและทุกฝ่ายได้รับความพึงพอใจด้วยกัน ในกระบวนการสร้างมนุษยสัมพันธ์ การเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น รู้จักแก้ไขปรับปรุงตนเองนั้น นับเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้สามารถหาแนวทางในการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นได้และการที่บุคคลจะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้นั้น บุคคลจึงควรจะเรียนรู้ถึงเทคนิคการสร้างมนุษยสัมพันธ์ไว้ด้วย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองต่อไป

6.3 เทคนิคการสร้างมนุษยสัมพันธ์

ในการใช้เทคนิคการสร้างมนุษยสัมพันธ์นั้น มีวิธีการและขั้นตอนหลากหลาย ซึ่งมีผู้กล่าวไว้หลายท่าน ผู้วิจัยขอเสนอดังต่อไปนี้

หลุยส์ จาปาเทศ (2526 : 12-14) ได้ให้ข้อคิดว่า ในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นนั้นการสนทนาเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นในการติดต่อสื่อความหมายและควรปฏิบัติกับบุคคลอื่นทั้งในชีวิตส่วนตัวและชีวิตการงาน ดังนั้นบุคคลจึงควรพัฒนาเทคนิคการสนทนาของเราให้ดีขึ้น เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถเข้ากับใครก็ได้ ซึ่งเทคนิคการสนทนาที่ดี มี 4 ประการ

1. การสร้างให้เกิดความอบอุ่นใจ (rapport) ซึ่งเป็นลักษณะของการแสดงความมีน้ำใจที่ต้องใช้ให้เหมาะสมและถูกกาลเทศะ
2. การเสริมทักษะในการถาม (asking skill) ซึ่งเป็นเทคนิคการถามที่ต้องใช้ให้เหมาะสมและถูกกาลเทศะ

3. การเสริมทักษะในการฟัง (listening skill)

4. การทวนคำพูด (restatement) เป็นเทคนิคอย่างหนึ่งของการสนทนาโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้พูดรู้ว่าเรามีความสนใจฟังเขา มีการติดตามเนื้อหาของเขาทันทีโดยตลอด

พรพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2541 : 58) กล่าวถึงองค์ประกอบในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในกลุ่ม ดังนี้

1. ต้องเชื่อความสามารถและมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันในการทำงานร่วมกัน

2. พร้อมที่จะช่วยเหลือกันเสมอ

3. มีการติดต่อสื่อสารที่ดี

4. รู้จักการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ

5. รู้จักใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงาน

ดังนั้น จะเห็นว่าการมีมนุษยสัมพันธ์สามารถแสดงออกให้เห็นด้วยพฤติกรรมที่สามารถมองเห็นได้ด้วยใบหน้า แววตา การกระทำ การพูดจา การสื่อสาร และพฤติกรรมที่ไม่สามารถมองเห็นได้ เช่น การแสดงความมีน้ำใจ การสร้างความอบอุ่นให้เกิดขึ้นกับบุคคลใกล้ชิด ความจริงใจ เป็นต้น ซึ่งการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยให้งาน การอยู่ร่วมกันของบุคคลเป็นไปอย่างมีความสุข และสังคมก็มีความสุขตามไปด้วย

7. การแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคล

ความขัดแย้งระหว่างบุคคล เป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งบุคคลไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้นถ้าบุคคลรู้จักการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมจะเป็นสิ่งที่มีค่าต่อตนเองและส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วย ผู้วิจัยยึดหลักในการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคล ได้แก่ ความหมายของความขัดแย้งระหว่างบุคคล วิธีการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคล มีรายละเอียด ดังนี้

7.1 ความหมายของความขัดแย้งระหว่างบุคคล

จากการศึกษาความหมายของ ความขัดแย้งระหว่างบุคคล มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

เซทท์ และสตีเวนสัน (ภูมินทร์ อ่อนละมุล. 2538 : 15 ; อ้างอิงมาจาก Dcetz and tevenson. 1986 : 204) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคล เป็นการหยุดยั้งความรู้สึกที่ดีต่อกันและขัดขวางความสามารถที่จะทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ทิสนา เขมมณี (สมยศ มหัทธโนบล. 2546 : 22 ; อ้างอิงมาจาก ทิสนา เขมมณี. 2528 : 15) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคล หมายถึง สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในตัวเองเมื่อบุคคลจำเป็นต้องตัดสินใจเลือกระหว่างสิ่งที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันหรือสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลเมื่อมีความคิดเห็นหรือความต้องการแตกต่างกัน โดยที่คู่กรณีไม่สามารถที่จะตัดสินใจหรือตกลงหาข้อยุติเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่ายได้

นพรัตน์ สมประสงค์ (ภูมินทร์ อ่อนละมุล. 2538 : 15 ; อ้างอิงมาจาก นพรัตน์ สมประสงค์. 2520 : 5) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคล หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่ไม่ตรงกันซึ่งก่อให้เกิดความวิตกกังวล ความเครียด ความคับข้องใจ และไม่พอใจในการปฏิบัติตามแนวทาง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคล หมายถึง ความคิด ความรู้สึกของบุคคลที่ไม่สอดคล้องกัน โดยแสดงออกมาเป็นการกระทำในลักษณะของการต่อต้าน ขัดขวางและรบกวน เพื่อมิให้บรรลุเป้าหมายอันเป็นที่พึงพอใจของแต่ละฝ่ายซึ่งอาจแสดงออกผ่านทางภาษากายคำหรือภาษาท่าทาง

7.2 วิธีการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคล

จากการศึกษาวิธีการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคล ได้มีผู้กล่าวถึง วิธีการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคล ดังนี้

จอห์นสัน (ภูมินทร์ อ่อนละมุล. 2538 : 23 ; อ้างอิงมาจาก Johnson. 1986 : 207-210) กล่าวว่าลักษณะพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลไว้ดังนี้

1. การหลีกเลี่ยง บุคคลที่ใช้กลวิธีการหลีกเลี่ยง จะไม่สนใจว่าเป้าหมายที่ตนต้องการ คืออะไร และไม่สนใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลว่าจะเป็นอย่างไร เขาจะหนีจากความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้น และคิดว่าไม่มีใครช่วยเหลือเขาได้ ตลอดจนคิดว่าการหนีไปจากความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นนั้นง่ายกว่าการที่หันหน้าเข้าหากัน
2. การใช้อำนาจ บุคคลที่ใช้กลวิธีการใช้อำนาจ จะใช้กำลังหรือความสามารถที่เหนือกว่าบังคับ ช่มชู้ให้คนอื่นยอมรับวิธีการของตน จะให้ความสำคัญกับเป้าหมาย หรือความต้องการของตนเอง ไม่สนใจความต้องการของบุคคลอื่น และไม่สนใจว่าใครจะชอบเขาหรือไม่ เขาต้องเป็นผู้ชนะซึ่งจะทำให้เขารู้สึกภาคภูมิใจและถือว่านั่นคือความสำเร็จ การสูญเสียหรือความพ่ายแพ้จะทำให้เขารู้สึกว่าตนเองอ่อนแอ ผิดหวัง ดังนั้นเขาจะต้องพยายามเอาชนะให้ได้
3. การใช้ความอ่อนโยน บุคคลที่ใช้วิธีการใช้ความอ่อนโยนจะคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ ต้องการให้บุคคลอื่นชอบหรือยอมรับตนเอง และคิดว่าควรหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างละมุนละม่อม ตลอดจนคิดว่าเมื่อมีการโต้เถียงจากความขัดแย้งระหว่างบุคคลจะทำให้ความสัมพันธ์ต้องหยุดชะงักลง เขาจะยอมยกเลิกเป้าหมายหรือความต้องการส่วนตัว ทำตามความต้องการของผู้อื่นเพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดีเอาไว้เขาจะพยายามใช้ความอ่อนโยนตลอดเวลาที่เกิดความขัดแย้ง เพราะกลัวจะเกิดผลเสียต่อความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน
4. การประนีประนอม บุคคลที่ใช้วิธีการประนีประนอม จะให้ความสำคัญทั้งต่อความต้องการของตนเอง และความสัมพันธ์กับผู้อื่นพอสมควร ยอมที่จะยกเลิกเป้าหมายหรือความต้องการบางส่วนของตนเอง และพยายามให้บุคคลอื่นยินยอมเหมือนอย่างตนเองด้วย เขาจะเต็มใจเสียสละความต้องการบางอย่างตลอดจนความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไปบ้างเพื่อได้ข้อตกลงที่ดี
5. การหันหน้าเข้าหากัน บุคคลที่ใช้กลวิธีหันหน้าเข้าหากัน จะให้คุณค่าของเป้าหมายของตนเองและความสัมพันธ์กับผู้อื่นมาก เขาจะมองว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขและควรแสวงหาคำตอบหรือข้อยุติที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ นอกจากนี้ยังมองว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น จะช่วยปรับปรุงความสัมพันธ์ของกันและกัน เขาจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นและหาแนวทางที่เหมาะสม เขาจะพอใจเมื่อได้คำตอบหรือข้อยุติที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายบรรลุเป้าหมาย และความตึงเครียดหรือความรู้สึกในทางลบที่เกิดขึ้นสามารถขจัดลงไปได้

ทศนา แหมมณี (สมยศ มหัทธโนบล. 2546 : 22 ; อ้างอิงมาจาก ทศนา แหมมณี. 2528 : 15) กล่าวว่าวิธีการพื้นฐานของการแก้ไขความขัดแย้งมี 3 วิธี

1. ยุทธวิธีแบบแพ้ – ชนะ การแก้ปัญหาแบบนี้มักจะยุติลงที่ว่าฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายชนะ อีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายแพ้ ส่วนดีของวิธีนี้คือ ผู้ชนะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ การตัดสินใจเป็นไปอย่างเด็ดขาด ไม่ยืดเยื้อ ถ้าคู่กรณียอมรับ ข้อเสียคือ ถ้าคู่กรณีไม่ยอมรับจะเกิดความรู้สึกไม่พอใจ ชิงชัง หรือถึงกับเคียดแค้น

2. ยุทธวิธีแบบแพ้ – แพ้ การแก้ปัญหาแบบนี้ คือ การที่ทั้งสองฝ่ายต่างไม่ได้ตามที่ต้องการ มักจะใช้วิธีการอ้อมขอมกันหรืออาจหาคนกลางช่วยตัดสิน ซึ่งอาจเป็นแบบแพ้ – แพ้ หรือแพ้ชนะก็ได้

3. ยุทธวิธีแบบชนะ – ชนะ คือ การที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็ได้ตามที่ต้องการ โดยมีการร่วมมือกันแก้ปัญหาและพยายามหาวิธีที่จะช่วยให้ทั้งสองได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตนต้องการ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า วิธีการแก้ไขความขัดแย้งของบุคคล ถ้าพิจารณาตามหลักพฤติกรรมกรรมการแสดงออกแล้ว จะเป็นไปในลักษณะไม่กล้าแสดงออก ก้าวร้าว และมีพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยจะใช้วิธีการในการจัดการกับความขัดแย้งแบบมีแพ้-ชนะ คือ ต่างฝ่ายต่างจะเอาชนะกันและกัน หรือแบบแพ้ทั้งคู่ คือ ทั้งสองฝ่ายไม่ได้รับในสิ่งที่ต้องการ และสุดท้ายแบบชนะ – ชนะ คือ ทั้งคู่ต่างก็ได้ในสิ่งที่ปรารถนา

การสร้างแบบทดสอบสถานการณ์

ได้มีผู้ให้ความหมายและการสร้างแบบทดสอบสถานการณ์ไว้ดังนี้

เขียน ไชยศร (อารีรัตน์ หมิ่นมา. 2544 : 54 ; อ้างอิงมาจาก เขียน ไชยศร. 2526 : 63) ได้อธิบายเกี่ยวกับแบบทดสอบสถานการณ์ว่าบางแห่งใช้ชื่อว่า “แบบสำรวจ” เป็นแบบสอบถามชนิดหนึ่งซึ่งไม่ถามโดยตรง แต่จะใช้สถานการณ์ที่สร้างขึ้นเป็นสื่อในการลงความจริงจากผู้ตอบ เพราะในการวัดความรู้สึก ลักษณะหรือคุณธรรมบางอย่างถ้าถามตรง ๆ คำตอบที่ได้ อาจมีการสร้างในทางบวกหรือลบได้ จึงมีความจำเป็นต้องถามอ้อม โดยตั้งสถานการณ์ขึ้นมาแล้วให้ผู้ตอบเลือกหรือแสดงความคิดเห็นต่อสถานการณ์นั้นหลาย ๆ ข้อความในเรื่องเดียวกันแล้วพิจารณาดูแนวโน้มหรือจับเส้นนัยจากคำถาม

รูปแบบของการแบบทดสอบสถานการณ์ มีอยู่ 2 แบบ คือ แบบเทียบคู่โดยกำหนดสถานการณ์หรือการกระทำเป็นคู่ ๆ และแบบตั้งสถานการณ์ เป็นต้น โดยแบบตั้งสถานการณ์ จะกำหนดหรือสมมติสถานการณ์ขึ้นมา ให้มีลักษณะคล้ายกับเหตุการณ์จริงในชีวิต แล้วให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์นั้นหรือเลือกคำตอบที่กำหนดไว้ให้โดยยึดเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง

กมล ภูประเสริฐ (เพ็ญนภา สังข์สุวรรณ. 2547 : 30-31 ; อ้างอิงมาจาก กมล ภูประเสริฐ . 2528 : 30) กล่าวว่า แบบทดสอบสถานการณ์ เป็นการกำหนดสถานการณ์แล้วสร้างตัวเลือกให้ผู้ตอบเลือกตอบ ซึ่งมีวิธีการสร้างดังนี้

1. เลือกสถานการณ์ โดยพิจารณาว่าพฤติกรรมที่จะประเมินนั้น ผู้ตอบจะแสดงออกในสถานการณ์อะไรบ้าง

2. แต่งสถานการณ์ นำสถานการณ์ที่เลือกมาแต่งเติมให้เป็นเรื่องราวที่บุคคลในสถานการณ์นั้นปฏิบัติคล้ายตามหรือขัดแย้ง แล้วถามถึงความเห็นด้วยของผู้ตอบ

3. แต่งตัวเลือก ตัวเลือกเป็นข้อความที่แสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่สะท้อนถึงพฤติกรรมตามความรู้สึกของผู้ตอบ

วันทนี ชูศิลป์ (แสงหล้า โปธา. 2544 : 57 ; อ้างอิงมาจาก วันทนี ชูศิลป์. 2525 : 216-219) ได้กล่าวว่า การสร้างแบบวัดประเภทสถานการณ์ ควรต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. สถานการณ์ที่กำหนดขึ้นนั้น จะต้องเป็นสถานการณ์ที่เร้าให้ผู้ตอบแสดงพฤติกรรมที่เป็นคุณลักษณะที่จะวัด ต้องเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่จะวัดนั่นเอง

2. สถานการณ์ที่กำหนดขึ้นควรเป็นเหตุการณ์ที่เป็นไปได้ในชีวิตประจำวัน

3. พยายามกำหนดสถานการณ์ที่เป็นเหตุการณ์ในสภาวะการณ์ต่าง ๆ กัน และควรเป็นเหตุการณ์ที่สัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ เช่น บิดา มารดา ครู ศิษย์ ผู้บังคับบัญชา เพื่อน ฯลฯ

4. ตัวเลือกต้องเป็นความรู้สึกหรือเป็นการกระทำที่มุ่งแก้ปัญหาในสถานการณ์นั้น ๆ ในลักษณะที่ต่างกัน เป็นลักษณะที่แสดงออกถึงคุณลักษณะที่จะวัดในระดับมากน้อยลดหลั่นกันไป

5. จำนวนตัวเลือกของคำถามทุกข้อต้องเท่ากัน

6. การเรียงลำดับตามระดับคะแนน ควรเรียงสลับกันไป อย่าเรียงให้เป็นแบบเดียวกันตลอด เช่น เรียงลำดับตัวเลือกซึ่งเมื่อแปลความหมายเป็นคะแนนแล้ว จะเป็น 1, 2, 3, 4, 5 หรือ 5, 4, 3, 2, 1 เป็นต้น

7. ภาษาที่ใช้จะต้องสั้นกระชับรัดตรงจุด แต่ต้องได้ใจความและอ่านเข้าใจง่าย

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ (อารีรัตน์ หมิ่นมา. 2544 : 43 ; อ้างอิงมาจาก ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2543) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเขียนข้อสอบประเภทสถานการณ์ และการเขียนตัวเลือก ดังนี้

การเขียนข้อสอบประเภทสถานการณ์ เป็นการสร้างเหตุการณ์จำลองด้านภาษาหรือภาพ โดยให้ตอบสมมติตนเองเป็นตัวละครตัวหนึ่งในสถานการณ์ ถ้าพบเหตุการณ์ที่กำหนดจะทำตัวอย่างไร ผู้ตอบจะระลึกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนหรือประสบการณ์ที่เคยได้รับหรือความรู้สึกที่สั่งสมมาเพื่อใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ข้อสอบลักษณะนี้มี 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นคำถาม และส่วนที่เป็นคำตอบ ส่วนการเขียนตัวเลือกของแบบทดสอบถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ชั้นแรกของการสร้างตัวเลือกควรเขียนสถานการณ์และข้อคำถามก่อน แล้วไปทดลองสอบให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกจริงๆ ของตนออกมา แล้วนำไปพิจารณาเลือกไว้เป็นตัวเลือกอาจเป็น 3 ตัวเลือก 4 ตัวเลือกหรือมากกว่าก็ได้ โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าตัวเลือกใดควรได้คะแนนเท่าไร

สมสรร วงษ์อยู่น้อย (สุจิตรา สุขसार. 2545 : 37-38 ; อ้างอิงมาจาก สมสรร วงษ์อยู่น้อย. ม.ป.ป. : 1-3) กล่าวว่า แบบทดสอบสถานการณ์ หมายถึง แบบทดสอบที่กำหนดให้มีสภาพคล้ายคลึงหรือเลียนแบบเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริงเพื่อให้ผู้สอบได้สัมผัสกับเหตุการณ์เหล่านั้น แล้วแสดงพฤติกรรมที่สังเกตได้ ซึ่งแบบทดสอบสถานการณ์เหมาะสมที่จะใช้ประเมินทางอารมณ์ สังคม เจตคติ และบุคลิกภาพ ด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ความหมาย ขอบข่ายของคุณลักษณะที่ต้องการวัด
2. รวบรวมความหมาย ขอบข่าย ทฤษฎีและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่ต้องการวัด
3. สร้างนิยามเชิงปฏิบัติการของคุณลักษณะที่ต้องการวัด โดยระบุพฤติกรรมย่อยของคุณลักษณะดังกล่าวให้ชัดเจน
4. สร้างและรวบรวมสถานการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมย่อย พร้อมกำหนดตัวเลือกให้สอดคล้อง
5. ประเมินคุณภาพขั้นต้นของแบบทดสอบสถานการณ์ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความสอดคล้อง
6. จัดชุดแบบทดสอบ เพื่อนำไปตรวจสอบครั้งที่ 1 กับกลุ่มที่ลักษณะเหมือนหรือใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อหาคุณภาพข้อสอบเป็นรายข้อ
7. คัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพ ครอบคลุมนิยาม แล้วนำไปทดสอบครั้งที่ 2 แต่ถ้ายังไม่ครอบคลุมต้องปรับปรุงแก้ไขและนำไปทดสอบอีกครั้ง

8. ทดลองสอบครั้งที่ 3 กับกลุ่มที่มีลักษณะเหมือน / ใกล้เคียง กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อหาคุณภาพแบบทดสอบสถานการณ์ทั้งฉบับ ได้แก่ ความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง

9. สร้างเกณฑ์ปกติ เมื่อพัฒนาแบบทดสอบถึงขั้นที่มีความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงสูงแล้ว จะนำแบบทดสอบดังกล่าวไปสอบกับกลุ่มเป้าหมายที่มีขนาดใหญ่และมีความเป็นตัวแทนของประชากร เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติไว้ใช้เป็นแนวทางในการแปลความพร้อมทั้งค่าสถิติต่าง ๆ

โชติ เพชรชื่น (เพ็ญนภา สังข์สุวรรณ. 2545 : 39-40 ; อ้างอิงมาจาก โชติ เพชรชื่น. 2526 : 7-11) กล่าวไว้ว่า แบบทดสอบสถานการณ์เป็นแบบทดสอบที่จัดอยู่ในประเภทที่ยึดจุดประสงค์ในการวัดเป็นหลักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับคำถาม คือ ตัวคำถามต้องเหมาะสมกับสภาวะของสิ่งที่วัด ส่วนคำตอบจะเป็นแบบใดก็ได้ เช่น แบบเลือกตอบ แบบบรรยาย หรือแบบให้เขียนตอบสั้น ๆ มีวิธีการสร้างดังนี้

1. สถานการณ์

1.1 สถานการณ์ที่กำหนดขึ้นควรเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้จริงกับบุคคลหรือกลุ่มตัวอย่างนั้น

1.2 ความเข้มหรือความรุนแรงของสถานการณ์ควรอยู่ในระดับกลาง ๆ ไม่สร้างความเครียดให้กับผู้อ่าน ผู้ตอบมากเกินไป เช่น สถานการณ์ว่า พ่อแม่กำลังป่วยหนัก ตนเองไม่มีเงินในขณะนั้น ถ้าพบเงินจำนวนหนึ่งจะทำอย่างไร

1.3 ข้อมูลหรือสาระสำคัญที่กำหนดให้จะต้องเพียงพอต่อการตัดสินใจหรือจุดประสงค์ในการวัด

1.4 การเขียนสถานการณ์ควรระมัดระวังให้สถานการณ์ชัดเจน รัดกุม ให้ข้อมูลเพียงพอที่จะตอบคำถามเพื่อลดปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจของผู้สอบและประหยัดเวลา

2. คำถามมี 3 ลักษณะ คือ

2.1 คำถามที่ให้นักเรียนประเมินสถานการณ์ที่สร้างขึ้น โดยพิจารณาตัดสินว่า ควร-ไม่ควร ดี-ไม่ดี เหมาะสม-ไม่เหมาะสม ใช้ได้-ใช้ไม่ได้ ถูกต้อง-ไม่ถูกต้อง และรวมถึงกรณีที่ไม่อาจตัดสินใจได้

2.2 คำถามที่ให้นักเรียนระบุแนวทางที่ตนปฏิบัติ ถ้าหากตนเองเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้นจะปฏิบัติอย่างไร

2.3 เป็นการถามพฤติกรรมตรงๆว่าผู้ตอบเคยปฏิบัติมากน้อยเพียงใดในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ สถานการณ์ต้องเกิดขึ้นได้จริงและเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้ตอบ

กรมวิชาการ (สุจิตรา สุขसार. 2545 : 38-39 ; อ้างอิงมาจาก กรมวิชาการ. 2537 : 87) ได้กล่าวว่า การเขียนข้อสอบแบบสถานการณ์จำเป็นต้องเลือกสถานการณ์จำลอง ข้อความ หรือ ภาพมาก่อน แล้วออกข้อสอบต้องถามลึกลงลึกเฉพาะในสถานการณ์เท่านั้น จะอาศัยส่วนภายนอก มาตอบถูกไม่ได้ ดังนั้นการเขียนประเภทนี้พึงระวังเป็นพิเศษ จะต้องชี้แนะผู้สอบให้เข้าใจว่าการ ตอบแต่ละข้อใช้สถานการณ์เป็นหลัก ถึงจะผิดหรือแปลกไปจากความเป็นจริงก็ต้องตอบตามนั้น เพราะถือเป็นสถานการณ์จำลอง หลักการถามควรเน้นข้อเท็จจริง การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ หัวใจของเรื่อง จุดมุ่งหมายของผู้เขียน ทศนคติหรืออุดมการณ์ของผู้เขียน

วิรัช วรรณรัตน์ (เพ็ญนภา สังข์สุวรรณ. 2547 : 33 ; อ้างอิงมาจาก วิรัช วรรณรัตน์. 2538 : 4) กล่าวว่าแบบทดสอบสถานการณ์ (situational test) มีรูปแบบดังนี้

1. ถามลักษณะการประพฤติปฏิบัติ โดยยกสถานการณ์ตัวอย่างแล้วถามเกี่ยวกับ ความหมาย ลักษณะการกระทำ ตัวอย่างการประพฤติปฏิบัติหรือการกระทำ ผลของการกระทำ การวินิจฉัย การกระทำ และการแสดงความคิดเห็นต่อการกระทำ
2. แบบเลือกปฏิบัติ ให้พิจารณาเลือกปฏิบัติโดยสมมติว่าตนเป็นบุคคลที่อยู่ใน สถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่กำหนด
3. แบบประเมินสถานการณ์ ให้ประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม การดี-ชม หรือ การแสดงความคิดเห็นต่อการประพฤติปฏิบัติของบุคคลในสถานการณ์ที่กำหนดให้

จากการศึกษาแบบทดสอบสถานการณ์ สรุปได้ว่า แบบทดสอบสถานการณ์ คือ แบบ ทดสอบที่กำหนดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ ซึ่งเหตุการณ์ที่กำหนดขึ้นควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ตัวผู้ตอบ มีความเป็นไปได้ หรือเกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน และสถานการณ์นั้นจะต้องมี ความสัมพันธ์กับคุณลักษณะที่ต้องวัด เพื่อให้ผู้ตอบได้สัมผัสกับเหตุการณ์เหล่านั้น แบ่งออกได้ เป็น 3 ลักษณะ คือ ถามลักษณะการประพฤติปฏิบัติ แบบให้เลือกปฏิบัติ และแบบประเมิน สถานการณ์ สำหรับการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แบบทดสอบสถานการณ์แบบให้เลือกปฏิบัติ

เอกสารเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสงเคราะห์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ ความหมายของการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ความเป็นมาของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ หลักการ และแนวคิดการจัดการศึกษาสงเคราะห์ วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาสงเคราะห์ รูปแบบของการจัดการศึกษาสงเคราะห์ เด็กด้อยโอกาสกลุ่มเป้าหมายของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความหมายการจัดการศึกษาสงเคราะห์

การจัดการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาแก่เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา หรือบุคคลที่รัฐจำเป็นต้องจัดบริการทางการศึกษาให้เป็นพิเศษเพื่อมุ่งให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาแก่ผู้ยากไร้ หรือผู้เสียเปรียบทางการศึกษาในลักษณะต่าง ๆ โดยอาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะ หรือจัดร่วมในโรงเรียนปกติทั่วไปก็ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

2. ความเป็นมาของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ คือ โรงเรียนที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนปกติได้ ได้แก่ เด็กชาวป่า ชาวเขา ชาวเรือ ชาวเกาะ เด็กที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารหรือมีปัญหาทางภูมิศาสตร์ เด็กที่ยากจนมาก กำพร้าบิดาหรือมารดา ขาดผู้อุปการะ เด็กเร่ร่อน เด็กในแหล่งเสื่อมโทรม เด็กที่เป็นบุตรหลานของผู้ได้รับภัยคุกคาม บุตรหลานผู้ที่มีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นคงของชาติ บุตรหลานของผู้ประสบอุทกภัย-วาตภัย บุตรผู้ป่วยโรคเรื้อน หรือเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในลักษณะอื่น ๆ เดิมสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แห่งแรกในประเทศไทย ตั้งอยู่ที่อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดย นายอภัย จันทวิมล อธิบดีอธิบดีกรมสามัญศึกษา เป็นผู้ดำเนินการ และประกาศตั้งเป็นทางราชการ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2496 ความมุ่งหมายในครั้งแรก 4 ประการ คือ

1. เพื่อให้เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาโดยเฉพาะ ผู้ที่บ้านอยู่ห่างไกลโรงเรียนเกิน 2,000 เมตร ซึ่งได้รับการยกเว้นในสมัยนั้น ได้เข้ามาเรียนแบบอยู่ประจำ ให้มีความรู้อย่างน้อย ในระดับการศึกษาภาคบังคับ และได้รับการฝึกสอนด้านวิชาชีพที่จะสามารถกลับไปดำรงชีวิตในถิ่นกำเนิดของตนเอง ซึ่งจะเป็นการพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลของประเทศได้ด้วย

2. เพื่อให้รู้จักหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม ที่เน้นในเรื่องนี้ เพราะว่า เด็กที่เข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เป็นเด็กที่มาครอบครัวที่ยากจนมากอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหามากจึงจำเป็นต้องสร้างความสำนึกในหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม

3. เพื่อสร้างผู้ที่จะทำความเข้าใจ ในการปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข กลับสู่ท้องถิ่นและสามารถเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐกับชุมชนของตนได้

4. เพื่อให้รู้จักรักษาและซาบซึ้งในคุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชาติ

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน เมื่อจัดตั้งครั้งแรกได้รับเด็กยากไร้ ไกลคมนาคม และชาวเขา จากท้องถิ่นของจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศเข้าเรียนในชั้นประถมปีที่ 1 ถึงชั้นประถมปีที่ 7 เป็นโรงเรียนรัฐบาลประเภทพิเศษอยู่ประจำกินนอนรัฐให้การสงเคราะห์ค่าอาหารคนละ 1,000 บาท ต่อปี และเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย เครื่องเขียนแบบเรียน โดยจะจัดหลักสูตรที่เน้นหนักในวิชาชีพ เมื่อเรียนจบชั้นประถมปีที่ 7 หากเรียนดีมีความประพฤติดีเหมาะสมที่จะกลับไปเป็นผู้นำท้องถิ่นได้ กรมสามัญศึกษาได้พิจารณาให้ทุนการศึกษาคัดเลือกไปเรียนต่อที่วิทยาลัยจอมบึง จังหวัดราชบุรี หรือโรงเรียนอาชีวศึกษาหรือโรงเรียนมัธยมศึกษาของจังหวัดที่เด็กมีภูมิลำเนาอยู่ โดยให้ ทุนอุดหนุน 800 บาทต่อปี เมื่อสำเร็จแล้วก็จะส่งกลับไปเป็นครูท้องถิ่นกันดาร อันเป็นภูมิลำเนาเดิมของเด็ก เมื่อโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แห่งแรกได้ดำเนินการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว กรมสามัญศึกษาได้พิจารณาขยายการศึกษาสงเคราะห์ออกไปอย่างกว้างขวาง โดยกำหนดในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของกระทรวงศึกษาธิการ (นิยม บุญจันทร์. 2536 :12 และจรรยา ดุริยะพันธ์. 2542 : 7-8)

ปัจจุบันโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีทั่วประเทศ และในพื้นที่ภาคใต้มีจำนวน 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง จังหวัดพัทลุง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นราธิวาส จังหวัดนราธิวาส โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 19 จังหวัดนครศรีธรรมราช โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 20 จังหวัดชุมพร โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 35 จังหวัดพังงา โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 36 จังหวัดภูเก็ต และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่

3. หลักการและแนวคิดการจัดการศึกษาสงเคราะห์

การจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของเด็กด้อยโอกาส ให้มีโอกาสรับการศึกษาและการพัฒนาตนเองเท่าเทียมกับเด็กทั่วไป มีโอกาสได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ทั้งทางด้านสุขภาพอนามัย ด้านอาชีพ ด้านความรู้ทั่วไป ด้านกฎหมาย ด้านคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรม เพื่อให้มีทักษะในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข มีคุณค่าและศักดิ์ศรี สามารถที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาประเทศได้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 :11-12)

4. วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์

4.1 เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยเน้นการปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกในความเป็นไทย และรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรมของชาติ

4.2 เพื่อช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส หรือเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง

4.3 เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาส ให้มีพื้นฐานความรู้ความสามารถที่จำเป็น สามารถพึ่งตนเองได้ มีความรู้คู่คุณธรรม มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย บ้านเมือง รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

4.4 เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพ สามารถเป็นผู้นำชุมชนและเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐกับชุมชนได้

5. รูปแบบและวิธีการในการจัดการศึกษาสงเคราะห์

การจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาที่รัฐโดยกระทรวงศึกษาธิการ จัดให้เปล่าตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีรูปแบบ ใน 2 ลักษณะ คือ

5.1 จัดการศึกษาสงเคราะห์ในลักษณะให้นักเรียนเข้าอยู่ประจำในโรงเรียน โดยรัฐจัดสรรงบประมาณเป็นค่าอาหาร เสื้อผ้า วัสดุการศึกษา และค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

5.2 จัดการศึกษาสงเคราะห์ในลักษณะไปกลับ เหมือนโรงเรียนปกติทั่วไปแต่จัดบริการอาหารกลางวัน หนังสือ วัสดุการศึกษา และบริการอื่น ๆ สนับสนุน

6. เด็กด้อยโอกาสกลุ่มเป้าหมายของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

เด็กด้อยโอกาส คือ เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก เนื่องจากมีชีวิตความเป็นอยู่ต่ำกว่าเด็กทั่วไป เนื่องจากเป็นผู้ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม หรือปัญหาอื่น ๆ จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสม และสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้ และเพื่อให้สอดคล้องกับการกำหนดประเภทของเด็กด้อยโอกาสในลักษณะสากล กองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 13-15) ได้กำหนดแบ่งเด็กด้อยโอกาสออกเป็น 10 ประเภท ประกอบด้วย

1. เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน หรือแรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่ถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือหารายได้ด้วยการขายแรงงานก่อนวัยอันสมควร ถูกเอาเปรียบจากนายจ้างจนไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา หรือการพัฒนาให้เติบโตตามหลักพัฒนาการอันเหมาะสมกับวัย
2. เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กที่ไม่มีที่อยู่อาศัยพักพิงเป็นหลักแหล่งแน่นอนดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ทิศทาง ขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตรายและเป็นปัญหาสังคม
3. เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศและโสเภณี หมายถึง เด็กที่มีความสมัครใจหรือถูกบังคับล่อลวงให้ขายบริการทางเพศ หรือถูกชักจูงให้ต้องตกอยู่ในสภาพ
4. เด็กที่ถูกทอดทิ้ง / เด็กกำพร้า หมายถึง เด็กที่มารดาคลอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาลหรือตามสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงเด็กที่บิดามารดาปล่อยทิ้งไว้ให้มีชีวิตอยู่ตามลำพัง หรืออยู่กับบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดา ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้าง หรือ ครอบครัวแตกแยก มีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลางความสับสน ขาดความรักความอบอุ่น ตลอดถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู อันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น
5. เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ หมายถึง เด็กที่ถูกล่อลวงละเมิดทางกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจ มีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ระวัง หวาดกลัว เนื่องจากการถูกทำร้ายทารุณถูกบีบบังคับกดดันจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองซึ่งมีสภาพจิต หรืออารมณ์ไม่เป็นปกติ หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะต่าง ๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว
6. เด็กยากจน (ยากจนมากพิเศษ) หมายถึง เด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของคนยากจนยากไร้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี ครอบครัวอยู่รวมกันหลายคน ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก รวมถึงเด็กในแหล่งชุมชนแออัด หรือบุตรของกรรมกรก่อสร้าง หรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกล ที่ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาและบริการอื่น ๆ

7. เด็กในชนกลุ่มน้อย หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก และมีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติไทยเป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา และบริการอื่น ๆ

8. เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง เด็กที่ติดสารระเหยหรือสารเสพติดให้โทษหรือเด็กกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกชักนำให้ประพฤติตนไม่เหมาะสม เกี่ยวข้องกับกลุ่มมิจฉาชีพหรือผู้มีอิทธิพล หรือบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพผิดกฎหมาย เป็นเด็กด้อยโอกาสที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม

9. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ หมายถึง เด็กที่มีบิดามารดาเจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์ เป็นเด็กที่ถูกสังคมรังเกียจเป็นเหตุให้เด็กไม่สามารถเข้ารับการศึกษา หรือบริการอื่น ๆ ร่วมกับเด็กทั่วไปได้

10. เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กที่กระทำผิดและถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามกฎหมาย ตลอดถึงเด็กหญิงที่ตั้งครรภ์นอกสมรสหรือเด็กที่ประสบปัญหามีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งมีแนวโน้มที่ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย การทอดทิ้งทารก เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปว่า โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นสำหรับเด็กด้อยโอกาส ได้แก่ เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน เด็กเร่ร่อน เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศและโสเภณี เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กยากจน เด็กในชนกลุ่มน้อย เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นเด็กที่ขาดโอกาสในการได้รับการศึกษาตามปกติ มีความแตกต่างกันทางสังคม สติปัญญา อารมณ์ และปัญหาในภูมิหลัง ผู้วิจัยจึงสนใจวิจัยเพื่อพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กกลุ่มนี้ เนื่องจากที่ผ่านมา เครื่องมือวัดความฉลาดทางอารมณ์มักจะสร้างขึ้นเพื่อใช้กับเด็กในโรงเรียนปกติ ซึ่งมีบริบทแตกต่างกันกับโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

สภาพปัญหาทางด้านอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กด้อยโอกาส

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ได้กล่าวถึงปัญหาของเด็กด้อยโอกาสโดยเฉพาะปัญหาทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม ไว้ดังนี้

นิตยา กัทลีระพันธ์ (2535 : 10-33) กล่าวถึงปัญหาทางด้านอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กเร่ร่อน ไว้ว่า

1. เด็กเร่ร่อนมีปัญหาความประพฤติ และมีลักษณะนิสัยไม่ชอบระเบียบวินัย ว้าเหว่
2. เด็กมีจิตใจหยาบกระด้าง ความประพฤติเกเร ไม่มีสัมมาคารวะ เข้ากับคนอื่น ๆ ในครอบครัวไม่ได้ กระทำคามผิดรุนแรงขึ้น ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกันมักเป็นศัพท์แสลง ค่อนข้างหยาบคาย หยาบโจน เน้นในเรื่องเพศ

3. เด็กเร่ร่อนส่วนใหญ่มักเป็นพวกที่มีปัญหาทางจิตใจ อารมณ์ มีความเก็บกดสูง มีผลทำให้เด็กไม่สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองได้

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2533) กล่าวถึงสภาพปัญหาทางด้านจิตใจ อารมณ์และพฤติกรรมของเด็กด้อยโอกาส ลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

เด็กถูกทารุณกรรม

1. ปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ของเด็ก ซึ่งเกิดจากการถูกทารุณกรรมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะการทารุณกรรมทางด้านจิตใจนั้น สามารถส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางอารมณ์ พฤติกรรมและสติปัญญาของเด็ก เช่น ทำให้เด็กรู้สึกขาดความรัก ความอบอุ่น ว้าเหว่ เป็นคนไม่มีค่าต่อคนอื่น ซึ่งจะส่งผลให้เด็กเป็นคนเก็บตัว เก็บกดและเซื่องซึม ไม่พูดจากับใคร ในบางขณะก็จะมีอาการต่อต้านอย่างรุนแรงต่อคำสั่งของผู้ใหญ่ ตลอดจนมีพฤติกรรมที่แสดงปัญหาทางอารมณ์ที่ผิดปกติอื่น ๆ

2. ปัญหาด้านพฤติกรรมของเด็กในระยะยาว การที่เด็กถูกทารุณกรรมทั้งทางร่างกายและจิตใจ จะสะสมให้เด็กเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาคความขัดแย้งด้วยความรุนแรง และใช้กำลังในการตัดสินแทนที่จะใช้เหตุผล มีผลให้เด็กกลายเป็นคนต่อต้านสังคม ก้าวร้าวและอาจจะกระทำผิดหรือก่ออาชญากรรมได้ในที่สุด ซึ่งจะเป็ปัญหาสังคมต่อไป

3. ปัญหาและผลกระทบต่อจิตใจเด็กถูกทารุณกรรมทางเพศ เด็กจะเกิดปมด้อยไปตลอดชีวิต มีอาการหวาดผวาทางจิต และมีปัญหาทางอารมณ์ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดอาการกลัวเพศตรงข้ามอย่างรุนแรง และอาจมีผลให้เด็กหันไปมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันได้ จะเป็นปัญหาพัฒนาการทางเพศเมื่อเติบโตขึ้น ในด้านของพฤติกรรมจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเกลียดชังสังคม เกิดปมด้อย และความก้าวร้าวสะสมอยู่ในจิตใจ เมื่อมีโอกาสก็จะแสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นการต่อต้านสังคม

เด็กติดสารเสพติดและสารระเหย

สภาพปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจของเด็กเสพติด เด็กจะมีอารมณ์หงุดหงิด ใจใจอ่อนไหวง่าย ตกใจง่าย เพื่อฝัน วิดตกังวล ชอบทำตัวลึกลับ ชอบอยู่เฉยๆ ไม่อยากทำอะไร เฉื่อยชา เกียจคร้าน ดำเนินชีวิตไปอย่างเรื่อย ๆ ไม่จริงจังกับชีวิต ชี้ขาด ชอบพูดปด ชอบอยู่คนเดียว และขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และมักก่อปัญหาทางสังคม

เด็กเร่ร่อน

ความประพฤติและสภาพจิตของสภาพความเป็นอยู่ของเด็กเร่ร่อนทำให้เด็กมีจิตใจ ทรนถ่างรุนแรง ภาษาที่ใช้สื่อสารกันเองมักเป็นศัพท์สแลง ค่อนข้างทรนถ่าง ซีด ความสามารถในการเข้าใจและแก้ปัญหาได้จำกัด จึงถูกชักจูงได้ง่าย เด็กพวกนี้ประสบปัญหาต่าง ๆ มากมายมารวมไว้ อาจเป็นสาเหตุทำให้พวกเขากระทำผิดที่รุนแรงขึ้นได้ นอกจากนี้เมื่อเขาอยู่ใน ช่วงวัยรุ่นจะมีความผิดปกติเรื่องเพศ กิริยามารยาท คำพูดออกไปในทางที่ทรนถ่าง พูดในเรื่องเพศ ศัพท์สแลงต่าง ๆ นอกจากนี้มีเด็กกลุ่มหนึ่งเสี่ยงที่จะไปติดเชื้อเอดส์ ติดเอดส์จากการมีเพศสัมพันธ์กับต่างชาติ และการเป็นโสเภณีเด็ก

เด็กที่ถูกทอดทิ้ง / เด็กกำพร้า

ชนิษฐา เทวินทรภักดี (2543 : 60-66) กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กในสถานสงเคราะห์ ซึ่งเป็นเด็กถูกทอดทิ้ง/เด็กกำพร้า ด้านพัฒนาการด้านอารมณ์และพฤติกรรมกรรมการแสดงออก ไว้ว่า

1. เป็นคนมีปมด้อย มีความเพ้อฝันสูง มีความต้องการพ่อแม่
2. มีความรู้สึกที่ตนไม่มีค่าต่อคนอื่น
3. ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้
4. มีความวิตกกังวลสูง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง (self – confidence)
5. ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ หงุดหงิดง่าย โกรธแรงไม่สมเหตุสมผล ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentric)
6. ขาดความคิดริเริ่ม และขาดแรงจูงใจเพื่อความสำเร็จในชีวิตด้วยตนเอง
7. ขาดความเป็นอิสระ ความคล่องตัวในการดำเนินชีวิตประจำวัน เกิดการสะสม ความอึดอัดคับแค้น หงุดหงิด ก้าวร้าว เก็บกด ไม่เคารพเสรีภาพของผู้อื่น
8. ขาดการบังคับตนเอง (self – control) จึงถูกชักจูงให้กระทำผิดง่ายและตกเป็นเหยื่อได้ง่ายในการกระทำผิด
9. ขาดการเรียนรู้ กติกาทางสังคม เช่น การเป็นทั้ง “ผู้ให้” และ “ผู้รับ” จึงทำให้ดูเหมือนหนึ่งเป็นคนเห็นแก่ตัวเมื่อต้องออกไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอก
10. ขาดความกระตือรือร้นและความมุ่งหวังในชีวิต (sense of hope) มีชีวิตแบบพึ่งพา

11. ขาดความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและส่วนรวม
12. ขาดสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลรอบข้าง และไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม เนื่องจากขาดความรู้และการฝึกปฏิบัติด้านกติกาทางสังคม
13. คับแค่นใจ ผังใจ เก็บกด ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ไม่ยอมปรับตัว
14. ขาดความมั่นใจในการเผชิญหน้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ จนเกิดการปฏิเสธต่อสิ่งแวดล้อมใหม่ทุกกรณี ไม่ยอมรับผู้อื่น
15. มีปฏิกิริยาแยกตัว ซึมเศร้าและก้าวร้าว

กรัญฑ์รัตน์ อินทร์อร่าม (ชนิษฐา เทวินทรภักติ. 2543 : 68 ; อ้างอิงมาจาก กรัญฑ์รัตน์ อินทร์อร่าม. 2541) ได้รายงานผลการศึกษา เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาเด็กที่เข้ารับการฝึกอาชีพในหน่วยอาชีวศึกษา สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช ศึกษากับเด็กประเภท ถูกทอดทิ้ง ไม่ปรากฏบิดามารดาและต้องเข้ารับการฝึกอาชีพมากที่สุด พบว่า เด็กมีพฤติกรรมไม่รู้จักต่อสู้และไม่อาจปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม เก็บกด ก้าวร้าว อารมณ์ฉุนเฉียว ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ มักชอบทำลาย ขาดความรับผิดชอบ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง (ขาดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเอง) ไร้สามัญสำนึก

สกล บุญคำ (ชนิษฐา เทวินทรภักติ. 2543 : 68 ; อ้างอิงมาจาก สกล บุญคำ. 2540 : ข) ได้ศึกษาเรื่อง เด็กถูกทอดทิ้งกับพัฒนาการที่ก้าวไกล วิเคราะห์ปัญหาการพัฒนาเด็กถูกทอดทิ้งในสถานสงเคราะห์ พบว่า พัฒนาการเด็กถูกทอดทิ้งในสถานสงเคราะห์ไม่สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ เด็กมีปัญหาด้านพัฒนาการและพฤติกรรม คือ มีพัฒนาการล่าช้า เจ็บป่วยบ่อยมีปัญหาการปรับตัวเข้ากับสังคม มีความลำบากในการสร้างสัมพันธภาพ ไม่สามารถสร้างความผูกพันกับผู้อื่นได้ รู้สึกตนเองไร้ค่า ขาดความเชื่อมั่น มีพฤติกรรมก้าวร้าว ถอยหนีสังคม เอาแต่ใจตนเองและเรียกร้องความสนใจ ซึ่งมีผลต่อเนื่องทำให้มีปัญหาด้านการเรียน

เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

วัชรินทร์ บัจเจกวิญญูสกุล (2543 : 24-33) กล่าวว่าจากการประมวลงานวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษาสภาพปัญหาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานฝึกอบรม และการประมวลข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของเจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่ปรากฏในสำนวนที่เสนอศาล พบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดส่วนใหญ่มีลักษณะที่อาจจัดว่า เป็นเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและมีปัญหาทางการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้วิจัยขอเสนอลักษณะของเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคม ดังนี้

1. การก้าวร้าว-ก่อกวน เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมมักแสดงออกในทางก้าวร้าวก่อกวน ความสงบสุขของผู้อื่น พฤติกรรมที่แสดงออกในทางก้าวร้าวอาจรวมไปถึงการแสดงออกซึ่งความ

โหดร้าย ทารุณสัตว์ ซกต้อย ทำร้ายร่างกายตนและผู้อื่น ชู้ คุกคาม หวีดร้อง กระที่บเท้า ไม่เคารพ เชื้อพียงครูและพ่อแม่ เด็กที่มีพฤติกรรมในลักษณะนี้มักมีความขัดแย้งกับคนใกล้เคียง พฤติกรรม อาจรุนแรงขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไข

2. การปรับตัวทางสังคม เด็กที่มีพฤติกรรมปรับตัวทางสังคมที่ไม่ถูกต้อง หมายถึง การฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น แก๊งอันธพาล การทำลายสาธารณสมบัติ การลักขโมย การหนีโรงเรียน การต่อสู้ของนักเรียนระหว่างโรงเรียนที่เป็นคู่อริ การประทุษร้ายทางเพศ เป็นต้น

3. ความวิตกกังวลและปมด้อย เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมอาจไม่กล้าพูดกล้า แสดงออกในชั้นเรียน บางคนมีความประหม่าอย่างเห็นได้ชัดเมื่อจำเป็นต้องออกไปรายงานหน้า ชั้น บางคนมีอาการตัวร้อนและเป็นไข้เมื่อถึงเวลาไปโรงเรียน บางคนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง อย่างเห็นได้ชัด บางคนร้องไห้บ่อย พฤติกรรมเหล่านี้จัดเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความวิตกกังวล หรือจากปมด้อยของแต่ละบุคคล

4. การหนีสังคม การหนีสังคมหรือการปลีกตัวออกจากสังคมเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน อย่างหนึ่งของเด็ก สังเกตได้จากการที่เด็กไม่พูดคุยไม่เล่นกับเพื่อน ไม่ร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เด็กประเภทนี้มีลักษณะเป็นคนขี้อาย พูดไม่เก่ง ไม่กล้าพูดต่อหน้าสาธารณชน ไม่กล้าพูดในที่ ประชุม บางคนเป็นคนเจ้าอารมณ์ เด็กเหล่านี้ขาดทักษะที่จำเป็นในการติดต่อกับผู้อื่น ขาดความ เชื่อมั่นในตนเองในการพูด เด็กจึงชอบอยู่คนเดียว เด็กเหล่านี้อาจมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นได้แต่มัก เป็นในลักษณะแสดงอาการก้าวร้าวไม่มีวุฒิภาวะหรือไม่ก็แสดงพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เหมาะสม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า เด็กด้อยโอกาสมีสภาพปัญหาทางด้านอารมณ์ จิตใจ โดยจะมี พฤติกรรมการแสดงออกที่ไม่มีระเบียบวินัย เกเร ว้าเหว่ เก็บกด ก้าวร้าว วิตกกังวล เก็บตัว หงุดหงิด อารมณ์ไม่มั่นคง โกรธแค้นไม่สมเหตุสมผล ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ขาดความคิดริเริ่ม และแรงจูงใจเพื่อความสำเร็จในชีวิตด้วยตนเอง ไม่มีความมั่นใจในการเผชิญหน้ากับสถานการณ์ ใหม่ ๆ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเอง ขีดความสามารถในการ เข้าใจและแก้ปัญหาจำกัด แก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยความรุนแรง ทำร้ายร่างกายของตนเองและ ผู้อื่น มีปัญหาการปรับตัวเข้ากับสังคม มีความลำบากในการสร้างสัมพันธภาพ ไม่สามารถปรับตัว ให้เข้ากับผู้อื่นได้ ทำให้เป็นคนต่อต้านและเกลียดชังสังคม ล้วนเป็นลักษณะของบุคคลที่มีความ ฉลาดทางอารมณ์ต่ำ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องตระหนักในการที่จะพัฒนาความฉลาดทาง อารมณ์ เนื่องจากความฉลาดทางอารมณ์สามารถพัฒนาได้ตั้งแต่เด็ก ดังที่ เทอดศักดิ์ เดชคง (2543 : 43) กล่าวว่า แม้นบุคคลจะมีความฉลาดทางสติปัญญาปานกลาง แต่หากรู้จักฝึกฝนตนเอง ก็จะสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้ และความฉลาดทางสติปัญญานั้นสามารถฝึกฝนให้ให้มีมากขึ้น

ได้แต่ก็ไม่มากนัก ต่างจากความฉลาดทางอารมณ์ที่สามารถฝึกฝนได้ตลอดชีวิต และสอดคล้องกับความเห็นของไวซิงเกอร์ (อารดา กันทะหงษ์. 2546 : 2 ; อ้างอิงมาจาก Weisinger.1998 :1) ที่ว่าระดับของความฉลาดทางอารมณ์นั้นสามารถเพิ่มขึ้นได้ หากได้รับการ ฝึกฝน พัฒนา และส่งเสริมอย่างเหมาะสม ดังที่ วีระวัฒน์ บัณฑิตามัย (2542 : 168) ได้อ้างถึงผลการนำการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์มาใช้ในสถานศึกษาหลายแห่งในสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงมักเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ กล้าแสดงสิทธิของตน เป็นที่รู้จักในหมู่เพื่อนฝูง ชอบช่วยเหลือผู้อื่น แสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ห่วงใย มีทักษะในการแก้ไขปัญหาหรือข้อขัดแย้งได้ดี ควบคุมตนเองได้ คิดก่อนพูด คิดก่อนทำ มีความรู้สึกที่ดีผูกพันต่อครอบครัวและโรงเรียน มีความก้าวร้าวลดลง และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ผู้วิจัยจึงแยกประเด็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

งานวิจัยต่างประเทศ

การศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดความฉลาดทางอารมณ์ มีนักวิชาการต่างประเทศที่ศึกษาคุณลักษณะความฉลาดทางอารมณ์และสร้างเครื่องมือวัดความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอ ดังนี้

แมคคาเบียน และเอมสตัน (แสงหล้า โปธา. 2544 : 66 ; อ้างอิงมาจาก Mchrabian & Epstein. 1970) ได้สร้างสอบถามประเมินความรู้สึก ภาวะอารมณ์ที่เอื้ออาทรผู้อื่น (emotion emphaty) จำนวน 33 ข้อ โดยให้ผู้ตอบว่าใช่หรือไม่ใช่กับแต่ละกิจกรรมเพื่อประเมินว่าบุคคลแสดงความรู้สึกเอื้ออาทรกับผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ หรือไม่

สโลเวย์ และคณะ (แสงหล้า โปธา. 2544 : 66 ; อ้างอิงมาจาก Salovey et al. 1995) ได้สำรวจจิตปัญญาทางอารมณ์ โดยใช้มาตราการวัด Trait Meta – Mood Scale (TMMS) ใช้วัดความแตกต่างระหว่างบุคคลในความสามารถที่จะสะท้อนอารมณ์และการจัดการกับอารมณ์ ที่ระดับต่าง ๆ กัน ของการเอาใจใส่ในอารมณ์ความรู้สึก ความชัดเจนของอารมณ์และการปรับปรุงภาวะอารมณ์ แบบวัด TMMS มีลักษณะให้ผู้ตอบรายงานตนเองเป็นมาตราส่วนประมาณค่าเป็น 5 ระดับจาก 1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึง 5 เห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งมีทั้งหมด 48 ข้อ ประกอบด้วย

ความเอาใจใส่ต่ออารมณ์ความรู้สึก (attention to feelings) จำนวน 21 ข้อ ความชัดเจนในการแยกแยะอารมณ์ (clarity of feelings) จำนวน 15 ข้อ และการปรับปรุงภาวะอารมณ์ (mood repair) ซึ่งต่อมามีการปรับปรุงให้เหลือ 30 ข้อ คือด้านความเอาใจใส่ต่ออารมณ์ความรู้สึก 13 ข้อ ความชัดเจนในการแยกแยะอารมณ์ 11 ข้อ และด้านการปรับปรุงสภาวะอารมณ์ 6 ข้อ TMMS มีคุณภาพด้านความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรงเชิงสอดคล้องและความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (convergent and discriminate validity)

เมเยอร์ สโลเวย์และคารูโซ (แสงหล้า โปธา. 2544 : 66-68 ; อ้างอิงมาจาก Mayer, Salovey & Caruso. 1995) ได้เสนอการวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่ปรับตามแนวคิดนี้ที่เน้นเรื่องความสามารถทางสมองเป็นหลัก โดยใช้พัฒนา “ The Multifactor Emotional Intelligence Scale” (MEIS) วัดในรูปกระดาษ ดินสอและแบบทดสอบ “The Emotional IQ Test” ที่อยู่ในรูป CD-ROM ทั้งสองรูปแบบมีเนื้อหาและโครงสร้างเหมือนกันแต่ต่างกันที่สื่อที่นำเสนอ แบบทดสอบ โดย เมเยอร์ และคณะ เชื่อว่าแบบทดสอบที่พัฒนาขึ้นมาตามแนวคิดโครงสร้างของความฉลาดทางอารมณ์ล่าสุดนี้เป็นการวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่แท้จริง ประกอบด้วยงานด้านความสามารถที่ทำให้ผู้ตอบทำทั้งหมด 12 งาน จากแบบทดสอบ 4 ประเภท

1. แบบทดสอบการระบุอารมณ์เป็นการวัดการรับรู้ทางอารมณ์ ประกอบไปด้วยงานที่ทำให้ผู้ตอบระบุอารมณ์ที่ปรากฏอยู่ในภาพ ในด้านการออกแบบและดนตรี และงานที่เสนอสถานการณ์ทางอารมณ์เพื่อให้ผู้ตอบระบุว่าบุคคลในสถานการณ์นั้นมีความรู้สึกอย่างไร
2. แบบทดสอบการใช้อารมณ์เป็นการวัดการซึมซับอารมณ์มี 2 ส่วน ได้แก่ การวัดผู้ตอบสามารถสร้างความรู้สึกที่แตกต่างกันได้ดีแค่ไหนและการใช้ความรู้สึกที่เชื่อมต่อกับกระบวนการคิด
3. แบบทดสอบวัดความเข้าใจในอารมณ์ เป็นการวัดความสามารถของบุคคลที่จะทราบว่าอารมณ์มีที่มาจากอะไร และอะไรจะเกิดขึ้น ถ้าอารมณ์มีความเข้มข้น ตลอดจนความสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ ระหว่างอารมณ์ที่แตกต่างกัน เช่น การมองโลกในแง่ดีส่วนใหญ่ประกอบด้วยอารมณ์สองชนิดใด และให้ผู้ถูกทดสอบเลือกตอบเป็นตัวอย่างข้อคำถามในแบบทดสอบประเภทนี้
4. แบบทดสอบการจัดระบบอารมณ์ เป็นการวัดความสามารถที่จะจัดการและการควบคุมอารมณ์ของตนเอง และบุคคลอื่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของความฉลาดทางอารมณ์ งานของแบบทดสอบนี้ ผู้ตอบต้องประเมินประโยชน์ของการกระทำที่เป็นไปได้ในสถานการณ์ทางอารมณ์

ผลการวิเคราะห์แบบทดสอบ MEIS พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์สามารถแยก

องค์ประกอบได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การรับรู้ทางอารมณ์ ความเข้าใจทางอารมณ์และการจัดการทางอารมณ์ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบสามารถจัดเป็นองค์ประกอบเดี่ยวที่เทียบเท่ากัน เรียกว่า องค์ประกอบทั่วไปของความฉลาดทางอารมณ์ หรือ Gei ผลจากการศึกษา พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ทั่วไป (Gei) มีความสัมพันธ์กับการวัดสติปัญญาทางถ้อยคำ ($\gamma = .36$) และความเข้าใจผู้อื่น ($\gamma = .33$) นอกจากนี้ความฉลาดทางอารมณ์ยังสัมพันธ์กับอายุ เพิ่มขึ้นตามระดับอายุ จากวัยรุ่นถึงผู้ใหญ่ ข้อค้นพบที่ได้จากการใช้ MEIS ทำให้ เมเยอร์และคณะเชื่อว่า ความฉลาดทางอารมณ์ อาจมีคุณสมบัติเทียบเท่าความฉลาดแบบเดิมที่นิยามว่า เป็นความสามารถทางสมอง นอกจากนี้ระดับความฉลาดทางอารมณ์ ดูเหมือนการวัดสติปัญญามาตรฐานต่าง ๆ ที่พัฒนาตามอายุ ถึงแม้ข้อค้นพบระบุว่าความฉลาดทางอารมณ์สัมพันธ์กับสติปัญญาแบบดั้งเดิม แต่มีแนวคิดและผลการวิจัยเพียงพอที่จะแยกสติปัญญาแบบดั้งเดิม เป็นความฉลาดแบบใหม่ การวัดความฉลาดทางอารมณ์ของ สโลเวย์และคณะมีลักษณะเป็นการวัดแบบให้รายงานตนเองที่ผสมระหว่างความสามารถและคุณลักษณะเข้าด้วยกัน

ไวซิงเกอร์ (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542 ; อ้างอิงมาจาก Hendrie Weissinger. 1997) ได้สร้างแบบประเมินเชาวน์อารมณ์ 45 ข้อ วัด 5 ด้าน ได้แก่ การรู้จักตนเอง การบริหารจัดการตน การสร้างแรงจูงใจที่แก่ตนเอง การติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลได้ดีและการให้คำชี้แนะเกี่ยวกับอารมณ์ได้ แบบประเมินนี้ให้ผู้ตอบประเมินว่าตนเองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ระดับใด ใน 7 ระดับ ได้แก่ 1 เท่ากับ แสดงออกน้อยมาก ๆ ไปจนถึง 7 เท่ากับ แสดงออกมากที่สุด ผลที่ได้จะนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาอารมณ์ในแต่ละด้าน

คูเปอร์ และซาฟ (แสงหล้า โปธา. 2544 : 69 ; อ้างอิงมาจาก Cooper & Sawof. 1997) ได้สร้างแบบวัดทักษะความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารมี 5 หมวด วัด 21 ด้าน จำนวน 259 ข้อความ โดยให้คิดทบทวนเหตุการณ์ในรอบระยะเวลาที่ผ่านมาว่าคิด รู้สึกอย่างไร แล้วให้ตอบว่าเห็นด้วยกับข้อความนั้นในระดับใด 4 ช่วงค่า ทักษะที่วัดได้แก่ สภาพแวดล้อมในปัจจุบัน 49 ข้อ ประกอบด้วย เหตุการณ์ในชีวิต (18 ข้อ) ความกดดันจากการทำงาน (17 ข้อ) และความกดดันส่วนบุคคล (14 ข้อ) ความรอบรู้ด้านสภาวะอารมณ์ 33 ข้อ ประกอบด้วย ความตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง (11 ข้อ) การแสดงออกซึ่งอารมณ์ (9 ข้อ) และการตระหนักรู้สภาวะอารมณ์ผู้อื่น (13 ข้อ) สมรรถนะของความฉลาดทางอารมณ์ 57 ข้อ ประกอบด้วย ความตั้งใจมั่น (11 ข้อ) ความคิดสร้างสรรค์ (10 ข้อ) การกลับคืนสู่สภาวะปกติ (13 ข้อ) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (10 ข้อ) และการสร้างสรรค์ในสภาวะที่ไม่พึงพอใจ (13 ข้อ) ความเชื่อและค่านิยมด้านเชาวน์อารมณ์ 63 ข้อ ประกอบด้วย ความเมตตาสงสาร (12 ข้อ) ทักษะมุมมอง (8 ข้อ) ญาณหยั่งรู้ (11 ข้อ) การสร้างความไว้วางใจ (10 ข้อ) พลังส่วนบุคคล (13 ข้อ) และคำพูดตรงกับการกระทำ

(9 ข้อ) ผลของความฉลาดทางอารมณ์ 57 ข้อ ประกอบด้วยสุขภาพทางกาย/พฤติกรรม (32 ข้อ) คุณภาพชีวิต (11 ข้อ) เซาวนด์ด้านความสัมพันธ์ (7 ข้อ) และการปฏิบัติที่เหมาะสม (7 ข้อ) แบบวัดนี้มีความเที่ยงตรงเชิงปรากฏ (face validity) แต่ยังขาดหลักฐานยืนยันถึงคุณภาพ ความหมายของการแปลผลการประเมินหรือค่าคะแนนที่ได้

เทตต์ และคณะ (เทตต์ คัดดี้ สุพันธ์. 2544 : 46 ; อ้างอิงมาจาก Tett et al..1997) ได้พัฒนามาตรวัดเซาวนด์อารมณ์ขึ้นจำนวน 10 มาตรวัด โดยอาศัยรูปแบบของลักษณะเซาวนด์อารมณ์ของ Salovey & Mayer (1990) ประกอบด้วยมาตรวัดที่ใช้ประเมินอารมณ์ 4 มาตรวัด คือ 1) การรับรู้อารมณ์ของตนเองในรูปแบบของภาษา 2) การรับรู้อารมณ์ของตนเองในรูปแบบที่ไม่ใช่ภาษา 3) การรับรู้อารมณ์ของบุคคลอื่น และ 4) การเอาใจเขามาใส่ใจเรา มาตรวัดในเรื่องความมีระเบียบวินัยมี 2 มาตรวัด คือ 5) ความมีระเบียบวินัยในตนเอง 6) การจัดระเบียบของอารมณ์ที่แสดงต่อผู้อื่น ส่วนมาตรวัดที่มีส่วนสำคัญในการแสดงอารมณ์ ประกอบด้วย 4 มาตรวัด คือ 7) การยืดหยุ่นในความคิด 8) การมีความคิดที่สร้างสรรค์ 9) การแสดงอารมณ์ในทางที่เหมาะสม 10) ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจในอารมณ์ ซึ่งแต่ละมาตรวัดมีความเชื่อมั่นของมาตรวัดคำนวณโดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง .60 ถึง .86 และทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่า มาตรชุดนี้ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น 2) การรับรู้อารมณ์ของตนเองและการแสดงออกได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 3) ความคงที่ของอารมณ์ 4) การรับรู้อารมณ์ของตนเองในทางที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมเพื่อจะนำไปสู่ความสำเร็จ

บาร์ออน (แสงหล้า โปธา. 2544 :68 ; อ้างอิงมาจาก Bar-On. 1998) ได้สร้างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่มีชื่อเรียกว่า Bar-On EQ-I (Bar-On Emotion Intelligence Inventory) ซึ่งมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์มาตั้งแต่ปี 1980 แบบวัด EQ-I นี้ประกอบด้วย 5 หมวด 15 ด้าน จำนวน 30 ข้อความและอีก 3 ข้อความ เป็นข้อตรวจสอบความเที่ยงตรงของการตอบ โดยให้ผู้ตอบพิจารณาแต่ละข้อความว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับตนเองในระดับใด จำนวน 5 ระดับ ได้แก่ คือ 1 ไม่ใช่ตนเอง จนถึง 5 เป็นจริงเกี่ยวกับตนเอง ใช้เวลาในการตอบ 30 – 40 นาที มีหลายแบบที่ปรับให้เหมาะกับลักษณะของผู้ตอบ อาทิ ผู้ตอบมีอายุ 16 ปีขึ้นไป ฉบับเด็ก ฉบับของวัยรุ่นและ EQ-I แบบ 360 องศา การสร้างแบบวัด EQ-I พยายามอิงแนวการสร้างแบบวัดเซาวนด์ปัญญา โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 100 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่า 15 ผู้ตอบมีระดับEQ เกิน100 ถือเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัว และการต่อสู้ชีวิตได้ดี แต่ถ้าต่ำกว่า 100 จำเป็นต้องมีการฝึกทักษะเพิ่มขึ้นเพื่อปรับปรุงให้สามารถมีชีวิตที่ประสบความสำเร็จได้ แบบวัด EQ – I ได้ใช้ทดลองกันทั่วโลก ได้มีการหาเกณฑ์ปกติของคนอเมริกาเหนือ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดใหญ่ประมาณ 4,000 คน ซึ่งมีความแตกต่างกันด้าน อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ พื้นฐาน การศึกษา และอาชีพ เพศชาย 48.8 % และเพศหญิง 51.2 % ซึ่งรวมแล้วใกล้เคียง 20,000 คน ความเชื่อมั่นของแบบวัด EQ – I การหาความสอดคล้องภายใน (internal consistency) โดยการ หาสัมประสิทธิ์แอลฟาพบว่ามีความเชื่อมั่นสูงสุดในด้านการควบคุมตนเอง (self – regard) ซึ่งมีค่า ความเชื่อมั่น .86 และต่ำสุดด้านความรับผิดชอบทางสังคม มีความเชื่อมั่น .69 เฉลี่ยแล้วทั้ง 15 องค์ประกอบ จะมีค่าความเชื่อมั่น .76 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง มีการหาความเชื่อมั่นโดยการ สอบซ้ำพบว่า ในระยะห่างระหว่าง 1 เดือน มีค่าความเชื่อถือได้โดยเฉลี่ย .85 และระยะห่าง 4 เดือน มีความเชื่อถือได้ .75 นอกจากนี้ได้มีการหาความเที่ยงตรงหลาย ๆ แบบ คือ ความ เที่ยงตรงเชิงปรากฏ ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความเที่ยงตรงเอกนัย ความเที่ยงตรงตาม โครงสร้าง ความเที่ยงตรงอเนกนัย ความเที่ยงตรงเชิงเกณฑ์สัมพัทธ์ ความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ และความเที่ยงตรงเชิงจำแนก

ซูลท์และคณะ (แสงหล้า โปธา. 2544 : 69 ; อ้างอิงมาจาก Schult et al..1998) ได้ พัฒนามาตรวัดสติปัญญาทางอารมณ์ที่อิงรูปแบบของลักษณะเขาวงกตอารมณ์ของ สโลเวย์และเมเยอร์ (Salovey & Mayer. 1997) โดยวัดสติปัญญาทางอารมณ์เป็นแบบรายงานตนเอง ชนิด มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีจำนวนทั้งหมด 33 ข้อ ความเชื่อมั่นของมาตรวัด คำนวณ โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าเท่ากับ .90 คำนวณหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบการสอบซ้ำ มีค่าเท่ากับ .78 ทำการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง พบว่ามาตรวัดนี้มีความสัมพันธ์กับ โครงสร้างทฤษฎี ได้แก่ การเอาใจใส่ความรู้สึก ความกระฉับกระชวยในความรู้สึก การปรับปรุง สภาวะอารมณ์ การมองโลกในแง่ดี และการอดกลั้น

ปีเตอร์ สโลเวย์ และจอห์น เมเยอร์ (แสงหล้า โปธา. 2544 : 70-71 ; อ้างอิงมาจาก Peter Salovey & John Mayer. 1998) ได้สร้างเครื่องมือวัดความฉลาดทางอารมณ์ (emotional test) เป็นแบบทดสอบภาคปฏิบัติ (performance test) ที่ผู้สร้างเชื่อว่าวัดทักษะของความ ฉลาดทางอารมณ์ ได้แน่นอน ชัดเจนและน่าเชื่อถือได้มากกว่า แบบประเมินนี้มุ่งหวังที่จะมีส่วน พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ตอบ โดยมีสถานการณ์ทำให้ครุ่นคิด และใช้อารมณ์เข้าช่วยใน การคิดแก้ปัญหา ผู้สร้างเชื่อว่าแบบประเมินนี้จะมีบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับแบบวัดความสามารถ ทางสมองทั่วไป องค์ประกอบที่วัด ได้แก่ ความสามารถในการระบุอารมณ์ต่าง ๆ ได้จากการดูรูป ใบหน้าคน การฟังเสียงดนตรี และความรู้สึกจากภาพศิลปะต่าง ๆ ความสามารถในการใช้อารมณ์ มุ่งประเมินความสามารถในการก่อให้เกิดอารมณ์ และเหตุผลที่ประกอบด้วยอารมณ์ความรู้สึก ดังกล่าว ความสามารถเกิดอารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ ได้ และมีความสามารถในการใช้อารมณ์ที่ จะช่วยให้เข้าใจว่าคนอื่นคิดและรู้สึกอย่างไร การสามารถคิด เข้าใจความรู้สึกในหลายแง่มุมใน

บทบาท ฐานะต่าง ๆ ช่วยให้คุณคนมีวุฒิภาวะทางอารมณ์มากยิ่งขึ้น ความสามารถเข้าใจอารมณ์ รู้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับอารมณ์ของตนเอง ซึ่งอาจจะมึระดับความเข้มข้นเพิ่มขึ้น คนจะมีปฏิกิริยาต่อ ภาวะอารมณ์ที่แตกต่างกันเช่นไร บางอารมณ์มีความซับซ้อนมากกว่าอารมณ์อื่น ๆ เช่น ขยะแขยง เป็นความรู้สึกผสมระหว่างโกรธและกลัว บางอารมณ์ไม่ซับซ้อน เข้าใจลูกใช้ของอารมณ์ว่าผัน แปรเปลี่ยนไปแล้วมีผลกระทบต่อภาวะอารมณ์อื่น ๆ เช่นไร ความสามารถเข้าใจและอ่านอารมณ์ที่ ซับซ้อนได้เป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ รู้สึกถึง ภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้น ไม่เก็บกด ไม่บิดเบือน สามารถมีความซื่อสัตย์ในอารมณ์และใช้ความรู้สึก นั้น เกื้อกูลการตัดสินใจหรือชี้นำการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมของชีวิตได้ทั้งในระยะสั้นและใน ระยะยาว การแสดงอารมณ์โกรธ อาจเป็นปฏิกิริยาและได้ผลในระยะเวลานั้นสั้น แต่หากกำกับ ควบคุมชี้นำให้ดีแล้ว อาจมีประโยชน์แก่ชีวิตในระยะยาวได้

รอคฮิลและกรีนเนอร์ (สุภาพร พิสิฐฐิพัฒนะ. 2543 : 24; อ้างอิงมาจาก Rockhill & Greenner. 1999) ได้วัดความสามารถในรายงานตนเองเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ในด้าน การใส่ใจในความรู้สึก ความชัดเจนของอารมณ์และการปรับปรุงภาวะอารมณ์ โดยใช้ แบบสอบถามมาตรฐานวัดอารมณ์สำหรับเด็ก (trait meta mood scale for children) จำนวน 28 ข้อ และวัดความรู้สึกต่อการมองโลกในแง่ดี ประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 4 ฉบับ คือ การแสดง ความ กัดดันความวิตกกังวลในการเข้าสังคม การวิตกกังวลในการเข้าสังคม การหลีกเลี่ยงการ เข้าสังคมและความพอใจในชีวิต กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาเกรด 3-7 จำนวน 691 คน ผลจากการหาความเที่ยงตรงเชิงเหมือนจากการหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจาก แบบทดสอบมาตรฐานวัดอารมณ์กับการรายงานตนเองจากแบบวัดการควบคุมอารมณ์ ความ เที่ยงตรงเชิงจำแนกหาจากความสัมพันธ์ระหว่างการตอบแบบทดสอบมาตรฐานวัดอารมณ์กับ ความสามารถในการเข้าสังคม พบว่า คะแนนจากแบบทดสอบมาตรฐานวัดอารมณ์ทุกฉบับมี ความสัมพันธ์กับความสามารถในการปรับปรุงตนเอง ซึ่งวัดจากแบบทดสอบวัดความพึงพอใจใน ชีวิต และการแสดงอารมณ์ของเด็กมีส่วนสัมพันธ์กับความสามารถในการเข้าสังคมและ ความสามารถในการปรับปรุงตนเอง

ซูลิแวน (แสงหล้า โปธา. 2544 : 70 ; อ้างอิงมาจาก Sullivan. 1999) ได้สร้างเครื่องมือ วัดความฉลาดทางอารมณ์ในวัยเด็กโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างเครื่องมือที่มีความเที่ยงและ สามารถวัดระดับทักษะความฉลาดทางอารมณ์ได้อย่างน่าเชื่อถือ ในรายชื่อของแบบทดสอบได้ ปรับปรุงจากแบบทดสอบต่าง ๆ ของเมเยอร์ คาร์โซและซาโลเวย์ เพื่อช่วยในการวางรูปแบบที่ เหมาะสมสำหรับเด็กซึ่งมีชื่อว่า “ The Emotional Intelligence Scale For Children”(EISC) ซึ่งอิง พื้นฐานงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก ประกอบด้วย 5 มาตรฐานย่อย คือ 1)ไบหน้า 2)ดนตรี

3)นิทาน 4)ความเข้าใจ 5)การจัดการ มีการสร้างเครื่องมือเพิ่มเติม 2 อย่างเพื่อช่วยให้ความเข้าใจเรื่องทักษะความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กเล็ก คือ แบบทดสอบการเอาใจเขามาใส่ใจเรา (empathy scale) ได้พัฒนาขึ้นเพื่อประเมินความเที่ยงตรงที่สอดคล้องของคะแนน EISC และแบบทดสอบครู/บิดา-มารดา ได้สร้างเพื่อประเมินทักษะความฉลาดทางอารมณ์ภายนอกของเด็ก พร้อมทั้งแบบทดสอบมาตรฐาน 2 ชุด คือ แบบทดสอบความเข้าใจเนื้อเรื่อง และแบบทดสอบการจับคู่ตัวเลข หรือรูปร่างที่คุ้นเคยเพื่อเสริมความเที่ยงของ EISC ผลการศึกษานี้นำไปสู่ข้อสรุปว่าควรมีการปรับปรุง แก้วไขรายข้อใน EISC และวิธีการบริหารแบบทดสอบเช่นเดียวกัน

โกลแมน (แสงหล้า โปธา. 2544 : 71; อ้างอิงมาจาก Goleman. 1999) ได้สร้างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ (EQ test) เป็นแบบสถานการณ์ 10 เหตุการณ์ขึ้นเพื่อให้ผู้ตอบเลือกรายงานตนเองว่าจะแสดงออกเช่นไรจาก 4 ตัวเลือก และตัวเลือกมีการให้คะแนนเฉพาะข้อที่ถูก 20 คะแนน การวัดความฉลาดทางอารมณ์ของโกลแมนยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สามของ MEIS ได้แก่ การจัดการทางอารมณ์ เครื่องมือวัดนี้ มีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ .18 ซึ่งถือว่าค่อนข้างต่ำมาก

ชริงค์ (แสงหล้า โปธา. 2544 : 71; อ้างอิงมาจาก Shrink. 1999) ได้สร้างแบบทดสอบ Emotional Intelligence Test มีจำนวน 70 ข้อ ที่ประเมินด้านต่าง ๆ ของความฉลาดทางอารมณ์ โดยมีคำถามแล้วมีตัวเลือก 4 ตัวเลือก โดยให้ผู้ตอบรายงานตามความเป็นจริงในสิ่งที่ตนเองคิด รู้สึกหรือทำได้จากเว็บไซต์ตามที่อยู่ http://www.queendom.com/emotionaliq_frm.html

วัตกิน (คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2544 :13 ; อ้างอิงมาจาก Watkin. 2000 : 89-92) กล่าวว่า เครื่องมือวัด (A Measurement Tool) ความฉลาดทางอารมณ์ที่จะสร้างขึ้นหรือพัฒนาขึ้นมานั้น จะต้องกำหนดนิยามศัพท์ของความฉลาดทางอารมณ์ให้ประสานกับการดำเนินชีวิต เช่น หากจะสร้างแบบวัดศักยภาพทางอารมณ์ (Emotional Competence Inventory (ECI)) ในที่ทำงาน แบบวัดนั้นจะต้องวัดความสามารถวัดการตระหนักรู้ตนเอง (self – awareness) การจัดการหรือการบริหารตนเอง (self – management) การตระหนักรู้ทางสังคม (social awareness) และทักษะทางสังคม (social skill) อย่างไรก็ตามทั้งแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ (EI) และแบบวัดศักยภาพทางอารมณ์ (ECI) ล้วนเป็นวิถีทางที่จะพัฒนาคุณลักษณะ ต่าง ๆ ให้แก่บุคลากรขององค์กรให้สามารถปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

แวง (คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2544 : 15 ; อ้างอิงมาจาก Wang. 2000 : 24-27) ได้ศึกษาการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดความฉลาดทางอารมณ์ โดยศึกษารูปแบบโครงสร้างของความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของ เมเยอร์ และซาโลเวย์ (Mayer and Salovey) ที่ศึกษาไว้ในปี ค.ศ. 1997 พบว่า เนื้อหาขององค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ ได้แก่ ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น

ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลเหนืออารมณ์ และการมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ดังกล่าวมีองค์ประกอบหลายด้านที่สอดคล้องกับโครงสร้างความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของโกลแมน (Goleman) ซึ่งได้คิดไว้ในปี ค.ศ. 1995

เมเยอร์ และคอบบ์ (คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2544 : 13 ; อ้างอิงมาจาก Mayer and Cobb. 2000 : 163-183) ได้เสนอความคิดเห็นว่า นโยบายการศึกษาควรจะทำให้ความสำคัญกับความฉลาดทางอารมณ์ อีกทั้งจากผลการวิจัยที่เขาได้ศึกษามีหลักฐานแสดงให้เห็นว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีส่วนสนับสนุนการเรียนรู้ด้านสังคม ด้านอารมณ์ และความสำเร็จของผู้เรียน

แครร์รอเธอร์ส เกรกอรี และแกลแลเกอร์ (คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2544 :15 ; อ้างอิงมาจาก Carrothers , Gregory and Gallagher. 2000 : 456-461) ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้สมัครเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนแพทย์และได้สร้างเครื่องมือวัดความฉลาดทางอารมณ์ โดยมีความประสงค์จะวัดคุณลักษณะที่ไม่ใช่ด้านความรู้และคุณลักษณะด้านคุณภาพของสัมพันธภาพ เครื่องมือดังกล่าวประกอบด้วยความฉลาดทางอารมณ์ 5 ด้าน คือ ด้านวุฒิภาวะ ด้านความเมตตา ด้านศีลธรรม ด้านไมตรีสัมพันธ์และด้านความสงบของจิตใจ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สมัครสอบเข้าศึกษาต่อมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์รายด้านของผู้สมัครแต่ละคน ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครมากยิ่งขึ้น

เคอร์ทิส (กรมสุขภาพจิต. 2543 : 13 ; อ้างอิงมาจาก Curtis. 2000 : 2812) ได้สำรวจเกี่ยวกับโครงการพิเศษของโปรแกรมการแนะแนวระดับมัธยมศึกษา มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะความฉลาดทางอารมณ์ (emotional intelligence skill) และพัฒนาอัตมโนทัศน์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมโครงการพัฒนาดังกล่าว แบ่งเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มเข้าร่วมโครงการสัปดาห์ละ 1 ครั้ง รวมจำนวน 6 ครั้ง ผลการศึกษาพบว่า จากการประเมินตนเองก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ นักเรียนมีทักษะความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้นและมีอัตมโนทัศน์ดีขึ้น สำหรับทักษะความฉลาดทางอารมณ์ที่นักเรียนพัฒนาขึ้นนั้น ได้แก่ ทักษะที่เกี่ยวกับการรู้จักและเข้าใจตนเองและผู้อื่น การแสดงความรู้สึกและอารมณ์ในการติดต่อเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น การปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น การปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น การจัดการความเครียด ตลอดจนทั้งความสามารถในการควบคุมและบริหารอารมณ์

เยทส์ (คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2544 :13 ; อ้างอิงมาจาก Yates. 2000 : 2384) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และสุขนิสัยของนักศึกษา

พลศึกษาจำนวน 278 คน ผลการศึกษาพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์และสุขนิสัย มีความสัมพันธ์กันน้อยมาก แต่ความฉลาดทางอารมณ์บางด้าน เช่น ด้านความเห็นอกเห็นใจจะมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูงกับสุขนิสัย อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ได้แนวคิดที่จะพัฒนาสุขนิสัยและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้นักศึกษาโดยคาดหวังว่าผลการพัฒนาดังกล่าวช่วยให้นักศึกษามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เชียร์รอโค ชาง และคาพิวทิ (คมเพชร ฉัตรศุภกร และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2544 : 17 ;อ้างอิงมาจาก Ciarrochi , Chan and Caputi. 2000 : 538-561) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินการสร้างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ โดยกำหนดนิยามของความฉลาดทางอารมณ์ให้ครอบคลุมความสามารถในการรับรู้ เข้าใจ และบริหารอารมณ์ (the ability to perceive , understand , and manage emotions) และได้สร้างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ในหลากหลายมิติ (the multi – factor emotional intelligence scale (MEIS)) และนำไปวัดนักศึกษาระดับปริญญาตรีควบคู่กับการทดสอบเขาวนปัญญา บุคลิกภาพ ความพึงพอใจในชีวิต คุณภาพของสัมพันธภาพ ก่อนการวัดความฉลาดทางอารมณ์ ผู้วิจัยสร้างสถานการณ์เกี่ยวกับความมีอคติในการตัดสินใจเรื่องราวบางเรื่องที่เป็นประเด็นทางสังคมในขณะนั้น เพื่อให้นักศึกษาเกิดอารมณ์ไม่พอใจ เพื่อจะตรวจสอบว่า นักศึกษาสามารถบริหารหรือจัดการอารมณ์ของตนเองได้อย่างไร การศึกษาพบว่า นักศึกษามีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ที่สูงกว่า สามารถบริการจัดการอารมณ์ของตนเองได้ดีกว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ไม่มีความสัมพันธ์กับเขาวนปัญญาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพ (เช่น ความเห็นอกเห็นใจ) และมีความสัมพันธ์กับความ

พึงพอใจในชีวิต นอกจากนี้ยังพบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการบริหารหรือจัดการอารมณ์ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปกป้องอารมณ์จากความมีอคติในการตัดสินใจประเด็นทางสังคม ผลการศึกษานี้เสนอแนะว่า การสร้างเครื่องมือวัดความฉลาดทางอารมณ์นั้นมีประโยชน์ แต่แบบทดสอบเขาวนปัญญาที่มีอยู่ดั้งเดิมนั้นก็มีความสำคัญที่ช่วยให้เข้าใจกระบวนการทางอารมณ์ได้ดียิ่งขึ้น

งานวิจัยในประเทศ

การศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์นั้น มีนักวิชาการหลายท่านที่พยายามศึกษาคุณลักษณะความฉลาดทางอารมณ์และพัฒนาเครื่องมือในการวัดความฉลาดทางอารมณ์ ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (โสภิต วัฒนเมธาอี. 2545 : 58 – 59 ; อ้างอิงมาจาก ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2542 : 58-89) ได้สร้างแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งใช้เป็นเอกสารประกอบการประชุมกลุ่มปฏิบัติการกลุ่มที่ 4 ในการประชุมสัมมนาปฏิบัติการ เรื่องการให้คำปรึกษาในภาวะวิกฤติและประชุมใหญ่สามัญประจำปีเพื่อเลือกตั้งนายกสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทยไว้ 3 ฉบับ ฉบับแรกชื่อว่า emotional intelligence testing เพื่อใช้ในการช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนและมีปัญหาพฤติกรรม มีจำนวน 12 ข้อ รูปแบบของแบบทดสอบเป็นชนิดข้อความแบบให้รายงานตนเอง โดยให้ระบุเหตุการณ์จากข้อความดังกล่าว ว่าเคยเกิดขึ้นกับตัวนักเรียนหรือไม่หรือบ่อยครั้งเพียงใด ฉบับที่ 2 สร้างขึ้นเพื่อใช้วัดการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน มีจำนวน 45 ข้อ โดยให้นักเรียนรายงานความสามารถในเรื่องนั้นๆ ว่ามากน้อยเพียงใด ลักษณะการตอบ จะมีค่าประจำข้อความแต่ละข้อ 1-7 แบ่งเป็นความสามารถต่ำ มีค่าประจำข้อเป็น 1,2 และ 3 และในด้านความสามารถสูง มีค่าประจำข้อเป็น 4,5,6 และ 7 และฉบับที่ 3 เป็นแบบวัดผลอีคิว (EQ Outcome) เป็นแบบทดสอบที่แบ่งข้อคำถามเป็น 3 หมวด คือ หมวดร่างกาย หมวดพฤติกรรม และหมวดจิตใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ที่ให้ผู้ตอบตรวจสอบว่าในระยะเวลาเดือนที่ผ่านมา เคยมีอาการเหล่านี้หรือไม่ โดยมี 4 ระดับ คือ ไม่เคย, 1-2 ครั้ง, ทุกสัปดาห์, และเกือบทุกวัน

วีระวัฒน์ บัณฑิตามัย และอุสา สุทธิสาคร (2542 : 112-119) แห่งมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ได้ทำการศึกษาสร้างแบบประเมินเชาวน์อารมณ์ โดยเรียกชื่อว่า "EQ99" ที่มีลักษณะเป็นแบบรายงานตนเอง ในแง่ความคิด ความรู้สึก อารมณ์และการแสดงออก ในระดับ 5 ช่วง ค่าระดับที่ 1 ไม่เคยเลย หรือปฏิบัติน้อยที่สุด ไปจนถึง 5 บ่อยครั้งที่สุด หรือรู้สึกเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง โดยสร้างตามกรอบแนวคิดของเมเยอร์และสโลเวย์ เสนอไว้ในปี 1997 และที่โกลแมน 1998 รายงานไว้ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 ของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย จำนวน 464 คน หาความเที่ยงตรงทางโครงสร้าง โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งผลการสร้างได้ทั้งหมด 7 ฉบับ คือ การรู้จักอารมณ์ของคน การตระหนักรู้ถึงภาวะอารมณ์ของผู้อื่น ความเอื้ออาทร วุฒิภาวะทางอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ของตน การมีแรงจูงใจที่ดีและทักษะทางสังคม แบบทดสอบทั้งหมดมีการหาค่าความเชื่อมั่นโดยการทดสอบซ้ำ ได้ค่าความเชื่อมั่นแต่ละฉบับเป็น .70, .85, .86, .88, .83, .85 และ .76 ตามลำดับ ความเชื่อมั่นทั้งฉบับมีค่าเป็น .93

อรพินทร์ ชูชม, อัจฉรา สุขอารมณ์และวิลาสลักษณ์ ชีววัลลี (2542 : 1-4) ได้ทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพมาตราวัดความฉลาดทางอารมณ์ของชัทท์และคณะ ซึ่งมีลักษณะการวัดแบบให้ผู้ตอบรายงานตนเอง ประกอบด้วยข้อความต่าง ๆ ที่บรรยายความสามารถทางความฉลาดทางอารมณ์ จำนวน 33 ข้อ โดยมาตราวัดความฉลาดทางอารมณ์มี 3 องค์ประกอบ คือ การ

ประเมินค่าและการแสดงออกทางอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ และการใช้ประโยชน์อารมณ์ แต่ละข้อประกอบด้วยมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตปริญญาตรีจากสถาบันราชภัฏพระนคร จำนวน 51 คน และนิสิตปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 11 คนที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2542 พบว่า มาตรการวัดความฉลาดทางอารมณ์ของซัทท์และคณะ เมื่อนำมาทดลองใช้กับนิสิตปริญญาตรีและโทของไทย โดยทำการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นชนิดความสอดคล้องภายใน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .80 และตรวจสอบความเที่ยงตรงพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคิดสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์ทางลบกับความวิตกกังวลและความเศร้าหดหู่ ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการทางสังคมและมีแนวโน้มที่จะสัมพันธ์ทางบวกกับอายุ

สุภาพร พิสิฐฐิพัฒนะ (2543 : บทคัดย่อ) ได้สร้างแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยแบบทดสอบแบ่งเป็น 5 ด้าน ตามแนวคิดของโกลแมน คือ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตน ด้านการจูงใจตนเอง ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและด้านการมีทักษะทางสังคม ผลการวิจัย พบว่า แบบทดสอบที่สร้างขึ้นมีค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นในแต่ละด้านตั้งแต่ 2.45- 1.03 และ .74 - .91 ตามลำดับ ส่วนความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .956 สำหรับความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบทั้ง 5 ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตน ด้านการจูงใจตนเอง ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและด้านการมีทักษะทางสังคม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ .254, .128, .362, .334, และ .346 ตามลำดับ เมื่อทดสอบไคสแควร์ พบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและดัชนีความกลมกลืน (GFI) มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่า แบบทดสอบเขาวนอารมณ์ในแต่ละด้านเป็นไปตามความคิดของโกลแมน โดยมีคะแนนที่ปกติระหว่าง T_0 - T_{86}

ศุภนัยน์ ภูศิริ (วทัญญู สุวรรณเศรษฐ. 2545 : 70-71 ; อ้างอิงมาจาก ศุภนัยน์ ภูศิริ. 2543) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาด้านความฉลาดทางอารมณ์ของบุคลากรภายในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กรณีศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุม โดยศึกษาความเห็นของผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ผู้รับผิดชอบเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ภายในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนและผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เกี่ยวกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พร้อมทั้งศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พบว่า

1. การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญและมีความจำเป็นมากขึ้น เนื่องจากสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดในองค์กรและทำให้เกิดประโยชน์แก่ตัวบุคคล การทำงาน

และองค์การ โดยเฉพาะในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ต้องการบุคลากรมีคุณภาพเพื่อเป็นแม่พิมพ์ให้แก่เยาวชนทำให้การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้กับบุคลากรมีความสำคัญและจำเป็นมากขึ้น

2. การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้กับบุคลากรต้องมีการเตรียมความพร้อม โดยต้องมีทีมงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อทำการพิจารณาเป้าหมายและสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์การ เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาที่จะสามารถแก้ไขปัญหาได้ และจะนำพาองค์การไปสู่เป้าหมายได้ พร้อมกับต้องสร้างความเข้าใจและการยอมรับจากบุคลากรภายในองค์การก่อนการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วย

3. ปัจจัยที่เกื้อหนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้กับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ปัจจัยด้านองค์การ ได้แก่ เป้าหมายและนโยบายขององค์การ งบประมาณ ระบบอาวุโส วัฒนธรรมขององค์การ สภาพแวดล้อมในองค์การ ปัจจัยภายนอกองค์การ ได้แก่ สังคม วัฒนธรรม ภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ นโยบายรัฐบาล

4. การดำเนินการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้กับบุคลากรภายในมีขั้นตอนในการดำเนินการ คือ นำเสนอเรื่องการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์แก่ผู้บริหารระดับสูง ซึ่งผู้บริหารระดับสูงเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และพร้อมให้การสนับสนุน จึงได้อนุมัติให้มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ได้ ผู้รับผิดชอบจึงทำการวางแผนและดำเนินการพัฒนาโดยมีการประชาสัมพันธ์ซึ่งอาศัยสื่อต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย รับสมัครผู้ที่ต้องการเข้าร่วมในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยสมัครใจ เพื่อให้ได้กลุ่มบุคลากรเป้าหมาย ทำการประเมินและนำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนการดำเนินการตามที่กำหนดไว้

5. การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์จำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารซึ่งมีทัศนคติในแง่บวกกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้าใจและยอมรับถึงความแตกต่างของบุคคล ซึ่งจะมีแนวทางการพัฒนาที่แตกต่างกัน และเป็นไปตามความสมัครใจ จึงจะทำให้เกิดผลดีกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

รักชนก แก้ววิเชียร (2543 : บทคัดย่อ) ได้สร้างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตปริญญาตรี ปีการศึกษา 2542 จำนวน 431 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น ทำการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) แบบภาพพจน์ (image factor analysis) หมุนแกนองค์ประกอบแบบออร์ทอโกนอล (orthogonal) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (varimax) และตรวจสอบคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของแบบทดสอบด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค ผลการวิจัย พบว่า แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

สำหรับนิสิตปริญญาตรี จำนวน 66 ข้อ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง .50 -1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยมีค่าที (t-test) อยู่ระหว่าง 1.89 ถึง 7.64 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่ามี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) ด้านทักษะทางสังคม จำนวน 19 ข้อ มีค่าไอเกน (eigen value) เท่ากับ 14.75 และร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 22.4 (2) ด้านการควบคุมตนเอง จำนวน 9 ข้อ มีค่าไอเกน (eigen value) เท่ากับ 3.24 และร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 4.9 (3) ด้านการตระหนักรู้ตนเอง จำนวน 10 ข้อ มีค่าไอเกน (eigen value) เท่ากับ 1.89 และร้อยละของความแปรปรวน เท่ากับ 2.9 (4) ด้านการยอมรับกฎระเบียบ จำนวน 9 ข้อ มีค่าไอเกน (eigen value) เท่ากับ 1.49 และร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 2.3

กรมสุขภาพจิต (2543 : 103-109) ได้สร้างแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น 12-17 ปี และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับผู้ใหญ่ อายุ 18-60 ปี ซึ่งทั้งสองฉบับจะมีข้อคำถามที่เหมือนกันแต่แยกคะแนนเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติตามอายุ แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์นี้จะประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านเก่ง ด้านดี และด้านสุข ด้านดีได้ประเมินความสามารถในการควบคุมตนเอง และความต้องการของตนเอง การรู้จักเห็นใจผู้อื่นและการมีความรับผิดชอบ ด้านเก่งได้ประเมินความสามารถในการรู้จักตนเอง การมีแรงจูงใจ ความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหา และการแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้านสุข ประเมินความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข ซึ่งแบบประเมินทั้งหมดมี 52 ข้อ มีลักษณะให้ประเมินตนเอง โดยให้พิจารณาข้อความและประเมินว่าตนเองมีลักษณะดังข้อความนั้น 4 ช่วง คำตอบ คือ ไม่จริง จริงบางครั้ง ค่อนข้างจริง และจริงมาก

อัมพร หัสศิริ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถทางเชาวน์ปัญญา และความสามารถทางอารมณ์ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์ปัญญาและความสามารถทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีปัญหาการเรียน ในกลุ่มโรงเรียนทักซิณ อำเภอมืองจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 156 คน โดยใช้แบบทดสอบเชาวน์ปัญญาชื่อ Coloured Progressive Matrices และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ที่สร้างขึ้นโดยใช้แนวคิดของโกลแมน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .81 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีปัญหาการเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถทางเชาวน์ปัญญาอยู่ในเกณฑ์ไม่ดี กล่าวคือ มีเชาวน์ปัญญาระดับต่ำกว่า 90 และมีความสามารถทางอารมณ์ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านสมรรถนะส่วนบุคคลจะอยู่ในเกณฑ์ไม่ดี นอกจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์ปัญญาและความสามารถทางอารมณ์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .41 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

ภาวนา ต.วิเชียร (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระดับพฤติกรรมการทำงานและระดับความฉลาดทางอารมณ์ของครู เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะชีวสังคมและความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมการทำงานของครู และเพื่อหาตัวพยากรณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูในสังกัดเทศบาลในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ปีการศึกษา 2543 จำนวน 265 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะชีวสังคม แบบสอบถามวัดพฤติกรรมการทำงานของครู และแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการทำงานของครูอยู่ในระดับมากและความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับปานกลางและระดับต่ำโดยลักษณะชีวสังคมด้านเพศมีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการทำงานด้านพฤติกรรมการอบรมจริยธรรมแก่นักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านความรู้ ด้านสภาวะอารมณ์ สมรรถนะของความฉลาดทางอารมณ์ ค่านิยมและความเชื่อด้านความฉลาดทางอารมณ์และผลของความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ลักษณะชีวสังคมด้านเพศและความฉลาดทางอารมณ์สามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการสอนได้ โดยมีค่าอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 14.00 ลักษณะชีวสังคมด้านเพศและความฉลาดทางอารมณ์สามารถร่วมกันพยากรณ์ ด้านพฤติกรรมการอบรมจริยธรรมแก่นักเรียนได้ โดยมีค่าอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 17.00 ลักษณะชีวสังคมด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและความฉลาดทางอารมณ์ด้านสมรรถนะของความฉลาดทางอารมณ์สามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการทำงานเพื่อประโยชน์ของโรงเรียนได้ โดยมีค่าอำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 13.00 และลักษณะชีวสังคมด้านเพศและความฉลาดทางอารมณ์ด้านสมรรถนะของความฉลาดทางอารมณ์สามารถร่วมกันพยากรณ์ พฤติกรรมการทำงานของครูได้ โดยมีค่าอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 19.00

ประชัน จันทรสุข (โสภิต วัฒนเมธาวิ. 2545 : 58 ; อ้างอิงมาจาก ประชัน จันทรสุข. 2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี โดยใช้นักศึกษาพยาบาลเป็นหน่วยการสุ่ม จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วยแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จำนวน 1 ฉบับ และแบบประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช 3 ฉบับ ซึ่งแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจำนวน 100 ข้อ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ๆ ละ 20 ข้อ คือ ด้านการรับรู้อารมณ์ตนเอง ด้านการบริหารอารมณ์ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น ด้านคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพ

แบบทดสอบชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .91 มีค่าอำนาจจำแนกโดยใช้ t-test อยู่ในช่วง 1.96 ถึง 7.68 มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างที่คำนวณจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็น .41, .36, .52, .55 และ .57 ตามลำดับ ค่าองค์ประกอบทุกคู่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พรรณพร เรืองศรี (2544 : 69-71) ได้สร้างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยยึดแนวคิดของโกลแมน จำแนกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักรู้อารมณ์ของตน การบริหารจัดการกับอารมณ์ของตน การสร้างแรงจูงใจ การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น และการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น แบบวัดสร้างเป็นมาตราประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 3 ระดับ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย วิเคราะห์ความเหมาะสมของข้อกระทงแต่ละข้อโดยใช้โปรแกรม BIGSTEPS ความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายในตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบัค และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองโดยใช้โปรแกรมลิสเรล 8.14 ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์มีคุณภาพรายข้อที่เหมาะสม จำนวน 43 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ .85 และแบบวัดมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าไค-สแควร์เท่ากับ 1,597.47 ที่องศาอิสระเท่ากับ 801 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ .93 และค่าดัชนีความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ .92

พิมพ์พิมล เรืองฤทธิ์ (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต โดยเปรียบเทียบความแตกต่างของความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลต่างชั้นปี และหาความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์กับเกรดเฉลี่ยสะสมและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู กลุ่มตัวอย่าง 322 คน เลือกโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น จากนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 1-4 ของวิทยาลัยพยาบาล ในเขต 8 และ 9 ของกระทรวงสาธารณสุข เครื่องมือวิจัยเป็นแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าความเชื่อมั่น .93 และแบบสอบถามรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู มีค่าความเชื่อมั่น .82 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย วิเคราะห์ความแปรปรวนและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ร้อยละ 72 มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในช่วงเกณฑ์เฉลี่ย นักศึกษาพยาบาลต่างชั้นปีมีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน ($p > .05$) ความฉลาดทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ($r = .43, p < .01$) แต่ไม่

มีความสัมพันธ์กับเกรดเฉลี่ยสะสมและการอบรมเลี้ยงแบบเข้มงวดกวดขัน การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

แสงหล้า โปธา (2544 : บทคัดย่อ) ได้สร้างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยแบบทดสอบมีจำนวน 54 ข้อ มีสองตอนคือ ตอนที่ 1 เป็นการวัดสมรรถนะส่วนบุคคล 34 ข้อ แยกเป็นด้านการตระหนักรู้ตนเอง 23 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ด้านการควบคุมตนเอง 7 ข้อและด้านการสร้างแรงจูงใจ 4 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นสถานการณ์ 5 ตัวเลือก ตอนที่ 2 เป็นการวัดสมรรถนะทางสังคม จำนวน 20 ข้อ แยกเป็นด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา 5 ข้อและทักษะทางสังคม 15 ข้อ เป็นแบบสถานการณ์ 5 ตัวเลือกแบบทดสอบชุดนี้มีความเที่ยงตรงเชิงปรាកฏทุกข้อ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตั้งแต่ .60 ขึ้นไปทุกข้อ มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างตั้งแต่ .30 ขึ้นไป มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .85 ความเชื่อมั่นของสมรรถนะส่วนบุคคลเป็น .79 และสมรรถนะทางสังคมเป็น .80

อารีรัตน์ หมื่นมา (2544 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ชนิดมาตราส่วนประมาณค่าและสถานการณ์สำหรับวัยเด็กตอนปลาย จังหวัดลำพูน เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพของแบบวัดชนิดมาตราส่วนและสถานการณ์ และสร้างเกณฑ์ปกติ ซึ่งแบบวัดทั้งสองชนิดมุ่งวัดสมรรถนะส่วนบุคคล ประกอบด้วย ด้านการตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง การสร้างแรงจูงใจ และมุ่งวัดสมรรถนะทางสังคม ประกอบด้วย การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทักษะทางสังคม การศึกษาพบว่า แบบวัดทั้งสองชนิดมีความเที่ยงตรงเชิงปรាកฏตั้งแต่ .80 ขึ้นไป ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยวิธีวิเคราะห์พหุลักษณะ – พหุวิธี มีค่าความเที่ยงตรงเชิงคล้อยตามตั้งแต่ .41 ถึง .83 และความเที่ยงตรงเชิงจำแนกตั้งแต่ .18 ถึง .41 ความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า และแบบทดสอบสถานการณ์ มีค่าเท่ากับ .88 และ .99 ตามลำดับ

โสภิต วัฒนเมธาวี (2545 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา โดยแบบทดสอบมี 5 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง ฉบับที่ 2 ด้านการบริหารจัดการกับอารมณ์ตนเอง ฉบับที่ 3 ด้านการจูงใจตนเอง ฉบับที่ 4 ด้านการรับรู้อารมณ์และความต้องการของคนอื่น ฉบับที่ 5 ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น พบว่า แบบทดสอบที่สร้างขึ้นทั้ง 5 ฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ .77 ถึง .86 มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีเกณฑ์ปกติคะแนนที่ระหว่าง T_{19} ถึง T_{70}

ปรีญา บำรุงเสนา (2545 : 70-71) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับสัมพันธภาพภายในครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพัทลุง จำนวน 389 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ 5 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบภายในตนเอง องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์ประกอบด้านการปรับตัวทางอารมณ์ องค์ประกอบด้านการจัดการกับความเครียด และองค์ประกอบด้านลักษณะอารมณ์โดยทั่วไป มีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ .919 และแบบทดสอบสัมพันธ์ภาพในครอบครัวมีค่าความเชื่อมั่น .89 ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ($r = .86$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความฉลาดทางอารมณ์ 5 องค์ประกอบ มีความสัมพันธ์กับสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ($R = .87$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ธีรานิตย์ สันติพิฤทธิ (2546 : 117-118) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักวิชาการสาธารณสุขในเขต 12 โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็น นักวิชาการสาธารณสุข ระดับ 3-8 ในเขต 12 จำนวน 340 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง ด้านการบริหารจัดการกับอารมณ์ตนเอง ด้านการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง ด้านการรับรู้อารมณ์และความต้องการของผู้อื่น ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ตามแนวทฤษฎีของโกลแมน และแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพของผู้นำ ตามแนวทฤษฎีของไอแซกส์ และกิลฟอร์ด แบบทดสอบทุกฉบับมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มีค่า IOC .70 ขึ้นไป มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยความสัมพันธ์ของคะแนนรายข้อกับคะแนนรายด้านกับคะแนนรวมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 5 ด้าน มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .94, .96, .93, .95, และ .95 ตามลำดับ แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 5 ด้าน มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .84 และแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 ผลการศึกษาพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับบุคลิกภาพความเป็นผู้นำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นว่า เครื่องมือวัดความฉลาดทางอารมณ์ส่วนใหญ่เป็นแบบทดสอบที่ให้ผู้ตอบรายงานตนเองและมีวิธีการตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า และการใช้สถานการณ์สมมติเข้ามาเป็นข้อคำถามในการทดสอบ เพราะส่วนใหญ่จะถามความรู้สึก โดยมีลักษณะร่วมกันในการรับรู้อารมณ์ตนเอง การเข้าใจผู้อื่นและการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แบบทดสอบสถานการณ์ เพราะแบบทดสอบสถานการณ์เป็นแบบทดสอบชนิดหนึ่งซึ่งไม่ถามโดยตรง แต่จะใช้สถานการณ์ที่สร้างขึ้นเป็นสื่อในการลงความจริงจากผู้ตอบ เพราะในการวัดความรู้สึก ลักษณะหรือคุณธรรมบางอย่างถ้าถามตรง ๆ คำตอบที่ได้

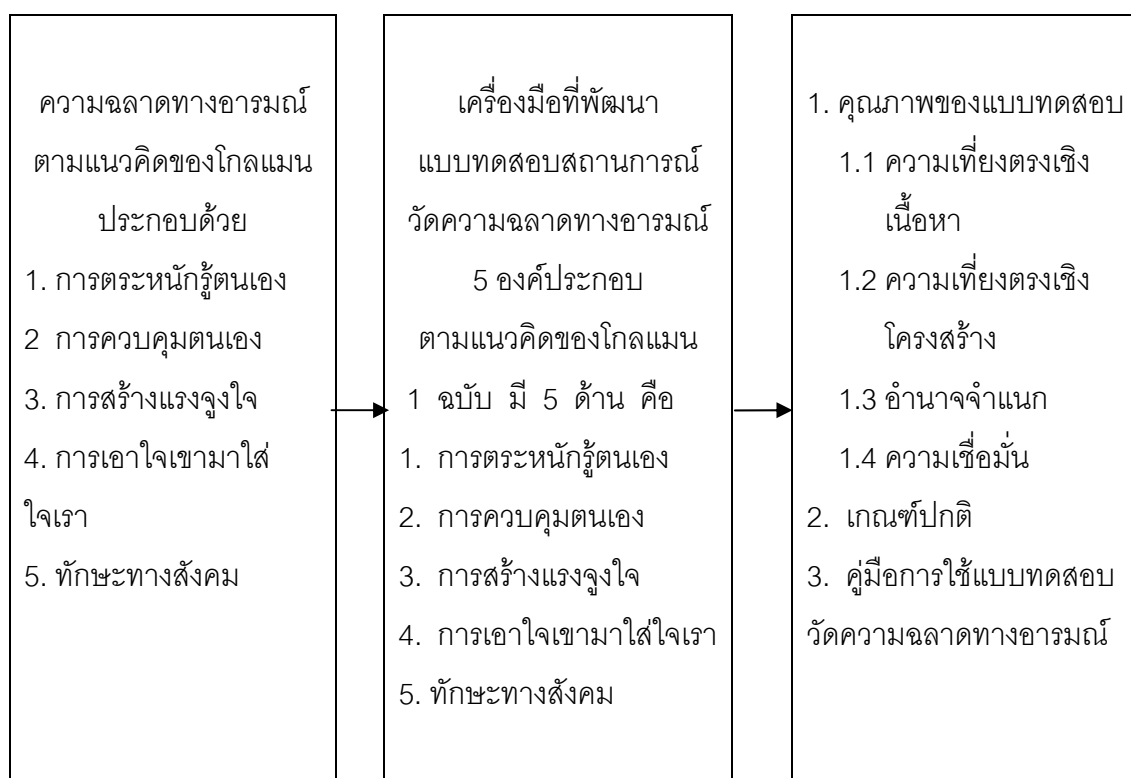
อาจมีการเสแสร้งไปในทางบวกหรือลบได้ จึงมีความจำเป็นต้องถามย้อน โดยการตั้งสถานการณ์อื่นมาแล้วให้ผู้ตอบเลือกหรือแสดงความคิดเห็นต่อสถานการณ์นั้นหลาย ๆ ข้อความในเรื่องเดียวกันแล้วพิจารณาดูแนวโน้มหรือจับเลขศัณยจากคำถาม (อารีรัตน์ หมื่นมา. 2544 : 43 ; อ้างอิงมาจาก เฝียน ไชยศร. 2526 : 63) ผู้วิจัยจึงสร้างแบบทดสอบที่เป็นสถานการณ์ โดยมีตัวเลือก 3 ตัวเลือก เพื่อให้ผู้ตอบเลือกคำตอบ โดยในตัวเลือกแต่ละข้อจะมีน้ำหนักในตัวของตัวเอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้ เป็นการพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ โดยการหาคุณภาพและสร้างเกณฑ์ปกติ ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่สร้างตามแนวคิดทฤษฎีของโกลแมน มีองค์ประกอบของการวัดความฉลาดทางอารมณ์ 5 ด้าน คือ การตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง การสร้างแรงจูงใจ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทักษะทางสังคม

แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบทดสอบสถานการณ์โดยสถานการณ์ที่นำมาใช้ในการวัดความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนนั้น ประกอบด้วย สถานการณ์นอกโรงเรียน และสถานการณ์ในโรงเรียน สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนเป็นเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Rubric scoring) โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงทางอารมณ์ การควบคุมตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง การจัดการกับอารมณ์ การจูงใจตนเอง การเข้าใจ ผู้อื่น การสร้างความสัมพันธ์ และการแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างบุคคล มาประยุกต์ใช้และกำหนดเป็นเกณฑ์การให้คะแนน ซึ่งกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 1 , 2 และ 3 คะแนนตามลำดับขั้นของความสามารถของความฉลาดทางอารมณ์ที่บุคคลแสดงออกมา

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการหาคุณภาพของแบบทดสอบในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ความเที่ยงตรงเชิง โครงสร้าง (construct validity) อำนาจจำแนก (discrimination) ของข้อสอบ และ ความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบทดสอบ เมื่อมีการทดสอบกับนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างแล้วจึงนำคะแนนมาสร้างเป็นเกณฑ์ปกติ เพื่อจะได้ทราบถึงระดับความฉลาดทางอารมณ์ และได้คะแนนที่-ปกติ ของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์
สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในพื้นที่ภาคใต้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่พัฒนา
3. ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือ
4. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในเขตพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 8 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 1,227 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.2549 :1-35)

2. กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในเขตพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 8 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 515 คน โดยวิธีการสุ่มโดยกำหนดสัดส่วน (quota sampling) มีขั้นตอน การสุ่มดังนี้

2.1 ประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาโดยใช้ตารางยามานะ (Yamane. 1973 : 886-887) ดังนี้

2.1.1 เพื่อใช้ในการทดลองเครื่องมือครั้งที่ 1 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ทั้งนี้ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 300 คน

2.1.2 เพื่อใช้ในการทดลองเครื่องมือครั้งที่ 2 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ทั้งนี้ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนร้อยละ 4 ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 410 คน

2.1.3 เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ทั้งนี้ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 514 คน

2.2 โรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 8 โรงเรียน คือ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี โรงเรียนศึกษา

สงเคราะห์พัทลุง จังหวัดพัทลุง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นราธิวาส จังหวัดนราธิวาส โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 19 จังหวัดนครศรีธรรมราช โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 20 จังหวัดชุมพร โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 35 จังหวัดพังงา โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 36 จังหวัดภูเก็ต โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่ โดยใช้นักเรียนช่วงชั้นที่ 2

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักเรียนแต่ละโรงเรียนและจำนวนร้อยละของนักเรียนในแต่ละโรงเรียน มีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โรงเรียน จำนวนนักเรียนและร้อยละของจำนวนนักเรียนในแต่ละโรงเรียน

โรงเรียน	ประชากร	ระดับชั้น			ร้อยละของจำนวนนักเรียนแต่ละโรงเรียน
		ป.4	ป.5	ป.6	
ศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานี	151	41	42	68	12
ศึกษาสงเคราะห์พัทลุง	126	36	43	47	10
ศึกษาสงเคราะห์นราธิวาส	100	33	34	33	8
ราชประชานุเคราะห์ 19	178	55	55	68	15
ราชประชานุเคราะห์ 20	128	38	42	48	10
ราชประชานุเคราะห์ 35	154	42	51	61	13
ราชประชานุเคราะห์ 36	200	66	65	69	16
ราชประชานุเคราะห์ 37	190	59	64	67	16
รวม	1,227	370	396	461	100
ร้อยละของนักเรียนแต่ละระดับชั้น	100	30	32	38	-

2.3 สุ่มกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ ใช้กลุ่มตัวอย่าง 515 คน จากทั้ง 8 โรงเรียน โดยใช้อัตราส่วนนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 : ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 : ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็น 30 : 32 : 38 ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้นักเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ตามอัตราส่วน ดังนี้

2.3.1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 154 คน คิดเป็น 30 %

2.3.2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 163 คน คิดเป็น 32 %

2.3.3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 198 คน คิดเป็น 38 %

2.4 สุ่มโรงเรียนเพื่อใช้เป็นกลุ่มทดลองเครื่องมือ ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มทดลองเครื่องมือ ครั้งที่ 1 จากโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานี โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 19 จำนวน 300 คน ได้กลุ่มทดลองเครื่องมือ ครั้งที่ 2 จากโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 20 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 35 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 36 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นราธิวาส จำนวน 412 คน รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อโรงเรียน จำนวนนักเรียนในแต่ละชั้นที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละครั้ง เสนอไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 รายชื่อโรงเรียนและจำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน								
	ทดลองครั้งที่1			ทดลองครั้งที่2			หาคุณภาพ		
	ป.4	ป.5	ป.6	ป.4	ป.5	ป.6	ป.4	ป.5	ป.6
ศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ฯ	23	24	40				18	17	28
ศึกษาสงเคราะห์พัทลุง				20	28	30	16	15	17
ศึกษาสงเคราะห์นราธิวาส				19	18	17	14	16	16
ราชประชานุเคราะห์ 19	35	36	38				20	19	30
ราชประชานุเคราะห์ 20				22	25	29	16	17	19
ราชประชานุเคราะห์ 35				24	29	36	18	22	25
ราชประชานุเคราะห์ 36				38	38	39	28	27	30
ราชประชานุเคราะห์ 37	35	35	34				24	29	33
รวม	93	95	112	123	138	151	154	163	198
รวมทั้งหมด	300			412			515		

เครื่องมือที่พัฒนา

เครื่องมือที่พัฒนาในครั้งนี้เป็นแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ชนิดสถานการณ์แบบเลือกตอบ โดยมีกรอบการพัฒนาแบบทดสอบ ดังนี้

1. กรอบเนื้อหาของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

ในการพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์มีกรอบเนื้อหาเป็นสถานการณ์ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สร้างขึ้นตามแนวคิดของโกลแมน มี 5 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้ตนเอง ด้านการควบคุมตนเอง ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ด้านทักษะทางสังคม

2. กรอบของเกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

กรอบของเกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ มีลักษณะการให้คะแนนแบบรูบรีค (Rubric scoring) นิยมใช้เกณฑ์การประเมิน 3 ระดับ (ทิวต์ธ์ มณีโชติ. 2549 : 6) มาเป็นเกณฑ์ในการประเมินครั้งนี้ โดยให้คะแนนเป็น 1,2 และ 3 คะแนน ซึ่งกำหนดจากพฤติกรรมหรือความรู้สึกที่แสดงออกมาในแต่ละระดับความสามารถของความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคลต่อสถานการณ์ โดยยึดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

2.1 ด้านการตระหนักรู้ตนเอง มีคุณลักษณะพฤติกรรม 3 คุณลักษณะพฤติกรรม และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

2.1.1 ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของตนเอง

ให้ 1 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการไม่รับรู้อารมณ์ที่เกิดขึ้น

ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการแสดงพฤติกรรมไปตามสภาพอารมณ์

ให้ 3 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการรู้เท่าทันอารมณ์และแสดงออกอย่าง

เหมาะสม

2.1.2 ความมั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตนเอง

ให้ 1 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงว่ามีความมั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตนเองว่าด้อยกว่าผู้อื่น

ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงว่ามีความมั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตนเองว่ามากกว่าผู้อื่น

ให้ 3 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงว่ามีความมั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตนเองว่าเท่าเทียมผู้อื่น

2.1.3 ประเมินตนเองตามความเป็นจริง

ให้ 1 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการรู้จักจุดเด่นจุดด้อยของตัวเอง

ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการยอมรับความสามารถของตนเองตามความเป็นจริง

ให้ 3 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการยอมรับและพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง

2.2 ด้านการควบคุมตนเอง มีคุณลักษณะของพฤติกรรมเป็น 4 คุณลักษณะพฤติกรรม และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

2.2.1 พฤติกรรมเปิดใจกว้างและยอมรับสิ่งใหม่

ให้ 1 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการเปิดใจกว้างและยอมรับแนวคิดแนวทางหรือ ข้อมูลใหม่แต่ไม่ปฏิบัติตาม

ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการเปิดใจกว้างและยอมรับแนวคิดแนวทางหรือ ข้อมูลใหม่ที่คล้ายกับแนวคิดของตนเท่านั้น

ให้ 3 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการเปิดใจกว้างและยอมรับแนวคิดแนวทางหรือ ข้อมูลใหม่ที่แตกต่างกับแนวคิดของตนในทางตรงข้ามซึ่งพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์

2.2.2 พฤติกรรมการจัดการกับภาวะอารมณ์และความฉุนเฉียวได้

ให้ 1 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการแสดงออกทางอารมณ์หรือพฤติกรรมทันทีโดยไม่คำนึงถึงผลที่ตามมา

ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการแสดงออกทางอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ได้รับการไตร่ตรองเพื่อลดความรุนแรงในบางสถานการณ์

ให้ 3 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการแสดงออกทางอารมณ์หรือพฤติกรรมที่เหมาะสมโดยผลที่ตามมาเป็นไปในทางที่ดีในทุกสถานการณ์

2.2.3 พฤติกรรมยืดหยุ่นในความคิดและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้

ให้ 1 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการไม่สามารถปรับตัวเพื่อจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้

ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการปรับตัวได้ แต่ขาดความยืดหยุ่นในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลง

ให้ 3 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการปรับตัวได้ทุกสถานการณ์ และจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้เหมาะสม

2.2.4 พฤติกรรมการแสดงความรับผิดชอบรักษาความเป็นผู้ซื่อสัตย์และ
คงไว้ซึ่งคุณงามความดีแห่งตน

ให้ 1 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการพยายามหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบต่อการ
กระทำ รักษาความเป็นผู้ซื่อสัตย์และคงไว้ซึ่งคุณงามความดีเฉพาะต่อหน้าผู้อื่น

ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบต่อการกระทำ
รักษาความเป็นผู้ซื่อสัตย์และคงไว้ซึ่งคุณงามความดีในบางครั้ง

ให้ 3 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการรับผิดชอบต่อการกระทำ รักษาความเป็นผู้
ซื่อสัตย์และคงไว้ซึ่ง คุณงามความดีทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น

2.3 ด้านการสร้างแรงจูงใจ คุณลักษณะพฤติกรรมเป็น 4 คุณลักษณะพฤติกรรม
และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

2.3.1 พฤติกรรมกระตุ้นเตือนตนเองให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ให้ 1 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการนำแนวคิดหรือวิธีการเดิมมาใช้ในการ
ทำงาน

ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการมีการประยุกต์แนวคิดหรือวิธีการมาใช้ในการ
การทำงาน

ให้ 3 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการนำแนวคิดหรือวิธีการใหม่มาใช้ในการ
ทำงานและเกิดประโยชน์

2.3.2 พฤติกรรมให้กำลังใจตนเองผลักดันสู่เป้าหมายจนสำเร็จ

ให้ 1 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการขาดแรงจูงใจเพื่อให้ทำงานได้

ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการจูงใจตนเองเพื่อให้ทำงานได้สำเร็จ

ให้ 3 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการจูงใจตนเองเพื่อให้ทำงานได้สำเร็จและเกิด
ประโยชน์ต่อสังคม

2.3.3 พฤติกรรมจงรักภักดี ยึดมั่นเป้าหมายของกลุ่ม

ให้ 1 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการยึดมั่นกับความรู้สึกหรือเป้าหมายของตน
มากกว่าเป้าหมายของกลุ่ม

ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการยึดมั่นกับความรู้สึกหรือเป้าหมายของกลุ่ม
บ้างหากมีโอกาส

ให้ 3 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการยึดมั่นกับความรู้สึกหรือเป้าหมายของกลุ่ม
โดยไม่ทอดทิ้งไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด

2.3.4 พฤติกรรมพยายามปรับปรุงสิ่งที่ดี มีมาตรฐาน

ให้ 1 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการไม่พยายามปรับปรุงผลงานถึงแม้ได้รับคำชี้แนะ

ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการพยายามที่จะปรับปรุงผลงานให้ได้มาตรฐานในบางครั้ง

ให้ 3 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการพยายามปรับปรุงผลงานเพื่อให้ได้มาตรฐานเสมอ

2.4 ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีคุณลักษณะพฤติกรรม 2 คุณลักษณะ พฤติกรรม และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

2.4.1 พฤติกรรมการรับรู้ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น

ให้ 1 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการไม่รับรู้อารมณ์และความต้องการของผู้อื่น

ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการรับรู้อารมณ์และความต้องการของผู้อื่นในบางครั้ง

ให้ 3 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการรับรู้อารมณ์และความต้องการของผู้อื่นได้ถูกต้อง

2.4.2 พฤติกรรมการพัฒนาผู้อื่น

ให้ 1 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการรับรู้ความสามารถผู้อื่น

ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการรับรู้และชื่นชมความสามารถผู้อื่น

ให้ 3 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการรับรู้ ชื่นชม ส่งเสริมความสามารถผู้อื่น

2.5 ด้านทักษะทางสังคม มีคุณลักษณะพฤติกรรม 3 คุณลักษณะ พฤติกรรมและมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

2.5.1 พฤติกรรมมีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น

ให้ 1 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงความมีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่นเฉพาะกับคนที่สนิทสนมหรือคุ้นเคยเท่านั้น

ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงความมีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่นที่ไม่คุ้นเคยได้

ให้ 3 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงความมีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่นที่ไม่เคยรู้จักมาก่อนได้

2.5.2 พฤติกรรมสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

ให้ 1 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยเฉพาะกับคนที่สนิทสนมหรือคุ้นเคยเท่านั้น

ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่ไม่คุ้นเคยได้

ให้ 3 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่ไม่รู้จักมาก่อนได้อย่างเหมาะสม

2.5.3 พฤติกรรมแก้ไขความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม

ให้ 1 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการแก้ไขความขัดแย้งโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือได้ตามความต้องการ

ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการแก้ไขความขัดแย้งโดยทั้งสองฝ่ายไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือได้ตามความต้องการ

ให้ 3 คะแนน เมื่อเลือกคำตอบที่แสดงถึงการแก้ไขความขัดแย้งโดยมีการร่วมมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือได้ตามความต้องการทั้งสองฝ่าย

3. ตัวอย่างของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

3.1 ตัวอย่างแบบทดสอบด้านการตระหนักรู้ตนเอง

3.1.1 พฤติกรรมความสามารถในการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของตนเอง
สถานการณ์ที่ (0) ถ้านักเรียนสอบไม่ผ่านวิชาใดวิชาหนึ่งของภาคเรียนนี้ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

ก. รู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติเพราะคนอื่นก็สอบไม่ผ่าน (1)

ข. เสียใจและกังวลกลัวผู้ปกครองตำหนิ (2)

ค. ยอมรับความจริงและพยายามใหม่ในครั้งต่อไป (3)

3.1.2 พฤติกรรมความมั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตนเอง
สถานการณ์ที่ (0) ทุกครั้งที่ครูมอบหมายให้นักเรียนทำงาน นักเรียนจะทำงานด้วยความตั้งใจ และเมื่อทำงานเสร็จนิทานนักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

ก. ผลงานมักไม่ดีเท่าผลงานของเพื่อน (1)

ข. ผลงานมักดีกว่าผลงานของเพื่อนๆหลายคน (2)

ค. ผลงานมักจะออกมาดีพอ ๆ กับเพื่อนคนอื่น ๆ (3)

3.1.3 พฤติกรรมประเมินตนเองตามความเป็นจริง

สถานการณ์ที่ (0) นักเรียนเป็นตัวแทนของกลุ่มออกไปรายงานหน้าชั้น พบข้อบกพร่องของตนเอง คือ มีอาการประหม่า พุดผิดๆ ถูกๆ ถ้าต้องมีการรายงานในครั้งต่อไป นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. รู้ว่าตนเองพุดไม่คล่อง จึงให้คนอื่นออกไปรายงานดีกว่า (1)
- ข. รู้ว่าตนเองพุดไม่คล่อง จึงขอทำอย่างอื่นที่เหมาะสมกับตนเอง (2)
- ค. รู้ว่าตนเองพุดไม่คล่อง จึงพยายามฝึกฝนตนเองให้มากขึ้น (3)

3.2 ตัวอย่างแบบทดสอบด้านการควบคุมตนเอง

3.2.1 พฤติกรรมใจกว้างและยอมรับสิ่งใหม่

สถานการณ์ที่ (0) ขณะที่เจกำลังวาดภาพเพื่อส่งเข้าประกวดในงานสัปดาห์วิทยาศาสตร์ของโรงเรียน เขตดูแลวิจารณ์ภาพวาดของเจ ถ้านักเรียนเป็นเจ นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. วาดภาพต่อไปโดยไม่สนใจคำวิจารณ์ของเขต (1)
- ข. แก้ไขเพิ่มและเพิ่มเติมในส่วนที่ตนเห็นด้วยเท่านั้น (2)
- ค. ยอมรับคำวิจารณ์ของเขตและปรับปรุงงานของตน (3)

3.2.2 พฤติกรรมการจัดการกับภาวะอารมณ์และความฉุนเฉียวได้

สถานการณ์ที่ (0) โด่งชอบพุดล้อเลียนชื่อพ่อแม่ของต้าอยู่เป็นประจำ ถ้านักเรียนเป็นต้า นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. โกรธและชกหน้าของโด่งไปหนึ่งที (1)
- ข. ไม่ได้ตอบแต่จะหาโอกาสเอาคืนภายหลัง (2)
- ค. ระวังความโกรธเอาไว้และเดินเลี่ยงไปที่อื่น (3)

3.2.3 พฤติกรรมยืดหยุ่นในความคิดและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้

สถานการณ์ที่ (0) ผู้ปกครองของหญิงสัญญาว่าจะพาไปเที่ยวในช่วงปิดเทอม แต่เมื่อถึงเวลาจริงๆ ปรากฏว่าติดธุระไม่สามารถพาไปได้ ถ้านักเรียนเป็นหญิง นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. น้อยใจ พยายามหลบหน้าและไม่ยอมพุดคุยกับผู้ปกครอง (1)
- ข. เสียใจและผิดหวังแต่จะหากิจกรรมอื่นทำแทน (2)
- ค. รับฟังเหตุผลของผู้ปกครองและรอเที่ยวในโอกาสต่อไป (3)

3.2.4 พฤติกรรมการแสดงความรับผิดชอบ รักษาความเป็นผู้ซื่อสัตย์และคงไว้ซึ่งคุณงามความดีแห่งตน

สถานการณ์ที่ (0) เบียร์ไปเล่นฟุตบอลข้างบ้าน แล้วเตะไปโดนกระจกบ้านข้าง ๆ ตก ถ้านักเรียนเป็นเบียร์ นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. รีบวิ่งไปที่อื่นเพราะกลัวเจ้าของบ้านจับได้ (1)
- ข. รีบวิ่งเข้าบ้าน ถ้าเจ้าของบ้านรู้ค่อยไปขอโทษ (2)
- ค. เข้าไปขอโทษเจ้าของบ้านแม้เขาไม่เห็นว่าเป็นเราทำ (3)

3.3 ตัวอย่างแบบทดสอบด้านการสร้างแรงจูงใจ

3.3.1 พฤติกรรมกระตุ้นเตือนตนให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

สถานการณ์ที่ (0) ในวันปีใหม่ ครูมอบหมายให้นักเรียนประดิษฐ์การ์ดอวยพรปีใหม่คนละ 1 ชิ้น นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ดูแบบตามหนังสือและลงมือทำตามแบบด้วยตนเอง (1)
- ข. ดูแบบจากเพื่อนและนำมาปรับปรุงเป็นผลงานของตนเอง (2)
- ค. คิดรูปแบบที่แตกต่างจากเพื่อนและลงมือทำด้วยตนเอง (3)

3.3.2 พฤติกรรมให้กำลังใจตนเองผลักดันสู่เป้าหมายจนสำเร็จ

สถานการณ์ที่ (0) ในการทำงาน ถ้านักเรียนพบว่างานที่รับผิดชอบเป็นงานที่มีความยากลำบากและมีอุปสรรค นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ขอให้เพื่อนที่เรียนเก่งและมีความสามารถช่วยทำ (1)
- ข. นำงานไปปรึกษาหรือขอคำแนะนำจากเพื่อนที่เรียนเก่ง (2)
- ค. หาทางแก้ไขและพยายามทำต่อไปเพื่อให้งานสำเร็จ (3)

3.3.3 พฤติกรรมจงรักภักดี ยึดมั่นเป้าหมายของกลุ่ม

สถานการณ์ที่ (0) ครูมอบหมายให้นักเรียนและเพื่อนในชั้นร่วมกันจัดบอร์ดเกี่ยวกับ “กิจกรรมของโรงเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 2 ” นักเรียนจะทำอย่างไรให้งานของชั้นสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย

- ก. ช่วยเพื่อนๆ จัดบอร์ด โดยรับหน้าที่เฉพาะที่ตนถนัดที่สุด (1)
- ข. ช่วยเพื่อนจัดบอร์ด เฉพาะในส่วนที่ครูมอบหมายให้ทำ (2)
- ค. ช่วยเพื่อนๆ ทำงานทุกฝ่ายจัดบอร์ดอย่างเต็มที่ (3)

3.3.4 พฤติกรรมพยายามปรับปรุงสิ่งที่ดี มีมาตรฐาน

สถานการณ์ที่ (0) ครูสาครให้พรนำการบ้านคณิตศาสตร์ที่นำมาส่งกลับไปแก้ไขใหม่ในข้อที่มีวิธีทำและคำตอบยังไม่ถูกต้อง ถ้านักเรียนเป็นนพร นักเรียนจะอย่างไร

- ก. แก้ไขใหม่ โดยขอคู่มือการบ้านคณิตศาสตร์จากเพื่อนที่ทำถูกทุกข้อ (1)
- ข. แก้ไขใหม่ โดยรวมกลุ่มกับเพื่อนคนอื่น ๆ ที่ทำผิดเหมือนกับตน (2)
- ค. แก้ไขใหม่ โดยทำความเข้าใจกับข้อที่ผิดและพยายามแก้ไขให้ถูกต้อง (3)

3.4 ตัวอย่างแบบทดสอบด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา

3.4.1 พฤติกรรมการรับรู้อารมณ์และความต้องการของผู้อื่น

สถานการณ์ที่ (0) ไก่ชวนแก้วออกไปธุระนอกโรงเรียนแต่แก้วยังทำงานไม่เสร็จ ถ้านักเรียนเป็นไก่ นักเรียนจะอย่างไร

- ก. ขอให้แก้วออกไปด้วยกันก่อนแล้วค่อยกลับมาทำ (1)
- ข. บอกให้แก้วรีบทำงานให้เสร็จจะได้ออกไปด้วยกัน (2)
- ค. ช่วยแก้วทำงานให้เสร็จก่อนแล้วค่อยออกไปด้วยกัน (3)

3.4.2 พฤติกรรมการพัฒนาผู้อื่น

สถานการณ์ที่ (0) พี่สาวของใจมีความสามารถในการทำขนมหลายชนิด ในช่วงปิดจึงอยากทำขนมขายเพื่อหารายได้ ถ้านักเรียนเป็นใจนักเรียนจะอย่างไร

- ก. รู้ว่าพี่สาวทำขนมอร่อยแต่ไม่แน่ใจว่าจะขายได้หรือเปล่า (1)
- ข. รู้ความต้องการของพี่ ถ้าพี่อยากทำก็จะช่วยเท่าที่ทำได้ (2)
- ค. รู้ว่าพี่สาวต้องการทำขนมขาย จึงอาสาจะนำขนมไปขายให้ (3)

3.5 ตัวอย่างแบบทดสอบด้านทักษะทางสังคม

3.5.1 พฤติกรรมมีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น

สถานการณ์ที่ (0) ขณะที่นุ่นกำลังทำความสะอาดห้องเรียน เธอเห็นครูยุพากำลังถือของเดินผ่านหน้าห้อง ถ้านักเรียนเป็นนุ่น นักเรียนจะอย่างไร

- ก. รีบเข้าไปช่วยหิ้วของทันที เพราะครูยุพเป็นครูผู้ปกครองของนุ่น (1)
- ข. รีบเข้าไปช่วยหิ้วของทันที เพราะครูยุพเคยสอนนุ่นตอนเรียนชั้น ป.1 (2)
- ค. รีบเข้าไปช่วยหิ้วของทันที ถึงแม้ว่าครูจะไม่เคยสอนนุ่นมาก่อน (3)

3.5.2 พฤติกรรมสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

สถานการณ์ที่ (0) เมื่อทางโรงเรียนประกาศรับสมัครนักเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการเข้าค่ายผู้นำเยาวชน นักเรียนจะสมัครหรือไม่เพราะเหตุใด

- ก. สมัคร เพราะเพื่อนสนิทก็จะสมัครด้วย (1)
- ข. สมัคร เพราะเห็นเพื่อนห้องข้างก็ไปสมัครกันหลายคน (2)
- ค. สมัคร เพราะอยากร่วมกับกิจกรรมกับคนหมู่มาก (3)

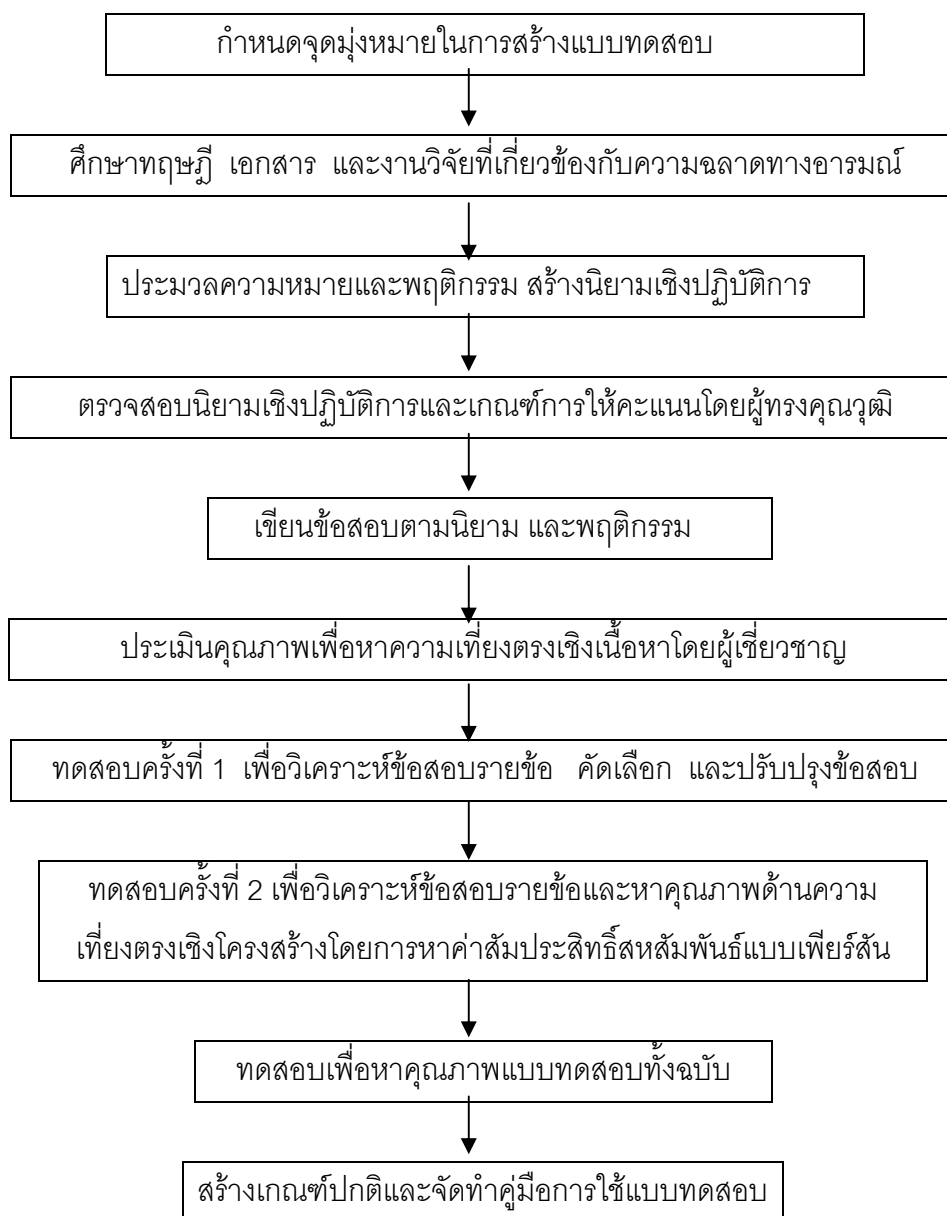
3.5.3 พฤติกรรมแก้ไขความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม

สถานการณ์ที่ (0) มายด์และเมย์มีหน้าที่พาขยะไปทิ้งในเวรประจำวันพุธ แต่ทั้งคู่มักจะเกี่ยงกันเสมอ ถ้านักเรียนเป็นหัวหน้าเวรประจำวันนักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ให้มายด์นำขยะไปทิ้งเพราะมายด์ มักเกี่ยงงานบ่อย ๆ (1)
- ข. ให้ทั้งสองช่วยกันทิ้งขยะตลอดทั้งเดือน (2)
- ค. กำหนดให้สมาชิกได้หมุนเวียนหน้าที่กันทุกคน (3)

ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือ

ขั้นตอนการพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ มีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนการพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

จากภาพที่ 3 แสดงรายละเอียดการพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ มีขั้นตอนการพัฒนาแบบทดสอบ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาแบบทดสอบ

เพื่อพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ ในประเด็นต่อไปนี้

1.1 หาคุณภาพของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

1.2 สร้างเกณฑ์ปกติ (norms) และคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

2. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะที่แสดงถึงความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบและขั้นตอนการพัฒนาแบบทดสอบ มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

2.2 รวบรวมความหมาย ขอบข่ายและพฤติกรรมของความฉลาดทางอารมณ์

2.3 ศึกษารูปแบบเครื่องมือที่ใช้วัดความฉลาดทางอารมณ์ว่ารูปแบบใดเหมาะสมที่สุด ผู้วิจัยเลือกใช้แบบทดสอบสถานการณ์ ชนิดเลือกตอบเนื่องจากการวัดความฉลาดทางอารมณ์เป็นการวัดความรู้สึก ถ้าถามตรงๆอาจมีการเสแสร้งไปในทางบวกหรือลบได้

3. ประมวลความหมายและพฤติกรรม เพื่อสร้างนิยามเชิงปฏิบัติการและกำหนดกรอบเกณฑ์ให้คะแนน

3.1 ประมวลความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ และลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของความฉลาดทางอารมณ์

3.2 สร้างนิยามเชิงปฏิบัติการของความฉลาดทางอารมณ์ และกำหนดกรอบเกณฑ์การให้คะแนน ซึ่งกำหนดจากพฤติกรรมหรือความรู้สึกที่แสดงออกมาในแต่ละระดับความสามารถของความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคลต่อสถานการณ์ โดยให้คะแนนเป็น 1, 2 และ 3 คะแนน

4. ตรวจสอบนิยามเชิงปฏิบัติการและเกณฑ์การให้คะแนนโดยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีประสบการณ์ทางการสอนหรือทำงานทางด้านจิตวิทยา ซึ่งมีวุฒิ การศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปและมีประสบการณ์อย่างน้อย 4 ปี จำนวน 2 คน ผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในการสร้างแบบทดสอบ ซึ่งมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์อย่างน้อย 4 ปี จำนวน 2 คน และครูผู้สอนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ซึ่งมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทด้านการศึกษา และมีประสบการณ์ในการสอนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ อย่างน้อย 4

ปี จำนวน 1 คน พิจารณาความเหมาะสมของเกณฑ์การให้คะแนน โดยใช้เกณฑ์การตัดสินความเหมาะสมของคะแนนจากผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสอดคล้องกันจำนวน 4 ใน 5 คนขึ้นไป (รายนามดังปรากฏในภาคผนวก ก หน้า 154)

5. เขียนข้อสอบตามนิยามและพฤติกรรม ซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ เป็นแบบทดสอบสถานการณ์ชนิดเลือกตอบ มีข้อคำถามจำนวน 112 ข้อ ซึ่งข้อคำถามจะเป็นเรื่องราวที่นักเรียนพบเห็นหรือเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยมีตัวเลือก 3 ตัวเลือกต่อหนึ่งสถานการณ์

6. ประเมินคุณภาพของแบบทดสอบเบื้องต้นด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งหาโดยผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีประสบการณ์ทางการสอนหรือทำงานทางด้านจิตวิทยา ซึ่งมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปและมีประสบการณ์อย่างน้อย 4 ปี จำนวน 3 คน ผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในการสร้างแบบทดสอบ ซึ่งมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปและมีประสบการณ์อย่างน้อย 4 ปี จำนวน 4 คน ครูผู้สอนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทด้านการศึกษา และมีประสบการณ์ในการสอนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ อย่างน้อย 4 ปี จำนวน 2 คน พิจารณาความสอดคล้องของแบบทดสอบในแต่ละข้อ ว่าวัดได้ตรงตามคุณลักษณะที่กำหนดให้หรือไม่ แล้วให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ตรง ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ไม่ตรง และให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรง แล้วนำผลที่ได้ไปคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence : IOC) (ปรานี ทองคำ. 2539 : 232) โดยใช้เกณฑ์มากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 ถือว่าข้อคำถามนั้นเป็น ตัวแทนของคุณลักษณะที่ต้องการวัด (Innes and Stracker. 2003 : 7 ; citing in Thorn and Deitz. 1989) (รายนามดังปรากฏใน ภาคผนวก ก หน้า 154)

7. ทดสอบครั้งที่ 1 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบโดยการวิเคราะห์หาอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้การทดสอบที (t-test) คัดเลือกข้อที่ดี ที่มีค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543 : 304-305) แล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพในแต่ละพฤติกรรม จำนวน 64 ข้อ เพื่อนำไปทดสอบครั้งที่ 2 ต่อไป

8. ทดสอบครั้งที่ 2 นำแบบทดสอบที่ผ่านการคัดเลือกไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 412 คน เพื่อหาคุณภาพรายข้อโดยการวิเคราะห์หาอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้การทดสอบที (t-test) คัดเลือกข้อที่ดีที่มีค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2543 : 304-305) และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมรายด้านและความสัมพันธ์

ระหว่างคะแนนรวมรายด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (item – test correlation) ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 118-119) แล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพดีที่สุดในแต่ละพฤติกรรม จำนวน 48 ข้อ เพื่อนำไปหาคุณภาพ

9. ทดสอบเพื่อหาคุณภาพ โดยนำแบบทดสอบที่คัดเลือกจากครั้งที่ 2 ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 515 คน เพื่อหาคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมรายด้าน และความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมรายด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (item – test correlation) ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 118-119) และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) (อังคณา สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539 : 218-220)

10. สร้างเกณฑ์ปกติ นำคะแนนจากการหาคุณภาพแบบทดสอบแปลงเป็นคะแนนที่ปกติ (normalized T-score) แล้วปรับขยายคะแนนที่ปกติโดยใช้วิธีกำลังสองต่ำสุด (เสริม ทศศรี. 2545 : 116-120)

11. พิมพ์เครื่องมือและคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อผู้บริหารโรงเรียน
2. ติดต่อขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อกำหนดวันและเวลาในการดำเนินการสอบ
3. เตรียมแบบทดสอบให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่เข้าสอบในแต่ละครั้ง และวางแผนดำเนินการสอบ โดยผู้วิจัยดำเนินการสอบเอง
4. อธิบายให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างเข้าใจวัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำแบบทดสอบและวิธีการตอบแบบทดสอบ

5. นำแบบทดสอบไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

5.1 นำแบบทดสอบไปทดสอบครั้งที่ 1 กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์และคัดเลือกข้อสอบ

5.2 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกแล้วไปทดสอบครั้งที่ 2 กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 412 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์และคัดเลือกข้อสอบ

5.3 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกแล้วไปหาคุณภาพกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 515 คน เพื่อหาคุณภาพและเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาทำการหาคุณภาพด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานของแบบทดสอบ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด ($S.E._{meas}$)
2. ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยหาดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence:IOC)
3. ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมรายด้าน และความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (item – test correlation) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)
4. อำนาจจำแนก (discrimination) ของแบบทดสอบโดยใช้การทดสอบที (t-test) แบบเทคนิค 25 เปอร์เซนต์ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543 : 304-306)
5. ความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบทดสอบ คำนวณโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบัค (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539 : 218-220)
6. สร้างเกณฑ์ปกติ (norms) โดยการนำคะแนนจากการหาคุณภาพของเครื่องมือแปลงเป็นคะแนนที่ปกติ แล้วปรับขยายคะแนนที่ปกติโดยใช้วิธีกำลังสองต่ำสุด (เสริม ทศศรี. 2545 : 116-120)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในพื้นที่ภาคใต้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยขอเสนอสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบ
k	แทน	จำนวนข้อสอบ
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนแบบทดสอบ
S.E. _{meas}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด
α	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
r_{xy}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมรายด้าน
r_{yz}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมรายด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับ
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบที่
T	แทน	คะแนนที่ปกติ (normalized T- score)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

1. คุณภาพของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์
 - 1.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์
 - 1.2 อำนาจจำแนกรายชื่อของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบครั้งที่ 1
 - 1.3 อำนาจจำแนกรายชื่อและความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบครั้งที่ 2
 - 1.4 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบเพื่อหาคุณภาพ
2. เกณฑ์ปกติและคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. คุณภาพของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้
 - 1.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ให้ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีประสบการณ์ทางการสอนหรือทำงานทางด้านจิตวิทยา ซึ่งมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปและมีประสบการณ์อย่างน้อย 4 ปี จำนวน 3 คน ผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในการสร้างแบบทดสอบ ซึ่งมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปและมีประสบการณ์อย่างน้อย 4 ปี จำนวน 4 คน ครูผู้สอนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทด้านการศึกษ และ มีประสบการณ์ในการสอนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ อย่างน้อย 4 ปี จำนวน 2 คน (รายนามดังภาคผนวก ก หน้า 154) พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้เกณฑ์พิจารณาเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่คำนวณได้ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (รายละเอียดดังปรากฏในภาคผนวก ข หน้า 156-160) ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

แบบทดสอบ	k	IOC	จำนวนข้อที่คัดเลือกไว้
ด้านการตระหนักรู้ตนเอง	21	0.78 – 1.00	15
ด้านการควบคุมตนเอง	28	0.56 – 1.00	20
ด้านการสร้างแรงจูงใจ	28	0.56 – 1.00	20
ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา	14	0.67 – 1.00	10
ด้านทักษะทางสังคม	21	0.78 – 1.00	15
รวม	112	0.56 – 1.00	80

จากตารางที่ 4 แสดงว่า ผลการพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ แต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

ด้านการตระหนักรู้ตนเอง จำนวน 21 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.78 ถึง 1.00 โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จำนวน 21 ข้อ คัดเลือกไว้ จำนวน 15 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.89 – 1.00

ด้านการจัดควบคุมตนเอง จำนวน 28 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.56 ถึง 1.00 โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไปจำนวน 24 ข้อ คัดเลือกไว้ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.89 – 1.00

ด้านการสร้างแรงจูงใจ จำนวน 28 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.56 ถึง 1.00 โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จำนวน 25 ข้อ คัดเลือกไว้ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.89 – 1.00

ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา จำนวน 14 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00 โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จำนวน 12 ข้อ คัดเลือกไว้ จำนวน 10 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.89 – 1.00

ด้านทักษะทางสังคม จำนวน 21 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.78 ถึง 1.00 โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จำนวน 21 ข้อ คัดเลือกไว้ จำนวน 15 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00

ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องสูงของแต่ละพฤติกรรม ทำให้ได้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จำนวนทั้งสิ้น 80 ข้อ

1.2 อำนาจจำแนกรายชื่อของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบครั้งที่ 1 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 80 ข้อ ไปทดสอบกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน เพื่อหาอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบทดสอบโดยการทดสอบที และนำผลการวิเคราะห์มาพิจารณา คุณภาพ โดยการคัดเลือกข้อสอบที่ค่าที มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 5 - 9

ตารางที่ 5 อำนาจจำแนกรายชื่อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านการตระหนักรู้ตนเอง จากการทดสอบครั้งที่ 1

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	ผลการพิจารณา	ผลการคัดเลือก
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
พฤติกรรมรับรู้และเข้าใจอารมณ์ตนเอง							
1.	2.46	0.75	2.12	0.76	3.12**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
2.	2.62	0.70	2.28	0.84	2.97**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
3.	2.42	0.54	2.36	0.75	0.63	ไม่ผ่านเกณฑ์	คัดออก
4.	2.92	0.34	2.51	0.78	4.54**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
5.	2.81	0.58	2.48	0.78	3.32*	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
พฤติกรรมมั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตนเอง							
6.	2.46	0.83	1.88	0.87	4.64**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
7.	1.63	0.78	1.72	0.82	-0.80	ไม่ผ่านเกณฑ์	คัดออก
8.	2.29	0.77	1.94	0.86	2.97**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
9.	2.54	0.74	2.12	0.90	3.48**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
10.	2.42	0.91	2.00	0.85	3.26**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	ผลการพิจารณา	ผลการคัดเลือก
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
พฤติกรรมประเมินตนเองตามความเป็นจริง							
11.	2.08	0.69	1.99	0.69	0.89	ไม่ผ่านเกณฑ์	คัดออก
12.	2.46	0.83	1.88	0.87	4.64**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
13.	2.62	0.68	2.21	0.78	3.79**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
14.	2.57	0.73	2.14	0.83	3.79**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
15.	2.60	0.68	1.98	0.83	5.66**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 แสดงว่า แบบทดสอบด้านการตระหนักรู้ตนเอง จำนวน 15 ข้อ มีค่าที่ตั้งแต่ -0.80 ถึง 5.66 เมื่อพิจารณารายข้อปรากฏว่า ข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก จำนวน 12 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าที่สูง พฤติกรรมละ 4 ข้อ รวมจำนวน 12 ข้อ ซึ่งมีค่าที่อยู่ตั้งแต่ 2.97 ถึง 5.66 และคัดออกจำนวน 3 ข้อ คือ ข้อ 3, 7, 11

ตารางที่ 6 จำนวนจำแนกรายข้อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านการควบคุมตนเอง จากการทดสอบครั้งที่ 1

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	ผลการพิจารณา	ผลการคัดเลือก
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
พฤติกรรมใจกว้างและยอมรับสิ่งใหม่							
1.	2.59	0.75	2.01	0.87	4.81**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
2.	2.52	0.59	1.99	0.74	5.45**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
3.	2.33	0.80	2.03	0.87	2.44*	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
4.	2.29	0.77	1.94	0.86	2.97**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
5.	2.78	0.56	1.94	0.87	7.73**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
พฤติกรรมการจัดการกับภาวะอารมณ์และความฉุนเฉียวได้							
6.	2.61	0.66	1.95	0.87	5.73**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
7.	2.75	0.54	1.93	0.76	8.30**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
8.	2.35	0.70	1.95	0.77	3.74**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
9.	2.46	0.54	2.00	0.80	4.56*	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
10.	2.90	0.39	2.15	0.88	7.38**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
พฤติกรรมยืดหยุ่นในความคิดและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้							
11.	2.77	0.56	1.98	0.81	7.68**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
12.	2.29	0.89	1.97	0.82	2.65**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
13.	2.82	0.48	2.08	0.80	7.55**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
14.	2.47	0.67	2.06	0.77	3.92**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
15.	2.75	0.52	1.94	0.79	8.09**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	ผลการพิจารณา	ผลการคัดเลือก
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
พฤติกรรมกรรมการแสดงความรับผิดชอบต่อรักษาความเป็นผู้เชี่ยวชาญและคงไว้ซึ่งคุณงามความดีแห่งตน							
16.	2.74	0.70	2.02	0.72	4.31**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
17.	2.63	0.56	1.97	0.90	5.92**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
18.	2.72	0.62	1.86	0.81	7.99**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
19.	2.76	0.55	1.93	0.76	8.46**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
20.	2.84	0.42	2.10	0.74	8.26**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 แสดงว่า แบบทดสอบด้านการควบคุมตนเอง จำนวน 20 ข้อ มีค่าที่อยู่ตั้งแต่ 2.44 ถึง 8.46 เมื่อพิจารณารายชื่อปรากฏว่าข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก จำนวน 20 ข้อ และ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อที่มีค่าที่สูงพฤติกรรมละ 4 ข้อ รวมจำนวน 16 ข้อ ซึ่งมีค่าที่ตั้งตั้งแต่ 2.97 ถึง 8.46 และคัดออก จำนวน 4 ข้อ คือ ข้อ 3, 8, 12, 16

ตารางที่ 7 จำนวนจำแนกรายข้อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านการสร้าง
แรงจูงใจ จากการทดสอบครั้งที่ 1

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	ผลการพิจารณา	ผลการคัดเลือก
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
พฤติกรรมกระตุ้นเตือนตนเองให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์							
1.	2.46	0.54	2.00	0.80	4.56**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
2.	2.37	0.73	2.00	0.81	3.31**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
3.	2.22	0.59	1.88	0.82	3.14**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
4.	2.40	0.68	1.90	0.75	4.85**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
5.	1.94	0.76	1.84	0.82	0.90	ไม่ผ่านเกณฑ์	คัดออก
พฤติกรรมให้กำลังใจตนเองและผลักดันสู่เป้าหมายจนสำเร็จ							
6.	2.50	0.64	1.67	0.76	7.98**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
7.	2.57	0.61	1.74	0.84	7.57**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
8.	2.25	0.55	1.84	0.73	4.24**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
9.	2.74	0.63	1.91	0.85	7.48**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
10.	2.53	0.59	2.00	0.78	5.28**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
พฤติกรรมจงรักภักดีและยึดมั่นเป้าหมายของกลุ่ม							
11.	2.46	0.54	2.00	0.80	4.56**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
12.	2.61	0.69	1.92	0.77	6.46**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
13.	2.18	0.88	1.93	0.85	1.94	ไม่ผ่านเกณฑ์	คัดออก
14.	2.38	0.77	1.94	0.79	3.86**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
15.	2.31	0.81	1.87	0.81	3.73**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	ผลการพิจารณา	ผลการคัดเลือก
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
พฤติกรรมพยายามปรับปรุงสิ่งที่ดีให้มีมาตรฐาน							
16.	2.62	0.72	1.90	0.80	6.53**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
17.	2.46	0.67	2.02	0.77	4.18**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
18.	2.19	0.70	2.01	0.78	1.62	ไม่ผ่านเกณฑ์	คัดออก
19.	2.27	0.65	1.99	0.82	2.68**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
20.	2.41	0.72	1.93	0.79	4.35**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 7 แสดงว่า แบบทดสอบด้านการสร้างแรงจูงใจ จำนวน 20 ข้อ มีค่าที่ตั้งแต่ 0.90 ถึง 7.98 เมื่อพิจารณารายชื่อปรากฏว่าข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก จำนวน 17 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าที่สูงพฤติกรรม ละ 4 ข้อ รวมจำนวน 16 ข้อ ซึ่งมีค่าที่ตั้งแต่ 2.86 ถึง 7.98 และคัดออกจำนวน 4 ข้อ คือ ข้อ 5, 8, 13, 18

ตารางที่ 8 จำนวนจำแนกรายข้อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา จากการทดสอบครั้งที่ 1

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	ผลการพิจารณา	ผลการคัดเลือก
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
พฤติกรรมกรรับรู้ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น							
1.	2.25	0.71	1.88	0.82	3.32**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
2.	2.42	0.74	2.03	0.82	3.41**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
3.	2.31	0.74	1.99	0.82	2.86**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
4.	2.33	0.83	1.92	0.86	3.37**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
5.	2.48	0.78	1.90	0.85	4.90**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
พฤติกรรมกรพัฒนาผู้อื่น							
6.	2.29	0.84	1.55	0.78	6.29**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
7.	1.75	0.86	2.09	0.89	-2.64*	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
8.	2.36	0.72	2.00	0.77	3.35**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
9.	2.30	0.85	1.87	0.84	3.49**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
10.	2.50	0.71	1.80	0.78	6.40**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 8 แสดงว่า แบบทดสอบด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา จำนวน 10 ข้อ มีค่าที่ตั้งแต่ -2.64 ถึง 6.40 เมื่อพิจารณารายข้อปรากฏว่าข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก จำนวน 10 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าที่สูงพฤติกรรมละ 4 ข้อ รวมจำนวน 8 ข้อ ซึ่งมีค่าที่ตั้งแต่ 3.32 ถึง 6.40 และคัดออกจำนวน 2 ข้อ คือ ข้อ 3, 7

ตารางที่ 9 อัจฉาจำแนกรายข้อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบด้านทักษะทางสังคม
จากการทดสอบครั้งที่ 1

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	ผลการพิจารณา	ผลการคัดเลือก
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
พฤติกรรมมีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น							
1.	2.54	0.67	2.02	0.83	4.73**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
2.	2.33	0.78	2.01	0.80	2.79**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
3.	2.36	0.85	1.90	0.81	3.82**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
4.	2.28	0.85	1.85	0.78	3.68**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
5.	2.34	0.79	1.72	0.71	5.62**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
พฤติกรรมสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น							
6.	2.27	0.85	1.87	0.82	3.29**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
7.	2.18	0.78	1.86	0.90	2.56*	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
8.	2.49	0.74	2.06	0.74	3.98**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
9.	2.22	0.80	1.74	0.72	4.20**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
10.	2.34	0.80	2.01	0.80	2.82**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
พฤติกรรมการแก้ไขความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม							
11.	2.32	0.82	1.91	0.86	3.38**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
12.	2.30	0.85	2.00	0.84	2.45*	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
13.	2.25	0.55	1.84	0.73	4.24**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
14.	2.06	0.85	2.08	0.82	-0.18	ไม่ผ่านเกณฑ์	คัดออก
15.	2.45	0.78	2.02	0.89	3.51**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 9 แสดงว่า แบบทดสอบด้านทักษะทางสังคม จำนวน 15 ข้อ มีค่าที่ตั้งแต่ -0.18 ถึง 5.62 เมื่อพิจารณารายชื่อปรากฏว่าข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05$ ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก จำนวน 14 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าที่สูง พฤติกรรมละ 4 ข้อ รวมจำนวน 12 ข้อ ซึ่งมีค่าที่ตั้งแต่ 2.45 ถึง 5.62 และคัดออกจำนวน 3 ข้อ คือ ข้อ 2, 7, 14

1.3 อำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง จากการทดสอบครั้งที่ 2 โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมรายด้าน และคะแนนรวมรายด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับ ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

1.3.1 อำนาจจำแนกรายข้อของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบครั้งที่ 2 ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จำนวน 64 ข้อ ไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 412 คน เพื่อหาอำนาจจำแนกรายข้อโดยการทดสอบที่และนำผลการวิเคราะห์หามาพิจารณาคุณภาพโดยการคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05$ ดังตารางที่ 10 - 14

ตารางที่ 10 อำนาจจำแนกรายข้อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านการตระหนักรู้ตนเอง จากการทดสอบครั้งที่ 2

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	ผลการพิจารณา	ผลการคัดเลือก
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
พฤติกรรมกรรับรู้และเข้าใจอารมณ์ตนเอง							
1.	2.50	0.63	2.28	0.74	2.38*	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
2.	2.74	0.63	2.50	0.74	2.66*	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
3.	2.94	0.30	2.59	0.69	5.02**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
4.	2.88	0.42	2.36	0.82	6.03**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
พฤติกรรมมั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตนเอง							
5.	2.47	0.89	2.12	0.94	2.84*	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
6.	2.82	0.53	2.17	0.83	7.00**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
7.	2.72	0.62	2.17	0.85	5.60**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
8.	2.36	0.92	2.35	0.82	0.04	ไม่ผ่านเกณฑ์	คัดออก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	ผลการพิจารณา	ผลการคัดเลือก
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
พฤติกรรมประเมินตนเองตามความเป็นจริง							
9.	2.44	0.80	2.13	0.84	2.84*	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
10.	2.72	0.63	2.09	0.91	6.08**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
11.	2.50	0.72	1.97	0.83	5.19**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
12.	2.55	0.73	2.29	0.83	2.47*	ผ่านเกณฑ์	คัดออก

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 10 แสดงว่า แบบทดสอบด้านการตระหนักรู้ตนเอง จำนวน 12 ข้อ มีค่าที่ตั้งแต่ 0.04 ถึง 7.00 เมื่อพิจารณารายข้อปรากฏว่าข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก จำนวน 11 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าที่สูงพฤติกรรมละ 3 ข้อ รวมเป็นข้อสอบจำนวน 9 ข้อ คือ ข้อที่ 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10 และ 11 เพื่อนำไปทดสอบหาคุณภาพแบบทดสอบ

ตารางที่ 11 อำนาจจำแนกรายข้อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านการควบคุมตนเอง จากการทดสอบครั้งที่ 2

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	ผลการพิจารณา	ผลการคัดเลือก
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
พฤติกรรมใจกว้างและยอมรับสิ่งใหม่							
1.	2.61	0.69	2.08	0.84	5.17**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
2.	2.67	0.50	2.13	0.82	6.04**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
3.	2.49	0.65	2.00	0.78	5.07**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
4.	2.82	0.53	2.17	0.83	7.00**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
พฤติกรรมกรรมการจัดการกับภาวะอารมณ์และความฉุนเฉียวได้							
5.	2.78	0.50	2.01	0.93	7.83**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
6.	2.75	0.56	2.06	0.78	7.64**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
7.	2.42	0.55	2.06	0.71	4.24**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
8.	2.98	0.41	2.08	0.86	11.23**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
พฤติกรรมยืดหยุ่นในความคิดและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้							
9.	2.83	0.45	2.08	0.86	8.83**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
10.	2.92	0.31	2.09	0.75	10.93**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
11.	2.53	0.63	2.03	0.81	5.22**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
12.	2.74	0.50	2.09	0.77	7.55**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
พฤติกรรมการแสดงความรักชอบ รักษาความเป็นผู้ซื่อสัตย์และคงไว้ซึ่งคุณงามความดีแห่งตน							
13.	2.68	0.51	2.02	0.86	6.99**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
14.	2.83	0.50	1.81	0.83	11.36**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
15.	2.89	0.42	1.94	0.79	11.34**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
16.	2.92	0.36	2.01	0.87	10.34**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 11 แสดงว่า แบบทดสอบด้านการควบคุมตนเอง จำนวน 16 ข้อ มีค่าที่ ตั้งแต่ 4.24 ถึง 11.36 เมื่อพิจารณารายข้อปรากฏว่าข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนกจำนวน 16 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าที่สูง พฤติกรรมละ 3 ข้อ รวมเป็นข้อสอบจำนวน 12 ข้อ คือ ข้อที่ 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 14, 15 และ 16 เพื่อนำไปทดสอบหาคุณภาพแบบทดสอบ

ตารางที่ 12 อำนาจจำแนกรายข้อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านการสร้างแรงจูงใจ จากการทดสอบครั้งที่ 2

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	ผลการพิจารณา	ผลการคัดเลือก
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
พฤติกรรมกระตุ้นเตือนตนเองให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์							
1.	2.45	0.86	2.03	0.83	3.77**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
2.	2.57	0.69	1.90	0.83	6.65**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
3.	2.15	0.56	1.87	0.84	2.95**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
4.	2.39	0.68	1.91	0.75	4.71**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
พฤติกรรมให้กำลังใจตนเองและผลักดันสู่เป้าหมายจนสำเร็จ							
5.	2.61	0.51	1.76	0.84	10.05**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
6.	2.52	0.50	1.88	0.86	7.05**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
7.	2.89	0.39	2.03	0.76	9.65**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
8.	2.63	0.59	1.96	0.87	7.34**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
พฤติกรรมจงรักภักดีและยึดมั่นเป้าหมายของกลุ่ม							
9.	2.31	0.81	1.85	0.81	4.08**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
10.	2.71	0.64	1.91	0.80	8.17**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
11.	2.73	0.54	1.99	0.80	8.24**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
12.	2.54	0.76	2.07	0.82	4.53**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	ผลการพิจารณา	ผลการคัดเลือก
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
พฤติกรรมพยายามปรับปรุงสิ่งที่ดีมีมาตรฐาน							
13.	2.87	0.43	1.97	0.80	10.43**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
14.	2.76	0.52	2.11	0.82	7.42**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
15.	2.28	0.54	2.10	0.76	1.87	ไม่ผ่านเกณฑ์	คัดออก
16.	2.70	0.50	1.83	0.76	10.19**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 12 แสดงว่า แบบทดสอบด้านการสร้างแรงจูงใจ จำนวน 16 ข้อ มีค่าที่ตั้งแต่ 1.87 ถึง 10.43 เมื่อพิจารณารายชื่อปรากฏว่าข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก จำนวน 15 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าที่สูงพฤติกรรมละ 3 ข้อ รวมเป็นข้อสอบ จำนวน 12 ข้อ คือ ข้อที่ 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14 และ 16 เพื่อนำไปทดสอบหาคุณภาพแบบทดสอบ

ตารางที่ 13 อำนาจจำแนกรายข้อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา จากการทดสอบครั้งที่ 2

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	ผลการพิจารณา	ผลการคัดเลือก
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
พฤติกรรมกรรับรู้ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น							
1.	2.51	0.66	2.03	0.76	5.11**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
2.	2.52	0.62	2.00	0.87	5.24**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
3.	2.67	0.70	1.63	0.76	10.70**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
4.	2.63	0.66	2.00	0.83	6.33**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
พฤติกรรมกรพัฒนาผู้อื่น							
5.	2.67	0.55	1.52	0.68	14.08**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
6.	2.47	0.66	1.92	0.77	5.68**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
7.	2.40	0.81	2.01	0.86	3.55**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
8.	2.71	0.58	1.85	0.81	9.15**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 13 แสดงว่า แบบทดสอบด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา จำนวน 8 ข้อ มีค่าที่ตั้งแต่ 3.55 ถึง 14.08 เมื่อพิจารณารายข้อปรากฏว่าข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนกจำนวน 8 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าที่สูง พฤติกรรมละ 3 ข้อ รวมเป็นข้อสอบ จำนวน 6 ข้อ คือ ข้อที่ 2, 3, 4, 5, 6 และ 8 เพื่อนำไปทดสอบหาคุณภาพแบบทดสอบ

ตารางที่ 14 อำนาจจำแนกรายข้อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบด้านทักษะทาง
สังคม จากการทดสอบครั้งที่ 2

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t	ผลการ พิจารณา	ผลการ คัดเลือก
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
พฤติกรรมมีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น							
1.	2.66	0.68	2.12	0.86	5.24**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
2.	2.49	0.81	1.90	0.82	5.43**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
3.	2.57	0.69	1.95	0.77	6.38**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
4.	2.51	0.73	1.70	0.74	8.35**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
พฤติกรรมสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น							
5.	2.44	0.76	1.94	0.77	4.89**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
6.	2.43	0.74	1.93	0.81	4.83**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
7.	2.64	0.66	1.88	0.83	7.68**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
8.	2.67	0.58	2.00	0.72	7.65**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
พฤติกรรมการแก้ไขความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม							
9.	2.50	0.79	1.91	0.78	5.66**	ผ่านเกณฑ์	คัดออก
10.	2.74	0.63	1.99	0.84	7.63**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
11.	2.72	0.58	1.88	0.76	9.32**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้
12.	2.71	0.63	1.93	0.80	8.12**	ผ่านเกณฑ์	คัดเลือกไว้

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 14 แสดงว่า แบบทดสอบด้านทักษะทางสังคม จำนวน 12 ข้อ มีค่าที่
ตั้งแต่ 4.83 ถึง 9.32 เมื่อพิจารณารายข้อปรากฏว่าข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนกจำนวน 12 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่า t สูงพฤติกรรมละ 3
ข้อ รวมเป็นข้อสอบจำนวน 9 ข้อ คือ ข้อที่ 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11 และ 12 เพื่อนำไปทดสอบหา
คุณภาพแบบทดสอบ

1.3.2 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) จากการทดสอบครั้งที่ 2 โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมรายด้าน และคะแนนรวมรายด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับ ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์
จากการทดสอบครั้งที่ 2

ด้าน	ข้อที่	r_{xy}	ข้อที่	r_{xy}	r_{yz}
การตระหนักรู้ตนเอง	1	0.26**	7	0.47**	0.56**
	2	0.30**	8	0.30**	
	3	0.42**	9	0.33**	
	4	0.37**	10	0.50**	
	5	0.38**	11	0.30**	
	6	0.44**	12	0.40**	
การควบคุมตนเอง	1	0.35**	9	0.54**	0.79**
	2	0.41**	10	0.53**	
	3	0.37**	11	0.29**	
	4	0.45**	12	0.42**	
	5	0.51**	13	0.45**	
	6	0.46**	14	0.59**	
	7	0.38**	15	0.59**	
	8	0.58**	16	0.50**	

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ด้าน	ข้อที่	r_{xy}	ข้อที่	r_{xy}	r_{yz}
การสร้างแรงจูงใจ	1	0.33**	9	0.39**	0.77**
	2	0.38**	10	0.45**	
	3	0.24**	11	0.39**	
	4	0.29**	12	0.35**	
	5	0.52**	13	0.58**	
	6	0.35**	14	0.45**	
	7	0.52**	15	0.29**	
	8	0.32**	16	0.45**	
การเอาใจเขามาใส่ใจเรา	1	0.40**	5	0.54**	0.67**
	2	0.43**	6	0.44**	
	3	0.61**	7	0.45**	
	4	0.49**	8	0.54**	
ทักษะทางสังคม	1	0.40**	7	0.52**	0.71**
	2	0.48**	8	0.47**	
	3	0.48**	9	0.40**	
	4	0.54**	10	0.49**	
	5	0.36**	11	0.45**	
	6	0.38**	12	0.54**	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 15 แสดงว่า แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ มีคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมรายด้าน และคะแนนรวมรายด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับ สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ตั้งแต่ 0.24 ถึง 0.61 และตั้งแต่ 0.56 ถึง 0.79 ตามลำดับ แสดงว่าแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

1.4 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบเพื่อหาคุณภาพ ผู้วิจัยแบบทดสอบ จำนวน 48 ข้อ ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 515 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1.4.1 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) จากการทดสอบเพื่อหาคุณภาพ โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมรายด้าน และคะแนนรวมรายด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับ ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบเพื่อหาคุณภาพ

ด้าน	ข้อที่	r_{xy}	ข้อที่	r_{xy}	r_{yz}
การตระหนักรู้ตนเอง	1	0.55**	6	0.50**	0.53
	2	0.43**	7	0.38**	
	3	0.50**	8	0.48**	
	4	0.53**	9	0.38**	
	5	0.31**			
การควบคุมตนเอง	1	0.43**	7	0.53**	0.68**
	2	0.50**	8	0.55**	
	3	0.49**	9	0.49**	
	4	0.52**	10	0.45**	
	5	0.50**	11	0.49**	
	6	0.57**	12	0.45**	
การสร้างแรงจูงใจ	1	0.29**	7	0.44**	0.77**
	2	0.47**	8	0.44**	
	3	0.41**	9	0.41**	
	4	0.50**	10	0.57**	
	5	0.55**	11	0.49**	
	6	0.47**	12	0.44**	

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ด้าน	ข้อที่	r_{xy}	ข้อที่	r_{xy}	r_{yz}
การเอาใจเขามาใส่ใจเรา	1	0.50**	4	0.58**	0.62**
	2	0.61**	5	0.42**	
	3	0.60**	6	0.56**	
ทักษะทางสังคม	1	0.55**	6	0.47**	0.71**
	2	0.49**	7	0.51**	
	3	0.52**	8	0.48**	
	4	0.46**	9	0.46**	
	5	0.52**			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 16 แสดงว่า แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ มีคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมรายด้าน และคะแนนรวมรายด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับ สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.29 ถึง 0.60 และตั้งแต่ 0.53 ถึง 0.77 ตามลำดับ แสดงว่าแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

1.4.2 ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบเพื่อหาคุณภาพ ผลปรากฏดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบ
เพื่อหาคุณภาพ

แบบทดสอบ	k	คะแนน เต็ม	\bar{X}	S.D.	α	S.E. _{meas}
ด้านการตระหนักรู้ตนเอง	9	27	21.58	3.09	0.51	2.16
ด้านการควบคุมตนเอง	12	36	26.98	4.67	0.72	2.48
ด้านการสร้างแรงจูงใจ	12	36	26.63	4.38	0.65	2.58
ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา	6	18	12.86	2.70	0.53	1.86
ด้านทักษะทางสังคม	9	27	19.37	3.68	0.61	2.28
ความฉลาดทางอารมณ์	48	144	107.42	12.46	0.82	5.23

จากตารางที่ 17 แสดงว่า แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.82 โดยด้านการตระหนักรู้ตนเองมีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.51 ด้านการควบคุมตนเองมีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.72 ด้านการสร้างแรงจูงใจมีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.65 ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรามีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.53 ด้านทักษะทางสังคมมีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.61

2. เกณฑ์ปกติและคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

2.1 สร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบ
เพื่อหาคุณภาพ ปรากฏผลดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละด้าน

ด้าน	คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ	คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ
การตระหนักรู้ตนเอง	27	68	17	36
	26	65	16	33
	25	61	15	30
	24	58	14	27
	23	55	13	23
	22	52	12	20
	21	49	11	17*
	20	46	10	14*
	19	42	9	11*
	18	39		
การควบคุมตนเอง	36	70	23	40
	35	67	22	38
	34	65	21	36
	33	63	20	34
	32	61	19	32
	31	58	18	29
	30	56	17	27
	29	54	16	25
	28	52	15	23*
	27	49	14	20*
	26	48	13	18*
	25	45	12	16*
	24	43		

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ด้าน	คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ	คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ
การสร้างแรงจูงใจ	36	73	23	41
	35	71	22	38
	34	68	21	36
	33	66	20	33
	32	63	19	31
	31	61	18	28
	30	58	17	26
	29	56	16	23
	28	53	15	21*
	27	51	14	18*
	26	48	13	16*
25	46	12	13*	
24	43			
การเอาใจเขามาใส่ใจเรา	18	69	11	42
	17	65	10	39
	16	62	9	35
	15	58	8	31
	14	54	7	27
	13	50	6	23*
	12	46		

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ด้าน	คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ	คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ
ทักษะทางสังคม	27	70	17	43
	26	68	16	40
	25	65	15	37
	24	62	14	34
	23	59	13	31
	22	56	12	29
	21	54	11	26
	20	51	10	23*
	19	48	9	20*
	18	45		

* หมายถึง ส่วนที่ปรับขยาย

จากตารางที่ 18 ปรากฏว่าเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์แต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบด้านการตระหนักรู้ตนเอง มีคะแนนดิบตั้งแต่ 12 ถึง 27 คะแนน และคะแนนที่ปกติมีค่าตั้งแต่ T_{20} ถึง T_{68}

เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบด้านการควบคุมตนเอง มีคะแนนดิบตั้งแต่ 16 ถึง 36 คะแนน และคะแนนที่ปกติมีค่าตั้งแต่ T_{25} ถึง T_{70}

เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบด้านการสร้างแรงจูงใจมีคะแนนดิบตั้งแต่ 16 ถึง 36 คะแนน และคะแนนที่ปกติมีค่าตั้งแต่ T_{23} ถึง T_{73}

เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีคะแนนดิบตั้งแต่ 7 ถึง 18 คะแนน และคะแนนที่ปกติมีค่าตั้งแต่ T_{23} ถึง T_{73}

เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบด้านทักษะทางสังคม มีคะแนนดิบตั้งแต่ 11 ถึง 27 คะแนน และคะแนนที่ปกติมีค่าตั้งแต่ T_{26} ถึง T_{70}

ตารางที่ 19 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ	คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ
144	81*	118	58
143	80*	117	57
142	79*	116	56
141	78*	115	55
140	77*	114	54
139	76	113	54
138	75	112	53
137	74	111	52
136	74	110	51
135	73	109	50
134	72	108	49
133	71	107	48
132	70	106	48
131	69	105	47
130	68	104	46
129	68	103	45
128	67	102	44
127	66	101	43
126	65	100	42
125	64	99	41
124	63	98	41
123	62	97	40
122	61	96	39
121	61	95	38
120	60	94	37
119	59	93	36

ตารางที่ 19 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ	คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ
92	35	69	15*
91	34	68	14*
90	34	67	14*
89	33	66	13*
88	32	65	12*
87	31	64	11*
86	30	63	10*
85	29	62	9*
84	28	61	8*
83	27	60	7*
82	27*	59	7*
81	26	58	6*
80	25	57	5*
79	24*	56	4*
78	23*	55	3*
77	22*	54	2*
76	21*	53	1*
75	21*	52	0*
74	20*	51	
73	19*	50	
72	18*	49	
71	17*	48	
70	16*		

* ส่วนที่ปรับขยายเกณฑ์

จากตารางที่ 19 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ทั้งฉบับ มีคะแนนดิบตั้งแต่ 80 ถึง 139 และคะแนนที่ปกติมีค่าตั้งแต่ T_{25} ถึง T_{76}

2.2 คู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการสอบ คู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วย

2.2.1 ความหมายความฉลาดทางอารมณ์

2.2.2 ความมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

2.2.3 โครงสร้างของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

2.2.4 การพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

2.2.5 วิธีการดำเนินการสอบ

2.2.6 การตรวจให้คะแนน

2.2.7 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

2.2.8 เกณฑ์การตัดสิน

(รายละเอียดดังปรากฏในภาคผนวก ค หน้า 162-173)

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในประเด็นต่อไปนี้

1. หาคุณภาพของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์
2. สร้างเกณฑ์ปกติ (norms) และคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ ปีการศึกษา 2549 จำนวน 1,227 คน
2. กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ ปีการศึกษา 2549 จำนวน 515 คน โดยวิธีการสุ่มโดยกำหนดสัดส่วน (quota sampling)

เครื่องมือที่พัฒนา

เครื่องมือที่พัฒนาครั้งนี้ เป็นแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของโกลแมน เป็นแบบทดสอบสถานการณ์ จำนวน 48 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นข้อความที่เป็นสถานการณ์ในชีวิตประจำวันและเรื่องทั่วไป วัดความฉลาดทางอารมณ์ 5 ด้าน คือ

- ด้านการตระหนักรู้ตนเอง จำนวน 9 ข้อ
- ด้านการควบคุมตนเอง จำนวน 12 ข้อ
- ด้านการสร้างแรงจูงใจ จำนวน 12 ข้อ
- ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา จำนวน 6 ข้อ
- ด้านทักษะทางสังคม จำนวน 9 ข้อ

สรุปผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. คุณภาพของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

1.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแบบทดสอบว่าวัดได้ตรงตามลักษณะในแต่ละด้านหรือไม่ จากนั้นนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญไปคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าดัชนีที่คำนวณได้มีค่าตั้งแต่ 0.56 ถึง 1.00 โดยคัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จำนวน 80 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีที่คำนวณได้มีค่าตั้งแต่ 0.89 ถึง 1.00

1.2 อำนาจจำแนกรายชื่อของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบครั้งที่ 1

1.2.1 แบบทดสอบด้านการตระหนักรู้ตนเอง จำนวน 15 ข้อ มีค่าที่ตั้งตั้งแต่ -0.80 ถึง 5.66 เมื่อพิจารณารายชื่อปรากฏว่าข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก จำนวน 12 ข้อ มีค่าที่ตั้งตั้งแต่ 2.97 ถึง 5.66

1.2.2 แบบทดสอบด้านการควบคุมตนเอง จำนวน 20 ข้อ มีค่าที่ตั้งตั้งแต่ 2.44 ถึง 8.46 เมื่อพิจารณารายชื่อปรากฏว่าข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก จำนวน 20 ข้อ มีค่าที่ตั้งตั้งแต่ 2.97 ถึง 8.46

1.2.3 แบบทดสอบด้านการสร้างแรงจูงใจ จำนวน 20 ข้อ มีค่าที่ตั้งตั้งแต่ 0.90 ถึง 7.98 เมื่อพิจารณารายชื่อปรากฏว่าข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก จำนวน 17 ข้อ มีค่าที่ตั้งตั้งแต่ 2.86 ถึง 7.98

1.2.4 แบบทดสอบด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา จำนวน 10 ข้อ มีค่าที่ตั้งตั้งแต่ -2.64 ถึง 6.40 เมื่อพิจารณารายชื่อปรากฏว่าข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก จำนวน 10 ข้อ มีค่าที่ตั้งตั้งแต่ 3.32 ถึง 6.40

1.2.5 แบบทดสอบด้านทักษะทางสังคม จำนวน 15 ข้อ มีค่าที่ตั้งตั้งแต่ -0.18 ถึง 5.62 เมื่อพิจารณารายชื่อปรากฏว่าข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก จำนวน 14 ข้อ มีค่าที่ตั้งตั้งแต่ 2.45 ถึง 5.62

1.3 อำนาจจำแนกรายชื่อและความเที่ยงตรงโครงสร้าง จากการทดสอบครั้งที่ 2

1.3.1 แบบทดสอบด้านการตระหนักรู้ตนเอง จำนวน 12 ข้อ มีค่าที่ตั้งตั้งแต่ 0.04 ถึง 7.00 เมื่อพิจารณารายชื่อปรากฏว่าข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่ง

เป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก จำนวน 11 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าที่สูง ตั้งแต่ 2.66 ถึง 7.00 จำนวน 9 ข้อ เพื่อนำไปทดสอบเพื่อหาคุณภาพ

1.3.2 แบบทดสอบด้านการควบคุมตนเอง จำนวน 16 ข้อ มีค่าที่ตั้งตั้งแต่ 4.24 ถึง 11.36 เมื่อพิจารณารายข้อปรากฏว่าข้อสอบที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนกจำนวน 16 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าที่สูง ตั้งแต่ 5.17 ถึง 11.34 จำนวน 12 ข้อ เพื่อนำไปทดสอบเพื่อหาคุณภาพ

1.3.3 แบบทดสอบด้านการสร้างแรงจูงใจ จำนวน 16 ข้อ มีค่าที่ตั้งตั้งแต่ 1.87 ถึง 10.43 เมื่อพิจารณารายข้อปรากฏว่าข้อสอบที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนก จำนวน 15 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าที่สูง ตั้งแต่ 3.77 ถึง 10.43 จำนวน 12 ข้อ เพื่อนำไปทดสอบเพื่อหาคุณภาพ

1.3.4 แบบทดสอบด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา จำนวน 8 ข้อ มีค่าที่ตั้งตั้งแต่ 3.55 ถึง 14.08 เมื่อพิจารณารายข้อปรากฏว่าข้อสอบที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนกจำนวน 8 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าที่สูงตั้งแต่ 5.24 ถึง 14.08 จำนวน 6 ข้อ เพื่อนำไปทดสอบเพื่อหาคุณภาพ

1.3.5 แบบทดสอบด้านทักษะทางสังคม จำนวน 12 ข้อ มีค่าที่ตั้งตั้งแต่ 4.83 ถึง 9.32 เมื่อพิจารณารายข้อปรากฏว่าข้อสอบที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนกจำนวน 12 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าที่สูงตั้งแต่ 4.89 ถึง 9.32 จำนวน 9 ข้อ เพื่อนำไปทดสอบเพื่อหาคุณภาพ

1.3.6 ความเที่ยงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมรายด้าน และระหว่างคะแนนรวมรายด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับ ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน สรุปได้ว่า คะแนนรายข้อกับคะแนนรวมรายด้าน และคะแนนรวมรายด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับ สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ตั้งแต่ 0.24 ถึง 0.61 และตั้งแต่ 0.56 ถึง 0.79 ตามลำดับ แสดงว่าแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

1.4 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบเพื่อหาคุณภาพ

1.4.1 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมรายด้าน และระหว่างคะแนนรวมรายด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับ ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน สรุปได้ว่า คะแนนรายข้อกับคะแนนรวมรายด้าน และคะแนนรวมรายด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับ สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.29 ถึง 0.60 และตั้งแต่ 0.53 ถึง 0.77 ตามลำดับ แสดงว่าแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

1.4.2 ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.82 โดยแบบทดสอบด้านการตระหนักรู้ตนเองมีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.51 แบบทดสอบด้านการควบคุมตนเองเท่ากับ 0.72 แบบทดสอบด้านการสร้างแรงจูงใจมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.65 แบบทดสอบด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.53 แบบทดสอบด้านทักษะทางสังคม มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.61

2. เกณฑ์ปกติและคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

2.1 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

2.1.1 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบด้านการตระหนักรู้ตนเอง มีคะแนนดิบตั้งแต่ 12 ถึง 27 คะแนน คะแนน T ตั้งแต่ T_{20} ถึง T_{68}

2.1.2 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบด้านการควบคุมตนเอง มีคะแนนดิบตั้งแต่ 16 ถึง 36 คะแนน คะแนน T ตั้งแต่ T_{25} ถึง T_{70}

2.1.3 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบด้านการสร้างแรงจูงใจ มีคะแนนดิบตั้งแต่ 16 ถึง 36 คะแนน คะแนน T ตั้งแต่ T_{23} ถึง T_{73}

2.1.4 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีคะแนนดิบตั้งแต่ 7 ถึง 18 คะแนน คะแนน T ตั้งแต่ T_{27} ถึง T_{69}

2.1.5 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบด้านทักษะทางสังคม มีคะแนนดิบตั้งแต่ 11 ถึง 27 คะแนน คะแนน T ตั้งแต่ T_{26} ถึง T_{70}

2.1.6 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ มีคะแนนดิบตั้งแต่ 80 ถึง 139 คะแนน คะแนน T ตั้งแต่ T_{25} ถึง T_{76}

2.2 คู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการสอบเพื่อได้ทราบถึงรายละเอียดของแบบทดสอบ สามารถช่วยในการนำแบบทดสอบไปใช้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามความต้องการ ซึ่งคู่มือการใช้ประกอบด้วย ความหมายความฉลาดทางอารมณ์ ความมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ โครงสร้างของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ การพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ วิธีการดำเนินการสอบ การตรวจให้คะแนน เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ เกณฑ์การตัดสิน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ โดยการหาคุณภาพและสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. คุณภาพของเครื่องมือ

1.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.89 ถึง 1.00 แสดงว่า แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ที่สร้างขึ้นเป็นตัวแทนลักษณะของพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาสูง เป็นไปตามหลักการของ โรพวิเนลลี และแฮมเบิลตัน (Rovinelli and Hambleton) ที่ธอนและเดทซ์ (Thorn and Deitz) นำมาอธิบายว่าความเที่ยงตรงที่ดีควรมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Innes and Straker. 2003 : 5 ; citing in Thorn and Deitz.1989)

1.2 อำนาจจำแนกรายข้อโดยการทดสอบที (t-test) ของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบครั้งที่ 1 จำนวน 80 ข้อ ปรากฏว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 73 ข้อ ซึ่งมีค่าที่ตั้งแต่ 2.44 ถึง 8.46 สาเหตุเนื่องจากการทดสอบครั้งแรกจึงมีข้อบกพร่องหลายประการ เช่น ความกำกวมของภาษาที่ใช้ ลักษณะของสถานการณ์ยาวเกินไป ลักษณะของข้อสอบมีความซ้ำกันในทางที่ดีหรือไม่ดีเด่นชัดเกินไป แบบทดสอบมีจำนวนมากทำให้ต้องใช้เวลาในการทำแบบทดสอบนานเกินไป ผู้วิจัยจึงคัดเลือกเฉพาะข้อสอบที่ค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 64 ข้อ ซึ่งมีค่าทดสอบที่ตั้งแต่ 2.45 ถึง 8.46 เพื่อนำไปทดสอบครั้งที่ 2 อำนาจจำแนกจากการทดสอบครั้งที่ 2 ปรากฏว่า มีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 62 ข้อ

ซึ่งมีค่าที่ตั้งตั้งแต่ 2.38 ถึง 14.08 ค่าการทดสอบที่มีค่าสูงขึ้นทั้งนี้เพราะได้ผ่านการวิเคราะห์ปรับปรุงและคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีคุณภาพผ่านเกณฑ์ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้มีขนาดใหญ่กว่าการทดสอบครั้งที่ 1 ผู้วิจัยจึงคัดเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีอำนาจจำแนกสูงที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไว้จำนวน 48 ข้อ มีค่าที่ตั้งตั้งแต่ 2.66 ถึง 14.08 เพื่อนำไปทดสอบหาคุณภาพ กล่าวได้ว่าแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ในเกณฑ์ดีและสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถจำแนกผู้สอบได้ดี

1.3 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบครั้งที่ 2 จำนวน 64 ข้อ พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมรายด้านตั้งแต่ 0.24 ถึง 0.61 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับตั้งแต่ 0.56 ถึง 0.79 ผู้วิจัยจึงคัดเลือกข้อสอบที่มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและมีอำนาจจำแนกสูง เพื่อนำไปทดสอบเพื่อหาคุณภาพ ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบ จากการทดสอบเพื่อหาคุณภาพ จำนวน 48 ข้อ พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมรายด้านตั้งแต่ 0.29 ถึง 0.60 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับตั้งแต่ 0.53 ถึง 0.77 ซึ่งกล่าวได้ว่าแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างที่เชื่อถือได้

1.4 ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จากการทดสอบเพื่อหาคุณภาพ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.82 สอดคล้องกับ ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ (2539 : 209) กล่าวว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบมีค่ามากกว่า 0.70 จึงเป็นแบบทดสอบที่เชื่อมั่นได้และสอดคล้องกับแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยเด็กตอนปลาย ของ อาริรัตน์ หมื่นมา (2544 : บทคัดย่อ) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของ แสงหล้า ไปธา (2544 : บทคัดย่อ) มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของสุภาพร พิสิฐวุฒินันท์ (2543 : 42) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 และเครื่องมือประเมินความสามารถในการจัดการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของ นภาพร สุทธิกุล (2546 : บทคัดย่อ) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 จึงอาจกล่าวได้ว่าแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือที่เชื่อมั่นได้

2. เกณฑ์ปกติและคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

2.1 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

ผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์ปกติในรูปแบบคะแนนที่ (normalized T – score) โดยสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบแยกเป็นรายด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้ตนเอง ด้านการควบคุมตนเอง ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และด้านทักษะทางสังคม มีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T_{20} ถึง T_{68} , T_{25} ถึง T_{70} , T_{23} ถึง T_{73} , T_{23} ถึง T_{73} , T_{26} ถึง T_{70} ตามลำดับ และเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T_{25} ถึง T_{76}

การคิดคะแนนผลการสอบ เมื่อสามารถวัดได้ว่านักเรียนคนใดได้คะแนนที่ปกติเท่าใด แล้วจะประเมินว่า นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับใดโดยให้พิจารณาเกณฑ์ดังนี้ (ชวาล แพรัตกุล. 2520:53)

ตั้งแต่ T_{65} และสูงกว่า แปลว่า มีความฉลาดทางอารมณ์สูงมาก

ตั้งแต่ T_{55} - T_{65} แปลว่า มีความฉลาดทางอารมณ์สูง

ตั้งแต่ T_{45} - T_{55} แปลว่า มีความฉลาดทางอารมณ์ปานกลาง

ตั้งแต่ T_{35} - T_{45} แปลว่า มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ

ตั้งแต่ T_{35} และต่ำกว่า แปลว่า มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำมาก

ถ้าผู้ได้คะแนนตรงจุดแบ่งพอดี คือ ตั้งแต่ T_{65} , T_{55} , T_{45} และ T_{35} ให้เลื่อนไปอยู่ในกลุ่มถัดไป

2.2 คู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างคู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับเป็นแนวทางในการนำแบบทดสอบไปใช้ทดสอบกับนักเรียน ในการนำแบบทดสอบไปใช้ควรอ่านคู่มือการใช้แบบทดสอบทุกครั้ง ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบถึงรายละเอียดของแบบทดสอบ วิธีดำเนินการสอบ ซึ่งจะช่วยให้การนำแบบทดสอบไปใช้บรรลุวัตถุประสงค์ตามต้องการ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากรเป็นนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ ดังนั้นการนำแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ไปใช้ในระดับอื่นหรือท้องถิ่นอื่น จึงควรปรับสถานการณ์ให้เหมาะสมและหาเกณฑ์ปกติใหม่สำหรับการแปลผลคะแนนของกลุ่มใหม่ด้วย
2. แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถนำไปใช้ในการทดสอบเพื่อการแนะแนว การสอน การวิจัย และควรนำไปวัดความสามารถทางอารมณ์ของนักเรียนควบคู่กับการสังเกต การสัมภาษณ์ จะทำให้สามารถพิจารณานักเรียนได้ถูกต้องตรงกับความ เป็นจริงมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ครู อาจารย์ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ตลอดจนजनผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับตัว และการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์กับนักเรียนในระดับอื่น ได้แก่ ระดับปฐมวัย ระดับวัยเด็กตอนต้น เป็นต้น
2. ควรมีการพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์กับเด็กลักษณะอื่น ๆ เช่น เด็กพิเศษ เด็กในสถานสงเคราะห์ เด็กในสถานพินิจ เป็นต้น
3. ควรมีการพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดหรือทฤษฎีต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

บรรณานุกรม

- กิตติวรรณ เขียมแก้ว. (2543). ความฉลาดทางอารมณ์. เชียงใหม่ : โรงพยาบาลสวนปรุง กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2549. จาก http://210.1.20.11/web2549/report/indexsum_reg.php
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2543). รายงานการศึกษาวิจัย การจัดการศึกษาทางเลือกโดยศูนย์การเรียนรู้ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน / วัชรินทร์ บัณฑิตวิญญูสกุล. กรุงเทพฯ : บริษัทพรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, สำนักงาน. (2533). รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง เด็กในภาวะยากลำบาก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- _____. (2543). รายงานการศึกษาวิจัย การจัดการศึกษาทางเลือกโดยศูนย์การเรียนรู้ในสถานสงเคราะห์ / ขนิษฐา เทวินทรภักดี. กรุงเทพฯ : บริษัทพรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- คมเพชร ฉัตรศุภกุล และ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2544). รายงานการวิจัยเรื่อง การสร้างมาตรฐานประเมินและปกติวิสัยของความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จรรยา ดริยะพันธ์. (2542). การศึกษาการกระทำผิดวินัยและสาเหตุของการกระทำผิดวินัย : กรณีศึกษาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จันทบุรี. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จารุวรรณ ทองวิเศษ. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- จารุวรรณ สกุลคู่. (2543). อิทธิพลของประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชวาล แพ้วัดกุล. (2520). เทคนิคการเขียนข้อสอบ. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- ถวิล ธาราโกชน์ และ ศรันย์ ดำริสุข. (2543). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ์.

- ทศพร ประเสริฐสุข. (2542). “ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา”, วารสารการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา. 1 (3-4) : 8-24.
- ทิวัตต์ มณีโชติ. (2549). เกณฑ์การประเมิน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2549, จาก <http://drpaitoon.com/download/rubric.ppf>
- เทอดศักดิ์ เดชคง. (2546). ความฉลาดทางอารมณ์ จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : มติชน.
- เทิดศักดิ์ สุพันธุ์. (2544). การพัฒนาแบบประเมินเชาวน์อารมณ์โดยใช้กิจกรรมเกมสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย.วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีรานิตย์ สันติพิสุทธิ. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์กับบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักวิชาการสาธารณสุข ในเขต 12 . วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นภาพร สุทธิกุล. (2546). การพัฒนาเครื่องมือประเมินความสามารถในการจัดการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นันทนา วงศ์อินทร์. (2542). “EQ (Emotional Intelligence) : ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในชีวิต”, วารสารสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย เสนอ การประชุมปฏิบัติการเรื่อง การให้คำปรึกษาในภาวะวิกฤต และประชุมใหญ่สามัญประจำปีเพื่อเลือกตั้งนายกสมาคม : 21-23 .
- นันทา สุรักษา. (2542). การใช้ EQ กับตนเอง ครอบครัว และการทำงาน. วารสารสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย เสนอ การประชุมปฏิบัติการเรื่อง การให้คำปรึกษาในภาวะวิกฤตและประชุมใหญ่สามัญประจำปีเพื่อเลือกตั้งนายกสมาคม : 21- 23.
- นิตยา กัทลีระพันธ์. (2535). รายงานผลการวิจัย การศึกษาสถานภาพและนโยบายเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาส : เด็กเร่ร่อน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
- นิพนธ์ คันธเสวี. (2527). มนุษย์สัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โรงเรียนเนติศึกษา.
- นิยม บุญจันทร์. (2536). การจัดระบบงานสื่อการศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารหัวหน้างานสื่อทัศนศึกษาและครู-อาจารย์ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปราณี ทองคำ. (2359). เครื่องมือวัดทางการศึกษา. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- ปรียา บำรุงเสนา. (2545). ความสัมพันธ์ระหว่างเขาวนั้ อารมณ์กับสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัว.
วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เปรมจิตร ทศศะ. (2516). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินค่าตน ลักษณะความเป็น
ผู้นำแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2547). การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชั้นพรีนติ้ง.
- พรรณทิพย์ ศรีวรรณบุษย์. (2541). มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ : ด้านสุภากรพิมพ์.
- พรรณพร เรืองศรี. (2544). การสร้างแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 7).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พิมพ์พิมล เรืองฤทธิ์. (2544). ความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต
วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เพ็ญญา สังข์สุวรรณ. (2547). การพัฒนาแบบทดสอบวัดคุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
สุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ภาวนา ต.วิเชียร. (2544). การใช้ความฉลาดทางอารมณ์พยากรณ์พฤติกรรมการทำงาน
ของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภูมินทร์ อ่อนละมุล. (2538). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อพฤติกรรมในการเผชิญความขัดแย้งกับ
เพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโสภณศิริราษฎร์ อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ระวีวรรณ เสวตามร. (2540). ยุทธวิธีสร้างมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : สยามมิตรการพิมพ์.
- รักชนก แก้ววิเชียร. (2543). การสร้างแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักศึกษา
ปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ริเรืองรอง รัตนวิไลสกุล. (2542). มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
ธนบุรี.

- เรียม ศรีทอง. (2540). มนุษย์สัมพันธ์มิติใหม่แห่งการสร้างความสัมพันธ์แบบยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2539). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2543). การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วัญญู สุวรรณเศรษฐ. (2544). การรับรู้ระดับความสำคัญและความสามารถที่มีอยู่ในด้านความ
ฉลาดทางอารมณ์ของครูประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ การศึกษา
มหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิจิตร อวาระกุล. (2527). เพื่อการพูด : การฟังและการประชุมที่ดี. กรุงเทพฯ : ดร.ศรีสง่า.
- วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. (2542). "การพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์เพื่อความสำเร็จในการทำงาน",
วารสารพฤติกรรมศาสตร์.5 (1) : 19-35.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2542). เชาวน์อารมณ์ (EQ) : ดัชนีวัดความสุขและความสำเร็จของชีวิต.
กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- ศึกษานิพนธ์, กระทรวง. (2544). รายงานการวิจัย การศึกษาสภาพและความต้องการในการ
จัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนสังกัด
กองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา ปี 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- สมยศ มหัทธโนบล. (2546). การพัฒนาแบบทดสอบวัดการปฏิบัติทักษะทางสังคม ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3. วิทยานิพนธ์ การศึกษา
มหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุภาพจิต , กรม. (2544). รายงานการประชุมวิชาการสุขภาพจิต 2543 สุขภาพจิตดีด้วยคีคิว.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สุจิตรา สุขसार. (2545). การพัฒนาเครื่องมือวัดคุณธรรม จริยธรรมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่าง
มีความสุขของนักเรียนตามมาตรฐานโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2541. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา :
มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุพจน์ สิ้นสูงศ์วัฒน์. (2527). การสร้างแบบทดสอบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ระดับชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 ในจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- สุภาพร พิสิษฐพัฒน์. (2543). การสร้างแบบทดสอบวัดเชาวน์ปัญญาทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุรินทร์ มีลากลับ. (2538). ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เสริม ทศศรี. (2545). “การสร้างเกณฑ์ปกติโดยใช้วิธีกำลังสองต่ำสุด” เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาวิจัยการวัดและประเมินผลการศึกษา. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เสาวภา วิชิตวาทย์. (2534). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยที่สูญเสียแขนขา. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- แสงหล้า โปธา. (2544). การสร้างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- แสงอุษา โฉยนาทนทร์ และ กฤษณ์ รุยาพร. (2543). EQ with Thai SMILE การบริหารอารมณ์ด้วยรอยยิ้มแบบไทย ๆ. กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์.
- โสภณ วัฒนเมธาวี. (2545). การพัฒนาแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- หลุย จำปาเทศ. (2526). จิตวิทยาสัมพันธ์. สรุปคำบรรยายโดยสุเมธ แสงนันทนวล (อัดสำเนา)
- อรพินทร์ ชูชม อัจฉรา สุขารมณและวิลาสลักษณ์ ชวัลลสี. (2542). “การทดลองใช้และตรวจสอบมาตรฐานวัดสติปัญญาทางอารมณ์ของซัทท์และคณะ” เอกสารการบรรยายเรื่อง ทฤษฎีและการวัดอีคิว. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อัมพร หัสศิริ. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์ปัญญาและความสามารถทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาที่มีปัญหาทางการเรียน. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อารดา กันทะหงษ์. (2546). การใช้เทคนิคการต่อชิ้นส่วนในการอ่านวรรณคดีเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษและความฉลาดทางอารมณ์. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อารีรัตน์ หมื่นมา. (2544). การพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ ชนิดมาตรฐานประมาณค่าและสถานการณ์ สำหรับเด็กตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

คุณฉวี อนุสุทธิวงศ์ (โพธิสุข). (2545). E.Q.ปัญญานำของมนุษยชาติ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-
สฤษดิ์วงศ์.

Innes, Ev. And Straker. (2003). 'Good' validity in Validity of work-Related assessment :
E.Innes@cchs.usyd.edu. au, <http://home.Earthlink.net/~medtox/analysis.html>,
June 23, 2005.

Yamane, T. (1973). Statistics : An Introductor Analysis. 3rd ed. New York : Harper and
Row.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ทรงคุณวุฒิ

- ด้านวิชาการวัดผลการศึกษา
 อาจารย์ ดร. มลิวัลย์ สมศักดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
 จังหวัดนครศรีธรรมราช
 ผศ. ถนอมศรี อินทนนท์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
- ด้านจิตวิทยาการศึกษา
 ผศ.ดร.จิตตินันท์ บุญสถิตกุล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร
 ผศ.ดร.อัจฉรา ธรรมาภรณ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- ด้านการศึกษาสงเคราะห์
 นางสาวนงศ์เยาว์ สิ้นลี ครูโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่

ผู้เชี่ยวชาญ

- ด้านวิชาการวัดผลการศึกษา
 อ.ดร. มลิวัลย์ สมศักดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
 จังหวัดนครศรีธรรมราช
 ผศ. ถนอมศรี อินทนนท์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
 อาจารย์ ดร. ปรีดา เบ็ญการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา
 นางนัสชา อนุภาพ ครูโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย จังหวัดสงขลา
- ด้านจิตวิทยาการศึกษา
 ผศ.ดร. จิตตินันท์ บุญสถิตกุล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร
 อาจารย์กาญจน์กมล สุวิทย์รัตน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา
 ผศ.ดร.อัจฉรา ธรรมาภรณ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- ด้านการศึกษาสงเคราะห์
 นางสาวนงศ์เยาว์ สิ้นลี ครูโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 จังหวัดกระบี่
 นางวรรณดา สยามพันธ์ ครูโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง จังหวัดพัทลุง

ภาคผนวก ข

ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์
สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)									IOC
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
ด้านการสร้างแรงจูงใจ (ต่อ)										
20	+1	+1	+1	+1	0	+1	+1	+1	+1	0.89
21	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
22	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
23	+1	0	0	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0.78
24	+1	+1	-1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0.78
25	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+	1.00
26	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
27	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
28	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา										
1	+1	+1	+1	+1	+1	0	0	+1	+1	0.78
2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
4	+1	+1	+1	+1	+1	0	0	+1	+1	0.78
5	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
6	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0	+1	0.89
7	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
8	+1	0	0	+1	0	+1	+1	+1	+1	0.67
9	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
10	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0	+1	0.89
11	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
12	+1	+1	0	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0.89
13	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
14	+1	0	0	+1	+1	+1	0	+1	+1	0.67

ภาคผนวก ค

คู่มือการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียน
ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้

คู่มือการใช้

แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้

ความหมาย

ความฉลาดทางอารมณ์ (emotional quotient) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ เข้าใจเหตุและผลของอารมณ์และความรู้สึกของตนเองและของผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายในตนเองให้สามารถรอคอยการตอบสนองความต้องการของตัวเองและแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการเผชิญกับอุปสรรคและการแก้ไขความขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างปราศจากความกังวล และสามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนเองในการอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ ตามทฤษฎีของโกลแมน ได้แก่

1. การตระหนักรู้ตนเอง (self – awareness) หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้อารมณ์ตนเองและสามารถใช้ความตระหนักรู้นี้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ มีการประเมินความสามารถ ที่แท้จริงของตนและมีความมั่นใจในตนเองอย่างสมเหตุสมผล มีคุณลักษณะพฤติกรรม ดังนี้

- 1.1 พฤติกรรมความสามารถในการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของตนเอง
- 1.2 พฤติกรรมความมั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตนเอง
- 1.3 พฤติกรรมประเมินตนเองตามความเป็นจริง

2. การควบคุมตนเอง (self – regulation) หมายถึง ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ให้แสดงออกอย่างเหมาะสม สามารถปรับสภาวะอารมณ์ให้กลับสู่สภาวะปกติได้โดยเร็ว มีการไตร่ตรองก่อนการตัดสินใจ มีคุณลักษณะพฤติกรรม ดังนี้

- 2.1 พฤติกรรมใจกว้างและยอมรับสิ่งใหม่
- 2.2 พฤติกรรมจัดการกับภาวะอารมณ์และความฉุนเฉียวได้
- 2.3 พฤติกรรมปรับตัวได้ ยืดหยุ่นในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้
- 2.4 พฤติกรรมแสดงความรับผิดชอบ รักษาความเป็นผู้ซื่อสัตย์และคุณงาม

ความดีแห่งตน

3. การสร้างแรงจูงใจ (motivation) หมายถึง การใช้พลังความรู้สึกภายในเพื่อเป็น
 สิ่งกระตุ้นเตือนตนให้คิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ มุ่งมั่นไม่ย่อท้อสามารถ
 อดทนรอผลที่ได้ภายหลังมีความเชื่อมั่นว่าสามารถทำได้ มีทัศนคติในการมองโลกในแง่ดี มี
 คุณลักษณะพฤติกรรม ดังนี้

- 3.1 พฤติกรรมกระตุ้นเตือนตนเองให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 3.2 พฤติกรรมให้กำลังใจตนเองผลักดันสู่เป้าหมายจนสำเร็จ
- 3.3 พฤติกรรมจงรักภักดี ยึดมั่นเป้าหมายของกลุ่ม
- 3.4 พฤติกรรมพยายามปรับปรุงสิ่งที่ทำให้ดี มีมาตรฐาน

4. การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (empathy) หมายถึง การมีความรู้สึกร่วม มีความเห็นอก
 เห็นใจเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา สามารถรับรู้อารมณ์และความต้องการ
 ความวิตกกังวลของบุคคลอื่นและสามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม มีคุณลักษณะพฤติกรรมดังนี้

- 4.1 พฤติกรรมรับรู้ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น
- 4.2 พฤติกรรมการพัฒนาผู้อื่น

5. ทักษะทางสังคม (social skill) หมายถึง ความสามารถในการสร้างและรักษา
 สัมพันธภาพกับบุคคลอื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลได้
 มีคุณลักษณะ พฤติกรรม ดังนี้

- 5.1 พฤติกรรมมีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น
- 5.2 พฤติกรรมมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น
- 5.3 พฤติกรรมสามารถแก้ไขความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม

ความมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์พัฒนาขึ้นเพื่อนำแบบทดสอบไปใช้ตรวจสอบ
 ความสามารถของนักเรียนในด้านการตระหนักถึงความรู้สึก ความคิด อารมณ์ของตนเองและของ
 ผู้อื่น ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง และความสามารถในการสร้าง
 ความสัมพันธ์กับ ผู้อื่นว่ามีมากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อครู อาจารย์ ผู้บริหารที่จะได้
 เข้าใจสภาวะอารมณ์ของนักเรียนมากขึ้น สามารถนำไปพัฒนาระบบการเรียนการสอนที่ดี อัน
 สามารถนำไปสู่การพัฒนาเยาวชนที่มีสุขภาพจิตที่ดีต่อไปในอนาคต

โครงสร้างของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

โครงสร้างของแบบทดสอบ ประกอบด้วยแบบทดสอบ 5 ด้าน คือ

1. ด้านการตระหนักรู้ตนเอง จำนวน 9 ข้อ
2. ด้านการควบคุมตนเอง จำนวน 12 ข้อ
3. ด้านการสร้างแรงจูงใจ จำนวน 12 ข้อ
4. ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา จำนวน 6 ข้อ
5. ด้านทักษะทางสังคม จำนวน 9 ข้อ

การพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

ในการพัฒนาแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ ได้ดำเนินการพัฒนาแบบทดสอบและปรับปรุงดังนี้

การทดสอบครั้งที่ 1 ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 300 คน ใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จำนวน 80 ข้อ ปรากฏว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 73 ข้อ มีค่าที่ตั้งแต่ 2.44 ถึง 8.46 ผู้วิจัยคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าที่สูงไว้ จำนวน 64 ข้อ ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 2.45 ถึง 8.46 เพื่อนำไปทดสอบครั้งที่ 2

การทดสอบครั้งที่ 2 ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 412 คน ใช้แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ จำนวน 64 ข้อ ปรากฏว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 62 ข้อ ซึ่งมีค่าที่ตั้งแต่ 2.38 ถึง 14.08 ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าที่สูงไว้ จำนวน 48 ข้อ ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 2.66 ถึง 14.08 เพื่อนำไปทดสอบเพื่อหาคุณภาพ

การทดสอบเพื่อหาคุณภาพกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 515 คน ได้ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และความเชื่อมั่น พร้อมทั้งเกณฑ์ปกติ ปรากฏผล ดังนี้

1. ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

รายละเอียดดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

ด้าน	ข้อที่	r_{xy}	ข้อที่	r_{xy}	r_{yz}
การตระหนักรู้ตนเอง	1	0.55**	6	0.50**	0.53
	2	0.43**	7	0.38**	
	3	0.50**	8	0.48**	
	4	0.53**	9	0.38**	
	5	0.31**			
การควบคุมตนเอง	1	0.43**	7	0.53**	0.68**
	2	0.50**	8	0.55**	
	3	0.49**	9	0.49**	
	4	0.52**	10	0.45**	
	5	0.50**	11	0.49**	
	6	0.57**	12	0.45**	
การสร้างแรงจูงใจ	1	0.29**	7	0.44**	0.77**
	2	0.47**	8	0.44**	
	3	0.41**	9	0.41**	
	4	0.50**	10	0.57**	
	5	0.55**	11	0.49**	
	6	0.47**	12	0.44**	
การเอาใจเขามาใส่ใจเรา	1	0.50**	4	0.58**	0.62**
	2	0.61**	5	0.42**	
	3	0.60**	6	0.56**	
ทักษะทางสังคม	1	0.55**	6	0.47**	0.71**
	2	0.49**	7	0.51**	
	3	0.52**	8	0.48**	
	4	0.46**	9	0.46**	
	5	0.52**			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 22 ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

แบบทดสอบ	k	คะแนน เต็ม	\bar{X}	S.D.	α	S.E. _{meas}
ด้านการตระหนักรู้ตนเอง	9	27	21.58	3.09	0.51	2.16
ด้านการควบคุมตนเอง	12	36	26.98	4.67	0.72	2.48
ด้านการสร้างแรงจูงใจ	12	36	26.63	4.38	0.65	2.58
ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา	6	18	12.86	2.70	0.53	1.86
ด้านทักษะทางสังคม	9	27	19.37	3.68	0.61	2.28
ความฉลาดทางอารมณ์	48	144	107.42	12.46	0.82	5.23

วิธีดำเนินการสอบ

วิธีดำเนินการสอบ แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ การเตรียมตัวก่อนสอบ วิธีปฏิบัติขณะสอบ และเมื่อสอบเสร็จ มีลำดับขั้นดังนี้

1. การเตรียมตัวก่อนสอบ ควรปฏิบัติดังนี้

1.1 กำหนดวัน เวลา สถานที่สอบ ล่วงหน้าและแจ้งให้ผู้สอบทราบวัตถุประสงค์ของการสอบ

1.2 ผู้ดำเนินการสอบเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอบ คือ แบบทดสอบและกระดาษคำตอบ โดยให้มากกว่าผู้เข้าสอบประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์

1.3 การเตรียมตัวสำหรับผู้ดำเนินการสอบ ผู้ดำเนินการสอบต้องศึกษาคำชี้แจง วิธีทำแบบทดสอบเหล่านี้ล่วงหน้า อย่างน้อย 1 ครั้ง เพื่อให้สามารถดำเนินการสอบอย่างถูกต้อง

2. วิธีดำเนินการสอบ ควรปฏิบัติดังนี้

2.1 พุดโน้มน้าวจิตใจผู้สอบให้มีความกระตือรือร้นที่จะทำการสอบอย่างเต็มความสามารถ

2.2 การให้คำชี้แจง รายละเอียดคำชี้แจงจะปรากฏอยู่บนแผ่นหน้าของแบบทดสอบ ผู้ดำเนินการสอบต้องชี้แจงเฉพาะเท่าที่ปรากฏอยู่เท่านั้น โดยอธิบายวิธีการตอบแบบทดสอบให้ผู้สอบเข้าใจทุกคน และอย่าให้ผู้สอบลงมือทำก่อนเวลา ควรลงมือทำพร้อมกันแล้วเริ่มจับเวลาตั้งแต่ผู้ดำเนินการสอบอนุญาตให้ลงมือทำข้อสอบได้

2.3 การเตือนเวลา ใช้เตือนเวลา 2 ครั้งเท่านั้น คือ เมื่อหมดเวลาครั้งแรก และเหลือเวลาอีก 2-3 นาที

3. วิธีปฏิบัติเมื่อหมดเวลา ควรปฏิบัติดังนี้

3.1 สั่งให้ผู้สอบวางปากกา หยุดทำทันทีแล้วเก็บแบบทดสอบ

3.2 เมื่อเสร็จสิ้นการสอบแล้ว ก่อนที่จะให้ผู้สอบออกจากห้องสอบ ผู้ดำเนินการสอบควรกล่าวชมเชยผู้สอบที่ตั้งใจสอบเป็นอย่างดี

การตรวจให้คะแนน

ในการตรวจให้คะแนน ควรถือหลักการดังนี้

ให้ 1 คะแนน เมื่อ เลือกคำตอบที่แสดงถึงการมีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ

ให้ 2 คะแนน เมื่อ เลือกคำตอบที่แสดงถึงการมีความฉลาดทางอารมณ์ปานกลาง

ให้ 3 คะแนน เมื่อ เลือกคำตอบที่แสดงถึงการมีความฉลาดทางอารมณ์สูง

เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

เกณฑ์ปกตินี้เป็นเกณฑ์ปกติสำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในพื้นที่ภาคใต้ จำนวนนักเรียนที่นำมาสร้างเกณฑ์ปกติ จำนวน 515 คน เกณฑ์ปกตินี้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในรูปคะแนนที่ปกติ (normalized T – score) รายละเอียดดังตารางที่ 23

ตารางที่ 23 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละด้าน

ด้าน	คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ	คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ
การตระหนักรู้ตนเอง	27	68	17	36
	26	65	16	33
	25	61	15	30
	24	58	14	27
	23	55	13	23
	22	52	12	20
	21	49	11	17*
	20	46	10	14*
	19	42	9	11*
	18	39		
การควบคุมตนเอง	36	70	23	40
	35	67	22	38
	34	65	21	36
	33	63	20	34
	32	61	19	32
	31	58	18	29
	30	56	17	27
	29	54	16	25
	28	52	15	23*
	27	49	14	20*
	26	48	13	18*
	25	45	12	16*
24	43			

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ด้าน	คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ	คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ
การสร้างแรงจูงใจ	36	73	23	41
	35	71	22	38
	34	68	21	36
	33	66	20	33
	32	63	19	31
	31	61	18	28
	30	58	17	26
	29	56	16	23
	28	53	15	21*
	27	51	14	18*
	26	48	13	16*
	25	46	12	13*
24	43			
การเอาใจเขามาใส่ใจเรา	18	69	11	42
	17	65	10	39
	16	62	9	35
	15	58	8	31
	14	54	7	27
	13	50	6	23*
	12	46		

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ด้าน	คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ	คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ
ทักษะทางสังคม	27	70	17	43
	26	68	16	40
	25	65	15	37
	24	62	14	34
	23	59	13	31
	22	56	12	29
	21	54	11	26
	20	51	10	23*
	19	48	9	20*
	18	45		

* หมายถึง ส่วนที่ปรับขยาย

ตารางที่ 24 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์

คะแนนดิบ	คะแนนปกติ	คะแนนดิบ	คะแนนปกติ
144	81*	118	58
143	80*	117	57
142	79*	116	56
141	78*	115	55
140	77*	114	54
139	76	113	54
138	75	112	53
137	74	111	52
136	74	110	51
135	73	109	50
134	72	108	49
133	71	107	48
132	70	106	48
131	69	105	47
130	68	104	46
129	68	103	45
128	67	102	44
127	66	101	43
126	65	100	42
125	64	99	41
124	63	98	41
123	62	97	40
122	61	96	39
121	61	95	38
120	60	94	37
119	59	93	36

ตารางที่ 24 (ต่อ)

คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ	คะแนนดิบ	คะแนนTปกติ
92	35	69	15*
91	34	68	14*
90	34	67	14*
89	33	66	13*
88	32	65	12*
87	31	64	11*
86	30	63	10*
85	29	62	9*
84	28	61	8*
83	27	60	7*
82	27*	59	7*
81	26	58	6*
80	25	57	5*
79	24*	56	4*
78	23*	55	3*
77	22*	54	2*
76	21*	53	1*
75	21*	52	0*
74	20*	51	
73	19*	50	
72	18*	49	
71	17*	48	
70	16*		

* ส่วนที่ปรับขยายเกณฑ์

เกณฑ์การตัดสิน

การคิดคะแนนผลทดสอบ เมื่อสามารถวัดได้ว่านักเรียนคนใดได้คะแนนที่ปกติเท่าใด แล้วประเมินว่านักเรียนคนนั้นมีความฉลาดทางอารมณ์ในระดับใดของกลุ่ม ให้ตัดสินตามเกณฑ์ดังนี้

ตั้งแต่ T_{65} และสูงกว่า แปลว่า มีความฉลาดทางอารมณ์สูงมาก

ตั้งแต่ $T_{55} - T_{65}$ แปลว่า มีความฉลาดทางอารมณ์สูง

ตั้งแต่ $T_{45} - T_{55}$ แปลว่า มีความฉลาดทางอารมณ์ปานกลาง

ตั้งแต่ $T_{35} - T_{45}$ แปลว่า มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ

ตั้งแต่ T_{35} และต่ำกว่า แปลว่า มีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำมาก

ถ้าผู้ที่ได้คะแนนตรงจุดแบ่งพอดี คือ ตั้งแต่ T_{65} , T_{55} , T_{45} และ T_{35} ให้เลื่อนขึ้นไปอยู่ในกลุ่มถัดไปเสมอ

ภาคผนวก ง

แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียน
ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้

แบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในพื้นที่ภาคใต้

คำชี้แจง

- แบบทดสอบฉบับนี้มีจำนวน 48 ข้อ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้
ด้านที่ 1 การตระหนักรู้ตนเอง จำนวน 9 ข้อ
ด้านที่ 2 การควบคุมตนเอง จำนวน 12 ข้อ
ด้านที่ 3 การสร้างแรงจูงใจ จำนวน 12 ข้อ
ด้านที่ 4 การเอาใจเขามาใส่ใจเรา จำนวน 6 ข้อ
ด้านที่ 5 ทักษะทางสังคม จำนวน 9 ข้อ
- คำถามในแบบทดสอบนี้เป็นแบบเลือกตอบชนิดสถานการณ์ทั้งสิ้น แต่ละข้อมี 3 ตัวเลือก โดยให้นักเรียนอ่านข้อความในสถานการณ์นั้น แล้วเลือกคำตอบที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว
- ในการตอบให้ทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบที่ตรงกับตัวเลือกที่ต้องการ

ข้อ	ก	ข	ค
00			X
- เมื่อต้องการเปลี่ยนคำตอบ ให้ท่านขีดเส้นทับคำตอบที่ไม่ต้องการ แล้วทำเครื่องหมายกากบาท (X) ทับตัวเลือกในกระดาษคำตอบที่ต้องการเปลี่ยนใหม่ ดังตัวอย่าง

ข้อ	ก	ข	ค
00	X		✕
- แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์จึงไม่มีผลต่อคะแนนสอบวิชาใด ๆ เพียงเป็นการวัดความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนเท่านั้น ฉะนั้นขอให้ตอบตามความรู้สึกจริง ๆ ของนักเรียนมากที่สุด
- ขอขอบคุณนักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการตอบข้อสอบเป็นอย่างดี

ด้านการตระหนักรู้ตนเอง

- ข้อ 1. โด่งได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนโรงเรียนไปแข่งขันทักษะคอมพิวเตอร์ระดับภาคใต้ ถ้านักเรียนเป็นโด่ง นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร
- ก. เฉย ๆ เพราะไม่ได้คาดหวังจะได้เป็นตัวแทนโรงเรียน
 - ข. ดีใจและเข้าไปขอบคุณคณะกรรมการทุกคน
 - ค. ดีใจ และกระโดดโห่ร้องในความสำเร็จ
- ข้อ 2. ถ้านักเรียนสอบไม่ผ่านวิชาใดวิชาหนึ่งของภาคเรียนนี้ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร
- ก. เสียใจและกังวลกลัวผู้ปกครองตำหนิ
 - ข. รู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติเพราะคนอื่นก็สอบไม่ผ่าน
 - ค. ยอมรับความจริงและพยายามใหม่ในครั้งต่อไป
- ข้อ 3. ขณะที่พิมพ์กำลังทำการบ้านอยู่ที่หอนอน น้องๆในหอคุยกันเสียงดังมาก จนทำให้ไม่มีสมาธิในการทำการบ้าน ถ้านักเรียนเป็นพิมพ์ นักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. นั่งทำการบ้านต่อไป ทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น
 - ข. คุยกับน้อง ๆ ให้เข้าใจว่าต้องใช้สมาธิทำการบ้าน
 - ค. โหมโหและเข้าไปตำหนิน้อง ๆ ที่คุยเสียงดัง
- ข้อ 4. โรงเรียนจัดกิจกรรมประกวดการประดิษฐ์กระทงจากวัสดุธรรมชาติเพื่อน ๆ เห็นว่าเมย์มีฝีมือด้านนี้ จึงขอ ร้องให้เมย์เข้าแข่งขัน ถ้านักเรียนเป็นเมย์ นักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. เข้าร่วมแข่งขันและคิดว่ามีความสามารถพอที่จะแข่งขันกับคนอื่นได้
 - ข. เข้าร่วมแข่งขัน แต่ไม่แน่ใจว่าตนเองจะสามารถสู้คนอื่นได้
 - ค. เข้าร่วมแข่งขันและคิดว่าไม่มีใครมีความสามารถด้านนี้เท่ากับตน
- ข้อ 5. ในช่วงโมงเรียนวิชาดนตรี ครูให้ฝึกรำประกอบเพลง นัรรำได้ถูกต้องสวยงาม ครูจึงให้ออกไปสาธิตให้เพื่อนดูเป็นตัวอย่าง ถ้านักเรียนเป็นนัรรำ นักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. เสนอให้ก้อยออกไปแทนเพราะคุณแล้วว่าก้อยรำได้ดีกว่าตน
 - ข. ออกไปสาธิตให้เพื่อนดูเพราะไม่มีใครรำได้สวยเหมือนตน
 - ค. ขวนมาลีออกไปสาธิตพร้อมกันเพราะรำได้สวยพอ ๆ กับตน

- ข้อ 6. ทุกครั้งที่ครูมอบหมายให้นักเรียนทำงาน นักเรียนจะทำงานด้วยความตั้งใจ และเมื่อทำงานเสร็จนิทานนักเรียนจะรู้สึกอย่างไร
- ก. ผลงานมักจะออกมาดีพอ ๆ กับเพื่อนคนอื่น ๆ
 - ข. ผลงานมักดีกว่าผลงานของเพื่อนๆหลายคน
 - ค. ผลงานมักไม่ดีเท่าผลงานของเพื่อน
- ข้อ 7. เปิดเทอมใหม่เพื่อน ๆ แต่ละคนต่างก็มีของใช้ใหม่ ๆ มาอวดกันเสมอ แต่ตุ๊กไม่เคยมีของใช้ใหม่ ๆ ใช้เลย เนื่องจากฐานะทางบ้านยากจนมาก ถ้านักเรียนเป็นตุ๊ก นักเรียนจะอย่างไร
- ก. ใช้ของใช้เดิมที่มีอยู่ จะช่วยประหยัดรายจ่ายของทางบ้าน
 - ข. ภูมิใจที่ถึงแม้จะยากจน ก็ยังมีโอกาสเรียนหนังสือเหมือนเพื่อน ๆ
 - ค. รู้ว่าตนเองมีฐานะยากจน จึงใช้ของเดิมที่มีอยู่
- ข้อ 8. นักเรียนเป็นตัวแทนของกลุ่มออกไปรายงานหน้าชั้น และพบข้อบกพร่องของตนเอง คือ มีอาการประหม่า พุดผิด ๆ ถูก ๆ ถ้าต้องมีการรายงานในครั้งต่อไป นักเรียนจะอย่างไร
- ก. รู้ว่าตนเองพุดไม่คล่อง จึงพยายามฝึกฝนตนเองให้มากขึ้น
 - ข. รู้ว่าตนเองพุดไม่คล่อง จึงขอทำอย่างอื่นที่เหมาะสมกับตนเอง
 - ค. รู้ว่าตนเองพุดไม่คล่อง จึงให้คนอื่นออกไปรายงานดีกว่า
- ข้อ 9. แม่อยากให้แพร ไปอยู่กับป้าในช่วงปิดเทอม เพราะอยากให้แพรฝึกทำงานม เพื่อจะได้มีวิชาชีพติดตัว แต่แพรไม่ชอบการทำงาน ถ้านักเรียนเป็นแพร นักเรียนจะอย่างไร
- ก. บอกแม่ว่าไม่ชอบทำงานมและรู้สึกฝืนใจที่ต้องทำในสิ่งที่ไม่ชอบ
 - ข. ไม่ไปอยู่กับป้า ถึงไปก็ทำงานมไม่ได้เพราะไม่ใจรักการทำงานม
 - ค. บอกแม่ว่าไม่ชอบทำงานมและขอไปทำงานพิเศษอย่างอื่นแทน

ด้านการควบคุมตนเอง

- ข้อ 10. ขณะที่เจกำลังวาดภาพเพื่อส่งเข้าประกวดในงานสัปดาห์วิทยาศาสตร์ของโรงเรียน เขตดู แล้ววิจารณ์ภาพวาดของเจ ถ้านักเรียนเป็นเจ นักเรียนจะอย่างไร
- แก้ไขเพิ่มและเพิ่มเติมในส่วนที่ตนเห็นด้วยเท่านั้น
 - วาดภาพต่อไปโดยไม่สนใจคำวิจารณ์ของเขต
 - ยอมรับคำวิจารณ์ของเขตและปรับปรุงงานของตน
- ข้อ 11. ในการทำงานกลุ่ม ครูมอบหมายให้สมาชิกในกลุ่มทุกคน วิจารณ์การทำงานของเพื่อนแต่ละคน ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกในกลุ่มคนหนึ่งที่ถูกวิจารณ์ นักเรียนจะอย่างไร
- แสดงความคิดเห็นและเหตุผลโต้แย้งทันที
 - นำคำวิจารณ์มาพิจารณาปรับปรุงตนเองต่อไป
 - ปรับปรุงในส่วนตนคิดว่าควรปรับปรุง
- ข้อ 12. ในการประชุมจัดตกแต่งหอพักคณะกรรมการหอแต่ละคนต่างเสนอความเห็นที่แตกต่างกันไป ถ้านักเรียนเป็นกรรมการหอพักด้วย นักเรียนจะอย่างไร
- ยอมรับความคิดเห็นของนกเพราะมีบางอย่างเหมือนแนวคิดของตน
 - ยอมรับความคิดเห็นของนิตเพราะเหมือนกับแนวคิดของตน
 - ยอมรับความคิดเห็นของน้อยเพราะเป็นแนวคิดที่เกิดผลดีต่อหอพัก
- ข้อ 13. ถ้ามีเพื่อนของนักเรียน เกิดเข้าใจผิดนักเรียนบางอย่างและมาต่อว่าอย่างรุนแรงโดยที่นักเรียนไม่รู้เรื่องเลย นักเรียนจะอย่างไร
- ต่อว่าเขากลับอย่างรุนแรงเช่นกัน
 - ไม่ได้ตอบและเมื่ออารมณ์ดีขึ้นจึงคอยปรับความเข้าใจกัน
 - ไม่ได้ตอบและเดินไปจากบริเวณนั้น
- ข้อ 14. โด่งชอบพูดล้อเลียนชื่อพ่อแม่ของตัวอยู่เป็นประจำ ถ้านักเรียนเป็นตัว นักเรียนจะอย่างไร

- ก. ระวังความโกรธเอาไว้และเดินเลี่ยงไปที่อื่น
- ข. ไม่ได้ตอบแต่จะหาโอกาสเอาคืนภายหลัง
- ค. โกรธและชกหน้าของโค้งไปหนึ่งที
- ข้อ 15. ถ้านักเรียนใส่ชุดใหม่ไปโรงเรียน แล้วมีเพื่อนคนหนึ่งเดินมาชนและทำน้ำหวานหกรดชุดนักเรียน นักเรียนจะอย่างไร
- ก. พยายามระวังอารมณ์โกรธ แล้วเดินเลี่ยงไปที่อื่น
- ข. เทน้ำหวานใส่ชุดเพื่อนคืนบ้างเพื่อเป็นการเอาคืน
- ค. บอกเพื่อนว่าไม่เป็นไร แล้วรีบไปทำความสะอาดชุด
- ข้อ 16. ผู้ปกครองของหญิงสัญญาว่าจะพาไปเที่ยวในช่วงปิดเทอม แต่เมื่อถึงเวลาจริง ๆ ปรากฏว่าติดธุระไม่สามารถพาไปได้ ถ้านักเรียนเป็นหญิง นักเรียนจะอย่างไร
- ก. น้อยใจ พยายามหลบหน้าและไม่ยอมพูดคุยกับผู้ปกครอง
- ข. รับฟังเหตุผลของผู้ปกครองและจะรอเที่ยวในโอกาสต่อไป
- ค. เสียใจและผิดหวังแต่จะหากิจกรรมอื่นทำแทน
- ข้อ 17. วันนัดกับบัว เพื่อไปซื้อหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาคณิตศาสตร์ แต่วีมาสายใกล้หมดเวลาที่ครูอนุญาตให้ออกนอกโรงเรียน ถ้านักเรียนเป็นบัว นักเรียนจะอย่างไร
- ก. โกรธและต่อว่าวีที่มาช้า โดยไม่ยอมฟังเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น
- ข. ระวังอารมณ์โกรธไว้ คิดว่าคราวหน้าจะชวนเพื่อนคนอื่นไปดีกว่า
- ค. บอกเพื่อนว่าไม่เป็นไร และรีบออกไปซื้อร้านใกล้ ๆ จะได้กลับมาทัน
- ข้อ 18. ปลาและแอนดกลงกันว่าจะทำรายงานในวันเสาร์นี้ เพื่อให้ทันส่งครูวันจันทร์ แต่ปรากฏว่าญาติของปลามารับกลับบ้าน ถ้านักเรียนเป็นแอน นักเรียนจะอย่างไร
- ก. บอกให้ปลาค่อยกลับบ้านสัปดาห์หน้า
- ข. ขอบ้านปลาด้วยเพื่อทำรายงานให้เสร็จ
- ค. ทำรายงานไปก่อนแล้วค่อยให้ปลามาทำวันอาทิตย์
- ข้อ 19. ช่วงปิดภาคเรียน ครูให้แบบฝึกหัดคณิตศาสตร์กลับไปทำที่บ้าน และให้ทำด้วยตนเอง ถ้านักเรียนทำไม่ได้ นักเรียนจะอย่างไร

- ก. ทำด้วยตนเอง ถ้าทำผิดค่อยขอให้ครูอธิบาย
- ข. ให้พี่ช่วยทำให้เพราะพี่เก่งวิชาคณิตศาสตร์
- ค. ทำข้อที่ทำได้ ข้อที่ทำได้ค่อยขอลูกจากเพื่อน

ข้อ 20. เบียร์ไปเล่นฟุตบอลข้างบ้าน แล้วเตะไปโดนกระจกบ้านข้าง ๆ แตก ถ้านักเรียนเป็นเบียร์ นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. รีบวิ่งไปที่อื่นเพราะกลัวเจ้าของบ้านจับได้
- ข. เข้าไปขอโทษเจ้าของบ้านแม้เขาไม่เห็นที่เราทำ
- ค. รีบวิ่งเข้าบ้าน ถ้าเจ้าของบ้านรู้ค่อยไปขอโทษ

ข้อ 21. บอยยืมหนังสือจากห้องสมุดแล้วทำหนังสือขาด ถ้านักเรียนเป็นบอย นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ฝากเพื่อนให้นำหนังสือไปคืนที่ห้องสมุดแทน
- ข. นำหนังสือไปคืนถ้าบรรณารักษ์ไม่ทักท้วงก็นิ่งเสีย
- ค. นำหนังสือไปคืนและบอกบรรณารักษ์ว่าทำหนังสือขาด

ด้านการสร้างแรงจูงใจ

ข้อ 22. ในวันปีใหม่ ครูมอบหมายให้นักเรียนประดิษฐ์การ์ดอวยพรปีใหม่คนละ 1 ชิ้น นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ดูแบบตามหนังสือและลงมือทำตามแบบด้วยตนเอง
- ข. คิดรูปแบบที่แตกต่างจากเพื่อนและลงมือทำด้วยตนเอง
- ค. ดูแบบจากเพื่อนและนำมาปรับปรุงเป็นผลงานของตนเอง

ข้อ 23. โรงเรียนจะจัดประกวดสิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์ในงานสัปดาห์วิทยาศาสตร์ บอมส์รีบสมัครและวางแผนที่จะสร้างผลงานของตน ถ้านักเรียนเป็นบอมส์ นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ดูแบบสิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์จากหนังสือ
- ข. ศึกษาสิ่งประดิษฐ์ที่เคยได้รางวัลมาดัดแปลงให้ทันสมัยขึ้น
- ค. ออกแบบผลงานที่แปลกใหม่ไม่เหมือนใคร

- ข้อ 24. ในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ ตะวันได้กลับบ้านไปช่วยแม่จัดบ้านใหม่ ปรากฏว่ามีสิ่งของที่ไม่ต้องการใช้ และจะนำไปทิ้งมากมาย ถ้านักเรียนเป็นตะวัน นักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. นำไปซังกิโยขายจะได้มีเงินเป็นค่าขนม
 - ข. เลือกของบางอย่างมาดัดแปลงเพื่อประโยชน์ต่อไป
 - ค. นำมาประดิษฐ์เป็นของแต่งบ้านแบบเก๋ ๆ ตามจินตนาการ
- ข้อ 25. ในการทำงาน ถ้านักเรียนพบว่างานที่รับผิดชอบเป็นงานที่มีความยากลำบากและมีอุปสรรค นักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. ขอให้เพื่อนที่เรียนเก่งและมีความสามารถช่วยทำ
 - ข. นำงานไปปรึกษาหรือขอคำแนะนำจากเพื่อนที่เรียนเก่ง
 - ค. หาทางแก้ไขและพยายามทำต่อไป เพื่อให้งานสำเร็จ
- ข้อ 26. ขณะที่กึ่งซักผ้าให้น้อง ๆ ในหอพัก กาญได้มาชวนดูโทรทัศน์ แต่กึ่งยังซักผ้าไม่เสร็จ ถ้านักเรียนเป็นกึ่งนักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. รีบซักผ้าให้เสร็จ เพราะกลัวครูผู้ปกครองหอทำโทษ
 - ข. รีบซักผ้าให้เสร็จ เพื่อน้อง ๆ ในหอจะได้มีเสื้อผ้าไปเรียน
 - ค. ซักผ้าสักครึ่งหนึ่งก่อนเพื่อจะได้ดูรายการทีวีและไม่ถูกลงโทษด้วย
- ข้อ 27. กรีฑาลงสมัครนักกีฬาฟุตบอล ของโรงเรียน แต่เขาไม่ได้รับเลือกเป็นนักฟุตบอลของโรงเรียน ถ้านักเรียนเป็นกรีฑานักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. หมดกำลังใจอย่างมากไม่คิดจะเล่นฟุตบอลอีก
 - ข. ผิดหวังแต่จะฝึกซ้อมต่อไปเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง
 - ค. ตั้งใจฝึกซ้อมต่อไปเพื่อจะได้เป็นนักฟุตบอลของโรงเรียน

- ข้อ 28. ครูมอบหมายให้นักเรียนและเพื่อนในชั้นร่วมกันจัดบอร์ดเกี่ยวกับ “กิจกรรมของโรงเรียน ในระดับช่วงชั้นที่ 2” นักเรียนจะอย่างไรให้งานของชั้นสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย
- ช่วยเพื่อนๆ จัดบอร์ด โดยรับหน้าที่เฉพาะที่ตนถนัดที่สุด
 - ช่วยเพื่อนจัดบอร์ด เฉพาะในส่วนที่ครูมอบหมายให้ทำ
 - ช่วยเพื่อน ๆ ทำงานทุกฝ่ายจัดบอร์ดอย่างเต็มที่
- ข้อ 29. หมู่บ้านนักเรียนส่งทีมฟุตบอลแข่งขันกีฬาเยาวชนต่อต้านยาเสพติด และตั้งเป้าว่าต้องติด อันดับ 1 ใน 3 ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกของทีม แต่โรงเรียนยังไม่ปิดภาคเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร
- ขอให้หัวหน้าทีมหาคนอื่นมาเล่นแทน
 - ค่อยกลับมาร่วมฝึกซ้อมในวันเสาร์ – อาทิตย์
 - ฝึกซ้อมที่โรงเรียนและซ้อมร่วมกับทีมวันเสาร์ – อาทิตย์
- ข้อ 30. เสาร์นี้กลุ่มของน้อยนัดทำงานกัน แต่นิดาเพื่อนของน้อยซึ่งไปเรียนต่างจังหวัดกลับมา เยี่ยมบ้านและนัดเจอกับน้อยที่บ้าน ถ้านักเรียนเป็นน้อยนักเรียนจะอย่างไร
- บอกเพื่อนในกลุ่มว่าติดธุระให้เพื่อนทำงานกันเอง
 - ไปทำงานตามที่นัดไว้ให้เสร็จแล้วค่อยไปหานิดา
 - ไปหานิดาก่อนแล้วค่อยกลับมาตามนัดสายหน่อยคงไม่เป็นไร
- ข้อ 31. ครูสาครให้นุชนำการบ้านคณิตศาสตร์ที่นำมาส่ง กลับไปแก้ไขใหม่ในข้อที่วิธีทำและ คำตอบยังไม่ถูกต้อง ถ้านักเรียนเป็นนุช นักเรียนจะอย่างไร
- แก้ไขใหม่ โดยรวมกลุ่มกับเพื่อนคนอื่น ๆ ที่ทำผิดเหมือนกับตน
 - แก้ไขใหม่ โดยขอคู่มือการบ้านคณิตศาสตร์จากเพื่อนที่ทำถูกทุกข้อ
 - แก้ไขใหม่ โดยทำความเข้าใจกับข้อที่ผิดและพยายามแก้ไขให้ถูกต้อง
- ข้อ 32. โชคช่วยพ่อทำกระปุกออมสินจากกะลามะพร้าว เพื่อขายเป็นสินค้าโอท็อปของตำบล แต่ โชค เจาะกะลามะพร้าวแตกจนใช้การไม่ได้หลายใบ ถ้านักเรียนเป็นโชค นักเรียนจะทำอย่างไร
- ทำเฉพาะในส่วนที่ตนสามารถทำได้

- ข. ศึกษาวิธีการทำจากพ่อช้า ๆ แล้วค่อย ๆ ทำไป
- ค. ไม่ทำอีกเพราะยังทำอุปกรณ์ก็ยังเสียหายมากขึ้น

- ข้อ 33. เวฟเป็นคนไม่กล้าแสดงออกและเมื่อเขาทำอะไรก็มักถูกเพื่อนหัวเราะเสมอ ถ้านักเรียนเป็นเวฟนักเรียนจะอย่างไร
- ก. ไม่ยอมทำกิจกรรมทุกอย่างที่ต้องออกมาหน้าชั้นเรียน
 - ข. พยายามฝึกความกล้าแสดงออกถ้าจำเป็นต้องออกมาหน้าชั้นเรียน
 - ค. ตั้งเป้าหมายและพยายามพัฒนาตนเองให้กล้าแสดงออกเหมือนคนอื่น

ด้านการเอาใจเขามาใส่ใจเรา

- ข้อ 34. ไก่ชวนแก้วออกนอกโรงเรียนแต่แก้วยังทำงานไม่เสร็จ ถ้านักเรียนเป็นไก่ นักเรียนจะอย่างไร
- ก. ช่วยแก้วทำงานให้เสร็จก่อนแล้วค่อยออกไปด้วยกัน
 - ข. ขอให้แก้วออกไปด้วยกันก่อนแล้วค่อยกลับมาทำ
 - ค. บอกให้แก้วรีบทำงานให้เสร็จจะได้ออกไปด้วยกัน
- ข้อ 35. มุกและหมีวีเรียนห้องเดียวกัน พอใกล้สอบปลายปี มุกมีอาการวิตกกังวลและเครียด เพราะสอบได้คะแนนไม่ดีเสมอ ถ้านักเรียนเป็นหมีวีนักเรียนจะอย่างไร
- ก. ถ้ามุกเข้ามาปรับทุกข์ด้วยก็จะรับฟังอย่างตั้งใจและเห็นใจ
 - ข. รีบอ่านหนังสือเพื่อเตรียมสอบคงไม่มีเวลาคุยกับมุก
 - ค. ปล่อยให้คลายกังวลและชวนอ่านหนังสือด้วยกัน
- ข้อ 36. กุ้งเป็นนักกีฬาของโรงเรียน ไม่ค่อยมีเวลาเข้าเรียนจึงทำให้ไม่เข้าใจบทเรียน ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนของกุ้ง นักเรียนจะอย่างไร
- ก. ช่วยอธิบายบทเรียนให้ถ้ากุ้งมาขอเรื่อง

- ข. ช่วยอธิบายบทเรียนที่กึ่งไม่เข้าใจให้เข้าใจยิ่งขึ้น
- ค. คงไม่เข้าไปยุ่งคิดว่ากึ่งคงแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

- ข้อ 37. สูดาคือคนเขียนตัวหนังสือสวยและแต่งกลอนเก่งมาก ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนของสุดา นักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. รู้ความสามารถของสุดาแต่คงช่วยเหลืออะไรไม่ได้
 - ข. รู้ความสามารถของสุดาและชื่นชมให้คนอื่นทราบเสมอ
 - ค. สนใจความสามารถของสุดาและสนับสนุนให้เขาได้แสดงความสามารถ

- ข้อ 38. พี่สาวของโจมีความสามารถในการทำขนมหลายชนิด ในช่วงปิดจึงอยากทำขนมขายเพื่อหารายได้ ถ้านักเรียนเป็นโจนักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. รู้ว่าพี่สาวทำขนมอร่อยแต่ไม่แน่ใจว่าจะขายได้หรือเปล่านั้น
 - ข. รู้ความต้องการของพี่ ถ้าพี่อยากทำก็จะช่วยเท่าที่ทำได้
 - ค. รู้ว่าพี่สาวต้องการทำขนมขาย จึงอาสาจะนำขนมไปขายให้

- ข้อ 39. ฟ่านำบทกลอนที่แต่งไว้ไปให้ควินอ่าน ควินเห็นว่ากลอนของฟ้าบางบทยังไม่คล้องจอง ถ้านักเรียนเป็นควินนักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. ให้คำติชมแนะนำให้ฟ้ากลับไปแก้ไขปรับปรุง
 - ข. ชื่นชมฟ้า แต่ไม่กล้าให้คำแนะนำเพราะกลัวฟ้าเสียใจ
 - ค. ชักชวนฟ้าให้นำกลอนไปให้ครูดู เพื่อจะได้รับคำแนะนำที่ถูกต้อง

ด้านทักษะทางสังคม

- ข้อ 40. โรงเรียนจัดตั้งกองทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นเด็กกำพร้าในโรงเรียน นักเรียนในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของโรงเรียนจะปฏิบัติอย่างไร
- ก. ร่วมบริจาคทุน เพราะในโรงเรียนมีเด็กกำพร้าหลายคน
 - ข. ร่วมบริจาคทุน เพราะเพื่อนสนิทของตนก็เป็นเด็กกำพร้า

ค. ร่วมบริจาคทุน เพราะจะได้ช่วยเหลือเพื่อนที่เดือดร้อนกว่าเรา

ข้อ 41. ขณะที่บ๊มกำลังทำความสะอาดห้องเรียน เธอเห็นครูผูกกำลังหัวของเดินผ่านหน้าห้อง ถ้านักเรียนเป็นบ๊ม นักเรียนจะอย่างไร

- ก. รีบเข้าไปช่วยหัวของทันที ถึงแม้ว่าครูจะไม่เคยสอนบ๊มมาก่อน
- ข. รีบเข้าไปช่วยหัวของทันที เพราะครูผูกเคยสอนบ๊มตอนเรียนชั้น ป.1
- ค. รีบเข้าไปช่วยหัวของทันที เพราะครูผูกเป็นครูผู้ปกครองหออของบ๊ม

ข้อ 42. วันหนึ่งเจ้าหน้าที่จากจังหวัดมาแจกชุดนักเรียนเด็กๆ ในหมู่บ้านของนักเรียน แต่นักเรียนมีชุดที่ทางโรงเรียนแจกให้หลายชุดแล้วนักเรียนจะอย่างไร

- ก. มอบชุดนักเรียนให้เพื่อนในกลุ่มที่ลำบากที่สุด
- ข. มอบชุดนักเรียนให้กับเพื่อนที่นักเรียนสนิทที่สุด
- ค. มอบชุดนักเรียนให้กับเด็กที่ยากจนที่สุดในหมู่บ้าน

ข้อ 43. สู่เป็นนักเรียนใหม่ที่มาเข้าเรียนในห้องเดียวกับนัท คุณครูแนะนำว่าสู่เป็นคนจังหวัดสงขลาเช่นเดียวกับนัท ถ้านักเรียนเป็นสุ่นักเรียนจะอย่างไร

- ก. พูดคุยและทักทายกับเพื่อนทุกคนในห้อง
- ข. พูดคุยและทักทายกับเพื่อนที่เข้ามาทักทายตนก่อน
- ค. พูดคุยทักทายกับนัทเท่านั้น เพราะเป็นคนจังหวัดเดียวกัน

ข้อ 44. ปอได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนของโรงเรียนเพียงคนเดียว ไปเข้าค่ายชุมนุมลูกเสือโลกที่จังหวัดชลบุรี เป็นเวลา 5 วัน ถ้านักเรียนเป็นปอนักเรียนจะอย่างไร

- ก. ขอคุณครูให้หาเพื่อนสนิทไปด้วย
- ข. ขอสละสิทธิ์เพราะไม่มีเพื่อนไปด้วย
- ค. เดิมใจไปเพราะมีโอกาสดูเจอเพื่อนใหม่

ข้อ 45. เมื่อทางโรงเรียนประกาศรับสมัครนักเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการเข้าค่ายผู้นำเยาวชน นักเรียนจะสมัครหรือไม่เพราะเหตุใด

- ก. สมัคร เพราะเพื่อนสนิทก็จะสมัครด้วย

- ข. สมัคร เพราะอยากร่วมกับกิจกรรมกับคนหมู่มาก
- ค. สมัครเพราะเห็นเพื่อนห้องข้างก็ไปสมัครกันหลายคน

ข้อ 46. มายด์และเมย์มีหน้าที่พาขยะไปทิ้งในเวรประจำวันพุธ แต่ทั้งคู่มักจะเถียงกันเสมอ

ถ้านักเรียนเป็นหัวหน้าเวรประจำวันนักเรียนจะอย่างไร

- ก. ให้ทั้งสองช่วยกันทิ้งขยะตลอดทั้งเดือน
- ข. ให้มายด์นำขยะไปทิ้งเพราะมายด์ มักเถียงงานบ่อย ๆ
- ค. กำหนดให้สมาชิกได้หมุนเวียนหน้าที่กันทุกคน

ข้อ 47. ในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ครูให้แบ่งกลุ่มทำรายงาน แต่สมาชิกบางคนในกลุ่มบอลไม่ช่วยทำงาน ทำให้เพื่อน ๆ คนอื่นไม่พอใจจึงทะเลาะกัน ถ้านักเรียนเป็นบอลลนักเรียนจะอย่างไร

- ก. ให้สมาชิกที่ไม่ช่วยงานร่วมกันรับผิดชอบทำรายงานทั้งหมด
- ข. ให้สมาชิกที่ทะเลาะกันร่วมกันรับผิดชอบทำรายงานทั้งหมด
- ค. ให้สมาชิกทุกคนร่วมประชุมเพื่อแบ่งงานให้ทุกคนรับผิดชอบ

ข้อ 48. เมื่อทางโรงเรียนจัดงานวันปิดภาคเรียน ห้องของนักเรียนยังตกลงกันไม่ได้ว่าจะเลือกการแสดงของอ้อมหรือของออย ถ้านักเรียนเป็นหัวหน้าห้องนักเรียนจะอย่างไร

- ก. ไม่เลือกการแสดงที่ทั้งสองคนเสนอไว้
- ข. เลือกการแสดงของออยเพราะปีก่อนเลือกการแสดงของอ้อม
- ค. ให้ทั้งสองร่วมกันคิดการแสดงที่ผสมระหว่างการแสดงของทั้งคู่

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวนงคันุช พัฒนพงศ์
วัน เดือน ปีเกิด	11 กุมภาพันธ์ 2517
สถานที่เกิด	อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา 5 หมู่ที่ 1 ตำบลจะติงพระ อำเภอสติงพระ
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู คศ.2
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านแม่ทอม ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา 90110
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2530	ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านพังเภา จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2533	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสติงพระวิทยา จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2536	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสติงพระวิทยา จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2539	กศ.บ.(การประถมศึกษา) มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2549	กศ.ม.(การวัดผลการศึกษา) มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา